ศิษย์มีครู

พระอาจารย์สุชาติ อภิชาโต

คณะศิษย์พิมพ์ถวายเป็นอาจริยบูชา

พระจุลนายก (พระอาจารย์สุชาติ อภิชาโต)

เนื่องในวาระครบรอบวันอุปสมบท ๔๓ พรรษา

วันจันทร์ที่ ๑๙ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๑

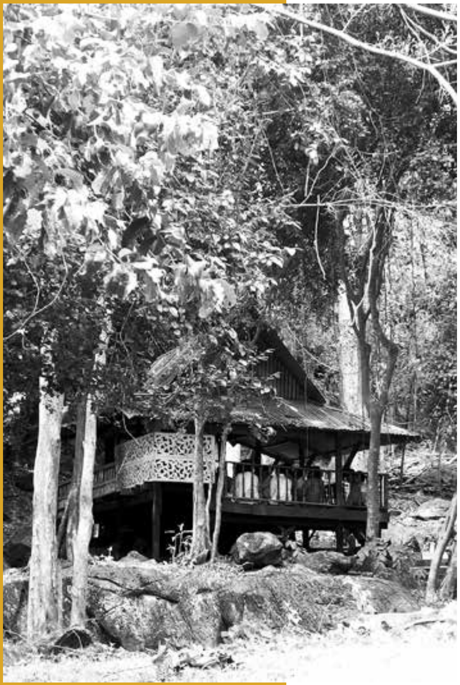

พระพุทธเจ้าทรงเป็นบรมครูของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลายทั่วแดนไตรภพ ต่อ ๆ มาพระอริยบุคคลทุกพระองค์ย่อมเป็นครูอาจารย์ของผู้แสวงโมกขธรรม

โรงเรียนธรรมบนยอดเขาชีโอน เป็นโรงเรียนธรรมเล็ก ๆ ที่เปิดทุก ๆ วันตอนบ่าย ศิษย์ใกล้ไกลมีนับร้อยนับพัน แต่มีท่าน**พระอาจารย์สุชาติ อภิชาโต** ผู้ดำเนินธรรมตามครูของท่าน **"หลวงตามหาบัว ญาณสัมปันโน"** อย่างมั่นคง ครูผู้เดียวบนโรงเรียนธรรมแห่งนี้ เป็นครูผู้อดทนต่อความโง่เขลาเบาปัญญาของศิษย์ อบรมธรรมด้วยความเมตตากรุณาต่อใจของศิษย์เพียงหวังให้เขาพ้นทุกข์

เพื่อนอบน้อมบูชาครู ศิษย์ทุก ๆ คนของท่านพระอาจารย์สุชาติ อภิชาโต จะพยายามตะเกียกตะกายก้าวเดินตามรอยเท้าท่าน เพื่อทางพ้นทุกข์ตามที่ครูของศิษย์ปรารถนา

คณะศิษยานุศิษย์

ศิษย์มีครู

พระอาจารย์สุชาติ อภิชาโต

ศิษย์มีครู

พระอาจารย์สุชาติ อภิชาโต

เลขมาตรฐานหนังสือ : ๙๗๘-๖๑๖-๗๑๗๔-๙๘-๓
พิมพ์ครั้งที่ ๑ : กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑
จำนวนพิมพ์ : ๓,๐๐๐ เล่ม
จัดพิมพ์โดย : คณะศิษยานุศิษย์

พิมพ์แจกเป็นธรรมทาน
ห้ามจำหน่าย

พิมพ์ที่ : บริษัท ศิลป์สยามบรรจุภัณฑ์และการพิมพ์ จำกัด
๖๑ ถนนเลียบคลองภาษีเจริญฝั่งเหนือ ซอยเพชรเกษม ๖๙
แขวงหนองแขม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร
โทรศัพท์ ๐-๒๔๔๔-๓๓๕๑-๙ โทรสาร ๐-๒๔๔๔-๐๐๗๘
E-mail: silpasiamprinting@hotmail.com www.silpasiam.com

สารบัญ

ตามรอยพระบรมศาสดา
ผู้เป็นครูเป็นอาจารย์ของสัตว์โลก ๗

ตามรอยพ่อแม่ครูอาจารย์
ผู้ดำเนินตามเสด็จพระบรมศาสดา ๘๓

ศิษย์ผู้ดำเนินธรรมตามครู
พระอาจารย์สุชาติ อภิชาโต ๑๘๙

เรื่องเก่าเล่าใหม่
ตั้งแต่วันบวชพระกรรมฐาน ๒๗๑

ตามรอยพระบรมศาสดา

ผู้เป็นครูเป็นอาจารย์ของสัตว์โลก

พระพุทธเจ้า เอกบุรุษของโลก

ในสมัยที่พระพุทธเจ้าทรงประสูติใหม่ ๆ ก็มีโหรได้พยากรณ์ไว้ว่า จะต้องได้เป็นพระศาสดาอย่างแน่นอน

ช่วงพระเยาว์วัย พระองค์ได้ทรงเคยสัมผัสกับความสงบตอนที่ทรงประทับอยู่ตามลำพัง วันนั้นเป็นวันแรกนาขวัญ พวกข้าราชบริพารก็ต้องไปช่วยทำภารกิจ ปล่อยให้พระองค์ประทับอยู่ตามลำพังใต้ร่มไม้ พอไม่มีรูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ ไม่มีใครมารบกวน จิตที่มีสติก็จะถูกดึงเข้าสู่ข้างใน ให้รวมเป็นอัปปนาสมาธิ จึงได้ทรงเห็นว่าความสงบคือความสุขที่แท้จริง แต่ตอนนั้นยังทรงเยาว์วัย ยังไม่เป็นตัวของตัวเอง จึงต้องอยู่ในวังไปก่อน

พระราชบิดาของพระพุทธเจ้าไม่อยากให้พระพุทธเจ้าบวช อุตส่าห์สร้างปราสาท ๓ ฤดู ให้ประทับ พยายามไม่ให้ออกไปเที่ยวภายนอกปราสาท

พระราชวัง เพราะกลัวจะไปเห็นความแก่ ความเจ็บ ความตาย กลัวจะไปเห็นนักบวชที่จะกระตุ้นเชื้อที่มีอยู่ในจิตใจของพระองค์ให้ลุกขึ้นมา คือบุญบารมีที่ได้ทรงบำเพ็ญไว้เปรียบเหมือนกับเชื้อไฟที่จะเผาผลาญกิเลสต่าง ๆ ให้หมดไปจากจิตจากใจ แต่ขาดประกายไฟที่จะจุดให้เชื้อลุกขึ้นมา ประกายไฟนี้ก็คือพระอริยสัจ ๔ สัจธรรมข้อแรกก็คือทุกข์นี้เอง พระราชบิดาจึงพยายามห้อมล้อมเจ้าชายสิทธัตถะด้วยความสุข ไม่ให้เห็นความทุกข์ คือ ความแก่ ความเจ็บ ความตาย การพลัดพรากจากกัน กลัวว่าจะเป็นประกายไฟจุดเชื้อให้ลุกขึ้นมาเพื่อเผาผลาญกิเลส ความโลภ ความโกรธ ความหลงต่าง ๆ

แต่จะห้ามได้อย่างไร เมื่อถึงเวลาก็ห้ามไม่อยู่ พระองค์ก็ทรงเล็ดลอดออกไปประพาสนอกพระราชวัง ไปเห็นสิ่งต่าง ๆ เห็นคนแก่ คนเจ็บ คนตาย เห็นนักบวช เห็นคนแแก่ คนเจ็บ คนตาย ก็รู้ว่าจะต้องแแก่ ต้องเจ็บ ต้องตาย เห็นนักบวชก็รู้ว่าเป็นทางที่จะไปสู่การหลุดพ้นจากการเกิด แก่ เจ็บ ตาย เมื่อเห็นดังนั้นแล้วก็ต้องไปทางนั้น เพราะทางอื่นไม่ได้เป็นทางออก ทางอื่นเป็นทางที่จะเข้าสู่ความทุกข์ อยู่ในปราสาทราชวังก็ต้องไปทำสงครามให้ได้เป็นพระมหาจักพรรดิ ก็สร้างความทุกข์ให้มากขึ้นภายในใจ เพราะจะต้องระมัดระวัง ต้องหวาดระแวงว่าจะมีใครมาปลงพระชนม์ มายึดอำนาจหรือไม่มาล้มล้างพระราชบัลลังก์หรือไม่ ซึ่งเป็นเรื่องของความทุกข์ ประจวบกับ

ได้ข่าวว่าพระมเหสีได้คลอดพระราชโอรส ก็เลยเป็นเวลาที่จะต้องเสด็จออกบวช ถ้าอยู่ต่อไปก็จะถูกบ่วงคือลูกมัดเอาไว้ จะไม่สามารถเสด็จออกบวชได้ ก็เลยเสด็จออกไปภายในคืนนั้นเลยเสด็จออกบวช

จากการที่เคยอยู่ในวังแล้วต้องไปอยู่แบบขอทาน เรื่องการกินอยู่หลับนอนคงจะไม่ต้องพูดถึง คงจะนึกภาพออกว่าคนที่อยู่ในวังกับคนที่อยู่แบบขอทานนั้นกินอยู่กันแบบไหน ก็เหมือนนรกกับสวรรค์ การอยู่ป่าของนักบวชสมัยก่อนลำบากกว่าสมัยนี้มาก สมัยนี้มีศรัทธาญาติโยมคอยดูแลเลี้ยงดูอย่างเต็มที่ สมัยก่อนไม่มีใครเลยบ้านก็ไม่มีอยู่ อยู่ตามโคนไม้ อยู่ตามถ้ำ ตามเงื้อมผา อยู่ที่ไม่มีใครอยากจะไปอยู่ จีวรเครื่องนุ่งห่มก็ต้องใช้ของเก่า ต้องหาผ้าเก่า ๆ ที่ทิ้งแล้วมาตัดมาเย็บเป็นจีวร อยู่อย่างลำบากมาก ถ้าจิตใจไม่สงบแล้ว จะอยู่กับความทุกข์ยากลำบากไม่ได้ แต่ถ้าใจมีความสงบแล้ว จะไม่หิวกับรูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ กับปัจจัย ๔ จะอยู่แบบตามมีตามเกิดได้อย่างสบาย อดมื้อกินมื้อก็ได้ จะฉันจะรับประทานอะไรก็ได้ จะนอนตรงไหนก็ได้ ขอให้หลบแดดหลบฝนได้ก็พอ เพราะเป็นสถานที่ที่เอื้อต่อการเจริญสมถะภาวนา และวิปัสสนาภาวนา เอื้อต่อการเจริญสติ เอื้อต่อการเจริญปัญญา

สำหรับพระพุทธเจ้าเองทรงใช้เวลา ๖ ปี เนื่องจากไม่มีครูบาอาจารย์ ถ้ามีครูบาอาจารย์สมมุติถ้าพระพุทธเจ้าได้พบกับพระพุทธเจ้าเหมือนพวกพระสาวกได้พบ ถ้าได้ฟังธรรมครั้งสองครั้งก็จะบรรลุได้ทันที เพราะมีศีลมีสมาธิอยู่แล้ว พอฟังเทศน์ฟังธรรมของพระพุทธเจ้าก็จะบรรลุเป็นพระอรหันต์ได้เลย เพราะมีภูมิธรรมรองรับปัญญาของพระพุทธเจ้าแต่พระพุทธเจ้าเองไม่มีครูที่รู้พระอริยสัจ ๔

มาคอยสอน ไม่มีครูที่รู้ว่าทุกข์เกิดจากความอยาก ไม่รู้ว่าวิธีดับความทุกข์ ต้องดับด้วยปัญญาที่เห็นว่าทุกข์เกิดจากความอยาก และสิ่งที่อยากก็ไม่ได้ให้ความสุขแก่ใจ เพราะเป็นอนิจจัง เป็นอนัตตา ได้มาแล้วก็หมดไป ควบคุมบังคับไม่ได้ นี่คือสัจธรรมความจริงที่พระพุทธเจ้าเพียงพระองค์เดียวที่เห็นได้ด้วยตนเอง ถ้าไม่มีผู้รู้อย่างพระพุทธเจ้ามาตรัสรู้มาบอกพวกเราให้รู้ให้เห็นพระอริยสัจ ๔ ให้เห็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา พวกเราจะไม่มีวันที่จะรู้จะเห็นได้เลย กลับจะเห็นว่าทุกสิ่งทุกอย่างเป็นความสุข เห็นว่าเที่ยง เห็นว่าเป็นตัวเราของเรา แต่ความจริงแล้วมันเป็นตรงกันข้ามกับความเห็นของเรา คือไม่เที่ยง เป็นทุกข์ ไม่ใช่ตัวเราของเรา จึงต้องมีพระพุทธเจ้ามาตรัสรู้

ปฏิบัติจริง ได้ผลจริง

ในระยะเวลาเพียง ๗ เดือนแรกของการประกาศพระศาสนา ตั้งแต่วันเพ็ญเดือน ๘ ที่เรียกว่าวันอาสาฬหบูชา ที่ทรงแสดงธรรมครั้งแรกให้แก่พระปัญจวัคคีย์ และทรงแสดงไปเรื่อยๆ พอถึงวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๓ ที่เรียกว่าวันมาฆบูชา ก็ปรากฏมีพระอรหันตสาวก ๑,๒๕๐ รูป เดินทางมาเฝ้าพระพุทธเจ้าจากทิศต่างๆ โดยไม่ได้นัดหมายกัน

นี่เพียงระยะ ๗ เดือนของการสั่งสอนเท่านั้น ก็ปรากฏมีพระสาวกขึ้นมาเป็นจำนวนมาก อย่างน้อยก็ ๑,๒๕๐ รูป ที่ปรากฏอยู่ในพระไตรปิฎก ส่วนที่ไม่ได้มากราบก็คงจะมีอีกหลายรูปด้วยกัน ทั้งหมดนี้ขึ้นอยู่ที่การฟัง

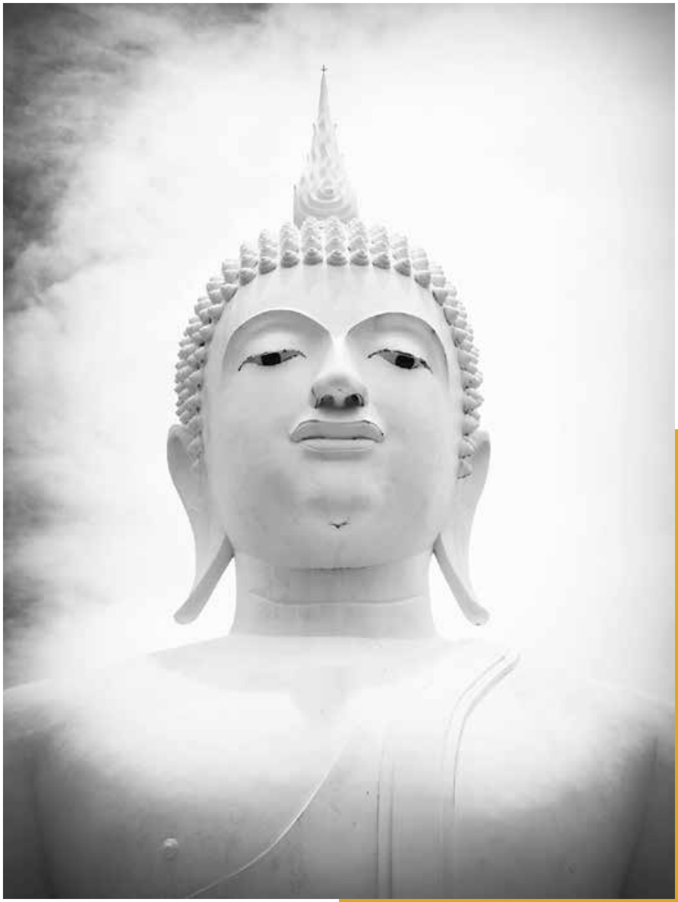

เป็นหลัก ฟังจากผู้รู้ ฟังจากพระพุทธเจ้า พอพระพุทธเจ้าเสด็จดับขันธปรินิพพานไปแล้ว ก็ฟังจากพระสาวกตามลำดับ ฟังจากพระอริยสงฆ์สาวกทั้งหลาย พระสุปฏิปันโนทั้งหลาย ครูบาอาจารย์ที่ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบที่เรากราบไหว้บูชา ท่านก็ฟังมาก่อนพวกเรา ฟังแล้วก็น้อมนำเอาไปปฏิบัติ

มรดกจากพระพุทธเจ้า

เราควรเอาเวลาอันมีค่าของมนุษย์นี้มาเอาธรรมะเข้าสู่ใจ ถ้าทำอย่างจริงจังก็ไม่ต่างจากการเรียน ก.ไก่ ข.ไข่ จนอ่านออกเขียนได้ เพราะเราทุ่มเทเวลาให้กับการเรียนกัน ตั้งแต่ ป.๑ ถึง ม.๖ ก็ ๑๒ ปีเข้าไปแล้ว ถ้าเรียนต่อในมหาวิทยาลัยก็อีก ๔ ปี รวมเป็น ๑๖ ปี ถ้านับอนุบาลอีก ๓ ปี และก่อนอนุบาลอีก ๑ ถึง ๒ ปี ก็ต้องใช้เวลาไปกับการเรียนทางโลกอย่างน้อยก็ ๒๐ ปี ถ้าทุ่มเทเวลาให้กับการเรียนธรรมะ ๒๐ ปี ก็จะหลุดพ้นได้อย่างแน่นอน พระพุทธเจ้าทรงรับประกันไว้แล้วไม่เกิน ๗ ปี

พระพุทธเจ้าทรงเอาพระราหุลไปบวชเณรตอนที่เสด็จกลับไปโปรดพระราชวงศ์ แล้วพระนางยโสธราพิมพาก็เอาพระราหุลมาขอมรดกจากพระพุทธเจ้า พระพุทธเจ้าก็เลยสั่งให้พระสารีบุตรเอาพระราหุลไปบวชเณร

ถ้าเรียนธรรมะแบบเรียนทางโลก ต้องบรรลุขั้นใดขั้นหนึ่งอย่างแน่นอน

ตอนนั้นอายุประมาณ ๗ ขวบ บวชแล้วก็ไม่สึก เพราะเรียนจบแล้วบรรลุแล้วก็ไม่รู้จะสึกไปหาอะไร ที่สึกกันเพราะยังเรียนไม่จบ ยังไม่บรรลุกัน พวกที่เรียนจบแล้วจะไม่สึกกัน เพราะไม่มีความอยาก เหลืออยู่ในใจ พวกที่สึกยังมีความอยากกับเรื่องต่าง ๆ ทางโลกอยู่ เช่น ยังมีกามตัณหา ความอยาก ในรูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ อยู่ หรือความอยากมีอยากเป็น อยากเป็นสามีอยากเป็นภรรยา อยากจะเป็นเจ้านาย อยากเป็นใหญ่เป็นโต พวกนี้จะไม่สามารถอยู่ต่อไปได้

ที่พูดมาทั้งหมดนี้ก็เพื่อเปรียบเทียบให้เห็นว่า การเรียนทางธรรมะกับการเรียนทางโลกนี้ ไม่ต่างกัน ต้องมีเวลา ถ้าเรียนธรรมะแบบเรียนทางโลก ต้องบรรลุขั้นใดขั้นหนึ่งอย่างแน่นอน

ตถาคตอยู่ที่ธรรมะคำสอน

มรรคผลเกิดจากการปฏิบัติ ไม่ได้เกิดจากอย่างอื่น ต่อให้เกาะชายผ้าเหลืองของครูบาอาจารย์หรือของพระพุทธเจ้าไป ก็จะไม่ได้มรรคผลถ้าไม่ได้ปฏิบัติ **ดังที่พระพุทธเจ้าทรงตรัสว่า ต่อให้ได้เกาะชายผ้าเหลืองของพระพุทธองค์ แต่ถ้าจิตไม่ใฝ่ธรรม ไม่เจริญสติ ไม่เจริญปัญญา ก็เหมือนกับไม่ได้อยู่ใกล้พระพุทธเจ้า ส่วนผู้ที่อยู่ห่างไกลเป็นโยชน์จากพระพุทธเจ้า แต่หมั่นเจริญสติ หมั่นเจริญปัญญา หมั่นเจริญธรรม อยู่เรื่อยๆ ผู้นั้นแลคือผู้ที่อยู่ใกล้ชิดพระพุทธเจ้า เพราะผู้นั้นจะเป็นผู้มีดวงตาเห็นธรรม** จะเป็นผู้เห็นธรรม พอเห็นธรรมแล้วก็จะเห็นตถาคต ผู้ใดเห็นธรรม ผู้นั้นแลคือผู้ที่เห็นตถาคต ผู้ที่เห็นตถาคตก็คือผู้ที่เห็นธรรม ส่วนสรีระร่างกายของตถาคตนี้ไม่ใช่ตัวตถาคต ต่อให้นั่งใกล้ชิด ต่อให้จ้องมองดูอยู่ทุกวัน ก็จะไม่เห็นตถาคต ตถาคตอยู่ที่ธรรมะคำสอน

ศาสนาพุทธสอนให้พิสูจน์

พระพุทธเจ้าทรงสอนไม่ให้เชื่อ แต่ก็ไม่ให้ปฏิเสธ ให้ฟังหูไว้หู ไม่เชื่อจนกว่าจะได้พิสูจน์ว่าจริงหรือไม่ ในกาลามสูตร พระพุทธเจ้าก็ทรงสอนไม่ให้เชื่อ ๑๐ ประการด้วยกัน เช่น ไม่ให้เชื่อตามคำเล่าลือ ไม่ให้เชื่อเพราะผู้พูดเป็นอาจารย์ของเรา เพราะอาจารย์อาจจะสอนผิดก็ได้ เช่น อาจารย์ขององคุลิมาลสอนให้ฆ่าคนเพื่อบรรลุธรรม ก็ต้องสงสัยก่อนแล้วว่าทำอย่างนี้ถูกหรือไม่ ถ้าไม่มั่นใจก็ต้องหาข้อมูลเพิ่มเติม อย่างเป็นคนไข้ไปหาหมอก็เหมือนกัน หมอบอกเป็นโรคมะเร็ง ก็ยังไม่รู้ว่าเป็นจริงหรือไม่ ก็ควรไปอีกโรงพยาบาลหนึ่ง ไปหาอีกหมอหนึ่งให้ตรวจดูอีกที เพราะหมออาจจะตาฝาดตาลาย หรือเครื่องมืออาจจะเสื่อมคุณภาพ ต้องหาข้อมูลจากหลาย ๆ ที่จนยืนยันได้ว่าเป็นความจริง แล้วก็ค่อยเชื่อ

ในทางศาสนา ท่านก็สอนให้พิสูจน์ดูว่าความทุกข์เกิดจากสมุทัยหรือไม่ ดับด้วยมรรคได้หรือไม่ แต่ไม่ปฏิเสธ ไม่เชื่อแต่ไม่ลบหลู่ ถ้าเขาว่าพระเจ้าสร้างโลกภายใน ๗ วัน ก็ฟังไป แต่ยังไม่เชื่อ ขอเวลาพิสูจน์ก่อน ถ้ายังพิสูจน์ไม่ได้ ก็แขวนไว้ก่อน อย่างนี้ไม่เป็นอกุศล เป็นกุศล เป็นแนวคิดทางปัญญา

การกระทำของนักปราชญ์ผู้ฉลาด

ให้พวกเราทำอย่างที่พระพุทธเจ้าได้ทรงกระทำ พระพุทธเจ้าทรงสละพระราชสมบัติ นี่เรียกว่าทำทานอย่างเต็มที่ ตอนที่ทรงออกจากพระราชวังไม่มีสมบัติติดตามพระองค์ไปแม้แต่ชิ้นเดียว นอกจากเสื้อผ้าอาภรณ์ที่ทรงสวมใส่อยู่ ตอนที่ออกไปก็พบกับขอทานที่อยากจะได้เสื้อผ้าอาภรณ์ที่พระองค์สวมใส่ ก็เลยขอแลกเปลี่ยน พระองค์ก็ยินดีสละ ยินดีแลกเปลี่ยน เอาเสื้อผ้าอาภรณ์ของขอทานมาสวมใส่ สละเสื้อผ้าอาภรณ์ของพระราชโอรสไป

นี่แหละคือการกระทำที่จะผลักดันให้ได้ตรัสรู้เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า การกระทำของขอทานเป็นการกระทำเพื่อให้เวียนว่ายตายเกิดต่อไป เพราะการกระทำของขอทานนี้ ทำด้วยความโลภ อยากได้ของสวย ๆ งาม ๆ เพราะความโง่ ไม่รู้ว่าการกระทำอย่างนั้นเป็นการส่งเสริมกิเลสตัณหา

เป็นการส่งเสริมภพชาติให้มีมากขึ้นไป แต่ **พระพุทธเจ้าทรงเป็นนักปราชญ์เป็นคนฉลาด ทรงเห็นว่าการสละเสื้อผ้าอาภรณ์อันสวยงามเป็นการตัดภพตัดชาติ ตัดกิเลสตัณหาให้น้อยลงไป ไม่ทรงยึดติดกับของสวย ๆ งาม ๆ ของราคาแพง ๆ ทรงใช้ด้วยเหตุด้วยผลตามความจำเป็นตามความต้องการของร่างกายเท่านั้น เป็นการกระทำที่พวกเราควรยึดเป็นตัวอย่าง**

วิถีชีวิตของผู้หลุดพ้นจากการเวียนว่ายตายเกิด

วิถีชีวิตของพระพุทธเจ้าที่ทรงดำเนินนี้ เป็นแบบฉบับเป็นตัวอย่างของการดูแลร่างกายแบบพอดี แบบเรียบง่าย แบบมักน้อยสันโดษ ทรงหาอาหารด้วยการบิณฑบาต ได้มากน้อยก็ทรงเสวยเพียงมื้อเดียว อาหารที่เหลือก็ทรงสละไป ไม่ทรงเก็บเอาไว้ ที่อยู่อาศัย ก็ทรงประทับในป่าในเขาเป็นหลัก อยู่ตามโคนไม้ ตามเพิง ตามถ้ำ ตามเงื้อมผา ตามเรือนร้าง นี้คือที่อยู่อาศัยของพระพุทธเจ้าและของพระอรหันต์ เครื่องนุ่งห่มก็ทรงใช้ผ้าบังสุกุล ผ้าที่ถูกทิ้งไว้ในป่าช้า ผ้าที่ใช้ห่อศพ หรือผ้าที่ทิ้งไว้ตามกองขยะ ไม่มีใครต้องการแล้ว ทรงเก็บผ้าชิ้นเล็กชิ้นน้อยมารวบรวมเอาไว้พอได้จำนวนพอกับการเย็บให้เป็นผืน ก็ทรงเย็บ เสร็จแล้วก็ย้อมด้วยน้ำที่ต้มกับแก่นไม้ เช่น แก่นขนุน นี่คือเครื่องนุ่งห่มของพระพุทธเจ้าและพระอรหันต์ในยุคบุกเบิก ในยุคที่ไม่ได้

ทรงสอนให้ญาติโยมถวายผ้ากฐิน ต้องใช้ผ้าป่า ที่เรียกว่าผ้าบังสุกุล ผ้าป่าก็คือผ้าที่ได้จากป่าช้า ส่วนยารักษาโรค ก็รักษาด้วยสมุนไพร หรือดื่ม ยาดองน้ำมูตร ก็พอที่จะดูแลรักษาร่างกายให้อยู่ไป จนถึงเวลาอันควร

นี่คือวิถีชีวิตของผู้ที่ต้องการหลุดพ้นจากการ เวียนว่ายตายเกิด ผู้ที่ต้องการดับทุกข์ที่มีอยู่ภายในใจ ถ้ามัวแต่ไปวุ่นวายกับการแสวงหาที่อยู่อาศัย เสื้อผ้า อาภรณ์ อาหาร ยารักษาโรค อันประณีตอันหรูหรา ก็จะเสียเวลาอันมีค่าไป เพราะจะต้องใช้เวลามาก เวลาที่จะเอามาใช้กับการปฏิบัติจะมีน้อย แทนที่จะ เอื้อประโยชน์ส่งเสริมการปฏิบัติ กลับเป็นอุปสรรค ของการปฏิบัติ

บวชเพื่อหลุดพ้น

สมัยก่อนนั้นบวชง่าย โกนหัวห่มผ้าเหลือง แล้วก็มากราบพระพุทธเจ้าขอบวช พระพุทธเจ้าก็ทรงตรัสว่า **จงมาเป็นภิกษุเถิด** แค่นี้ก็ได้บวชเป็นพระแล้ว ต่อมามีคนอยากจะบวชกันเป็นจำนวนมาก และอยู่ที่ห่างไกลจากพระพุทธเจ้า ต้องเดินทางมาลำบากลำบนมาขอพระพุทธเจ้าบวช พระพุทธเจ้าก็เลยมอบให้เป็นภาระของสงฆ์ไป คือให้มีพระ ๑๐ รูป เป็นอย่างต่ำ ในเขตที่มีพระจำนวนมาก ก็ให้ใช้พระ ๑๐ รูปบวช ถ้าอยู่ในที่ ๆ มีพระน้อย ก็อนุโลมให้ใช้ ๕ รูป โดยให้ถือพระรัตนตรัย พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ เป็นสรณะประกาศตนขอบวชในบวรพระพุทธศาสนา พระสงฆ์ก็จะทำญัตติกรรมทำการสอบสัมภาษณ์ผู้ที่มาบวชว่ามีคุณสมบัติเหมาะสมกับการบวชหรือไม่มีบริขารครบหรือไม่ เมื่อมีคุณสมบัติครบ พระสงฆ์ก็จะลงมติกัน คือรับให้เข้าสู่บวรพระศาสนาได้ นี่คือการบวชในสมัยปัจจุบันนี้

สมัยก่อนนั้นบวชแล้วไม่สึกกัน ไม่เหมือนสมัยนี้บวชเพื่อสึก ไม่ได้บวชเพื่อปฏิบัติให้หลุดพ้นจากการเวียนว่ายตายเกิด ไม่ได้บวชเพื่อมรรคผลนิพพานกัน ส่วนใหญ่ก็บวชเพื่อทดแทนบุญคุณของบิดามารดาที่ให้กำเนิดแก่ตน ซึ่งไม่ใช่เป็นจุดประสงค์ที่พระพุทธเจ้าทรงให้บวช **ในสมัยพุทธกาล บวชเพื่อศึกษาและปฏิบัติเพื่อให้หลุดพ้นจากการเวียนว่ายตายเกิด เพื่อให้บรรลุถึงมรรคผลนิพพาน เพื่อสืบทอดพระศาสนาต่อไป** เพราะผู้ที่จะสืบทอดพระศาสนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ต้องเป็นผู้ที่บรรลุธรรมแล้ว บรรลุมรรคผลนิพพานแล้ว ก็คือพระอรหันตสาวกทั้งหลายนี่เอง

ครูที่แท้จริง

ความศรัทธานี้ต้องสร้างจากการประพฤติของเราทำเป็นตัวอย่าง ประพฤติตามคำสอนของพระพุทธเจ้า มีศีล มีธรรม มีสัจจะ มีความสงบ มีสติ มีความเมตตากรุณา พอคนอื่นเห็นการกระทำที่น่าเลื่อมใสน่าศรัทธาก็อยาก จะปฏิบัติตาม อย่างพวกเราไปกราบครูบาอาจารย์ที่ตั้งอยู่ในศีลในธรรม มีปัญญาความรู้ความสามารถที่ปลดเปลื้องความทุกข์ในใจของเราได้ ก็จะ ทำให้เราเกิดศรัทธาขึ้นมา ถ้าไปพบกับครูบาอาจารย์ที่ไม่มีศีลไม่มีธรรม มีแต่ กิเลสโลภโมโทสัน ไม่ได้ทำให้ความทุกข์ในใจน้อยลงไป ความสงสัยเบาบาง ลงไป กลับสร้างความสงสัยมากขึ้น ก็จะไม่ศรัทธา ผู้เผยแผ่ศาสนาจึงต้องมี คุณสมบัติที่เหมาะสมที่เป็นตัวอย่างได้ เช่น พระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ พระรัตนตรัยนี้เป็นผู้สร้างศรัทธาให้แก่ผู้ไม่มีศรัทธาได้ จึงต้องมุ่งไปหาท่าน

สิ่งใดที่พระพุทธองค์ทรงสอน สิ่งนั้นได้ทรงปฏิบัติมาแล้ว ไม่ทรงสอนในสิ่งที่ทรงปฏิบัติไม่ได้

คำว่า **“พระสงฆ์”** ไม่ได้หมายถึงพระที่บวช บวชวันแรกก็เป็นพระสงฆ์แล้ว ไม่ใช่ หมายถึงพระภิกษุ ผู้บวชในพระพุทธศาสนา โกนศีรษะนุ่งเหลืองนี้ เราเรียกว่าพระภิกษุหรือพระภิกขุ แต่ไม่ได้เป็นพระสงฆ์ในพระรัตนตรัย **พระสงฆ์ในพระรัตนตรัย หมายถึง พระอริยบุคคลตั้งแต่พระโสดาบันขึ้นไปถึงจะเป็นแบบฉบับที่ดีได้ เพราะพระโสดาบันอย่างน้อยก็มีศีล ๕ อย่างถาวร จะไม่ทำผิดศีล ๕ โดยเด็ดขาด**

พระพุทธเจ้าทรงตรัสว่า สิ่งใดที่พระพุทธองค์ทรงสอน สิ่งนั้นได้ทรงปฏิบัติมาแล้ว ไม่ทรงสอนในสิ่งที่ทรงปฏิบัติไม่ได้ จะเป็นครูก็ต้องเป็นอย่างนั้น จะสอนให้คนอื่นภาวนา เราก็ต้องภาวนาให้ได้ก่อน สอนให้รักษาศีล ก็ต้องรักษาศีลให้ได้ก่อน ถึงจะเป็นครูที่แท้จริง ถึงจะสร้างศรัทธาได้ ถ้าครูสอนอย่างแล้วทำอีกอย่าง จะไม่มีใครมีศรัทธา ไม่ว่าจะเป็นทางโลกหรือทางธรรม ก็เช่นเดียวกัน พ่อแม่สอนลูกให้เป็นคนดี แต่พ่อแม่กินเหล้าเมายาอยู่ตลอดเวลา ลูกจะไม่ศรัทธา

กรรมฐาน ๕

พระพุทธเจ้าทรงสอนพระภิกษุตั้งแต่วันแรกบวช ให้พิจารณา **กรรมฐาน ๕** คนที่มาบวชจะต้องท่อง **เกสา โลมา นขา ทันตา ตโจ** ทั้งอนุโลมและปฏิโลม ผม ขน เล็บ ฟัน หนัง หนัง ฟัน เล็บ ขน ผม พระพุทธเจ้าทรงสอนให้เจริญอยู่ตลอดเวลา ตอนต้นให้พิจารณา ๕ อาการนี้ไปก่อน เพราะเวลาบวชนี้ไม่มีเวลาสอนทั้ง ๓๒ อาการ สอนเป็นตัวอย่าง แต่ความหมายก็คือให้พิจารณาทั้ง ๓๒ อาการ จาก ผม ขน เล็บ ฟัน หนัง ก็พิจารณาเข้าไปเนื้อ เอ็นกระดูก เยื่อในกระดูก ม้าม หัวใจ ตับ พังผืด ไต ปอด ไส้น้อย ไส้ใหญ่ อาหารใหม่ อาหารเก่า เยื่อในสมองศีรษะ น้ำดี น้ำเสลด น้ำเหลือง น้ำเลือด น้ำเหงื่อ น้ำมันข้น น้ำตา น้ำมันเหลว น้ำลาย น้ำมูก น้ำไขข้อ น้ำมูตร แล้วก็ให้ย้อนกลับมา พิจารณาเข้าไปก็เป็นอนุโลม พิจารณาออกมาก็เป็นปฏิโลม ให้พิจารณาอย่างนี้ไปเรื่อยๆ จนเป็นภาพขึ้นมาในจิตในใจ ถ้าไม่เห็นภาพก็ไปดูของจริง

สมัยก่อนไปดูที่ป่าช้า สมัยนี้ไปดูตามสถานที่สอนนักศึกษาแพทย์ ไปดูเขาผ่าศพ ส่วนใหญ่จะสอนเรื่องอสุภะให้กับนักบวช เพราะนักบวชออกจากเพศครองเรือนแล้ว แต่พวกญาติโยมจะไม่ค่อยสอนเรื่องอสุภะนี้ นอกจากญาติโยมที่เป็นนักปฏิบัตินักภาวนา ก็ถือว่าเป็นเหมือนนักบวช

ธุดงควัตร

พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติธุดงควัตร ๑๓ ข้อ ให้พระภิกษุปฏิบัติเพื่อเป็นการทรมานกิเลส เช่น ฉันในบาตรเป็นวัตร บิณฑบาตเป็นวัตร เป็นการทรมานกิเลส กิเลสชอบกินแต่ไม่ชอบบิณฑบาต ฉันมื้อเดียวเป็นวัตรเพื่อทรมานกิเลสที่ชอบกินทั้งวัน **ธุดงควัตรเป็นอุบายทรมานกิเลสเพื่อพัฒนาใจให้เจริญก้าวหน้า** เป็นการรีดกิเลส เหมือนรีดหนอง ถ้าปล่อยไว้เฉยๆ หนองจะไม่ไหลออกมาเอง ต้องรีดมันออกมาจะได้หายเร็ว จึงควรใช้มาตรการเหล่านี้อย่างน้อยก็ถือศีล ๘ บ้าง เริ่มอาทิตย์ละครั้ง แล้วก็เพิ่มให้มากขึ้น ควรพัฒนาไปเรื่อยๆ ถ้าต้องการเจริญทางจิตใจ ต้องกล้าจะใช้มาตรการแบบนี้

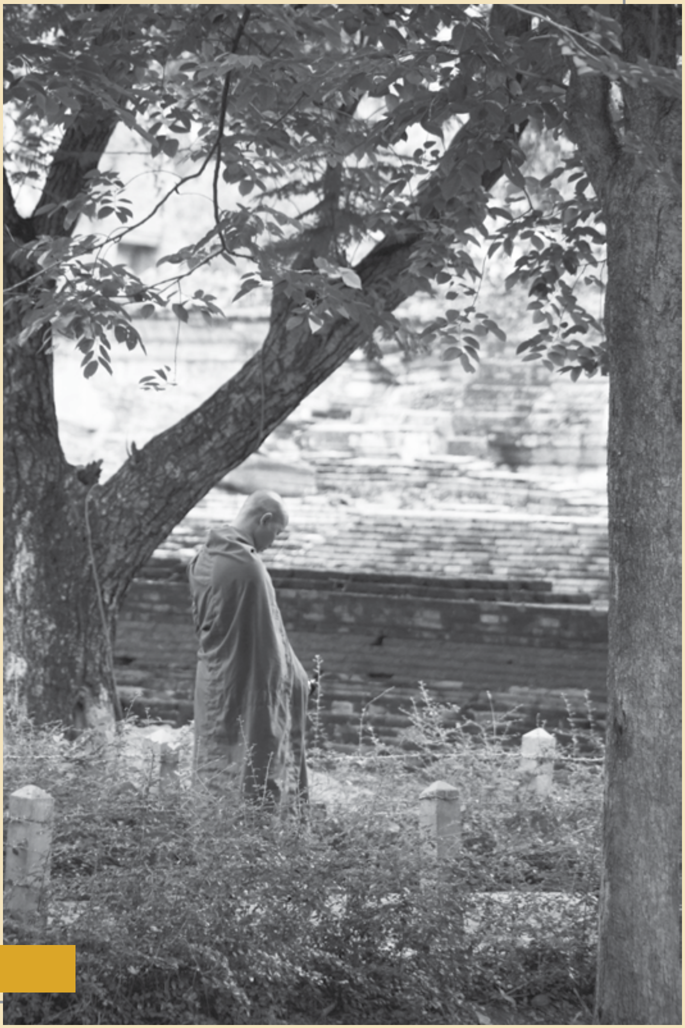

การพิจารณาปฏิสังขาโยนิโสฯ

พระพุทธเจ้าทรงสอนให้พระภิกษุทุกรูปก่อนจะฉันจังหัน ให้พิจารณาปฏิสังขาโยนิโสฯ คือ ให้พิจารณาถึงเหตุผลของการรับประทานอาหารว่ารับประทานอาหารเพื่อระงับดับความหิว ป้องกันความหิวไม่ให้เกิดขึ้น ไม่รับประทานเพื่อรสชาติ เพื่อความสนุกสนาน อย่างนี้เป็นต้น คือไม่ได้รับประทานเพื่อกิเลสตัณหา รับประทานเพื่อร่างกาย ร่างกายนี้รับประทานอะไรก็ได้ เขาไม่รู้รสชาติของอาหารที่สัมผัส ลิ้นไม่รู้รสชาติ ใจเป็นผู้รับรู้รสชาติ ลิ้นเป็นเพียงสื่อ เป็นตัวรับรส แล้วส่งไปทางวิญญาณ วิญญาณก็ส่งไปที่จิต ให้จิตรู้ว่าเป็นรสอย่างนี้เป็นรสอย่างนั้น โดยอาศัยสัญญาให้ความหมายว่ารสนี้เปรี้ยวเกินไป หรือหวานเกินไป หรือจืดเกินไป หรือกำลังดี ถ้าไม่ดี สังขารก็จะปรุงแต่งขึ้นมาว่าต้องเติมหวาน เติมเปรี้ยวลงไป นี่คือการรับประทานตามกิเลสตัณหา จะไปในรูปแบบนี้

ถ้ารับประทานตามมรรค ตามสติปัญญา ก็รับประทานเพื่อให้ร่างกายอยู่ได้ ไม่สนใจกับรสชาติ รับประทานเพื่อให้อิ่มท้อง เพื่อดับความหิว และป้องกันความหิวไม่ให้เกิดขึ้นเร็วเกินไป อยู่ได้อย่างน้อยก็ ๒๔ ชั่วโมง อย่างพระฉันมื้อเดียว ท่านก็อยู่ได้ถึง ๒๔ ชั่วโมง รับประทานเหมือนกับรับประทานยา ยาจะมาในรูปแบบไหนก็รับประทานไปตามที่ได้มา ยาน้ำก็รับประทานได้ ยาเม็ดก็รับประทานได้ จะกลมหรือเหลี่ยมหรือรีหรือรูปไข่ก็รับประทานได้ จะมีสีสันอย่างไร ก็รับประทานได้

นี่คือ **การพิจารณาปฏิสังขาโยนิโสฯ เพื่อดับกิเลสตัณหาความอยากในรูป เสียง กลิ่น รส ของอาหาร** แล้วก็ต้องพิจารณาให้เห็นว่าเป็นเพียงธาตุ ๔ เพื่อเยียวยาดูแลรักษาร่างกาย และพิจารณาให้เห็นว่าเป็นปฏิกูล ให้ดูสภาพของอาหารที่อยู่ในจาน แล้วก็ให้ดูสภาพของอาหารที่อยู่ในปากที่กำลังขบเคี้ยวอยู่ที่ผสมกับน้ำลาย แล้วก็ดูสภาพอาหารที่อยู่ในท้องและออกมาจากทวาร ถ้าพิจารณาอย่างนี้ก็จะดับตัณหาความอยากในอาหารได้ ถ้ารับประทานอาหารเสร็จไปใหม่ ๆ จนอิ่มท้องแน่นท้องแล้ว แต่ยังอยากจะรับประทานอีก ก็ต้องพิจารณาปฏิกูลของอาหารมาเป็นเครื่องมือดับความอยากรับประทานอาหารมากเกินไป ให้รับประทานให้พอดีกับความต้องการของร่างกายเท่านั้น

หลักที่พระพุทธเจ้าทรงดำเนิน

นักปฏิบัติไม่ควรหลับนอนเกินวันละ ๔ ชั่วโมง ตามหลักที่พระพุทธเจ้าได้ทรงดำเนินมา จะทรงกำหนดเวลาของการปฏิบัติไว้ดังนี้ ตอนค่ำตั้งแต่ ๖ โมง ถึง ๔ ทุ่ม ให้นั่งสมาธิ เดินจงกรม ๔ ทุ่ม ถึงตี ๒ ให้พักผ่อนหลับนอน ตี ๒ ให้ตื่นขึ้นมาบำเพ็ญภาวนาต่อ จนถึง ๖ โมงเช้า แล้วก็ออกบิณฑบาต ทรงสอนให้พวกนักบวชพระภิกษุปฏิบัติอย่างนี้

พวกที่เป็นนักปฏิบัตินักภาวนา ก็ต้องถือว่าตนเป็นนักบวชเหมือนกัน ถึงแม้ไม่ได้บวชทางร่างกาย คือไม่ได้โกนศีรษะ ไม่ได้นุ่งขาวห่มขาว หรือนุ่งเหลืองห่มเหลือง แต่ใจเป็นนักปฏิบัติ ก็ควรใช้หลักการนี้ ควรปฏิบัติตลอดเวลาตั้งแต่ตื่นจนหลับ หลังจากฉันจังหันแล้ว กลับไปที่พักก็ไม่ควรนั่งสมาธิ เพราะจะง่วงนอน ควรเดินจงกรมไปถึงประมาณเที่ยงวัน แล้วก็พัก

สักชั่วโมงหนึ่ง จะนั่งสมาธิหรือจะนอนก็ได้ พอลุกขึ้นมาแล้วก็นั่งสมาธิหรือเดินจงกรมต่อ จนถึงเวลาปัดกวาด ฉันน้ำปานะ เสร็จแล้วก็ไปสรงน้ำ พอ ๖ โมงเย็น ก็บำเพ็ญต่อ เดินจงกรม นั่งสมาธิไปจนถึง ๔ ทุ่ม ก็พักหลับนอน ๔ ชั่วโมง พอตื่นขึ้นมาบำเพ็ญต่อ จะเป็นอย่างนี้ไปทุกวัน นักปฏิบัติจะไม่มีเวลาว่างจากการปฏิบัติ ถึงแม้จะบิณฑบาตหรือทำกิจอะไรต่าง ๆ ก็จะมีสติคอยกำกับจิตไม่ให้ไปเถลไถลไปคิดเรื่องอื่น ให้อยู่กับกิจที่กำลังทำอยู่

สติ

ปัญหาของพวกเราส่วนใหญ่เกิดจากการไม่มีสติที่จะดึงใจไว้ให้อยู่กับอารมณ์เดียว ใจชอบอยู่กับหลายอารมณ์ ชอบอยู่กับหลายเรื่อง ชอบคิดเรื่อยเปื่อย ทำให้จิตหมุน พอหมุนแล้วจะสงบได้อย่างไร ถ้าอยู่กับเรื่องเดียวแล้วจิตจะหยุดหมุน จะรวมลงเข้าสู่ความสงบ

ในการปฏิบัติ ปัจจัยสำคัญที่สุดก็คือสติ ที่พระพุทธเจ้าทรงพยากรณ์ว่าบรรลุได้ ๗ วัน หรือ ๗ ปี นี้ ก็อยู่ที่สติเป็นหลัก ถ้าได้สติแล้ว ๗ วัน ก็บรรลุได้ ถ้าได้สติแล้ว เวลาทำอานาปานสติ จิตจะสงบลงรวมลงก็จะมีพลัง พอออกจากสมาธิมาพิจารณาไตรลักษณ์ เดี๋ยวเดียวก็หลุดได้ สติจะควบคุมจิตให้อยู่กับงานที่ต้องทำ เวลาทำสมาธิก็จะอยู่กับการทำสมาธิ เวลาเจริญปัญญาพิจารณาไตรลักษณ์ ก็จะอยู่กับการพิจารณาไตรลักษณ์นี้ จะไม่เถลไถลไปคิด

เรื่องคนนั้นเรื่องคนนี้ เรื่องนั้นเรื่องนี้ ไม่ออกนอกลู่นอกทาง จะจดจ่ออยู่กับงาน ถ้าเป็นอย่างนี้แล้วไม่นานก็จะหลุดได้ ๗ วัน ก็หลุดได้ ฟังหนเดียวก็หลุดได้

พระอัญญาโกณฑัญญะฟังครั้งแรกก็หลุดได้ เพราะจิตจดจ่ออยู่กับการฟัง แล้วก็พิจารณาตามความจริงที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ พอเห็นว่าปัญหาอยู่ที่ความอยาก ก็ตัดความอยากปั๊บ จิตก็รวมลงเข้าสู่ความสงบ ปล่อยวางร่างกายได้ ร่างกายจะแก่ จะเจ็บ จะตาย ก็ถือว่าเป็นธรรมดา เพราะท่านมีสติอยู่แล้ว มีสมาธิอยู่แล้ว ขาดแต่ปัญญา

แต่พวกเราเป็นตรงกันข้ามกับท่าน เราขาดสติ มีปัญญามาก ฟังเทศน์ฟังธรรมกัน ไม่รู้กี่ ๑๐๐ กัณฑ์ แต่ไม่เป็นภาวนามยปัญญา เป็นสุตมยปัญญา ไม่ได้เข้าไปในใจ ไม่ได้พร่ำสอนอยู่ทุกเวลานาที ใจไปคิดเรื่องอื่น ไม่ยอมคิดเรื่องธรรมะ คิดแต่เฉพาะเวลาฟังเท่านั้น พอออกจากที่ฟังเทศน์แล้ว ก็ไปคิดเรื่องอื่นทันที คิดเรื่องเพื่อนฝูง เรื่องเที่ยว เรื่องทำภารกิจการงานต่าง ๆ ไม่คิดธรรมะเหมือนกับตอนที่ฟังเทศน์ฟังธรรม ยังไม่เป็นปัญญาที่แท้จริงที่ต้องพิจารณาอยู่ทุกลมหายใจเข้าออก มีสติคอยควบคุมให้พิจารณาอยู่ตลอดเวลาถึงจะได้ผล ธรรมะที่ต้องเจริญให้มากที่สุดในตอนนี้ก็คือสติ พอมีสติแล้ว จะพุทโธก็จะอยู่กับพุทโธ จะพิจารณาร่างกายก็จะอยู่กับการพิจารณา จะเข้าสู่ความสงบ สู่การปล่อยวาง อยู่ที่การเจริญสติ จึงอย่ามองข้ามการเจริญสติไป พยายามฝึกไว้ให้มาก

ต้องกล้าหาญในการปฏิบัติ

ถ้าบริกรรมพุทโธแล้วยังง่วงซึม ควรเปลี่ยนอิริยาบถ ถ้านั่งก็ควรลุกขึ้นมาเดินแทน ถ้าเดินไปข้างหน้ายังง่วงอยู่ ก็ให้เดินถอยหลัง ในสมัยพุทธกาลเวลาง่วง พระจะเดินถอยหลัง เดินลงไปในน้ำ ถ้ายังไม่หาย ก็เอาหญ้าจุ่มน้ำมาโพกไว้บนศีรษะ การอดอาหารก็ช่วยแก้ความง่วงได้ นั่งอยู่บนปากเหว นั่งตามที่มีเสือผ่าน มีงูเลื้อยผ่านไปผ่านมา นั่งในป่าช้าก็แก้ได้เหมือนกัน

วิธีแก้ความง่วงมีหลายวิธีด้วยกัน ถ้ามีความกล้าหาญก็จะใช้วิธีที่ได้ผลเร็ว ถ้าไม่กล้าหาญก็จะใช้วิธีที่ได้ผลช้าหรือไม่ได้ผลเลย จะปฏิบัติแบบสบาย ๆ ไม่ต้องลำบากไม่ต้องทุกข์ นี่ไม่มีทาง เหมือนคนสมัยนี้คิดกันว่าปฏิบัติแบบ

สบาย ๆ ไม่ต้องทรมานตนให้เสียเวลาก็บรรลุได้ บรรลุแบบกิเลสหัวเราะอยู่ในใจ บรรลุด้วยสัญญาว่า เราถึงขั้นนั้นแล้วถึงขั้นนี้แล้ว แต่ยังไม่เคยเข้าห้องสอบดูเลย เหมือนนักมวยแค่ชกกับกระสอบทรายก็ว่าเป็นแชมป์แล้ว ได้เหรียญทองแล้ว แต่ยังไม่เคยขึ้นเวทีเลย ปฏิบัติแบบสบาย ๆ จะเป็นอย่างนั้น เป็นสัญญาไม่ได้เป็นแบบความจริง

ปฏิบัติให้เข้าถึง "**ตัวรู้**"

เป้าหมายของการปฏิบัติก็คือรักษาความเฉย ความเป็นอุเบกขา ความสงบของใจนี่เอง นิพพานก็คือความสงบของใจ เป็นความสงบที่ถาวร ความสงบระดับอื่นยังไม่ถาวร ความสงบระดับสมาธิไม่ถาวร เพราะต้องออกจากสมาธิ ความสงบของพระโสดาบันก็ยังไม่เต็มร้อย พระโสดาบันสงบกับเรื่องความแก่ ความเจ็บ ความตาย ของร่างกาย แต่ยังไม่สงบกับเรื่องของกามารมณ์ พระโสดาบัน พระสกิทาคามี ยังวุ่นวายกับเรื่องกามารมณ์อยู่ เวลาเห็นรูปร่างหน้าตาสวยงามเกิดกามารมณ์ แต่พระอนาคามีไม่วุ่นแล้ว ท่านเห็นร่างกายทีไร ก็เห็นว่าไม่สวยงาม เพราะเห็นส่วนที่ไม่สวยงาม เห็นตอนที่ร่างกายตายไป เห็นอาการ ๓๒ เห็นอวัยวะต่าง ๆ ที่ซ่อนอยู่ภายใต้ผิวหนัง ท่านจึงไม่กระวนกระวายกระสับกระส่ายกับเรื่องกามารมณ์ ไม่วุ่นวาย ใจของท่านสงบ ไม่ว่าจะเป็นความแก่ ความเจ็บ ความตาย ไม่ว่า

จะเป็นความสวยงามของร่างกาย จะไม่ทำให้ใจของพระอนาคามีไม่สงบ เพราะไม่มีความอยากไม่แก่ ไม่เจ็บ ไม่ตาย ไม่มีความอยากทางกามารมณ์

ส่วนพระอรหันต์นี้ ท่านกำจัดความหลงในอัตตาตัวตนได้ ท่านไม่หลงว่าท่านมีตัวมีตน ท่านเป็นตัวรู้ ใครจะด่าก็รับรู้ ใครจะชมก็รับรู้ ไม่มีตัวตนมารับรู้ เหมือนกล้องถ่ายรูป ใครจะยิ้มใส่กล้อง ใครจะด่าจะหน้าบึ้งตึงใส่กล้อง กล้องก็ถ่ายหมด แต่ใจของผู้ที่ยังมีอัตตาตัวตนจะรับไม่ได้ เวลาเห็นหน้าบึ้งตึงดูถูกเหยียดหยาม ใจจะโกรธแค้น เพราะยังมีอัตตาตัวตนอยู่ **พระพุทธเจ้าจึงทรงสอนให้ทำตัวเป็นเหมือนปฐพี เป็นเหมือนดิน ใครจะเหยียบย่ำ อุจจาระปัสสาวะใส่ ปฐพีไม่เดือดร้อน ใจก็ต้องเป็นอย่างนั้น ใครจะดูถูกเหยียดหยามทำร้ายทำลายอย่างไรก็ไม่เดือดร้อน จะเฉยๆ ไม่ถือตัว เพราะไม่มีตัวตนจะถือ มีแต่ตัวรู้ ก็รู้ไป สักแต่ว่ารู้**

ดังที่ทรงสอนชายคนหนึ่งที่ขอพระพุทธเจ้าให้สอนธรรมะในขณะที่ทรงบิณฑบาตอยู่ พระพุทธเจ้าก็ตรัสว่า เวลานี้ไม่ใช่เวลาสอน เขาก็ขอให้สอนแบบสั้นๆ สอนแบบสรุป ก็ทรงตรัสสอนว่า ให้รู้เฉยๆ สักแต่ว่ารู้ เห็นอะไรก็สักแต่ว่าเห็น ได้ยินอะไรก็สักแต่ว่าได้ยิน อย่าไปคิดปรุงแต่งว่าเป็นอย่างนั้นเป็นอย่างนี้ เป็นเราเป็นเขา ไม่ต้องปรุงแต่ง ให้รับรู้เฉยๆ เขาก็เข้าใจความหมาย จึงขออนุญาตไปเตรียมอัฐบริขาร

กล้องถ่ายรูปไม่มีตัวมีตน
ถ่ายภาพอย่างเดียว ใครจะทำหน้าอย่างไร
ใส่กล้องก็ถ่ายหมด ไม่เลือก

เพื่อจะได้บวช ไปกลางทางถูกกระทิงขวิดตาย พระพุทธเจ้าทรงทราบ ก็ให้ฌาปนกิจแล้วสร้างสถูปบรรจุอัฐิของเขาไว้ การสร้างสถูปบรรจุอัฐิแสดงว่าต้องเป็นบุคคลสำคัญ สมัยก่อนจะสร้างสถูปหรือเจดีย์ ก็เพื่อพระพุทธเจ้า พระปัจเจกพุทธเจ้า พระอรหันต์ และพระมหาจักรพรรดิ แสดงว่าชายคนนั้นได้เข้าถึงธรรมะ เข้าถึงตัวรู้ แหวกม่านของอวิชชาโมหะที่หลอกให้คิดว่าตัวรู้เป็นตัวเราของเรา ตัวรู้เป็นเพียงตัวรู้ ไม่ได้เป็นตัวเราของเรา รู้เฉย ๆ ไม่มีเรารับรู้ ถ้ามีก็จะดีใจเสียใจกับสิ่งที่รับรู้ ต้องรับรู้แบบกล้องถ่ายรูป กล้องถ่ายรูปไม่มีตัวมีตน ถ่ายภาพอย่างเดียว ใครจะทำหน้าอย่างไรใส่กล้องก็ถ่ายหมด ไม่เลือก ไม่เหมือนใจที่มีอัตตาตัวตน จะมองแต่คนที่ยิ้ม คนหน้าบึ้งจะไม่มอง

ใจที่มีอัตตาตัวตน
จะมองแต่คนที่ยิ้ม
คนหน้าบึ้งจะไม่มอง

นี้คือการปฏิบัติเพื่อให้เข้าถึงตัวรู้ เข้าถึงธาตุรู้ เข้าถึงของจริงของแท้ รู้เฉยๆ สักแต่ว่ารู้ ก็ต้องทำใจให้สงบ ต้องระงับความคิดปรุงแต่ง แล้วจะพบกับความสุขที่แท้จริง ความสุขที่ไม่มีเจริญไม่มีเสื่อม ความสุขที่อยู่คู่กับผู้รู้ที่หมดความอยาก ต้องปฏิบัติเท่านั้นถึงจะรู้ได้ ถ้าปฏิบัติก็จะบรรลุ จะรู้เฉยๆ ตลอดเวลา ไม่มีความอยากไปไหน อยู่ที่ไหนก็อยู่ได้ เหลือแต่หน้าที่เลี้ยงดูร่างกายไปตามอัตภาพ เลี้ยงได้ก็เลี้ยงไป เลี้ยงไม่ได้ก็อดตายไป ก็จบ แต่ใจไม่วุ่นวายกับเรื่องการเลี้ยงดูร่างกาย ไม่วุ่นวายกับการไปไหนมาไหน เพราะไม่มีความอยาก

การถือนิสัยในอาจารย์หรือพระอุปัชฌาย์

นักปฏิบัติตั้งแต่สมัยพุทธกาลจนถึงปัจจุบันนี้ ต้องทดสอบกันทั้งนั้น ต้องอยู่ป่าอยู่เขากันทั้งนั้น ต้องอยู่ตามลำพัง ถึงจะเกิดความกลัวสุดขีด พอเกิดความกลัวสุดขีด ถ้ามีปัญญาก็จะดับความกลัวได้ ดับด้วยการเห็นว่าร่างกายไม่ใช่ตัวเราของเรา เป็นธาตุ ๔ เชื่ออย่างเต็มที่ว่าเป็นอย่างนั้นจริง ๆ ถึงเวลาก็ยอมให้ไปเลย เวลากลัวสุดขีดก็ยอมปล่อยให้ไป ตายเป็นตาย พอปล่อยได้ปั๊บ จิตจะหยุดกลัว จะแยกออกจากร่างกายให้เห็นเลย จะรวมเข้าสู่สมาธิ เป็นเอกัคคตารมณ์ ร่างกายอยู่ส่วนหนึ่ง จิตอยู่ส่วนหนึ่ง หลังจากนั้นจะไม่มีความกลัวอีกต่อไป เพราะรู้ว่าใจไม่เป็นอะไร ร่างกายเป็น แต่ใจกลับสบาย จะไปกลัวตายทำไม พอสลัดร่างกายทิ้งไปได้แล้วจะสบายใจมาก แลกกันระหว่างร่างกายกับจิตที่รวมลงเป็นหนึ่ง เป็นเอกัคคตารมณ์ เราจะเอาอะไร ท่านถึงสอนว่า นิพพานอยู่ฟากตาย ถ้าไม่ยอมตาย จิตจะไม่ดิ่งลงสู่พระนิพพาน ไม่ดิ่งลงสู่ความสงบ

แต่ก่อนที่จะไปถึงขั้นนั้นได้ ต้องทำการบ้านก่อน ต้องเตรียมต้องซ้อมไว้ก่อน ถ้าไม่ทำจะไม่มีกำลัง พอไปแล้วจะทำไม่ได้ จะสติแตก แทนที่จะดิ่งลงสู่ความสงบ จะดิ่งสู่ความเป็นบ้า เพราะควบคุมกิเลสไม่ได้ กิเลสจะทำให้สติแตก จะทำให้เป็นบ้าไปเลย ผู้ที่ปฏิบัติแล้วเป็นบ้ากัน เพราะไม่รู้กำลังของตนเอง ท่านถึงบังคับให้ผู้ที่บวชใหม่อยู่กับพระอาจารย์อย่างน้อย ๕ พรรษาก่อน ให้ศึกษาวิทยายุทธ์ให้มีอาวุธคุ้มครองจิตใจก่อน แล้วค่อยออกไปต่อสู้กับกิเลสในสนามรบ

ตอนต้นก็ซ้อมกับอาจารย์ไปก่อน ให้อาจารย์ยุแหย่ให้เกิดกิเลสขึ้นมา ทำให้เรากลัว แล้วดูซิว่าจะปลงได้หรือไม่ ถ้าปลงได้ไม่กลัวท่าน ก็ออกวิเวกได้ ถ้ายังกลัวท่านอยู่ ท่านก็จะไม่ให้ไป ถ้าบวชใหม่ไปอยู่วิเวกส่วนใหญ่มักจะเสียหาย ไม่ค่อยได้ประโยชน์ นอกจากเก่งจริง ๆ เช่น พระพุทธเจ้า เป็นต้น จะว่าไม่มีอาจารย์ก็ไม่เชิง ท่านก็ทรงศึกษากับพระอาจารย์ ไม่ได้ไปอยู่ตามลำพัง ทรงศึกษาตามสำนักต่าง ๆ **การอยู่ศึกษากับอาจารย์จึงเป็นเรื่องสำคัญ ไม่เช่นนั้นพระพุทธเจ้าคงไม่ทรงบังคับให้อยู่กับอาจารย์ถึง ๕ พรรษา พระที่บวชใหม่จะต้องไม่อยู่ปราศจากอาจารย์ ต้องถือนิสัยในอาจารย์หรือพระอุปัชฌาย์** ถ้าพระอุปัชฌาย์ไม่สามารถที่จะสอนได้ ท่านก็จะฝากให้ไปศึกษากับพระอาจารย์รูปที่สอนได้ ก็ต้องไปถือนิสัยกับพระอาจารย์รูปนั้น

จะไปไหนมาไหนต้องขออนุญาตท่านก่อน ถ้าท่านให้ไปถึงจะไปได้ ถ้าท่านไม่ให้ไปก็ไปไม่ได้ ถ้าดื้อ ท่านก็จะไม่รับกลับมา ไปแล้วก็ไปเลย ไม่ต้องกลับมา ถือว่าขาดจากการเป็นอาจารย์ เป็นลูกศิษย์แล้ว ถ้าอาจารย์สอนแล้วลูกศิษย์ ไม่เชื่อฟัง ก็จะไม่มีประโยชน์ สอนไปก็เสียเวลา

การศึกษาเป็นเรื่องสำคัญอย่างมาก สำหรับผู้บวชใหม่ ผู้เริ่มปฏิบัติ พระพุทธเจ้าทรงกำหนดไว้เลยว่าต้องศึกษาก่อน ปริยัติ คือ การศึกษาคำสอนของผู้รู้ ถ้ายังไม่รู้ก็ต้องหาผู้รู้ให้สั่งสอน ท่านสอนให้ทำอะไรก็ปฏิบัติตาม จนกว่าจะบรรลุผลขึ้นมา เป็นปฏิเวธ ปริยัตินำไปสู่การปฏิบัติ ปฏิบัตินำไปสู่ปฏิเวธ พอบรรลุธรรม แล้วค่อยเผยแผ่สั่งสอนผู้อื่นต่อไป จะสอนก็ได้ ไม่สอนก็ได้ ไม่มีกฎบังคับตายตัว ขึ้นอยู่กับปัจจัยของแต่ละท่าน บางท่านไม่มีความสามารถที่จะสั่งสอนได้อย่างกว้างขวาง ก็อาจจะไม่สอน หรืออาจจะไม่มีผู้ศรัทธามาศึกษากับท่าน บางท่านมีความสามารถและมีผู้สนใจศึกษากับท่านมาก ท่านก็สอนไป สิ่งที่สำคัญที่สุดของผู้ปฏิบัติ ก็คือ ปฏิเวธ การบรรลุผลที่เกิดจากการปฏิบัติ จะเกิดได้ก็ต้องมีการปฏิบัติที่ถูกต้องคือ สุปฏิปันโน อุชุ ญาย สามีจิปฏิปันโน จะปฏิบัติดีปฏิบัติชอบได้ ก็ต้องมีปริยัติที่ถูกต้อง มีคำสั่งสอนที่ถูกต้องคือ สวากขาโต ภควตา ธัมโม จะศึกษากับใครถึงจะได้ สวากขาโต ภควตา ธัมโม ก็ต้องศึกษาจากพระไตรปิฎก เชื่อกันว่าเป็นคำสอนของพระพุทธเจ้าที่ได้รับการถ่ายทอดมาทุกยุคทุกสมัยจนถึงปัจจุบัน หรือไม่เช่นนั้นก็ต้องศึกษาจากพระอริยสงฆ์ ผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ ครูบาอาจารย์ผู้บรรลุมรรคผลนิพพานแล้ว ถึงจะได้ สวากขาโต ภควตา ธัมโม ธรรมที่ตถาคตตรัสไว้ชอบแล้ว นี่คือขั้นตอนของการบำเพ็ญของพุทธศาสนิกชน

“ความตาย” ความจริงที่ไม่ควรลืม

“ความตาย” พวกเราชอบลืมกัน ไม่ชอบคิดถึงความตายกัน กลับชอบคิดถึงวันเกิด พอถึงวันเกิดก็ทำบุญกันที ถ้าคิดถึงวันตายแล้วรับรองได้ว่าจะทำทุกวันเลย ไม่ทำเพียงวันเดียว **ที่พระพุทธเจ้าสอนให้เราระลึกถึงความตายอยู่เรื่อย ๆ เพื่อที่เราจะได้รีบทำบุญกัน แล้วพวกเราจะได้หลุดพ้นจากความทุกข์กัน** แต่พวกเรากลับชอบคิดถึงแต่วันเกิด พอเกิดมาครั้งหนึ่งพวกเราก็ทำบุญกันสักครั้งหนึ่ง ถ้าการทำบุญเหมือนกับการรับประทานอาหารเราก็รับประทานอาหารปีละ ๑ ครั้ง ใจของเราจึงซูบผอม เป็นเหมือนขอทานเป็นเหมือนคนขาดอาหาร แต่ถ้าเราระลึกถึงความตายอยู่เรื่อย ๆ ไม่ลืมความตาย เราก็จะทำบุญอยู่เรื่อย ๆ

การระลึกถึงความตายนี้ ไม่ได้หมายถึงเฉพาะการระลึกถึงความตายของร่างกายของเราเพียงเท่านั้น การระลึกถึงความตายนี้ให้ระลึกถึงร่างกายของทุก ๆ คน และของทุกสิ่งทุกอย่างในโลกนี้ ทุกสิ่งทุกอย่างในโลกนี้ก็มีวันตายเหมือนกัน โลกใบนี้สักวันหนึ่งก็ต้องมีวันจบสิ้นไปเหมือนกัน ไม่ว่าจะเป็นอะไร เมื่อมีการเกิดแล้วต้องมีความตายตามมาด้วยกันทั้งนั้น ถ้าเราระลึกถึงความตาย ไม่ลืมความตายในความรู้สึกนึกคิดของเรา เราจะไม่โลภ ไม่อยากได้อะไร เราจะไม่ยึดไม่ติดกับอะไร เราจะไม่หวง เราจะไม่ห่วงอะไร เราจะไม่ต้องทำบาปเพื่อที่จะรักษาสิ่งนั้นสิ่งนี้ รักษาคนนั้นคนนี้ เราจะมีแต่ทำบุญเพียงอย่างเดียว

อานิสงส์ของการระลึกถึงความตาย ไม่ลืมความตายนี้ เป็นสิ่งที่จะทำให้เราได้หลุดพ้นจากความทุกข์ **พระพุทธเจ้าทรงสอนพระอานนท์ให้ระลึกถึงความตายทุกลมหายใจเข้าออก** ก็คือทุกความรู้สึกนึกคิด ไม่ว่าเราคิดจะทำอะไร เราอยากจะได้อะไร อยากจะเป็นอะไร ถ้าเราระลึกถึงความตายแล้ว เราก็อาจจะเปลี่ยนใจได้ ไม่รู้ว่าจะเป็นทำไม ไม่รู้ว่าจะเอามาทำไม ได้มาแล้วตายไปก็เอาไปไม่ได้ เป็นแล้วตายไปก็ต้องหมดไป แล้วมาทุกข์กับการอยากเป็นอยากได้ทำไม แล้วพอได้แล้วก็ต้องทุกข์กับการดูแลรักษากับความหวงความห่วง และในที่สุดก็ต้องมาทุกข์กับการสูญเสียเวลาที่เขาจะต้องจากเราไปหรือเราจะต้องจากเขาไป นี่แหละคือหัวใจสำคัญของการปฏิบัติธรรม ของการหลุดพ้นจากความทุกข์ ก็คือการเจริญมรณานุสตินี่เองให้เราระลึกถึงความตายอยู่เรื่อย ๆ

วางตัวดังผ้าขี้ริ้ว ผ้าเช็ดเท้า

พระพุทธเจ้าทรงสอนพระโมคคัลลานะไม่ให้ชูงวง ไม่ให้ทำตัวกร่างว่าตัวเองใหญ่โต จะต้องปฏิบัติกับตนอย่างนั้นอย่างนี้ เพราะถ้าไม่ได้รับการปฏิบัติก็จะเสียใจ จึงควรทำตัวให้ต่ำที่สุด เป็นเหมือนผ้าขี้ริ้ว ผ้าเช็ดเท้า ใครจะเหยียบ ใครจะเอาไปเช็ดเท้า เอาไปเช็ดอะไร ก็จะไม่เดือดร้อน ถ้าคิดว่าเป็นผ้าขาวผ้าสะอาด เวลาใครเอาไปเช็ดอะไรเปื้อนหน่อย ก็จะเกิดโทสะ ใจของเราจะมีความสุขมีความสบายถ้าไม่ถือตัว ไม่มีมานะ เพราะการถือตัวเป็นโมหะ เป็นอวิชชา เป็นความหลง เป็นเหตุทำให้ทุกข์ใจ ทำให้ใจต้องทะเยอทะยานดิ้นรนอยู่เรื่อย ๆ อยู่เฉย ๆ ไม่ได้

งานของตัวเองต้องมาก่อน

การทำงานให้กับพระศาสนาก็ดีอยู่ แต่ไม่ดีเท่ากับทำงานให้ตัวเองก่อน งานของตัวเองต้องมาก่อน งานของพระศาสนามาทีหลัง ต้องหลุดพ้นก่อน ต้องเสร็จงานของเราก่อน **พระพุทธเจ้าทรงตรัสรู้ก่อนถึงค่อยสอนผู้อื่น** ถ้ายังไม่เสร็จงานของเรา มัวแต่ไปทำงานให้คนอื่น ทำเท่าไรก็ไม่จบ จะมีงานมาให้ทำอยู่เรื่อย ๆ งานของเราก็ไม่ได้ทำเสียที

อย่างพระอานนท์ต้องอุปัฏฐากพระพุทธเจ้าถึง ๒๕ ปี ก็ยังดีที่ได้ทำกับพระพุทธเจ้า เพราะได้ยินได้ฟังธรรมอยู่เรื่อย ๆ ได้สะสมบารมีไปเรื่อย ๆ พอสิ้นพระพุทธเจ้าแล้ว ๓ เดือน ท่านก็เสร็จงานของท่าน ท่านควรจะเสร็จตั้งนานแล้ว แต่ท่านไม่เสร็จ องค์อื่นที่บวชพร้อม ๆ กับท่านเสร็จกันไปหมดแล้ว แต่ท่านไม่เสร็จ เพราะติดภาระอุปัฏฐากพระพุทธเจ้า แต่ก็จำเป็น ต้องมีผู้

ทำงานหน้าที่นี้ พอดีสงฆ์มีมติให้พระอานนท์ทำ พระอานนท์ก็ต้องรับไป อาจจะเป็นวิบากของท่านก็ได้ที่ต้องรับใช้พระพุทธเจ้า ถ้าไม่มีความจำเป็น ไม่มีวิบากต้องไปเกี่ยวข้องกับงานอื่น ก็อย่าเสนอตัว ทำงานของเราให้เสร็จก่อน แล้วค่อยไปทำงานอื่น

พระวินัย

พระปัญจวัคคีย์นี้ พอได้ฟังธรรมของพระพุทธเจ้าสองสามครั้ง ก็บรรลุเป็นพระอรหันต์กันทั้งหมด แต่ฟังครั้งแรกบรรลุเป็นโสดาบันเพียงรูปเดียว พอทรงแสดงเรื่องอนัตตา ในอนัตตลักขณสูตร ก็บรรลุเป็นพระอรหันต์พร้อมกันทั้ง ๕ รูป

พอไปโปรดพวกชฎิล ๕๐๐ รูป ที่บูชาไฟ ก็ทรงสอนเรื่องไฟว่า ไฟที่แท้จริงอยู่ในใจ คือไฟของราคะ โทสะ โมหะ พอแสดงจบก็บรรลุเป็นพระอรหันต์ทั้ง ๕๐๐ รูป เพราะมีศีลมีสมาธิกันอยู่แล้ว แต่ไม่มีปัญญา ไม่รู้ว่าปัญหาอยู่ที่ตรงไหน ปัญหาอยู่ตรงที่ไม่รู้ว่าราคะ โทสะ โมหะ เป็นเหตุของความทุกข์ พอสอนให้ดับราคะ โทสะ โมหะ ปั๊บ ก็บรรลุได้ทันที

สมัยแรก ๆ พระพุทธเจ้าไม่ต้องทรงสอนเรื่องสมาธิ ทรงแสดงแต่ปัญญา เพราะคนฟังมีศีลมีสมาธิแล้ว ต่อมาทรงต้องแสดงเรื่องสติ เรื่องสมาธิ เรื่องปัญญา เพราะคนที่มาบวชไม่มีภูมิธรรมเหล่านี้ มีแต่ศรัทธา เห็นคนอื่นบวชแล้วบรรลุกัน ก็อยากจะบรรลุก็เลยมาบวช แต่ไม่รู้ว่าสติสมาธิเป็นอย่างไร จึงต้องสอนเรื่องสติก่อน ต้องสอนเรื่องศีลเรื่องวินัยของพระ บางคนบวชมาแล้วยังไปนอนกับภรรยา เพราะไม่รู้เรื่องของศีล ต้องทรงห้าม ทรงสอนว่าเป็นพระแล้วไปหลับนอนกับคนอื่นไม่ได้แล้ว ไม่ให้หาความสุขจากการหลับนอนกับคนอื่น ให้หาความสุขจากการทำจิตใจให้สงบ พระวินัยจึงปรากฏขึ้นมาทีละข้อสองข้อ เพราะคนที่มาบวชใหม่ไม่รู้ศีลของพระ ในสมัยปัจจุบันนี้ก็มีคนที่บวชแล้วทำผิดศีลกันเยอะเพราะไม่ได้ศึกษา อุปัชฌาย์สมัยนี้เป็นอุปัชฌาย์เป็ด ไม่ใช่อุปัชฌาย์ไก่ ไก่นี้เวลาไข่ออกมาแล้วจะฟักด้วย แต่เป็ดจะไม่ฟัก อุปัชฌาย์สมัยนี้บวชแล้วไม่สอน ปล่อยตามบุญตามกรรม ปล่อยให้คนที่รู้ไม่จริงสอน ก็เลยสอนกันแบบผิด ๆ ไป

พระปาฏิโมกข์

เป็นธรรมเนียมของพระภิกษุทุกรูปที่จะต้องประชุมฟังพระปาฏิโมกข์ทุกกึ่งเดือน พระปาฏิโมกข์ คือ ศีล ๒๒๗ ข้อ ที่พระพุทธเจ้าได้ทรงบัญญัติขึ้นตามเหตุการณ์ต่างๆ ก่อนที่จะมีพระปาฏิโมกข์นี้ ก็มีเรื่องกล่าวถึงอยู่ในพระไตรปิฎกว่า พระสารีบุตรมีความซาบซึ้งในพระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าเป็นอย่างมาก เห็นว่ามีคุณค่าแก่สัตว์โลกอย่างยิ่ง จึงอยากจะให้พระศาสนาอยู่คู่กับโลกไปนานๆ ให้เป็นที่พึ่งของสัตว์โลก จึงกราบทูลถามพระพุทธเจ้าว่า ทำอย่างไรให้พระศาสนาอยู่ไปนานๆ พระพุทธเจ้าก็ทรงตรัสตอบว่า ต้องบัญญัติพระปาฏิโมกข์ บัญญัติข้อห้ามต่างๆ พระสารีบุตรจึงกราบทูลขอให้พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติข้อห้ามต่างๆ แต่ทรงตรัสว่าตอนนี้ยังไม่มีเหตุ เพราะ ๑. ผู้ปฏิบัติเป็นผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ เป็นผู้ที่สิ้นกิเลสแล้ว ๒. ลาภสักการะที่เป็นเหตุของความเสื่อมของพระภิกษุก็ยังไม่มี เพราะลาภ

ทำอย่างไรให้พระศาสนาอยู่ไปนานๆ
พระพุทธเจ้าก็ทรงตรัสตอบว่า
ต้องบัญญัติพระปาฏิโมกข์ บัญญัติข้อห้ามต่างๆ

สักการะจะไปกระตุ้นกิเลสในใจของพระที่ยังไม่ได้บรรลุให้กิเลสออกมาเพ่นพ่าน ทะเลาะวิวาทแก่งแย่งชิงดีกัน ทำอะไรต่างๆ ที่ไม่เหมาะสม ตอนนั้นจึงยังไม่ได้ทรงบัญญัติพระปาฏิโมกข์ขึ้นมา

ต่อมามีกุลบุตรที่ศรัทธาที่ไม่เคยบวชมาก่อนมาบวชกัน แต่ไม่รู้จักวิถีชีวิตของพระว่าควรดำเนินชีวิตอย่างไรให้เป็นที่น่าศรัทธาเลื่อมใส จึงมีการประพฤตินอกลู่นอกทาง จึงทรงบัญญัติข้อห้ามต่างๆ ขึ้นมา เรียกว่า **พระปาฏิโมกข์ มีอยู่ ๒๒๗ ข้อ พระพุทธเจ้าทรงแบ่งข้อห้ามต่างๆ ตามโทษหนักเบา** ข้อห้ามที่หนักที่สุดก็มีอยู่ ๔ ข้อด้วยกัน คือ **ปาราชิก ๔** ถ้าภิกษุรูปหนึ่งรูปใดละเมิดข้อห้ามนี้แล้ว จะถือว่าขาดจากการเป็นพระภิกษุ ผู้อื่นจะรู้หรือไม่ก็ตาม โดยหลักธรรมถือว่าได้ขาดจากความเป็นพระไปแล้ว ข้อที่ ๑

คือ **การเสพเมถุน** นักบวชไม่ควรเสพเมถุน ไม่ร่วมหลับนอนกับผู้อื่น ไม่หาความสุขทางโลกิยะ ๒. **ฆ่ามนุษย์** ถ้าฆ่าสัตว์ยังไม่เป็นปาราชิก ๓. **ลักทรัพย์** ๔. **อุตริมนุสธรรม** อวดธรรมวิเศษที่ไม่มีในตน เช่น อวดว่ามีฌานขั้นนั้นขั้นนี้ บรรลุธรรมขั้นนั้นขั้นนี้ โดยที่ไม่มีในตน ถ้ามี ถ้าเป็นความจริงก็ไม่ผิด ถ้าไม่เป็นความจริง จึงจะผิด

แต่ในสมัยนี้ถึงแม้มี ถ้าพูดไปก็จะถูกปรับปาราชิกได้ ถ้าไม่มีใครเชื่อ ในสมัยพุทธกาล มีพระพุทธเจ้าเป็นผู้ตัดสินว่าพระรูปนั้นรูปนี้มีธรรมวิเศษหรือไม่ เวลาที่พระบางรูปถูกฟ้องว่าอุตริ เพราะมีความประพฤติที่ไม่น่าเลื่อมใส ไม่น่าจะบรรลุธรรมวิเศษได้ ในสมัยปัจจุบัน ไม่ค่อยมีผู้รู้ที่เป็นที่ยอมรับของคนทั่วไป นอกจากในวงปฏิบัติที่มีพระเถระครูบาอาจารย์ที่น่าเคารพเลื่อมใสศรัทธา ถ้าท่านพูดว่าองค์นั้นองค์นี้เป็นอย่างนั้นอย่างนี้ ก็เชื่อท่านได้ ไม่อย่างนั้นแล้วคงจะไม่รู้กัน วิธีที่จะรู้ว่าท่านบรรลุหรือไม่นั้นอยู่ที่ ๑. การสนทนาธรรมกัน ผู้ร่วมสนทนาก็ต้องบรรลุแล้วถึงจะรู้ แต่จะรู้เพียงระดับที่ตนได้บรรลุ ถ้าสูงกว่าตนก็จะไม่รู้ว่าอยู่ขั้นไหน ถ้าต่ำกว่าตนก็จะรู้ ๒. จะรู้ว่าท่านเป็นพระอรหันต์แล้วก็ตอนที่ท่านมรณภาพ แล้วอัฐิของท่านกลายเป็นพระธาตุ ๓. เวลานำเอาคำสอนของท่านไปปฏิบัติจนได้บรรลุธรรม ถ้าท่านไม่บรรลุ คงจะสอนให้เราบรรลุไม่ได้

นี่คือเรื่องของพระปาฏิโมกข์ ที่ต้องให้ประชุมกันทุกกึ่งเดือนเพราะจะได้ไม่หลงลืม ถ้าไม่มีการทบทวนกันเลย จะไม่รู้ว่ามีข้อห้ามอะไรบ้าง แต่ความจริงเวลาสวดจะสวดเป็นภาษาบาลี ถ้าไม่ได้เรียนบาลีมาก็จะไม่เข้าใจ แต่มีหนังสือที่แปลเป็นภาษาไทยที่พระทุกรูปต้องเรียนต้องอ่านกัน ต้องรู้ทั้ง ๒๒๗ ข้อ ว่า

มีอะไรบ้าง มีบรรจุอยู่ในนักธรรมตรี การสวดพระปาฏิโมกข์เป็นประจำนี้ จะสวดในบางสำนักเท่านั้น บางสำนักจะสวดเฉพาะในช่วงเข้าพรรษา พอออกพรรษาแล้วก็หยุด พระปฏิบัติจะถือเป็นภารกิจที่สำคัญ ไม่ควรขาด ถ้ามีพระตั้งแต่ ๔ รูปขึ้นไป ต้องสวดพระปาฏิโมกข์ ถ้าต่ำกว่า ๔ ก็ไม่ต้องสวด ให้แสดงอาบัติแล้วก็แสดงความบริสุทธิ์ ให้รู้ว่าวันนี้เป็นวันสวดพระปาฏิโมกข์ ข้อห้ามต่าง ๆ ที่นักบวชต้องปฏิบัติตาม เพราะความเป็นพระอยู่ที่ศีลนี้เอง ถ้าไม่มีศีลแล้วก็เป็นเหมือนฆราวาส เหมือนจับเอาลิงมาแต่งตัวใส่เสื้อผ้าให้เป็นคน แต่งอย่างไรก็ไม่เป็นคน เพราะลิงมันซนมันดื้อ ไม่เรียบร้อย จะให้นั่งฟังเทศน์ฟังธรรมอย่างที่พวกเราทำกันอยู่นี้ก็ทำไม่ได้ ฉันใด จะให้คนห่มผ้าเหลืองโกนหัวแต่ไม่มีศีลมาเป็นพระก็เป็นไม่ได้ เพราะกาย วาจา ใจ ไม่สงบ เป็นพระต้องสงบกาย วาจา ใจ ในเบื้องต้นต้องสงบกาย สงบวาจา สำรวมในพระปาฏิโมกข์ ประพฤติอยู่ในกรอบของพระปาฏิโมกข์ ถึงแม้ใจจะดิ้นรนกวัดแกว่ง อยากจะทำอย่างนั้น อยากจะพูดอย่างนี้ ก็ให้มีสติรู้ว่าทำไม่ได้ เพราะไม่อยู่ในกรอบของพระปาฏิโมกข์ อย่างวันนี้ที่หมู่บ้านที่ไปบิณฑบาต มีการสรงน้ำพระ เล่นสาดน้ำกัน เป็นพระอยากจะไปเล่นน้ำกับเขาก็ทำไม่ได้ ถ้าอยากจะทำ ก็ต้องลาสิกขาไปก่อนแล้วค่อยทำ

ประโยชน์ในทางธรรม

พระพุทธเจ้าทรงสอนพระทุกรูปให้อยู่แบบคนจน ให้มีเพียงอัฐบริขารเป็นสมบัติ คือมีบาตรไว้หาอาหาร มีผ้าบังสุกุล ๓ ผืนไว้นุ่งห่ม เป็นต้น ผ้าสมัยก่อนจะเป็นผ้าบังสุกุล หมายถึงเศษผ้าที่ถูกทิ้งไว้ตามสถานที่ต่าง ๆ ไม่ได้เป็นผ้าสำเร็จรูปเป็นผ้าทั้งพับ แต่เป็นผ้าขี้ริ้ว พอใช้งานได้ก็เก็บรวบรวมไว้ พอได้พอประมาณก็นำเอามาปะมาเย็บมาต่อกันให้เป็นผืนใหญ่ เอามาตัดเย็บให้เป็นจีวร ย้อมด้วยน้ำฝาด คือเอาแก่นไม้ เช่น แก่นขนุน มาต้มกับน้ำจะมีสีออกมาบาง ๆ แล้วก็เอาหินแดงที่ฝนแล้วมาผสมกัน ย้อมเป็นสีกรัก สีกรักสมัยก่อนเป็นอย่างนี้ ไม่มีสีสำเร็จรูป ในสมัยปัจจุบันนี้มีสีสำเร็จรูปเอามาผสมกัน สีก็จะไม่จางง่าย สีจะสดหรือจางไม่ค่อยสำคัญ พอให้รู้ว่าเป็นสัญลักษณ์ของนักบวชก็ใช้ได้แล้ว

ข้อสำคัญของผ้าก็คือมีไว้ปกปิดอวัยวะ ป้องกันอากาศหนาวเย็น ป้องกันพวกแมลงสัตว์ต่างๆ ที่จะมากัดมาต่อยร่างกาย สมัยเริ่มแรกของพระศาสนา พระจะใช้ผ้าเพียง ๒ ผืน เท่านั้นเอง คือ ผ้านุ่ง เรียกว่า **สบง** ผ้าห่ม เรียกว่า **จีวร** ต่อมามีพระที่มาบวชภายหลังมีจิตใจไม่ค่อยเข้มแข็งเหมือนกับพระที่บวชรุ่นแรกๆ เพราะพระที่บวชรุ่นแรกๆ มีจิตใจที่สูงมีธรรมะมาก จิตใจจึงไม่ค่อยรู้สึกลำบากลำบนกับเรื่องของร่างกายเท่าไรส่วนใหญ่จะเป็นพระอรหันต์ เป็นพระอริยเจ้ากัน ต่อมาศาสนาได้เผยแผ่กว้างออกไป มีคนอยากจะบวชตามกันมาก แต่พวกนี้ยังไม่ได้เป็นพระอริยะกันยังติดกับความสุขทางร่างกาย เวลาอากาศหนาวมากจะรู้สึกว่าห่มจีวรผืนเดียวจะไม่พอ จึงไปกราบทูลพระพุทธเจ้าว่า ห่มจีวรผืนเดียวแล้วสู้หนาวไม่ไหว พระพุทธเจ้าจึงทรงพิจารณาด้วยการนั่งสมาธิในตอนหัวค่ำ ตั้งแต่ ๖ โมงเย็น ถึง ๔ ทุ่ม ทรงห่มจีวรผืนหนึ่ง พอ ๔ ทุ่มขึ้นไป อากาศรู้สึกจะเย็นขึ้น จึงทรงห่มจีวรอีกผืนหนึ่ง ๔ ทุ่ม ถึงตี ๒ พอตี ๒ อากาศก็เย็นขึ้นอีก จึงนำจีวรอีกผืนหนึ่งมาห่มถึงจะรู้สึกสบาย ทรงพิจารณาเห็นว่ามีความจำเป็นต้องเพิ่มจีวรขึ้นมาอีก ๒ ผืน เพื่อไว้ห่มกันหนาว จีวรผืนที่ ๓ ที่ ๔ นี้ทรงให้เย็บรวมกันเป็นผืนเดียวกัน ให้เย็บเป็นผืนเดียวแต่มี ๒ ชั้น เรียกว่า **สังฆาฏิ** ผ้าที่พระพาดไว้บนบ่าเวลาทำพิธีกรรมต่างๆ เป็นผ้าผืนที่ ๓ ไว้ใช้

สำหรับห่มกันหนาว ยามปกติใช้ผ้า ๒ ผืน ก็พอ คือ สบงกับจีวร ส่วนสังฆาฏิใช้เวลาอากาศเย็น สมัยก่อนพระอยู่ในป่ากันเป็นส่วนใหญ่ เวลาไปบิณฑบาต ถ้าทิ้งสังฆาฏิไว้ที่พักก็อาจจะหายได้ เพราะสมัยก่อนผ้าหายาก ท่านจึงซ้อนผ้าสังฆาฏิอีกผืนเวลาออกบิณฑบาต ปกติจะห่มผืนเดียว แต่เวลาออกบิณฑบาตออกจากที่พักในป่า ไม่มีที่ปิดมิดชิด อยู่ตามโคนไม้ อยู่ตามถ้ำ ตามเรือนร้าง ถ้าทิ้งผ้าสังฆาฏิไว้ ลิงหรือขโมยอาจจะเอาไปได้ จึงเป็นธรรมเนียมของพระป่าเวลาออกบิณฑบาต จะเอาผ้าสังฆาฏิไปด้วย นุ่งห่มทั้ง ๓ ผืนเลย นี่คือการอยู่แบบคนจนอยู่ ถ้าอยู่แบบคนจนได้ จะตัดปัญหาความอยากรวยได้

ควรดูพระพุทธเจ้าเป็นตัวอย่าง ดูพระอริยสงฆ์สาวกทั้งหลายเป็นตัวอย่าง ดูว่าท่านอยู่อย่างไร ท่านก็อยู่อย่างคนจน การขบฉันท่านก็ยินดีตามมีตามเกิด บิณฑบาตได้อะไรมาก็ฉันไป มีเหลือก็ไม่เก็บเอาไว้ บริจาคให้ผู้อื่นไป ไม่กักตุน วันรุ่งขึ้นค่อยหาใหม่ หาได้มากน้อยก็ยินดีตามมีตามเกิด ถ้ากินไม่อิ่มในบางวันก็ถือว่าเป็นอานิสงส์อย่างหนึ่ง ทำให้จิตใจไม่ง่วงเหงาหาวนอน ทำให้การบำเพ็ญสบายสะดวก ถ้ารับประทานมากก็จะขี้เกียจจะง่วงเหงาหาวนอน อยากจะหาหมอน ไม่อยากหาทางจงกรม อยู่แบบคนจนจึงมีแต่ประโยชน์ในทางธรรม มีประโยชน์กับจิตใจ เพราะจะช่วยส่งเสริมการปฏิบัติทางจิตใจให้เจริญก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็ว ไปถึงจุดหมายปลายทางได้

ความหมายของทาน

ความหมายที่แท้จริงของสังฆทาน หมายถึงถวายให้องค์กร ไม่ได้ถวายให้กับบุคคล เช่นวัดอย่างนี้ เวลาญาติโยมสร้างศาลาหลังนี้ก็ถวายเป็นสังฆทาน ไม่ได้ถวายให้เจ้าอาวาส ไม่ได้ถวายให้พระรูปหนึ่งรูปใดเป็นเจ้าของ แต่เป็นของวัด เป็นกรรมสิทธิ์ของส่วนรวม นี่คือความหมายของสังฆทาน แต่คนไม่เข้าใจความหมาย คิดว่าถวายองค์ไหนก็ได้ ไม่จำเพาะเจาะจงองค์ อย่างนี้ไม่ใช่ ถึงแม้จะเป็นกระแป๋งสังฆทาน แล้วทางวัดจัดพระรูปใดรูปหนึ่งให้มารับ ก็ยังไม่ใช่สังฆทานอยู่ดี ถ้าพระรูปนั้นเอาไปเป็นสมบัติของตนเอง เป็นเหมือนกับการจับฉลากมากกว่า เป็นการสุ่มเอา เอาพระองค์ไหนก็ได้มาสักองค์หนึ่งก็แล้วกัน ยังเป็นทานเพื่อบุคคลอยู่

พระพุทธเจ้าทรงแยกทานไว้เป็น ๒ ชนิด ด้วยกันคือ ๑. ปาฏิบุคลิกทาน ทานที่ให้กับบุคคล เป็นสมบัติของบุคคลนั้น ๒. ทานที่ให้กับองค์กร เป็นสมบัติของส่วนรวม เรียกว่า สังฆทาน ความเป็นมามีอยู่ในสมัยที่พระพุทธเจ้าทรงไปโปรดพระราชบิดาเป็นครั้งแรกหลังจากที่ได้ตรัสรู้แล้ว ได้รับนิมนต์ให้ไปโปรดในวังพระนางมหาปชาบดีมีความปรารถนาที่จะถวายผ้าจีวรให้พระพุทธเจ้าไว้ครอง อุตส่าห์ตัดเย็บด้วยพระองค์เอง แล้วก็นำไปถวายให้พระพุทธเจ้า แต่พระพุทธเจ้าทรงปฏิเสธ ทรงตรัสให้ถวายเป็นสังฆทาน ถวายกี่ครั้งก็ทรงปฏิเสธทุกครั้งไป ทรงเห็นว่าผ้าหายาก จึงวางแบบฉบับไม่ให้ถวายเจาะจงกับพระที่รักที่ชอบ เพราะมีพระหลายรูปที่มีผ้าไม่พอใช้ ให้ถวายเป็นของสงฆ์ เป็นของส่วนรวม แล้วให้สงฆ์พิจารณากันเอง ว่าควรจะให้พระรูปไหนดี

การให้เป็นสังฆทานก็ดี ช่วยกระจายปัจจัย ๔ ที่ญาติโยมถวายให้ทั่วถึงพระทุกรูป เพราะพระบางรูปอาจจะไม่ค่อยมีใครศรัทธาก็ได้ เป็นพระดีปฏิบัติดีแต่เงียบเฉย ไม่ค่อยปฏิสันถารกับใคร ญาติโยมเลยไม่ชอบ เพราะไม่ยิ้มแย้ม ไม่ทักทาย ไม่เอาอกเอาใจ จึงไม่มีใครถวายข้าวของเลย พระพุทธเจ้าจึงทรงเห็นว่าควรถวายให้เป็นส่วนกลาง

ความหมายของการทอดกฐิน

เทศกาลทอดกฐิน ปีหนึ่งก็ทอดได้เพียงครั้งเดียวต่อหนึ่งวัด กฐินเป็นทานพิเศษที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติขึ้นมาเมื่อทรงเห็นว่ามีความจำเป็นเพราะพระภิกษุขาดผ้าจีวรไว้นุ่งห่ม มีเรื่องเล่าว่า ตอนปลายฤดูฝนนั้นมีพระภิกษุกลุ่มหนึ่งเดินทางมาเฝ้าพระพุทธเจ้า เจอฝนกลางทางก็เลยเปียกปอนกันไปหมด เวลาเข้าเฝ้าก็ห่มจีวรที่เปียกปอนนั้นเข้าไป ด้วยความเมตตาสงสาร จึงทรงอนุญาตให้ถวายผ้ากฐิน เมื่อทรงเห็นว่าพระภิกษุไม่มีผ้าจีวรไว้คอยเปลี่ยนเวลาเปียกฝน เพราะสมัยนั้นจะมีเพียงผ้าสามผืนหรือไตรจีวรไว้ใช้เท่านั้นเอง คือ จีวรห่ม ๑ ผืน สังฆาฏิไว้ห่มกันหนาว ๑ ผืน และสบงนุ่ง ๑ ผืน เป็นหลัก ไม่มีจีวรไว้เปลี่ยนเวลาเปียกฝนหรือฉีกขาด

อย่างในกรณีที่นางวิสาขาส่งคนใช้ไปดูพระที่วัดว่ามีอยู่กี่รูป เพราะปรารถนาจะถวายน้ำปานะ พอไปถึงที่วัด ฝนก็ตกลงมา พอเข้าไปในวัดก็เห็นพระเปลื้องผ้าอาบน้ำฝนกัน เพราะไม่มีผ้าไว้เปลี่ยน ถ้าใส่ผ้าสบงอาบไปก็จะเปียก พออาบเสร็จแล้วจะไม่มีผ้าผลัด ก็เลยเปลื้องผ้าอาบน้ำฝนกัน สาวใช้ไปเห็นเข้าก็ตกใจ รีบวิ่งกลับไปรายงานนางวิสาขาว่า ตอนนี้ที่วัดไม่มีพระเหลืออยู่เลย มีแต่พวกชีเปลือยมายึดครอง แต่นางวิสาขาก็เข้าใจ ก็เลยไปกราบทูลขออนุญาตพระพุทธเจ้า ขอถวายผ้าอาบน้ำฝนให้พระสงฆ์ไว้ใช้ในช่วงฤดูฝน เวลาอาบน้ำฝนจะได้มีผ้าไว้ผลัด นี่คือความเป็นมาของเรื่องถวายผ้าอาบน้ำฝน

ส่วนเรื่องถวายผ้ากฐินก็อย่างที่พูดให้ฟัง ทรงเห็นว่าพระภิกษุลำบากเรื่องผ้ามาก เพราะไม่มีการถวายเป็นกิจจะลักษณะ ต้องหากันตามป่าช้าบ้าง ตามกองขยะบ้าง เป็นผืนเล็กผืนน้อยก็สะสมไว้ พอได้จำนวนมากพอก็เอามาปะเอามาต่อ เอามาเย็บเป็นผืนใหญ่ ผ้าของพระสงฆ์ทุกวันนี้จึงมีลายเหมือนกับคันนา ไม่ได้เป็นผ้าเรียบ ๆ ผืนเดียว เป็นผ้าชิ้น ๆ มาต่อกัน หลังจากได้ทรงอนุญาตให้มีการถวายผ้ากฐินแล้ว ก็มีคนถวายผ้ากันมาก ถวายเป็นพับ ๆ เลย พระอานนท์จึงทูลถามว่า จะให้ตัดเย็บจีวรอย่างไร ก็ทรงบอกให้ตัดต่อแบบลายคันนา จีวรของพระทุกวันนี้ถ้าสังเกตดูจะเห็นว่าไม่ได้

เป็นผ้าผืนเดียว แต่เป็นผ้าชิ้นๆ เย็บติดกันเป็นขันธ์ๆ อย่างต่ำก็ ๕ ขันธ์ สำหรับพระป่าจะนิยม ๗ และ ๙ ขันธ์กัน

เรื่องการถวายผ้ากฐินนี้ ทรงระวังไม่ให้ญาติโยมและพระต้องวุ่นวายมากจนเกินไป จึงทรงบัญญัติให้มีเวลาถวายผ้ากฐินได้เพียงหนึ่งเดือน ตั้งแต่วันออกพรรษา วันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๑๑ ถึงวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๒ พอดีเป็นวันลอยกระทง เป็นวันสุดท้ายที่จะถวายผ้ากฐินได้ วัดหนึ่งก็จะรับได้เพียงครั้งเดียว พระที่จะรับกฐินก็ต้องอยู่จำพรรษาตลอดเวลา ๓ เดือน และต้องมีพระอยู่จำพรรษาอย่างน้อย ๕ รูปขึ้นไปถึงรับผ้ากฐินได้ ได้ทรงบัญญัติเงื่อนไขไว้หลายอย่างด้วยกันเพื่อไม่ให้ทำอะไรมากจนเกินไป ผ้าที่ถวายก็ต้องเป็นผ้าขาวที่ยังไม่ได้ตัดยังไม่ได้เย็บ หลังจากที่ได้รับถวายผ้ามาแล้วก็ต้องช่วยกันตัดเย็บให้เป็นผ้าผืนใดผืนหนึ่งจะเป็นสบงก็ได้ จีวรก็ได้ หรือสังฆาฏิก็ได้ต้องซักย้อมตากแห้งให้เสร็จภายในวันนั้นแล้วก็ต้องทำการกรานกฐินในลำดับต่อไป คือนำผ้าที่ได้ตัดเย็บซักย้อมตากแห้งเสร็จเรียบร้อยแล้วมาสู่ที่ประชุมสงฆ์เพื่ออนุโมทนาแสดงความยินดีกับพระที่ได้รับผ้าผืนนั้นไปครอง เป็นผ้าที่ไม่ได้ถวายเจาะจงให้กับพระภิกษุรูปหนึ่งรูปใด เป็นสังฆทาน ญาติโยมจะถวายผ้ากฐินให้กับพระรูปนั้นรูปนี้ไม่ได้ต้องถวายให้เป็นของสงฆ์ แล้วสงฆ์จะทำพิธี

อุปโลกน์ โดยพระภิกษุ ๔ รูป กำหนดคุณสมบัติของพระที่ควรต่อการรับผ้ากฐินไปครอง โดยปกติก็จะมีฉันทามติให้ถวายให้กับพระเถระที่มีอาวุโสสูงสุดในอาวาสนั้น เพราะเคารพเลื่อมใสในคุณธรรมบารมีของท่าน เช่น ครูบาอาจารย์ที่เราไปกราบไหว้กัน ท่านเป็นพระเถระ อาวุโสทั้งพรรษาและคุณธรรม

การถวายกฐินจึงเป็นงานที่สำคัญ ทำให้เกิดความสามัคคีปรองดอง ความขยันหมั่นเพียร ความเสียสละ เพราะต้องช่วยกันคนละไม้คนละมือเพื่อที่จะทำให้กิจคือการตัดเย็บผ้าให้เสร็จภายในวันนั้น ทุกคนจึงมีโอกาสร่วมแรงร่วมใจกัน บำเพ็ญวิริยะบารมี ความพากเพียร ร่วมใจกันเสียสละ ถึงแม้อยากจะทำอะไรตอนนั้นก็ต้องปล่อยวางไว้ก่อน เพื่อมาช่วยทำงานสำคัญนี้ให้สำเร็จลุล่วงไป

พระปัจฉิมโอวาท

พระโอวาทคำสอนที่สำคัญที่สุด ก็คือพระปัจฉิมโอวาท คำสอนครั้งสุดท้ายของพระพุทธเจ้าที่ทรงตรัสสอนไว้ว่า **สังขารทั้งหลายเป็นของไม่แน่นอน มีเกิด มีแก่ มีเจ็บ มีตาย เป็นธรรมดา จงยังประโยชน์ของตนและประโยชน์ของผู้อื่นให้ถึงพร้อมด้วยความไม่ประมาทเถิด** เป็นการสรุปพระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าว่าความสำคัญอยู่ตรงนี้ อยู่ที่ความไม่ประมาท ไม่ผัดวันประกันพรุ่ง ต้องรีบขวนขวายทำภารกิจที่ต้องทำให้สำเร็จลุล่วงไปก่อนเวลาจะหมดไป

พระพุทธเจ้าจึงทรงสอนให้เจริญมรณานุสติอยู่เรื่อย ๆ ว่า สังขารทั้งหลายเป็นของไม่เที่ยง มีเกิด แก่ เจ็บ ตาย เป็นธรรมดา ให้คิดอยู่เสมอ ๆ ว่าเกิดมาแล้วต้องแก่ ต้องเจ็บ ต้องตาย จะเจ็บจะตายเมื่อไร ไม่มีใครรับประกันได้

ทางที่ดีควรคิดว่าอาจจะเจ็บจะตายในวันนี้หรือในวันพรุ่งนี้ก็ได้ ถ้าคิดอย่างนี้จะได้ไม่ประมาท เพราะมีเวลาเหลือน้อย ถ้ารู้ว่าจะต้องตายในวันนี้พรุ่งนี้ หรือในเวลา ๓ เดือน จะไม่มีกะจิตกะใจอยากไปทำอะไรต่าง ๆ อย่างที่เคยทำมา คือทำมาหากิน หาทรัพย์สมบัติข้าวของเงินทอง หาลาภ ยศ สรรเสริญ หาความสุขทางตา หู จมูก ลิ้น กาย ถ้าไปหาหมอแล้วหมอวินิจฉัยว่าเป็นโรคร้ายที่จะต้องตายภายใน ๓ เดือน พวกเรายังจะมีกะจิตกะใจไปแสวงหาลาภ ยศ สรรเสริญ หาความสุขทางตา หู จมูก ลิ้น กาย หรือไม่ จะไม่อยากได้แล้ว เพราะรู้ว่าไม่ได้เป็นที่พึ่งของใจ เป็นเพียงที่พึ่งของร่างกาย พอร่างกายจะต้องหมดสภาพไปภายใน ๓ เดือน ก็จะมุ่งเข้าหาธรรมะเพียงอย่างเดียว เพราะธรรมะเป็นที่พึ่งของใจ ไม่มีอะไรในโลกนี้ที่จะดับความทุกข์ใจได้ นอกจากธรรมะคำสอนของพระพุทธเจ้า ถ้ารู้ว่าจะต้องตายภายในเวลา ๓ เดือน ก็จะมี ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา กับการสร้างบุญสร้างกุศล เพราะเป็นสิ่งเดียวที่ใจจะพึ่งได้ทั้งในขณะที่ยังไม่ตายและหลังจากที่ตายไปแล้ว

ธรรมสังเวช

เคยได้ยินว่าธรรมสังเวชก็ทำให้น้ำตาหลั่งได้ ไม่ได้หลั่งเพราะความทุกข์ เพราะกิเลส แต่เป็นธรรมสังเวช ความซาบซึ้งกับความจริงที่ไม่รู้มาก่อน พอได้สัมผัสกับความจริง ได้สัมผัสกับความสุขที่ยิ่งใหญ่ ก็ทำให้เกิดธรรมสังเวชขึ้นมา แต่ใจไม่ได้หลั่งน้ำตาเพราะกิเลส เพราะความทุกข์ ความโทมนัส ความเศร้าโศกเสียใจ อาลัยอาวรณ์ เหมือนที่ปุถุชนร้องห่มร้องไห้กันเวลาสูญเสียสิ่งที่รักไป ท่านไม่มีอะไรที่จะสูญเสีย ท่านไม่มีอะไรที่ท่านรักแล้ว ธรรมสังเวชมีน้ำหนักมากกับจิตใจ จะคุมน้ำตาไว้ก็ได้ หรือจะปล่อยให้หลั่งออกมาก็ได้ ไม่เป็นปัญหาอย่างไร

อย่างเวลาที่ **พระพุทธเจ้าทรงเสด็จดับขันธปรินิพพาน มีพระบางรูปหลั่งน้ำตา แต่ไม่ได้หลั่งด้วยความเสียอกเสียใจอาลัยอาวรณ์ หลั่งเพราะเห็นสัจธรรมความจริงที่กำลังปรากฏ เป็นธรรมสังเวช**

การสังคายนา

มีพระอยู่รูปหนึ่ง เห็นพระรูปอื่นร้องห่มร้องไห้ตอนที่พระพุทธเจ้าทรงเสด็จดับขันธ์ไป ก็บอกว่าร้องไปทำไม ดีเสียอีกไม่มีใครมาสอนมาว่ากล่าวตักเตือน เป็นเหตุทำให้พระมหากัสสปะเกิดความวิตกว่าพระพุทธเจ้าเพิ่งดับขันธ์ไปได้ไม่นาน ก็มีความรู้สึกอย่างนี้ปรากฏขึ้นในหมู่สงฆ์แล้ว กลัวจะขยายไปเรื่อย ๆ จึงต้องจัดการสังคายนา รวบรวมพระธรรมคำสั่งสอนต่าง ๆ ให้เป็นกิจจะลักษณะ มีพระอรหันต์ ๕๐๐ รูป เป็นผู้สังคายนา เพื่อจะได้กันความสงสัยว่าสิ่งนี้ทรงสอนหรือไม่อย่างไร เพราะรู้แล้วว่าพอไม่มีพระศาสดาแล้ว จิตของคนก็จะเริ่มห่างจากธรรมะ เหมือนลูกศิษย์ที่ครูบาอาจารย์ตายจากไปก็จะแตกกระจายกัน ถ้ามีอะไรไว้ยึดเกาะได้ก็ยังพอไปได้ จึงต้องรวบรวมพระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าไว้ให้เป็นกิจจะลักษณะเพื่อผู้ที่มาปฏิบัติภายหลังจะได้ไม่สงสัยว่าเป็นคำสอนของพระพุทธเจ้าหรือไม่ จะได้ปฏิบัติตามได้อย่างถูกต้องได้ประโยชน์

จึงมีการสังคายนาครั้งแรก สามเดือนหลังจากที่พระพุทธเจ้าทรงเสด็จดับขันธ์ปรินิพพานไปแล้ว โดยมีพระอานนท์เป็นผู้แสดงพระสูตรต่าง ๆ ที่พระพุทธเจ้าได้ทรงแสดงเอาไว้ เพราะพระอานนท์ใกล้ชิดกับพระพุทธเจ้ามาก มีความจำดี จำพระสูตรต่าง ๆ ที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ได้มาก ถ้าพระอานนท์ไม่ได้ฟังเพราะไม่ได้ตามเสด็จไป ก็ยังมีข้อแม้ให้พระพุทธเจ้ากลับมาแสดงให้พระอานนท์ฟัง พระอานนท์จึงเป็นผู้แสดงในท่ามกลางสงฆ์ที่ทำการสังคายนา คือ พระอรหันต์ ๕๐๐ รูป ที่กลายมาเป็นพระไตรปิฎก เป็นธรรมวินัยที่ปฏิบัติกันมาจนถึงปัจจุบันของสายเถรวาท ถ้าเป็นสายมหายาน ก็มีการตัดมีการปรับปรุงเพื่อให้เข้ากับสังคม ไปอยู่ทางเหนืออากาศหนาวมาก ก็เลยไม่ได้ห่มจีวรอย่างที่เคยห่มกัน กลับใส่กางเกงใส่เสื้อแทน พระวินัยบางข้อก็ไม่รักษาเพื่อให้คล่องตัว แต่ทางสายเถรวาทถือว่าเคยรักษามาได้ในสมัยพระพุทธกาล ก็น่าจะรักษาต่อไปได้ จึงไม่ลบล้างพระธรรมวินัยที่พระพุทธเจ้าได้ทรงบัญญัติไว้ พยายามรักษากันมาทุกข้อจนถึงปัจจุบัน มีบางพวกบางฝ่ายก็ยกเลิกข้อนั้นข้อนี้บ้าง ก็เลยทำให้แยกเป็นสายต่าง ๆ ไป แต่ไม่ได้เป็นเรื่องของพระธรรมวินัย เป็นเรื่องของกิเลสของคนที่มาเกี่ยวข้องกับธรรมวินัย กิเลสชอบปรับธรรมวินัยให้เข้ากับกิเลส แทนที่จะปรับกิเลสให้เข้ากับธรรมวินัย ก็เลยหย่อนยานลงไปเรื่อย ๆ

ลูกศิษย์ที่ครูบาอาจารย์ตายจากไปก็จะแตกกระจายกัน ถ้ามีอะไรไว้ยึดเกาะได้ก็ยังพอไปได้ จึงต้องรวบรวมพระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าไว้ให้เป็นกิจจะลักษณะ

ถ้าเปรียบเทียบกับสมัยครูบาอาจารย์รุ่นหลวงปู่มั่น ลูกหลานของหลวงปู่มั่น ก็มีความแตกต่างกัน ความเคร่งครัดความเข้มข้นจะแตกต่างกัน แต่ก็จะมีพระรูปอื่นมาฟื้นฟูความเคร่งครัดความเข้มข้นอีก ปรากฏเป็นปฏิปทาสายใหม่ของพระองค์นั้นไป มีอย่างนี้มาอยู่เรื่อยๆ หลวงปู่มั่นท่านก็มีบุญบารมีมากได้ฟื้นฟูความเข้มข้นความเคร่งครัดในพระธรรมพระวินัยจนปรากฏเป็นปฏิปทาสายพระอาจารย์มั่นขึ้นมา มีลูกศิษย์ลูกหา มีครูบา-อาจารย์ที่เป็นพระสุปฏิปันโนให้เรากราบไหว้บูชากันเป็นจำนวนมาก มีรุ่นลูกหลานปรากฏตามกันมา ความเข้มข้นก็ค่อยๆ จางไปเหมือนกับกะทิที่คั้นจากมะพร้าว น้ำแรกก็ข้นดี พอน้ำที่สองก็จางลงไป กะทิก็น้อยลงไป น้ำก็มากขึ้น จนกว่าจะได้มะพร้าวลูกใหม่มาคั้นใหม่ ก็จะได้ความเข้มข้นใหม่ คงจะเป็นอย่างนี้ไปจนกว่าจะหมดยุคของศาสนา คือประมาณ

เพื่อผู้ที่มาปฏิบัติภายหลังจะได้ไม่สงสัยว่า เป็นคำสอนของพระพุทธเจ้าหรือไม่ จะได้ปฏิบัติตามได้อย่างถูกต้องได้ประโยชน์

๕,๐๐๐ ปี หลังจากนั้นแล้วคงไม่มีมะพร้าวลูกใหม่มาให้คั้น ก็จะกลายเป็นน้ำกะทิที่มีแต่กลิ่น มีแต่รูปภาพให้ดู แต่ไม่มีเนื้อมีหนังของกะทิเหลืออยู่ ก็ต้องรอให้มีพระพุทธเจ้าองค์ใหม่มาปรากฏมาประกาศสั่งสอนพระธรรมคำสอนใหม่เป็นรอบใหม่ เป็นอย่างนี้มาตั้งนานแล้วในอดีต พระพุทธเจ้าทรงเล่าถึงพระพุทธเจ้าที่ได้ปรากฏก่อนพระพุทธองค์อยู่ ๓ พระองค์ มีชื่อต่างๆ พระองค์เป็นองค์ที่ ๔ และทรงกล่าวถึงองค์ที่ ๕ ที่จะมาต่อไป คือ พระศรีอาริย์ พระศรีอาริยเมตไตรย แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าหลังจากพระศรีอาริย์แล้วจะไม่มีพระพุทธเจ้ามาปรากฏอีก จะมีต่อไปอีกเรื่อยๆ พระศรีอาริย์ก็คงจะเล่าเรื่องพระพุทธเจ้าในอดีตและพระพุทธเจ้าที่จะมาในอนาคตอีก จะเป็นอย่างนี้ไปเรื่อยๆ จนกว่าจะไม่มีกิเลสหลงเหลืออยู่ในจิตใจของสัตว์โลก ถึงจะไม่มีการปรากฏขึ้นของพระพุทธเจ้า

คุณค่าของมรรคผลนิพพาน

จงมองให้เห็นคุณค่าของมรรคผลนิพพานว่าเป็นเพชรนิลจินดา เป็นของมีค่าที่แท้จริง ถ้าเห็นอย่างนี้แล้ว รับรองได้ว่าจะทิ้งลาภ ยศ สรรเสริญ ทิ้งความสุขทางตา หู จมูก ลิ้น กาย ได้ เหมือนกับที่พระพุทธเจ้าและพระอรหันตสาวกทั้งหลายได้ทิ้งกัน เพราะท่านเห็นว่ามันเป็นทุกข์ ไม่เที่ยง ไปควบคุมบังคับไปสั่งมันไม่ได้ จะให้อยู่กับเราไปตลอดไม่ได้ ต้องมีวันที่จะต้องจากกันไป ต้องคิดอย่างนี้ ต้องศึกษาประวัติของพระพุทธเจ้าของพระอรหันตสาวกอยู่เรื่อย ๆ ศึกษาแนวทางดำเนินของท่านอยู่เรื่อย ๆ

อย่างที่มีรอยพระบาทให้กราบนี้ ก็เพื่อให้เราระลึกถึงการดำเนินของท่าน ไม่ใช่ให้กราบเพื่อให้ร่ำให้รวย ให้เจริญในลาภ ยศ สรรเสริญ ให้เราระลึกถึงวิถีชีวิตของท่านว่าท่านดำเนินอย่างไร ตอนต้นท่านก็เป็น

ฆราวาสเหมือนเรา พอท่านเห็นว่ามันเป็นทุกข์ ท่านก็สละสิ่งที่เป็นทุกข์ แล้วก็มุ่งไปหาสิ่งที่เป็นสุข สละลาภ ยศ สรรเสริญ สละความสุขทางตา หู จมูก ลิ้น กาย แล้วก็ออกบวชปฏิบัติธรรมจนบรรลุมรรคผลนิพพาน นี่คือการกราบรอยพระบาท กราบพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ให้กราบแบบนี้ **ทุกครั้งที่เรากราบพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ให้คิดถึงวิถีชีวิตของท่านว่าท่านดำเนินชีวิตอย่างไร ได้ประโยชน์อย่างไร ถ้ากราบอย่างนี้จะได้รับประโยชน์** ถ้ากราบแล้วขอให้สามีอยู่ไปนานๆ ขอให้ลูกอยู่ไปนานๆ ขอให้ภรรยาอยู่ไปนานๆ ขอให้ทรัพย์สมบัติข้าวของเงินทองอยู่ไปนานๆ ก็เสียเวลาไปเปล่าๆ เพราะจะไม่ได้เกิดตามที่กราบขอ ของทุกอย่างในโลกนี้ต้องเสื่อมไปไม่ช้าก็เร็ว ไม่มีใครยับยั้งได้

เขียนบทขึ้นมาใหม่

พวกเราก็เป็นตัวละครเล่นตามบทที่บุญกรรมเป็นผู้กำกับ แต่ละคนก็มีบทไม่เหมือนกัน ก็เล่นไป แต่อย่าไปยึดอย่าไปติดกับบท ให้รู้ว่าเราเป็นเพียงตัวละคร เราเลือกบทที่จะเล่นได้ถ้าจะเลือก เล่นเป็นพระก็ได้ เป็นแม่ชีเป็นภิกษุณีก็ได้ ไม่จำเป็นต้องเป็นแม่บ้านพ่อบ้านเสมอไป แต่เรามักจะปล่อยให้บุญกรรมเป็นผู้กำกับบท แต่ **คนฉลาดที่ได้ศึกษาธรรมแล้วจะเขียนบทของตนเอง พระพุทธเจ้าก็ได้บทเป็นพระราชโอรส แต่ทรงฉีกบทนั้นทิ้งแล้วเขียนบทขึ้นมาใหม่ เป็นสมณโคดมไป ออกบวชบำเพ็ญเพียร ๖ ปี จนบรรลุเป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นศาสดาของโลก ทรงเขียนบทเองไม่ปล่อยให้บุญกรรมพาไป** พวกเราก็ต้องตามรอยพระบรมศาสดา ตามรอยครูบาอาจารย์ อย่าปล่อยให้ไหลไปตามกระแสอารมณ์ อยากจะไปไหนก็ไป อยากจะเที่ยวก็เที่ยว ใครมาชวนให้ไปเที่ยวก็ไปด้วย ต้องรู้จักคำว่าไม่ไปบ้าง

ดูพระพุทธเจ้า ดูพระสงฆ์สาวกทั้งหลายเป็นตัวอย่าง ท่านยินดีกับอะไร ยินดีกับรูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ ยินดีกับลาภ ยศ สรรเสริญ หรือยินดีกับธรรม ยินดีกับความสงบ ยินดีกับความมักน้อยสันโดษ ยินดีกับสถานที่สงบสงัดที่ปลีกวิเวก ยินดีกับศีล ยินดีกับสมาธิ ยินดีกับปัญญา ยินดีกับวิมุตติหลุดพ้น นี่แหละคือสิ่งที่เราควรจะยินดีกัน อย่าไปยินดีกับกระเป๋าสวย ๆ เสื้อผ้าสวย ๆ รองเท้าสวย ๆ มันไม่ได้เป็นสรณะ เป็นที่พึ่งของใจ ให้ยินดีกับสิ่งที่จะมาช่วยใจให้หลุดพ้นจากความทุกข์ทั้งหลาย ต้องยินดีตามพระพุทธเจ้า ยินดีตามครูบาอาจารย์ทั้งหลาย

ตามรอยพ่อแม่ครูอาจารย์

ผู้ดำเนินตามเสด็จพระบรมศาสดา

ใจเป็นทานตลอดเวลา

ถ้ายังไม่รู้ว่าความมักน้อย สันโดษ นี้เป็นอย่างไร ขอให้ไปศึกษาดูว่าชีวประวัติของพระสาวกทั้งหลาย ของพระพุทธเจ้าว่าเป็นอย่างไร ผู้ปฏิบัติที่แท้จริงจะต้องเป็นผู้ที่มีความมักน้อย สันโดษ ต้องมักน้อยจริง ๆ ต้องสันโดษจริง ๆ แล้วถ้ามีความมักน้อย สันโดษแล้ว ทีนี้ก็จะทำให้การปฏิบัติอย่างอื่นเป็นไปได้อย่างง่ายดาย การทำทานก็จะง่าย มีอะไรมากเกินความจำเป็นก็จะไม่หวงไม่เก็บเอาไว้ไม่สะสม ต้องการเพียงเท่าที่จำเป็นเพียงเท่านั้นเอง ถ้ามีเกินนั้นแล้ว ใครอยากจะได้ก็เอาไปเลย

นี่ใจก็จะเป็นทานอยู่ตลอดเวลา เมื่อใจเป็นทานแล้ว ใจก็จะมีศีลตลอดเวลา เพราะผู้ที่ให้จะไม่มีความอยากที่จะไปทำร้ายสร้างความเดือดร้อนให้แก่ผู้อื่นนั่นเอง พอมีศีลแล้วก็จะเจริญสติได้ ทำใจให้สงบได้

ทาน เป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่ง

ไม่ทราบว่าเคยได้ยินประวัติของ **หลวงปู่พรหม** หรือไม่ ท่านมีฐานะดี มีทรัพย์สมบัติมาก มีใจใฝ่ธรรมอยู่เสมอ จนวันหนึ่งจิตใจของท่านกับภรรยาถึงความพร้อมที่จะออกบวช จึงแจกจ่ายทรัพย์สมบัติให้กับผู้อื่นไปหมด แล้วก็ออกบวช สามีก็ติดตามหลวงปู่มั่น ไปศึกษาปฏิบัติกับหลวงปู่มั่น จนในที่สุดก็ได้บรรลุ มีบรรจุอยู่ในปฏิปทาพระธุดงคกรรมฐานที่หลวงตาเรียบเรียงไว้

ในเบื้องต้น ทานจึงเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่งสำหรับผู้ครองเรือน

ทำบุญอันยิ่งใหญ่

ประวัติของ **หลวงปู่ขาว** ภรรยาท่านมีชู้ ท่านก็อยากจะฆ่าเขา พอดีท่านได้สติ ถ้าท่านฆ่าเขา ท่านก็เลวกว่าเขา ท่านก็เลยเห็นโทษของการยึดติด การหึงหวง ท่านก็เลยตัด ไม่เอาแล้ว ต่อไปนี้จะไม่หาความสุขกับร่างกายของคนอื่นแล้ว ไปทางพระพุทธเจ้าดีกว่า ท่านก็เลยประกาศยกภรรยาให้กับชู้ไปเลย ทำบุญอันยิ่งใหญ่ ถ้าอยากจะทำบุญอันยิ่งใหญ่ บอกเขาให้ยกสามีให้กิ๊กไปเลย จะมีความสุขมาก มีอิสรภาพ จะทำอะไรก็ไม่ต้องขออนุญาต

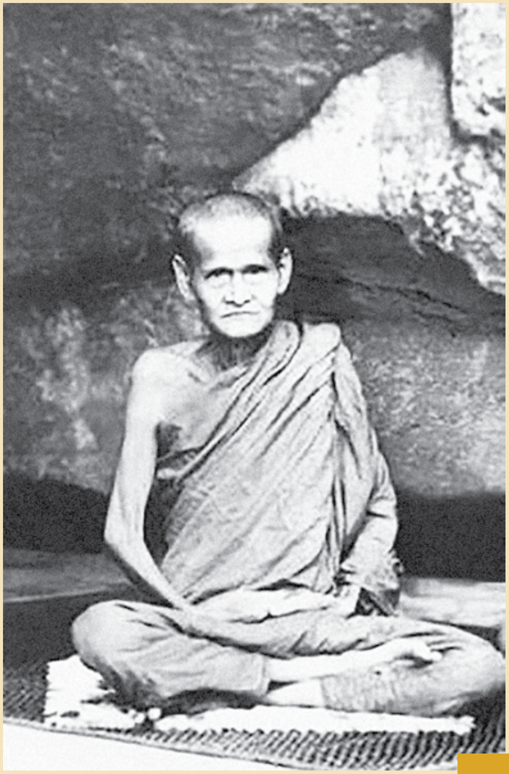

ลิฟท์ของมรรคผลนิพพาน

การถือเนสัชชิ นี่คือทางลัด ลิฟท์ของทางมรรคผลนิพพานก็คือเนสัชชิ นี่แหละ สำหรับพระเรียกว่าธุดงควัตร จึงไม่ทรงบังคับ เพราะทรงเห็นว่าไม่เหมาะกับพระที่อินทรีย์ยังไม่แก่กล้าพอ ถ้าบังคับให้ถือธุดงควัตรก็อาจจะต้องลาสิกขาไป จึงทรงบังคับเพียงศีล ๒๒๗ ข้อ ส่วนธุดงควัตรให้เป็นความสมัครใจ ถ้าไปอยู่กับครูบาอาจารย์ที่ถือธุดงควัตรก็ต้องถือตาม

สายหลวงปู่มั่น จะถือข้อฉันในบาตรเป็นวัตร บิณฑบาตเป็นวัตร ฉันมื้อเดียวเป็นวัตร ถ้าในพรรษาก็จะไม่รับอาหารหลังจากที่บิณฑบาตแล้วเป็นวัตร ผ้าก็ถือผ้า ๓ ผืนเป็นวัตร ที่พักก็พักในป่าเป็นวัตร ส่วนความเพียรก็เนสัชชิเป็นวัตรบ้าง หรือไม่เช่นนั้นก็อดอาหารบ้าง แต่การอดอาหารนี่ไม่ได้อยู่ในธุดงควัตร เป็นอีกวิธีหนึ่งที่ได้ผลดีสำหรับการปฏิบัติ เช่นเดียวกับการนั่งนานๆ นั่งทั้งคืน แทนที่จะถือเนสัชชิก็ถืออิริยาบถเดียว จะเจ็บจะปวดอย่างไรก็จะไม่ลุก ปล่อยให้มันเจ็บมันปวดไปจนกว่าจะหายไปเอง

ลงโทษตัวเอง

หลวงตาท่านเคยเล่าว่า ตอนที่ท่านบวชใหม่ ๆ ท่านฉันเสร็จแล้วล้างบาตร เช็ดบาตรยังไม่ทันแห้ง ก็อยากจะกินอีกแล้ว ท่านก็เลยว่า ถ้าหิวอย่างนี้ต้องอด ๓ วัน ทรมานมันแล้วต่อไปจะไม่กล้าหิว ถ้ามีบทลงโทษ ต่อไปจะไม่กล้าทำผิด ถ้าทำผิดแล้วไม่มีโทษ มีแต่นิรโทษกรรม ก็จะทำใหม่ นิรโทษกรรมกันอยู่เรื่อย ๆ แล้วก็กลับมาทำใหม่ ไม่มีที่สิ้นสุด มีโทษไว้ทำไม มีไว้เพื่อกำราบเพื่อป้องกันไม่ให้ทำอีก ทำผิดแล้วควรจะลงโทษตัวเอง ไม่กินข้าวสัก ๓ วัน จะได้ไม่กล้าทำผิดอีก

พยายามตัดรูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะต่าง ๆ พยายามทำจิตให้สงบให้ได้ ต้องทำทั้ง ๒ ส่วน ถึงจะก้าวหน้า ถ้าเดินขาเดียวก็ต้องเดินเขย่งไป ควรใช้ทั้งเท้าซ้ายเท้าขวา สิ่งที่ต้องตัดก็ต้องตัด สิ่งที่ต้องเจริญก็ต้องเจริญ จะได้สนับสนุนกัน

ความพอดีในการพิจารณา

มีกรณีของแม่ชีอยู่คนหนึ่งที่พิจารณาปฏิกูลของอาหารจนถึงขั้นรับประทานอาหารไม่ลง มองอาหารทีไรกลายเป็นสิ่งที่อยู่ในโถชักโครก จนมีปัญหาเพราะร่างกายไม่ได้รับประทานอาหาร จึงไปกราบถามพระอาจารย์ท่านหนึ่ง พระอาจารย์ช่วยแก้ให้ว่า ถ้าพิจารณาอย่างนี้ก็เลยเถิดไปแล้ว เหมือนกับรับประทานยามากเกินไป ต่อให้ยามีคุณมีประโยชน์มากเพียงไรก็ตาม ถ้ารับประทานเกินขนาดก็จะเป็นภัยต่อร่างกายได้

การพิจารณาปฏิกูลอาหารก็เช่นเดียวกัน พิจารณาเพื่อดับความอยากอาหาร ดับกามตัณหา ถ้าไม่มีความอยากอาหารก็ไม่ควรพิจารณา ถ้าพิจารณาจนติดเป็นนิสัย เวลาเห็นอาหารแล้วก็จะเห็นอย่างนั้นทันที เห็นปฏิกูลทันที ท่านให้พิจารณาว่าอาหารเป็นเพียงธาตุ ๔ ดิน น้ำ ลม ไฟ

ท่านให้พิจารณาว่าอาหารเป็นเพียงธาตุ ๔ ดิน น้ำ ลม ไฟ ร่างกายก็เป็นธาตุ ๔ ดิน น้ำ ลม ไฟ ไม่รังเกียจอาหาร ไม่รังเกียจธาตุที่เติมเข้าไปในร่างกาย รับกันได้ธาตุกับธาตุ

ร่างกายก็เป็นธาตุ ๔ ดิน น้ำ ลม ไฟ ไม่รังเกียจอาหาร ไม่รังเกียจธาตุที่เติมเข้าไปในร่างกาย รับกันได้ธาตุกับธาตุ เหมือนกับเติมน้ำมันให้รถ รถก็เป็นวัตถุ น้ำมันก็เป็นวัตถุเหมือนกัน วัตถุกับวัตถุก็เข้ากันได้ ไม่รังเกียจกัน ให้พิจารณาเป็นการเติมธาตุ พอพิจารณาอย่างนี้ก็จะรับประทานอาหารได้ เพราะผู้ที่ขยะแขยงไม่ใช่ร่างกาย เป็นใจ แต่ใจไม่ได้รับประทานอาหารเลยแม้แต่นิดเดียว เป็นเหมือนแม่ที่ป้อนอาหารให้ลูกรับประทาน แม่ไม่ได้รับประทานอาหาร แต่แม่กลับขยะแขยง ไม่อยากรับประทานอาหาร เมื่อแม่ไม่ได้รับประทานอาหาร จะไปขยะแขยงแทนลูกทำไม ลูกไม่ขยะแขยงเลย รับอาหารได้ทุกชนิด อาหารที่แม่ไม่ชอบก็รับประทานได้ ที่ชอบก็รับประทานได้ ใจเป็นเหมือนแม่ ใจจะชอบหรือไม่ชอบ ร่างกายรับได้หมด เพราะเป็นธาตุเหมือนกัน พอพิจารณาว่าเป็นธาตุ ก็จะรับประทานอาหารได้ปกติ

ทุกข์กายแต่สบายทางใจ

พระปฏิบัติท่านอยู่ง่าย ไปไหนท่านจะมีเครื่องนอนเครื่องกินครบบริบูรณ์ มีบาตรใบหนึ่งก็เป็นเครื่องกินแล้ว มีกลดมีมุ้งก็เป็นบ้านของพระได้แล้ว ไปอยู่ที่ไหนก็กางกลดกางมุ้ง อยู่ตรงไหนก็อยู่ได้ ผ้าห่มก็ใช้ผ้าไตรไปแบบนก ไปตัวเบา ๆ ไปแบบสบาย ไม่ไปแบบพะรุงพะรัง เดินธุดงค์ไปไม่ได้กี่ก้าวก็หมดแรง

สมัยก่อนท่านเดินธุดงค์จากอีสานไปเชียงใหม่ ไปตามหาหลวงปู่มั่นจากอุบลฯ จากอุดรฯ ท่านก็เดินธุดงค์ไปกัน ค่ำที่ไหนก็นอนที่นั่น เช้าบิณฑบาตเสร็จก็เดินต่อ เดินจงกรมภาวนาไป ไม่คุยกัน ไม่เดินเหมือนพวกฆราวาสเดินกัน พระจะเดินเป็นแถว เดินตามกันไป ต่างคนต่างเจริญสติไป ควบคุมความคิดไป ถ้าเข้าสู่การปฏิบัติแล้วจะมีความสุข ถึงแม้ว่าจะเหนื่อยจะยาก ใจไม่ได้ทุกข์ไปกับความเหนื่อยยากของร่างกาย ใจอยู่กับธรรม

มีความสงบ มีความสุข สุขกว่าฆราวาสที่มีความสุขทางร่างกาย แต่ใจเครียดกับเรื่องราวต่าง ๆ กินไม่ได้นอนไม่หลับ วิตกกังวลวุ่นวายไปหมด

นี่คือความแตกต่างกัน ฆราวาสจะทุกข์ทางใจ สบายทางกาย พระจะทุกข์ทางกาย แต่สบายทางใจ ความทุกข์ทางกายจะบังคับให้สร้างที่พึ่งทางใจ คือความสงบ สร้างความปล่อยวาง หยุดความอยาก ใจจึงจะมีความสุขได้ ความสุขทางร่างกายจะทำให้เกิดตัณหาความอยาก และอุปาทานความยึดติดเพิ่มมากขึ้น ยึดติดกับความสุขของร่างกาย อยากจะให้ร่างกายไม่เจ็บไข้ได้ป่วย เวลาเจ็บไข้ได้ป่วยขึ้นมาก็โกลาหลกันไปหมด วุ่นวายกันไปหมด เพราะไปยึดไปติดกับร่างกายที่ต้องแก่ ต้องเจ็บ ต้องตาย นักบวชจะไม่ยึดติดกับร่างกาย เพราะรู้ว่าร่างกายต้องแก่ ต้องเจ็บ ต้องตาย ก่อนที่ร่างกายจะแก่ เจ็บ ตาย ก็เอามาใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างเต็มที่ เอามาใช้ปฏิบัติธรรม เดินจงกรม นั่งสมาธิ

อย่ายืนอยู่กับที่

การปฏิบัติธรรมไม่ได้อยู่ที่อื่น อยู่ที่ตัวเรา อยู่ที่การขังตัวเราให้อยู่ในที่สงบ แล้วก็ต่อสู้กับความอยากในใจให้ยุติลงให้ได้ พอยุติแล้วจะไม่คิดอยากออกจากห้อง อยู่ในห้องแสนจะสบาย ถ้าทุกข์ทรมานก็แสดงว่าความอยากยังไม่ยุติ ยังทำงานอยู่ ก็จะทำให้ทุกข์ทรมานใจ

เคยได้ยินประวัติของพระภิกษุรูปหนึ่ง สมัยที่ท่านปฏิบัติ ท่านไปปฏิบัติที่กาญจนบุรี วันหนึ่งท่านไปนั่งภาวนาในป่า แล้วให้หมู่เพื่อนเอาเชือกมามัดตัวท่าน ทิ้งให้ท่านอยู่ในป่า ๓ วัน ท่านจะต่อสู้กับความอยาก เพราะถ้าไม่ผูกไว้ เดี๋ยวจะต้องลุกขึ้นมา แล้วท่านก็อยู่ได้

นี่คืออุบายต่อสู้กิเลสของแต่ละคนไม่เหมือนกัน แต่เด็ด ๆ ทั้งนั้น ถึงจะได้ผล พระพุทธเจ้า พระอริยสงฆ์เป็นแบบฉบับที่ดี ถ้าอยากจะได้ผลอย่างที่ท่านได้ ก็ต้องเอาท่านมาเป็นแบบฉบับ ท่านปฏิบัติอย่างไร เราก็ต้องปฏิบัติอย่างนั้น

ใจไม่หิวในความอยาก

ครูบาอาจารย์ที่บรรลุมรรคผลนิพพาน ท่านอยู่ในป่า ไม่มีเป๊ปซี่ดื่ม ไม่มีขนมนมเนยรับประทาน อยู่กับชาวป่าชาวเขา บิณฑบาตวันหนึ่งจะได้อะไรมา ได้ข้าวเหนียวหน่อย ได้ผัก ได้น้ำพริกมาจิ้ม แต่ใจท่านมีสติ มีสมาธิ มีปัญญา จึงไม่หิวกับรูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ ใจไม่ผลิตความอยาก จึงไม่มีความทุกข์

ทำไมท่านอยู่ในป่าในเขาได้ ทำไมพวกเราอยู่กันไม่ได้ ก็เพราะว่าใจของพวกเรายังผลิตกามตัณหาอยู่นั่นเอง ยังอยากรูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ พออยากแล้วก็เหมือนคนติดยาเสพติด ต้องหามาให้ได้ อยู่ไกลแสนไกล ก็ต้องไป นี่คือ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ที่ต้องพิจารณาอยู่เรื่อยๆ

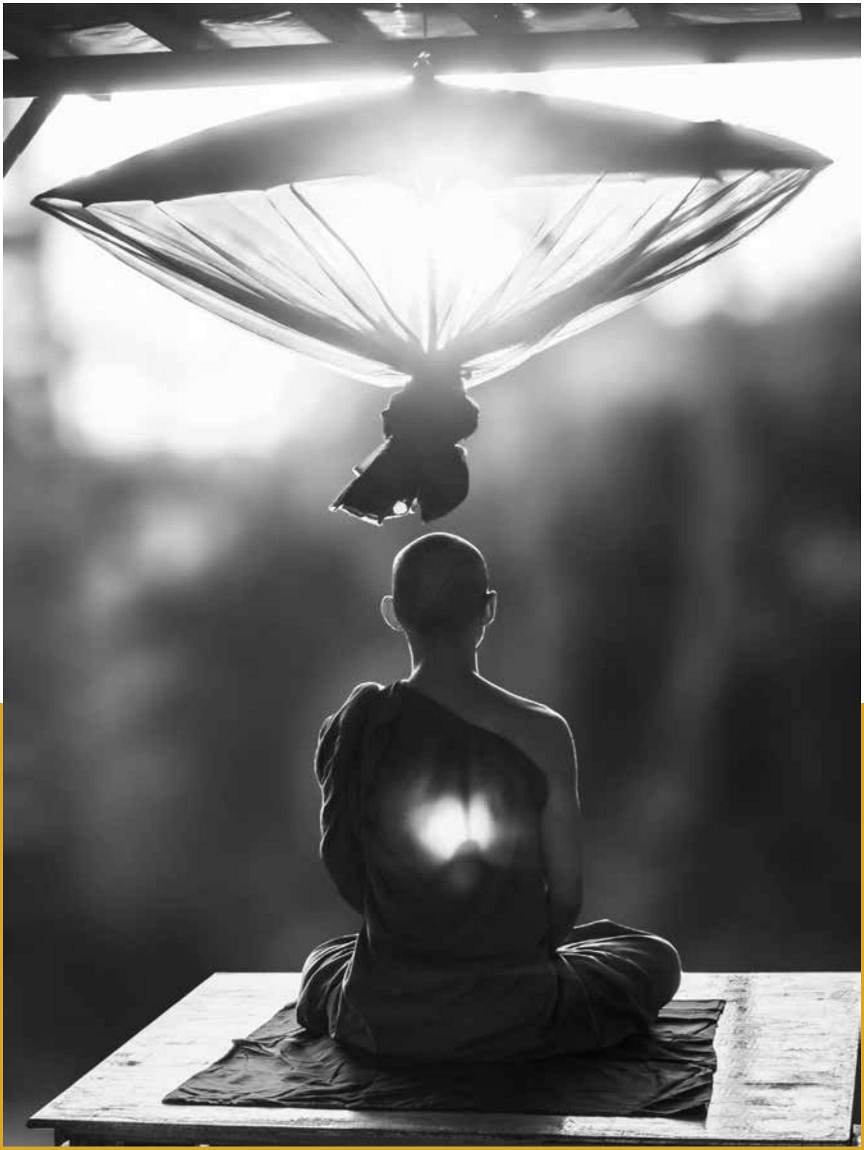

ธรรมโอสถ

เคยอ่านประวัติหลวงปู่มั่นกันไม่ใช่หรือ คราวที่ท่านมีอาการเจ็บท้อง ท่านก็พยายามหายามารับประทาน รับประทานเท่าไรก็ไม่หาย กลับจะเจ็บมากขึ้นไป ท่านก็เลยปลง กินยามามากแล้ว มันก็ไม่หาย ทีนี้เอาแบบไม่กินยาดูบ้างจะเป็นอย่างไร ใช้ธรรมโอสถนั่งภาวนาพิจารณาทุกขเวทนา แยกเวทนาออกจากใจออกจากร่างกาย ให้ต่างฝ่ายต่างเป็นความจริงของเขา ร่างกายก็เป็นความจริง เวทนาก็เป็นความจริง ใจผู้รู้ก็เป็นความจริง ให้ต่างฝ่ายต่างทำหน้าที่ของตน ร่างกายเป็นธาตุก็ปล่อยให้เป็นธาตุไป ธาตุไม่รู้เรื่องอะไร เหมือนกับศาลาหลังนี้ เขาเป็นธาตุ เขาไม่รู้เรื่องอะไร แดดจะส่องร้อนขนาดไหนเขาก็ไม่รู้ ใจคือผู้ที่อยู่ในร่างกายไม่ต้องไปร้อนแทนร่างกาย ร้อนก็รู้ว่าร้อน ความร้อนเป็นเหมือนเวทนาที่เกิดขึ้นในร่างกาย เวลาเจ็บไข้ได้ป่วยก็ปล่อยให้เจ็บไป เวทนามีหน้าที่แสดงความเจ็บก็ปล่อยให้

แสดงไป ร่างกายมีหน้าที่นั่งอยู่ตรงนั้นก็นั่งไป ใจมีหน้าที่รับรู้ก็รู้ไป พอต่างฝ่ายต่างทำหน้าที่ของตนแล้วก็จะอยู่ในสภาพปกติ พอจิตสงบปั๊บ ความทุกข์ทรมานใจก็จะหายไป ความเจ็บปวดของร่างกายก็ไม่รุนแรง หรืออาจจะหายไปเลย ถ้าอาการปวดท้องเป็นผลจากความไม่ปกติของใจ ความไม่ปกติของใจสามารถทำให้ร่างกายเจ็บไข้ได้ป่วยได้ พอท่านได้พิจารณาแยกแยะจนจิตรวมลงสู่ความสงบ จิตก็ไม่รับรู้เรื่องของร่างกายของเวทนา พอถอนออกมาอาการเจ็บท้องก็หายไปหมด เป็นไปได้ถ้าเป็นโรคที่ไม่ได้เกิดจากเชื้อโรค หรือเกิดจากเชื้อโรคก็ได้ ถ้านั่งทำสมาธิจะทำให้ร่างกายสร้างภูมิต่อต้านเชื้อโรค เพราะเวลานั่งไปนานๆ ร่างกายจะร้อนจนเหงื่อแตก ยิ่งร่างกายมีอุณหภูมิร้อนขึ้นเท่าไหร่ จะมีภูมิต่อสู้กับเชื้อโรคมากขึ้น อย่างเวลาเป็นไข้ ให้นั่งสมาธิจนเหงื่อแตกพลั่ก หรือนอนคลุมหัวให้เหงื่อแตกพลั่กเลย แล้วไข้จะลดหรือหายไปเลย

นี่คือการรักษาโรคของพระปฏิบัติ ได้ทั้งธรรมและได้ทั้งการรักษาร่างกายไปในเวลาเดียวกัน ยิงกระสุนนัดเดียวได้นก ๒ ตัว **พระปฏิบัติพระป่าส่วนใหญ่จะไม่กังวลกับเรื่องหยูกยาเท่าไหร่ ส่วนใหญ่จะรับประทานยาสมุนไพร จะไม่ค่อยไปหาหมอไปโรงพยาบาล นอกจากเป็นโรคที่รักษาได้ผลจริงๆ ถ้าเป็นไข้ป่าก็ใช้ธรรมโอสถ**

แก้จิตโลดโผน

ถ้าจิตเป็นชนิดโลดโผนเหมือนของคุณแม่ชีแก้ว เวลาจิตสงบแล้วไม่อยู่กับที่ จะถอนออกมาแล้วไปรับรู้เรื่องต่าง ๆ ตอนที่ท่านปฏิบัติใหม่ ๆ ท่านก็คิดว่าเป็นสมาธิ เป็นวิธีที่ปฏิบัติที่ถูกต้อง แต่หลังจากหลวงตาสอนว่าไม่ใช่ ต้องหยุด ไม่ให้ออกไปรับรู้ แต่มันก็ยากเพราะเป็นนิสัย พอนิ่งแล้วก็ออกไปทันที พอออกจากสมาธิแล้วก็ไม่มีกำลังที่จะไปเจริญปัญญาต่อเจริญก็เจริญไม่ได้เพราะมันไม่นิ่ง

ท่านถึงสอนว่า อย่าออกไปรับรู้เรื่องราวต่าง ๆ ถึงกับต้องขู่ว่าต้องเลิกกันเลยถ้าไม่เชื่อฟัง ไม่สอนอีกต่อไป คุณแม่ชีแก้วจึงยับยั้งจิตไม่ให้ออกไปรับรู้ ให้นิ่งสงบเป็นอุเบกขา พอออกมา ท่านก็สอนให้พิจารณาร่างกาย พิจารณาเกิด แก่ เจ็บ ตาย พิจารณาอสุภะ พิจารณาปฏิกูล พิจารณาดิน น้ำ ลม ไฟ จนในที่สุดก็ปล่อยวางร่างกายได้

ถ้าไม่พิจารณา **ต่อให้มีสมาธิระดับไหนก็ตาม ขั้นนิโรธสมาบัติก็ทำอะไรกิเลสไม่ได้ รูปฌาน อรูปฌาน ก็ทำลายกิเลสไม่ได้ ระงับกิเลสไว้ได้ชั่วคราว** พอออกมามันก็ทำงานต่อ พอออกจากสมาธิแล้ว ต้องพิจารณาต่อเลย ถ้าเป็นนักปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง ไม่ใช่พอออกจากสมาธิแล้วก็เอาจิตไปทำงานอื่น ไปทำขนม ไปทำกับข้าว ไปทำเรื่องไร้สาระทั้งหลาย ถ้าเป็นพระก็เอาไปทำเรื่องบาตรบ้าง เรื่องจีวรบ้าง เรื่องกลดบ้าง ถ้าเอาไปทำอย่างนี้แล้วจะเสียเวลาไปเปล่า ๆ พอเสร็จจากงานก็กลับเข้ามาทำสมาธิใหม่ ก็จะอยู่แต่ขั้นสมาธิเท่านั้น จะไม่ก้าวเข้าสู่ขั้นปัญญา

การปฏิบัติต้องรู้กำลังของตน

การที่จะให้จิตรวมลงสู่ฐาน จะลงได้ก็ต้องเจริญสมถภาวนา ถ้าไม่ชอบนั่งหลับตาบริกรรมพุทโธ ๆ ก็ต้องไปอยู่ที่กลัว ๆ แล้วไปพบอะไรแรง ๆ ถ้ามีสติดี จิตก็จะรวมลงเลย **เหมือนหลวงปู่ชอบ** **ตอนที่เดินไปจ๊ะเอ๋กับเสือโคร่ง ท่านมีสติอยู่ตลอดเวลา** พอเห็นเสือโคร่งปั๊บ แทนที่จะตื่นตระหนกกลัว จิตกลับวู๊บลงไปสู่ความสงบเลย ปล่อยวางร่างกาย หายไปหมดเลย ทั้งร่างกายทั้งเสือก็หายไป เหลือแต่จิตล้วน ๆ ยืนอยู่ตรงนั้นตั้งนานโดยไม่รู้สึกว่านาน พอถอนออกมาก็เห็นเทียนที่จุดไว้ในโคมไฟได้ไหม้หมดไปแล้ว

ถ้าไม่ชอบนั่งหลับตาพุทโธ ๆ ก็ต้องไปอยู่ที่เปลี่ยว ๆ กลัว ๆ เวลาไปพบอะไรแรง ๆ เข้า จะเป็นกระตุ้นให้จิตรวมลง ถ้าไม่รวมลงก็เป็นบ้าไปเลย

มีรายหนึ่งที่ในวงกรรมฐานเล่ากันว่า อยากจะเป็นเหมือนหลวงปู่ชอบ อยากจะไปเจอเสือ พอไปเจอเสือจริง ๆ แล้วภาวนาไม่ได้ จิตใจสั่นไปหมด พอได้ยินเสือใกล้เข้ามา ก็วิ่งเข้าหมู่บ้านเลย พอเจอคนในหมู่บ้านก็พูดไม่เป็นภาษาเลย ถ้าอย่างนี้ก็อย่าเพิ่งไป เพราะสติยังไม่แก่กล้าพอ การปฏิบัติจึงต้องรู้กำลังของตน ไม่ใช่เห็นคนอื่นทำได้ก็จะทำบ้าง ต้องค่อย ๆ ไปทีละขั้น ถ้ากลัวก็ให้อยู่ในกุฏิก่อน พอหายกลัวแล้วก็ให้ออกมาอยู่ข้างนอกกุฏิ ออกมานั่งที่ศาลา หรือเข้าไปอยู่ในป่าลึก ๆ ต้องขยับไปทีละขั้น

ต้องตั้งสัจจะ

มีคติเตือนใจว่า ก่อนจะพูดอะไรคิดให้ดีเสียก่อน เพราะก่อนจะพูด เราเป็นนายของคำพูด พอพูดแล้ว คำพูดจะเป็นนายของเรา เช่นเดียวกับความคิดตั้งใจก็แบบเดียวกัน ก่อนที่จะตั้งใจทำอะไรก็คิดให้ดีก่อนว่าจะทำได้หรือไม่ ถ้าทำไม่ได้ก็อย่าไปตั้ง

เช่น **หลวงตา ท่านตั้งใจจะนั่งตั้งแต่หัวค่ำจนถึงสว่าง นี่ก็เป็นการตั้งอธิษฐานแล้ว ถ้าไม่มีสัจจะ พอเจ็บปวดทนไม่ไหวก็จะเลิกนั่ง ถ้ามีสัจจะ จะปวดหรือจะตายก็จะไม่ลุกจนกว่าจะถึงเวลาที่ได้กำหนดไว้ อย่างนี้ถึงจะมีสัจจะ** อย่างเวลาเริ่มปฏิบัติกันใหม่ ๆ ก็ตั้งนาฬิกากันไว้ ๑ ชั่วโมง ๒ ชั่วโมง ถ้านาฬิกายังไม่ดัง ก็จะไม่ลุก ถ้าลุกก่อนที่มันดัง ก็แสดงว่าไม่มีสัจจะ มีความตั้งใจแต่ไม่มีสัจจะ ก็เลยล้มเหลว ไปไม่ถึงจุดหมายปลายทางที่ได้ตั้งไว้

สำคัญมากนะ เวลาจะทำอะไร ถ้าไม่ปิดประตูตีแมวตีหมา มันก็จะหาช่องออกไปเรื่อย ๆ ต้องปิดช่องออก ก็ต้องตั้งสัจจอธิษฐาน จะตั้งสูงตั้งต่ำอย่างไรก็ต้องดูกำลังของเรา อย่าไปตั้งที่สูงกว่าที่จะทำได้ จะท้อแท้ ตั้งทีไรก็ทำไม่ได้ทุกที ไม่รู้จะตั้งไปทำไม ก็จะไม่มีความตั้งใจต่อไป ถ้าตั้งใจแล้วทำได้ ก็จะเกิดกำลังใจ ขั้นต่อไปก็ตั้งให้มากขึ้น ตอนต้นก็ตั้งชั่วโมงหนึ่ง ต่อไปก็ ๒ ชั่วโมง ๓ ชั่วโมง ตั้งให้มากขึ้นไปตามลำดับ ตามกำลังความสามารถ อย่าปฏิบัติอยู่กับที่ ปฏิบัติมากี่ปีก็เหมือนเดิม เคยทำเท่าไรก็ทำเท่านั้น อย่างนี้จะไม่ก้าวหน้า ต้องพัฒนา ต้องเพิ่มการปฏิบัติให้มากขึ้น

เวทนาขั้นสูงสุด

เวลาครูบาอาจารย์ท่านนั่งตลอดรุ่ง ท่านนั่งขัดสมาธิ ไม่เปลี่ยนอิริยาบถเลย **ท่านต้องการพบกับเวทนาขั้นสูงสุด** ถ้าผ่านขั้นนั้นไปแล้ว เวลาจะตายจะไม่เดือดร้อน เพราะจะเจ็บขนาดไหน ใจก็จะเป็นอุเบกขา ปล่อยวางได้ ไม่สะทกสะท้านกับความเจ็บ ต้องมีธรรมะแก่กล้าแล้ว มีสติ สมาธิ ปัญญา ถึงจะพร้อมเข้าห้องสอบต่อสู้กับทุกขเวทนา

ผลที่เกิดจากการพิจารณา

มีพระรูปหนึ่ง ท่านถนัดในการพิจารณาโครงกระดูก มองไปทางไหนก็เห็นแต่โครงกระดูก ไม่เห็นคน มองไปทีไรจะลงไปใต้ผิวหนัง ลงไปที่โครงกระดูกเลย พอมีคนวิ่งตามหาคนผ่านมา ถามว่าเห็นคนๆ นั้นผ่านมาทางนี้ไหม ท่านบอกไม่เห็น เห็นแต่โครงกระดูกวิ่งไปเมื่อกี้นี้ นี่คือการพิจารณาเพื่อกำจัดกามฉันทะหรือกามราคะ ความยินดีในกาม ความกำหนัดยินดีในรูปร่างหน้าตา อยากได้มาเป็นคู่ครอง ถ้าพิจารณาอย่างนี้แล้วใจจะเย็นสบาย ในที่สุดก็จะปล่อยวางได้ ก็หมดไปเปราะหนึ่ง เรื่องของร่างกายก็หมดปัญหาไป จะไม่หลงยึดติดกับร่างกายของตนหรือของผู้อื่น รู้ว่าเป็นอนิจจัง ทุกขัง รู้ว่าเป็นอสุภะ เป็นแค่ธาตุ ๔ ดิน น้ำ ลม ไฟ ไม่มีตัวไม่มีตน

ต้องใช้เวลามากในการพิจารณา ต้องใช้ความสงบมาก ต้องไม่มีเรื่องอื่นๆ มารบกวน ถ้าพิจารณาเป็น จะเดินจงกรมได้ทั้งวันเลย บางท่านเดินจนฝ่าเท้าแตก **หลวงตาท่านก็เดินจงกรมจนฝ่าเท้าเกือบแตก** เวลาลูบเท้าแล้วรู้สึกเสียว **บางท่านเดินพิจารณาจนไม่ได้หลับไม่ได้นอนจนตาเสียไปเลย เช่น พระจักขุบาล** เพราะเวลาพิจารณาธรรมะแล้วจิตจะหมุนติ้วเลย เหมือนกับรถยนต์ที่วิ่งลงเขา จะหยุดก็ตอนที่เข้าใจแล้ว ปล่อยวางได้แล้ว ไม่ต้องพิจารณาอีกต่อไป เหมือนการพิจารณาปฏิกูลในอาหารก็เหมือนกัน เมื่อหมดปัญหาแล้วก็ไม่ต้องพิจารณาอีก ไม่ต้องคลุกอาหาร กินอย่างไรก็ได้ การพิจารณาอสุภะก็เหมือนกัน เมื่อปล่อยวางได้แล้วไม่มีความกำหนัดยินดีแล้ว ก็ไม่ต้องพิจารณาอีกต่อไปต่อให้สวยงามขนาดไหนก็ตาม นี่เป็นผลที่เกิดจากการพิจารณา

ฟังเทศน์ฟังธรรมตลอดเวลา

มีคนถามหลวงปู่มั่นว่า **เวลาที่ท่านอยู่ในป่าในเขาตามลำพัง ท่านไปฟังเทศน์ฟังธรรมกับใคร เวลามีปัญหาท่านไปหาใครช่วยแก้ปัญหาให้** ท่านบอกว่า **ท่านฟังเทศน์ฟังธรรมตลอดเวลา เพราะใจท่านหมุนไปทางธรรมะนั้นเอง พิจารณาธรรมะอยู่ตลอดเวลา เป็นปัญญาตลอดเวลา เป็นมรรคตลอดเวลา** ไม่ได้เป็นสมุทัยเหมือนพวกเรา ที่คิดแต่เรื่องหาความสุขทางตา หู จมูก ลิ้น กาย คิดอยากจะเป็นอย่างนั้นเป็นอย่างนี้ อยากไม่เป็นอย่างนั้นเป็นอย่างนี้ จะคิดแต่อย่างนี้ คิดแต่เรื่องสมุทัย ใจจึงมีแต่ความรุ่มร้อน มีแต่ความทุกข์ทรมานอยู่ตลอดเวลา ถ้าใจเป็นอย่างนี้ก็ต้องไปอยู่ใกล้ ๆ ครูบาอาจารย์ ต้องเปิดธรรมะฟัง อ่านหนังสือธรรมะอยู่เรื่อย ๆ ไม่ดูหนังฟังเพลงดูละคร ที่ไม่เกิดประโยชน์อะไร มีแต่เรื่องของสมุทัยทั้งนั้น เรื่องของความทุกข์ทั้งนั้น

จิตติดแนบกับธรรม

ไม่เป็นเรื่องแปลกสำหรับผู้ปฏิบัติที่จะอดอาหารครั้งละหลาย ๆ วัน ถ้าไม่เคยอด จะคิดว่าอยู่ได้อย่างไร ถ้าอดไปหลายวันก็อาจจะมีของบางอย่างดื่มบ้าง เช่น น้ำปานะ น้ำตาล เพื่อให้มีกำลังบ้าง

ครูบาอาจารย์ที่ไปอยู่ในป่า ไปธุดงค์ปลีกวิเวกไปอยู่องค์เดียว เวลาท่านอดอาหารหลายวัน ชาวบ้านคิดว่าท่านตาย ไม่ได้ไปบิณฑบาต ต้องมาที่พักดูว่าเป็นอย่างไร ท่านก็ไม่มีอะไรติดตัวไป ท่านก็ดื่มแต่น้ำอย่างเดียว ตอนนั้นจิตของท่านไม่ได้สนใจกับเรื่องอาหาร จิตของท่านอยู่กับธรรมตลอดเวลา เดินจงกรม นั่งสมาธิ ถ้าไม่พิจารณา ก็เข้าสู่ความสงบ จิตก็จะเจริญก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง

ความรู้เก็บไว้ก่อน ทำใจให้สงบก่อน

ในทางปฏิบัติ เราจะศึกษาเพื่อเอาไปใช้ในการปฏิบัติ ไม่ใช่ศึกษาแล้วก็ไปสอบ สอบผ่านแล้วก็แล้วกันไป ได้เปรียญ ๙ แต่ไม่เคยไปปฏิบัติเลย

อย่างที่หลวงปู่มั่นบอกหลวงตา ตอนที่ไปกราบขออนุญาตอยู่ศึกษากับท่าน ท่านก็อนุญาตให้อยู่ แล้วท่านก็พูดธรรมะให้ฟังว่า ท่านเป็นถึงมหาฯ มีความรู้มากทางด้านปริยัติ แต่ยังไม่เป็นประโยชน์ เพราะใจของท่านไม่สามารถเอามาใช้ได้ ใจยังขาดความสงบ ต้องเอาความรู้ที่ได้เรียนมาตั้งไว้บนหิ้งก่อน ทำใจให้สงบก่อน เวลาภาวนาทำใจให้สงบ อย่าไปคิดถึงความรู้ต่างๆ ที่ได้เรียนมา เพราะจะเป็นสัญญาอารมณ์ เป็นอดีต เช่น เรียนรู้มาว่าสมาธิเป็นอย่างไร อุปจาระเป็นอย่างไร ขณิกะเป็นอย่างไร อัปปนาเป็นอย่างไร เวลาทำจิตให้สงบอย่าไปสนใจ ให้สนใจอยู่กับเหตุที่จะทำให้จิตสงบ คือให้มีสติ

อยู่กับอารมณ์ใดอารมณ์หนึ่ง เช่น อยู่กับพุทโธ อยู่กับอาการ ๓๒ อยู่กับลมหายใจเข้าออก ให้ใช้อารมณ์ผูกใจเอาไว้ ดึงใจเข้าสู่ความสงบ พอใจสงบแล้ว ความรู้ที่เรียนมาจากปริยัติก็จะบอกเราเองว่าเป็นขณิกะฯ เป็นอัปปนาฯ เป็นอุปจาระฯ แต่ถ้ายังไม่เจอของจริงก็จะคาดคะเนไปต่าง ๆ นานา ว่าเป็นอย่างนั้นเป็นอย่างนี้ เวลานั่งผลยังไม่ปรากฏ ก็วาดภาพขึ้นมาว่าได้ผลแล้ว ถ้าขั้นปัญญาก็คาดว่าเป็นโสดาฯ เป็นนั่นเป็นนี่แล้ว สิ่งที่จะวัดความจริงก็คือความสงบ ความดับทุกข์ภายในใจ เป็นตัววัดผลของการภาวนา ไม่ต้องไปสนใจว่าเป็นขั้นไหน ไม่สำคัญ

เหมือนกับกินข้าว จะอิ่มขั้นที่ ๑ ขั้นที่ ๒ ขั้นพุงกาง ก็จะรู้เอง แต่จะเรียนรู้ไว้ก่อนก็ได้ เพื่อจะได้รู้ว่าปฏิบัติไปถึงไหนแล้ว แต่ต้องเอาผลจากการปฏิบัติเป็นตัววัด เพราะเป็นความจริง อย่าเอาความรู้ทางปริยัติมาบีบให้เข้ากับผลของการปฏิบัติว่าเป็นอย่างนั้นเป็นอย่างนี้ บางทีกิเลสอาจจะหลอกก็ได้ กลายเป็นวิปัสสนูไป จะเป็นอะไรก็ไม่สำคัญ ให้ดูว่าทุกข์หรือไม่ทุกข์ ใจกระเพื่อมหรือไม่กระเพื่อม สงบหรือไม่สงบก็แล้วกัน อยู่ตรงนั้น สำคัญตรงนั้น

หลงสังขาร

ตอนที่หลวงตาติดสมาธิ **หลวงปู่มั่นก็บอกว่าสมาธิเป็นเหมือนเศษเนื้อติดฟัน** พอท่านออกไปพิจารณาทางปัญญา ท่านก็พิจารณาจนไม่หลับไม่นอน หลวงปู่มั่นก็บอกว่าหลงสังขาร **จิตจะไปสุดโต่งเสมอ พออยู่ขั้นสมาธิ มันก็จะติดสมาธิ ไม่ยอมออกทางปัญญา พอออกพิจารณาทางปัญญา เกิดความรู้ความฉลาด ก็จะติดการพิจารณาจนไม่ยอมหยุดพักเลย ก็เลยฟุ้งซ่าน พิจารณาจนเลยเถิดไป** หลวงปู่มั่นก็บอกว่าหลงสังขาร ต้องกลับมาพักในสมาธิ ต้องพักจิตบ้าง สลับกับการพิจารณา

เหมือนกับมีด ถ้าใช้ไปเรื่อย ๆ มันก็จะทื่อ ปัญญาถ้าพิจารณาไปเรื่อย ๆ มันก็จะทื่อเหมือนกัน จะตอบคำถามไม่ได้ เหมือนตอนพิจารณาใหม่ ๆ ตอนออกจากสมาธิใหม่ ๆ สงสัยอะไร จะมีคำตอบมารับปั๊บ พอพิจารณาไป

สักระยะหนึ่ง มีคำถามออกมา แต่คำตอบไม่ออกมา มันหมดกำลังแล้ว ต้องหยุดพิจารณา กลับเข้าไปพักในสมาธิ เคยทำจิตให้สงบอย่างไรก็ทำไป พอจิตได้พักพอแล้ว อิ่มสบาย พอถอนออกมา พอคำถามเดิมโผล่ออกมาปั๊บ คำตอบก็จะตามมาทันที คำถามที่ไม่มีคำตอบเพราะจิตไม่มีสมาธิ ต้องพักจิตให้สงบก่อน อย่าพิจารณามากจนเกินไป จะหลงสังขาร

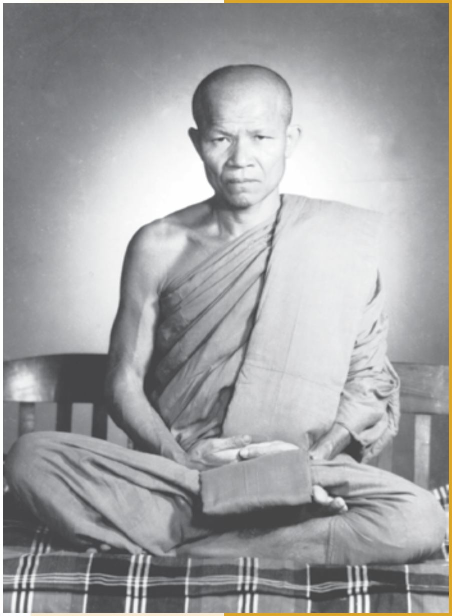

ความจริงที่ไม่ลืม

หลวงตาเคยเทศน์ให้ฟังว่า **สมัยที่ฟังเทศน์ของหลวงปู่มั่นนี่ เหมือนท่านเปิดตู้พระไตรปิฎกให้ดู ดูมรรคผลนิพพาน พอท่านเทศน์เสร็จเหมือนท่านปิดตู้ พอปิดตู้ปั๊บ มันหายไปหมดเลย** ตอนฟังก็เข้าใจ พอออกจากที่นี่ไปแล้วหายไปหมดเลย ไปคุยเรื่องอื่นกันมากลบหมดเลย ไม่ได้เอาไปทำ พอไม่ได้ไปทำก็เป็นสัญญา จะลืมง่าย ถ้าเอาไปทำเอาไปปฏิบัติจะเป็นความจริง จะไม่ลืม

มีคนถามพระอรหันต์ว่า พระอรหันต์ลืมได้ไหม ท่านตอบว่า ลืมได้ สัญญา อนิจจา มีอะไรที่ท่านไม่ลืมบ้าง ท่านตอบว่า มี คือพระอริยสัจ ๔ เป็นความจริง

ความสำคัญของครูบาอาจารย์

การที่มีครูบาอาจารย์หรือมีการศึกษาอย่างต่อเนื่องจะทำให้ไม่หลงทาง ขณะที่ปฏิบัติก็ยังต้องศึกษาด้วยเพื่อจะได้รู้ว่าตอนนี้ไปถึงไหนแล้ว ต้องทำอะไรต่อ ทำถูกหรือทำไม่ถูก อยู่ศึกษากับครูบาอาจารย์แล้ว ก็ขอลาไปปลีกวิเวกไปบำเพ็ญ แล้วก็กลับมาฟังเทศน์ฟังธรรมต่อ มีปัญหาอะไรก็กลับมาถามเพื่อจะได้ไม่หลงทาง ไม่เสียเวลา ถ้ามีความเชื่อมั่นในครูบาอาจารย์ที่สั่งสอนเราว่าท่านเป็นผู้รู้จริงเห็นจริง เวลามีปัญหาก็รีบกลับมาถาม ถ้าไม่มีครูบาอาจารย์ก็ต้องคลำทางไปเอง

อย่างหลวงตาช่วงที่หลวงปู่มั่นมรณภาพไปแล้ว ท่านก็ต้องคลำทางไปเอง ตอนนั้นเป็นช่วงสุดท้ายของการปฏิบัติ ท่านต้องเสียเวลาไป ๓ เดือน ตอนที่ปรากฏเป็นปริศนาธรรมขึ้นมาในจิตของท่านว่า ที่ไหนมีจุดมีต่อม

ที่นั้นคือภพชาติ ท่านก็ไม่ทราบคำตอบ ท่านบอกว่าถ้าหลวงปู่มั่นยังอยู่ตอนนั้น ถ้าไปกราบถวายท่านปั๊บ ท่านจะบอกคำตอบให้เลยว่าอยู่ตรงนี้ ก็จะตัดภพชาติได้ในเวลานั้นเลย แต่ท่านต้องแบกกลดไปธุดงค์อีก ๓ เดือน แล้วก็กลับมาที่ปริศนาธรรมเกิด ก็ได้คำตอบว่าอยู่ที่ตรงนี้ ไม่ได้อยู่ที่เขาลูกนั้นเขาลูกนี้ ที่เป็นจุดเป็นต่อมอยู่ในจิตนี่เอง

นี่คือความแตกต่างระหว่างการมีครูบาอาจารย์กับการไม่มีครูบา-อาจารย์ ไม่มีครูบาอาจารย์ก็ยังไปได้อยู่ ถ้าได้เข้าสู่กระแสธรรมแล้ว ได้มีดวงตาเห็นธรรม ได้บรรลุธรรมขั้นแรกแล้ว จะไม่มีทางหลง เหลือ ๗ ชาติเป็นอย่างมาก ถ้ามีครูบาอาจารย์ ก็จะบรรลุได้ในชาตินี้เลย ๗ วัน หรือ ๗ ชั่วโมง ก็บรรลุได้ อย่างพระปัญจวัคคีย์นี้ พระพุทธเจ้าทรงแสดงธรรมเพียง ๒ - ๓ ครั้ง ภายในเวลา ๒ - ๓ วัน ก็บรรลุเป็นพระอรหันต์กันหมด ไม่ยากเลยถ้าจิตเข้าสู่กระแสแล้ว ถ้าลองจิตได้เข้าสู่ความสงบแล้ว จะจับประเด็นได้ จะรู้ว่าต้องปฏิบัติอย่างไร ผลของปฏิบัติเป็นอย่างไร ถ้ายังไม่ได้เข้าสู่จุดนี้ก็ยังจะวนไปวนมา จะสงสัยจะท้อแท้อยู่เรื่อยๆ ไม่กล้าทุ่มเทชีวิตจิตใจอย่างเต็มที่

อยู่ในรัศมีครูบาอาจารย์

การมีครูบาอาจารย์ที่มีประสบการณ์คอยสอนมีคุณค่าอย่างยิ่ง พระเณรจะแสวงหาครูบาอาจารย์กัน อยู่ใกล้ครูบาอาจารย์แล้วมีความสุข ความสบาย แต่ต้องปลีกวิเวกบ้าง ถ้าอยู่ที่วัดไปนานๆ ก็จะผูกพันกับภารกิจทางวัด จนไม่มีเวลาปฏิบัติ

ถ้าอยู่พอสมควรแล้ว ถึงเวลาก็ต้องออกไปหาที่สงบสงัดอยู่ตามลำพัง ไปภาวนา พอติดอะไรหรือไม่ก้าวหน้าก็ค่อยกลับมา ควรเข้าๆ ออกๆ ไปเรื่อยๆ แต่มาอยู่ไม่นาน มาฟังเทศน์ฟังธรรม ฟังแล้วก็กลับไปปฏิบัติต่อ

สมัยหลวงปู่มั่น มีพระเณรมาลงปาฏิโมกข์กับหลวงปู่มั่น พระเณรที่ปฏิบัติอยู่รอบบริเวณที่หลวงปู่มั่นพักอยู่ในรัศมี ๑๕ กิโลเมตร ที่สามารถเดินมาได้ ก็จะเดินมาในวันปาฏิโมกข์ เพราะหลังจากฟังพระปาฏิโมกข์แล้ว

หลวงปู่มั่นจะเทศน์ให้ฟัง พระเณรจะมาฟังธรรมกันทุก ๑๕ วัน ฟังแล้วก็กลับไปปฏิบัติไปตามสถานที่ของตน แล้วก็กลับมาฟังใหม่ ส่วนพระเณรที่อยู่ในวัดกับท่านก็ได้ฟังบ่อยหน่อย ได้ฟังถี่หน่อย ท่านอาจจะอบรมทุกคืน หรือ ๒ ถึง ๓ คืน สักครั้งหนึ่ง ก็จะได้มากหน่อย แต่มีที่จำกัด อยู่ได้ไม่กี่องค์ ถ้าอยู่กันมากๆ ก็จะไม่วิเวก ไม่สงบสงัด จึงต้องจำกัดจำนวนของพระเณรไว้

สมัยที่ไปอยู่บ้านตาดใหม่ๆ นี่ ท่านรับพระเณรประมาณ ๑๗ รูปเท่านั้น ใครเป็นลำดับที่ ๑๘ ก็อยู่ไม่ได้ ต้องออกไป แต่ตอนหลังท่านก็เพิ่มจำนวนให้มากขึ้น เพราะมีผู้สนใจมาก ครูบาอาจารย์ที่ให้การอบรมสั่งสอนได้ก็ชราภาพลงไปมาก มีน้อยลงไป ท่านก็เลยต้องรับภาระเพิ่มมากขึ้น คุณภาพก็ด้อยลงไปด้วย พอมีพระเณรมากขึ้นก็จะไม่สงบเหมือนเมื่อก่อน เพราะถ้ามีพระเณรที่ไม่มีธรรมมาก ก็จะดึงไปในทางที่ไม่ใช่ธรรม ถ้ามีจำนวนน้อยแต่มีธรรมก็จะไปในทางธรรมกัน เวลารับพระรับเณรท่านถึงต้องดูคุณสมบัติว่าใฝ่ธรรมหรือไม่ สนใจที่จะปฏิบัติธรรมจริงๆ หรือไม่ จะดูว่ามีสติหรือไม่ ถ้ามีสติแสดงว่าใฝ่ธรรมแล้ว ถ้าไม่มีสตินี้แสดงว่าไม่ใฝ่ธรรม ถึงแม้จะใฝ่ก็ไม่สามารถปฏิบัติได้ ถ้าทำอะไรผิดๆ ถูกๆ สะเปะสะปะ แสดงว่าไม่มีสติอยู่กับตัว ดูก็รู้ ท่านจึงเลือกพระเณรพอสมควร

บททดสอบของครูบาอาจารย์

อย่างเวลาไปกราบครูบาอาจารย์ อยากจะอยู่ปฏิบัติธรรมกับท่าน บางทีท่านยังไม่รับเราครั้งแรกที่ไปขอท่าน ท่านจะบอกไม่ว่าง หรืออยู่ไม่ได้ เราก็ต้องทำใจ ถ้ายังมุ่งมั่นเชื่อมั่นว่าท่านสามารถให้สิ่งที่ดีที่งามแก่เราได้ วัดของท่านเป็นสถานที่ที่เราสามารถสร้างความดีงามให้เกิดขึ้นได้ ก็ต้องกลับไปอีก กลับไปเรื่อยๆ จนกว่าท่านจะอนุญาตให้เราอยู่ เพราะส่วนหนึ่งก็เป็นการทดสอบจิตใจของเรา ทดสอบความตั้งใจว่ามีความตั้งใจจริงหรือไม่ เพราะวัดใดหรือองค์กรใด ถ้ามีคนที่ไม่มีความตั้งใจเข้าไปร่วมสังฆกรรมด้วยแล้ว ก็จะไม่ค่อยดี จะมีความวุ่นวาย ถ้าเป็นคนที่มีความตั้งใจ ก็จะอยู่อย่างร่มเย็นเป็นสุข ทุกอย่างก็ง่ายสะดวกไปหมด หนักนิดเบาหน่อยก็ไม่ถือสากัน ถ้าเป็นคนที่ไม่ตั้งใจไปอยู่ ถูกบังคับให้ไป ก็จะเป็นคนสร้างปัญหาขึ้นมา อะไรนิดอะไรหน่อยก็จะบ่น จะไม่พอใจไปหมด เพราะไม่มีความตั้งใจ

ที่อยากจะอยู่จริง ๆ เวลาไปขอครูบาอาจารย์อยู่ศึกษาเล่าเรียนกับท่าน โดยเฉพาะพระเณร จิตใจต้องมีความหนักแน่น ต้องกล้าเผชิญกับทุกอย่างที่จะเกิดขึ้น ถ้าท่านไม่ให้อยู่ วันหลังก็กลับไปใหม่ ถ้าอยู่แล้วถูกท่านขับไล่ไสส่ง ถ้าใจเด็ดก็อยู่ไปเรื่อย ๆ ทำเป็นหูทวนลม ดูซิว่าท่านจะว่าอย่างไร ถ้าพิจารณาดูแล้วว่าการอยู่ของเราไม่ได้ไปสร้างความเสียหายให้กับใคร ยังประพฤติดี มุ่งมั่นในการรับฟังโอวาทของท่าน อาจจะพลั้งเผลอทำอะไรผิดพลาดไปบ้าง ก็สำนึกผิดแล้วพยายามไม่ทำผิดซ้ำอีก ก็ลองอยู่ต่อไปจนกว่าจะถูกลากออกไปจากวัด ถ้าท่านพูดเฉย ๆ ยังไม่ลากเราออกไปจากวัด ก็อยู่ต่อไป

เพราะเท่าที่เคยได้ยินมานั้น รู้สึกจะอยู่ในพระไตรปิฎกที่ **พระพุทธเจ้าทรงตรัสไว้ว่า** **ถ้าเราไปแสวงหาครูบาอาจารย์หรือพบครูบาอาจารย์ที่เรามีความเคารพ มีความเชื่อในตัวท่าน และอยากอยู่กับท่าน ถึงแม้ท่านจะไล่เรายังไง ก็ไม่ต้องไปสนใจ ให้อยู่กับท่านต่อไป เพราะบางทีการไล่ของท่านก็เป็นอุบายอย่างหนึ่ง ทดสอบดูจิตใจของเราว่ามีความหนักแน่นหรือไม่** เพราะการสอนให้เราต่อสู้กับกิเลสนั้น บางครั้งบางคราวต้องใช้วิธีที่หนักกับเราพอสมควร ถ้าไม่มีความหนักแน่น ก็จะไม่ได้รับประโยชน์ พอโดนลูกระเบิดสักลูกก็เผ่นกันหมด เวลาท่านแสดงกิริยาอาการขึงขังตึงตัง เป็นการทดสอบจิตใจ เป็นการช่วยขุดคุ้ยกิเลสที่ยังมีอยู่ในจิตใจที่ยังไม่ได้โผล่ออกมาหากไม่มีเหตุการณ์ที่มากระทบอย่างรุนแรง ลองสังเกตดูเวลาเหตุการณ์เป็นปกติ มีความสุขความสบายกัน กิเลสจะไม่ออกมาเพ่นพ่าน แต่ถ้าอยู่ในเหตุการณ์ที่วิกฤติคับขัน กิเลสจึงจะออกมาแผลงฤทธิ์ จะเห็นธาตุแท้ในยามที่ตกทุกข์ได้ยาก เวลามีความสุขจะไม่ค่อยเห็นธาตุแท้กัน เพราะเวลามีความสุข กิเลสก็สุขไปด้วย พอใจไปด้วย แต่เวลาลำบากยากเข็ญ ต่างคนต่างจะเอาตัวรอดกัน ตัวใครตัวมัน

อาศัยการกระตุ้นของครูบาอาจารย์

เวลาอยู่กับครูบาอาจารย์ ท่านคอยจี้คอยเร่งอยู่เรื่อย ๆ ให้ปัญญาหมุนติ้วเลย ให้เร็วขึ้น ปัญญาจะเฉื่อยชามากตอนเริ่มปฏิบัติ ต้องอาศัยการกระตุ้นของครูบาอาจารย์ ถ้าท่านเก่งทางปัญญา ท่านจะกระตุ้นลูกศิษย์คอยข่มคอยขู่คอยจี้ตลอดเวลา ใหม่ ๆ อยู่กับท่านก็ใจสั่นไปหมดเลย พอปัญญาเริ่มเร็วขึ้นก็จะสั่นน้อยลงไป จนนิ่งเลยก็ได้ คนที่ประสาทอ่อนจะอยู่ไม่ได้ ทนไม่ไหว รับไม่ได้

ครูบาอาจารย์ที่เข้มงวดด้านภาวนา

ครูบาอาจารย์ที่เน้นเรื่องการภาวนา ท่านจะหวงลูกศิษย์มาก ไม่ให้ลูกศิษย์ไปทำงานอย่างอื่น หลวงตาหวงพระมาก ไม่ให้ไปทำงานอย่างอื่น ไม่ให้รับกิจนิมนต์ ไม่ให้ทำงานก่อสร้างในวัด ถ้าจำเป็นจริง ๆ ก็ช่วยกันรีบทำให้เสร็จ ไม่ยืดเยื้อ ไม่ทำหามรุ่งหามค่ำ ทำถึงตอนเย็นก็ให้หยุด เพื่อจะได้ไปภาวนาต่อ พอทางวัดมีฐานะดี ก็จะไม่ใช้พระในวัดทำงาน เช่น ตอนที่สร้างกำแพงรอบวัด มีผู้มีจิตศรัทธาสนับสนุน ไม่ต้องใช้พระเณร จ้างชาวบ้านแทน ท่านจะไปดูงานเอง ตอนเช้าฉันเสร็จ ท่านก็เดินไปดู ตอนบ่าย ท่านก็เดินไปดู ตอนเย็นก่อนจะเลิกงาน ท่านก็เดินไปดู ไม่ให้ทำเลยเถิด ทำเกินเวลา เพราะเสียงจะรบกวนการภาวนา

งานศพงานของครูบาอาจารย์ต่าง ๆ พระเณรในวัดก็ไม่ต้องไป เช่น งานศพของพระอาจารย์สิงห์ทอง ก็ให้พระเถระ ๒ - ๓ รูป ไป พระเณรในวัดท่านไม่ให้ออกไปข้างนอก ให้ภาวนาอย่างเดียว ให้ปลีกวิเวก เดินจงกรม นั่งสมาธิ องค์ที่อดอาหาร ท่านจะเชียร์เต็มที่เลย ถ้ามีช็อกโกแลต ท่านก็จะส่งไปให้ นี่คือครูบาอาจารย์ที่เห็นคุณค่าของการภาวนา จะไม่ให้ทำงานอื่น ให้ภาวนาอย่างเดียว

ไปเพื่อธรรม

ที่วัดป่าบ้านตาด ของทุกอย่างที่ถวาย หลวงตาเป็นผู้รับแทนสงฆ์ เวลาพระต้องการใช้ก็เอามาใช้ได้เลย โดยถือว่าของทุกอย่างที่ได้มาเป็นสมบัติของวัด ที่พระที่อยู่ในวัดทุกรูปเอาไปใช้ได้ ต้องการสบู่ ต้องการยาสีฟันก็หยิบไปใช้ได้เลย ไม่ต้องขอใคร

ทางพระป่าไม่ได้พิถีพิถันกับเรื่องพิธีกรรมเท่าไร แต่ปฏิบัติกันเลย ของทุกอย่างที่หัวหน้าสงฆ์รับมา จะไม่ถือว่าเป็นของ ๆ ตนเลย เป็นของส่วนรวม ท่านเป็นผู้ใหญ่ เป็นเหมือนพ่อแม่ เป็นหัวหน้าครอบครัว จะรู้ดีว่าควรเอาไปทำอะไรอย่างไรมากน้อยเพียงไร ผู้ที่ไปอยู่ศึกษากับท่านก็มีฉันทานุมัติมอบอำนาจให้กับท่านโดยปริยาย เพราะไปตัดไปละ ไม่ได้ไปเพื่อสมบัติข้าวของเงินทอง ไปเพื่อธรรม แต่ที่ต้องทำตามพิธีเพราะเป็นเรื่องของกฎระเบียบขององค์กร ต้องมีกฎกติกาเพื่อป้องกันไม่ให้คนไม่ดีมาสร้างความเสียหาย

งานปลดเปลื้องความทุกข์

เวลาหลวงตาสอนพระทุกครั้ง ท่านต้องบอกว่าอย่าก่อสร้าง ท่านรู้ว่าพระชอบก่อสร้างกุฏิ สร้างศาลา สร้างเจดีย์ แต่ไม่ชอบสร้างมรรคผลนิพพาน สร้างความสงบภายในใจ ใจจะสงบได้ กายต้องสงบก่อน สภาพแวดล้อมของกายต้องสงบสงัดวิเวก ไม่คลุกคลีกัน จะมารวมกันเฉพาะเวลาทำกิจ เช่น ฟังเทศน์ฟังธรรม ฉันจังหัน บิณฑบาต ปัดกวาด ที่พระป่าจะมาพบกัน แต่จะไม่สนทนากัน ต่างคนต่างทำหน้าที่ของตน

ในสมัยพระพุทธกาล มีชาวบ้านสงสัยว่าพระทะเลาะกันหรือ จึงไม่พูดคุยกันเลย ความจริงท่านกำลังควบคุมกาย วาจา ใจ ของท่าน โดยเฉพาะใจของท่านให้อยู่ในความสงบ ไม่ฟุ้งซ่าน ไม่ให้คิดปรุงแต่ง ถ้าคุยกันก็แสดงว่าใจยังฟุ้งซ่าน วิถีชีวิตของผู้ที่ปฏิบัติกับผู้ที่ไม่ปฏิบัติเพื่อมรรคผลนิพพาน

จะต่างกัน ผู้ที่ไม่ปฏิบัติจะชอบการสนทนาสังสรรค์กัน ในวงการปฏิบัติจะรู้หน้าที่ของตน รู้ว่าต้องควบคุมความคิดปรุงแต่ง สำรวมกาย วาจา ใจ เพื่อให้ใจสงบ ทำทุกสิ่งทุกอย่างเพื่อความสงบ การปฏิบัติจะก้าวหน้าหรือไม่ก็อยู่ที่ความสงบ ถ้าจิตไม่สงบไม่ถึงฐาน ปัญญาจะไม่เป็นปัญญา ไม่สามารถถอนรากถอนโคนของกิเลสตัณหาได้

งานหลักของพระ

ครูบาอาจารย์ท่านไม่บังคับพระเณรว่าจะต้องนั่งสมาธิวันละกี่ชั่วโมง เดินจงกรมวันละกี่ชั่วโมง ท่านเพียงแต่สอนเป็นกลาง ๆ ว่า ทำให้มาก เดินจงกรมนั่งสมาธิให้มาก เจริญสติให้มาก ลดละเรื่องภายนอกให้มาก อย่าไปยุ่งอย่าไปเกี่ยวกับภาระกิจการงานที่ไม่ได้พัฒนาจิตใจ กิจต่าง ๆ ที่ไม่จำเป็น ท่านไม่ให้ทำ สร้างโบสถ์ สร้างเจดีย์ ท่านบอกว่าเป็นงานหยาบ ไม่ใช่งานของสมณะนักบวช นักบวชต้องสร้างใจ สร้างพระขึ้นมาในใจ ด้วยการเดินจงกรม นั่งสมาธิ เจริญปัญญา นี่เป็นงานของนักบวชของนักปฏิบัติ ของผู้มุ่งสู่การหลุดพ้นจากการเวียนว่ายตายเกิดสู่มรรคผลนิพพาน ต้องถืองานนี้เป็นหลัก

คันถธุระกับวิปัสสนาธุระ **คันถะ** **ก็คือการศึกษาพระธรรมคำสอน** **วิปัสสนา** **ก็คือการทำให้รู้แจ้งเห็นจริงในพระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า** **นี่เป็นงานหลักของพระ งานหลักของนักบวชนักปฏิบัติ** งานอื่นๆ ปล่อยให้คนอื่นทำไป ทำไปจนวันตายก็จะไม่จบ แล้วก็ไม่ได้ปลดเปลื้องความทุกข์ ไม่ได้ปลดเปลื้องกิเลสตัณหาภายในใจให้เบาบางลงไป แต่กลับจะทำให้มีเพิ่มมากขึ้นไป พอทำงานนี้เสร็จก็อยากจะทำงานนั้นต่อ พอได้รางวัลนี้แล้วก็อยากจะได้รางวัลอื่นอีก เป็นเรื่องของกิเลส ความคิดแบบนี้ในสมัยนี้จะไม่ค่อยมีกัน ส่วนใหญ่จะไปทางโลกกันหมด ไม่ว่านักบวชหรือฆราวาส จะไปทางสร้างวัตถุกัน สร้างวัดให้สวยงาม สร้างเจดีย์ ๑๐๐ ยอด สร้างใหญ่ๆ โตๆ กัน แล้วได้อะไร ได้แต่กิเลสภายในใจที่ใหญ่มากขึ้นไป พระพุทธเจ้าทรงสร้างอะไรบ้าง ไม่ดูบ้าง พระบรมศาสดา พุทธัง สรณัง คัจฉามิ ท่านสร้างวัดหรือเปล่า ไม่เคยสร้างเลย ท่านสร้างอะไร ท่านสร้างพระอรหันต์เป็นหมื่นเป็นแสน ทำไมไม่ทำตาม เพราะจิตมีแต่อวิชชาปัจจยา สังขารา เชื่อความคิดของตนก็เท่ากับเชื่อความคิดของกิเลสนั่นเอง

ปฏิบัติหนักเบื้องต้น บรรลุธรรมแล้วสบาย

เราพยายามดูแลรักษาร่างกายแทบเป็นแทบตาย แต่เดี๋ยวก็ต้องหมดไป ทำได้แค่ให้อยู่ได้นานหรือไม่นานเท่านั้นเอง อย่างนี้พอจะทำได้พอจะดูแลได้ ถ้าไม่กินเหล้าเมายา ไม่สำมะเลเทเมา รับประทานอาหารพอประมาณ หลับนอนพักผ่อนพอประมาณ ออกกำลังกายอยู่สม่ำเสมอก็จะอยู่ได้นาน ถ้าใช้แบบสมบุกสมบันก็จะอยู่ได้ไม่นาน เหมือนกับรถยนต์ถ้าใช้แบบทะนุถนอมก็มีอายุยาวกว่าใช้แบบสมบุกสมบัน

ร่างกายของคนเราก็เหมือนกัน **อย่างหลวงตา** ท่านนั่งสมาธิ เดินจงกรมอยู่เรื่อย ๆ ก็ไม่ค่อยได้ใช้มากเท่าไหร่ มีแค่ช่วงระยะเวลา ๙ ปี ที่ท่านปฏิบัติอย่างหนัก ๆ ท่านอดอาหาร แต่หลังจากนั้นท่านก็ไม่ได้อดอีก ท่านก็ฉันตามปกติ ประกอบกับจิตใจสะอาดบริสุทธิ์ ไม่มีอารมณ์ขุ่นมัว ไม่มีความเครียด

คอยกัดกร่อนจิตใจ จึงทำให้มีอายุยืนยาวนาน แต่ถ้าเอาไปเที่ยวกินเหล้าเมายา ดูหนังฟังเพลง อดหลับอดนอน เพราะติดหนังติดละคร พอตื่นแล้วก็ต้องไปทำงานต่อ ร่างกายก็ไม่มีเวลาพักผ่อนเท่าที่ควร ใช้ร่างกายหาเงินแล้วก็ต้องใช้มันไปเที่ยวต่ออีก จึงไม่ได้พักผ่อนอย่างพอเพียง ก็จะมีอายุสั้น

การรับใช้อุปัฏฐากครูบาอาจารย์

พระอานนท์ นี้โชคดีที่ภาระเป็นการอุปัฏฐากพระพุทธเจ้า เพราะจะได้ศึกษาตลอดเวลา เพราะหนึ่งในเงื่อนไขที่รับภาระนี้ก็คือ ไม่ว่าพระพุทธเจ้าไปทรงแสดงธรรมที่ไหนก็ตาม ถ้าพระอานนท์ไม่ได้ตามเสด็จไปด้วย พระพุทธเจ้าต้องกลับมาแสดงธรรมให้พระอานนท์ได้ฟังอีกครั้งหนึ่ง เพราะท่านถือว่าการที่ได้รับใช้พระพุทธเจ้านี้ ก็เพื่อการได้ยินได้ฟังธรรมะนั่นเอง เพราะพระพุทธเจ้าไม่ว่าจะตรัสอะไรก็เป็นธรรมะทั้งนั้น ลูกศิษย์ลูกหาพระเณรต่าง ๆ จึงแย่งกันอุปัฏฐากครูบาอาจารย์เพื่อจะได้อยู่ใกล้ชิดกับท่าน จะได้รับการอบรมอย่างใกล้ชิด เวลาอยู่ใกล้ท่าน ท่านจะดูกิริยาอาการตลอดเวลา ถ้าเห็นออกไปนอกลู่นอกทาง ออกไปทางกิเลสเมื่อไร ท่านจะดึงกลับมาทันที จะมีคติธรรมสอนอยู่เรื่อย ๆ ไม่ว่าจะทำอะไรจะเป็นคติธรรมเป็นอุบายที่จะปลูกฝังให้เกิดสติปัญญาขึ้นมา

การได้รับใช้อุปถัมภ์อุปัฏฐากครูบาอาจารย์อย่างใกล้ชิดนี้ จึงเป็นเรื่องที่แย่งกันทำ อยากได้กันมาก แต่ไม่อยากแบบทางโลก คืออยากได้ลาภสักการะที่ครูบาอาจารย์ได้รับจากญาติโยม นี่ก็เป็นอีกหนึ่งเงื่อนไขของพระอานนท์จะไม่ขอรับลาภสักการะต่าง ๆ ที่พระพุทธเจ้าจะประทานให้แก่พระอานนท์ เพราะกลัวจะถูกกล่าวหาว่ารับใช้พระพุทธเจ้าเพื่อลาภสักการะ **พระอานนท์ขอธรรมะอย่างเดียว ถ้าไม่ได้ตามเสด็จไปด้วยเวลาไปแสดงธรรมที่ไหน ก็ขอให้กลับมาแสดงให้กับพระอานนท์ด้วย ท่านแสดงความบริสุทธิ์ใจว่าทำเพื่อธรรมะอย่างเดียว** เพราะเรื่องลาภสักการะนี้ ท่านมีมามากแล้ว ท่านเป็นเจ้าชายเหมือนพระพุทธเจ้า ท่านเบื่อสิ่งเหล่านี้แล้ว เพราะเห็นแล้วว่าเป็นทุกข์ไม่ใช่สุข เป็นกับดักที่จะดักใจของสัตว์โลกให้เวียนว่ายตายเกิดอยู่ในภพน้อยภพใหญ่อย่างไม่รู้จักจบจักสิ้น ท่านจึงต้องดิ้นออกจากกับดักนี้ เมื่อออกมาแล้วจะกลับไปหากับดักนั้นอีกทำไม

ถ้าพระเณรไปห้อมล้อมเพราะลาภสักการะ ก็เป็นความหลงของพระเณร แต่สำหรับผู้ที่เข้าหาครูบาอาจารย์เพื่อธรรมะจริง ๆ จะไม่เป็นอย่างนั้น พระเณรที่อุปัฏฐากครูบาอาจารย์เพื่อลาภสักการะนี้ หลังจากที่ท่านจากไปแล้ว มักจะลาสิกขากันไป เพราะไม่มีธรรมะอยู่ในใจที่จะดึงใจให้อยู่ในสมณเพศได้ พอไม่มีลาภสักการะแล้ว ก็ไม่มีกะจิตกะใจที่จะอยู่ต่อไป ก็เลยลาสิกขากันไป

อย่าแซงหน้าแซงตาครูบาอาจารย์

เวลาหลวงตาเดินตรวจวัดนี่ **ถ้าเห็นพระออกมาทำโน่นทำนี่ ท่านรู้แล้วว่ากิเลสออกมาแล้ว** ท่านก็จะขนาบไล่ให้เข้าทางจงกรม ให้ไปนั่งสมาธิ พระเณรเวลาเห็นหลวงตานี่ต้องรีบกระโจนหลบ ไปอยู่วัดไปนั่งคุยกัน แสดงว่ากิเลสออกมาแล้ว มาทางปาก ถ้าธรรมะก็ต้องปลีกวิเวก ไปอยู่แถวทางเดินจงกรม หรือไปนั่งสมาธิที่มุมสงบ ธรรมะเป็นอย่างนั้น คนที่ผ่านมาแล้วจะรู้ว่าคนนี้กำลังปฏิบัติหรือไม่ปฏิบัติ กิริยา อาการ สถานที่ ๆ อยู่นั้น มันบอกอยู่แล้วว่าเป็นธรรมหรือเป็นกิเลส

ถ้ามีครูบาอาจารย์อย่างหลวงตานี้จะช่วยได้มาก **แต่ต้องเคารพท่าน ต้องเชื่อฟังท่าน ต้องเกรงกลัวท่าน ท่านจะช่วยเราได้มาก แต่อย่ากลัวจนไม่มีสติสตัง** พอเห็นท่านก็สั่นไปทั้งตัว ให้เชื่อท่าน ท่านด่าเรา ท่านว่าเรานี้

ท่านกำลังช่วยเรา เราไม่ชอบด่าตัวเราเอง เราไม่ชอบห้ามตัวเราเอง เราต้องให้ท่านช่วยห้ามช่วยด่าเรา คนอื่นด่าเราไม่ได้ มีคนเดียวที่ด่าเราได้ก็คือครูบาอาจารย์ **ถ้าไม่มีความยำเกรงแล้ว ท่านจะไม่มีประโยชน์กับเรา** ท่านว่าเรา ท่านห้ามเรา เราก็ไม่ฟังท่าน อยู่กับท่านก็อยู่แบบทัพพีในหม้อแกง ไม่เกิดประโยชน์อะไร เหมือนกับนายฉันนะ ที่พระพุทธเจ้าทรงสั่งสงฆ์ไว้ว่า คนนี้ไม่ต้องสอน ปล่อยเขาไปตามเรื่อง คนนี้มันดื้อ ขนาดเรายังไม่ค่อยฟังเลย คนอื่นรับรองได้เขาไม่ฟังแน่นอน เหมือนกับตัดหางปล่อยวัด ปล่อยให้ไปตามยถากรรม นายฉันนะพอได้ยินก็ร้องไห้เลย ทำใจไม่ได้ มีทิฐิมาก

จึงควรเป็นคนอ่อนน้อมถ่อมตน ว่านอนสอนง่าย มีสัมมาคารวะ เป็นคุณธรรมพื้นฐานของนักเรียนนักศึกษา ไม่อวดเก่ง เชื่อฟังครูบาอาจารย์ ถึงแม้จะไม่เข้าใจก็ฟังไว้ก่อน ทำตามไปก่อน อย่าไปสวนกับคำสอนของท่าน ถ้าท่านไม่ดีจริง ไม่รู้จริงเห็นจริง ท่านไม่มาเป็นครูบาอาจารย์เราหรอก ถ้าเรารู้จริงเห็นจริง เราก็ไม่ต้องมีครูบาอาจารย์ ถ้าเราเก่งจริงก็ต้องอยู่คนเดียวได้ อย่างพระพุทธเจ้าไม่มีครูไม่มีอาจารย์ แต่ก็อย่าไปเก่งแบบนั้น เพราะส่วนใหญ่เก่งแบบหลงกัน บวชไม่กี่วันก็ไปตั้งสำนักเป็นเจ้าอาวาสแล้ว แล้วก็ไปทำอะไรแปลก ๆ บวชแล้วไม่ศึกษากับครูบาอาจารย์ คิดว่าเก่งกว่าครูบา-อาจารย์ ไม่สามารถรับคำสอนของท่านได้ จึงปลีกไปอยู่ตามลำพัง ไม่นานก็กลายเป็นเจ้าอาวาสเป็นเจ้าสำนักขึ้นมา มีชื่อเสียงโด่งดัง จากนั้นก็ไปทำวิบัติ อาจจะมีความรู้ความสามารถในระดับหนึ่ง แต่ไม่รอบคอบ ไม่ฉลาดพอ ไม่ทันกิเลส พอมีคนกราบไหว้บูชามากก็หลงตัวเองคิดว่าทำอะไรก็ได้ อยู่เหนือธรรมวินัยได้ เป็นผู้วิเศษแล้ว จนปรากฏเป็นเรื่องเป็นข่าวดัง ส่วนพวกที่ศึกษาปฏิบัติกับครูบาอาจารย์ ตามรอยครูบาอาจารย์ ไม่แซงหน้าครูบาอาจารย์นี้ ส่วนใหญ่จะไปดีตลอด

หลวงปู่มั่น ท่านเคยเล่านิมิตที่เห็นว่ามีพระเณรเดินแซงหน้าแซงตาท่านไป ท่านพูดเพื่อเตือนพระเณรว่า **อย่าไปแซงหน้าแซงตาครูบาอาจารย์ ให้เดินตามลำดับพรรษา** ครูบาอาจารย์สายนี้จะไม่แซงหน้าแซงตากัน

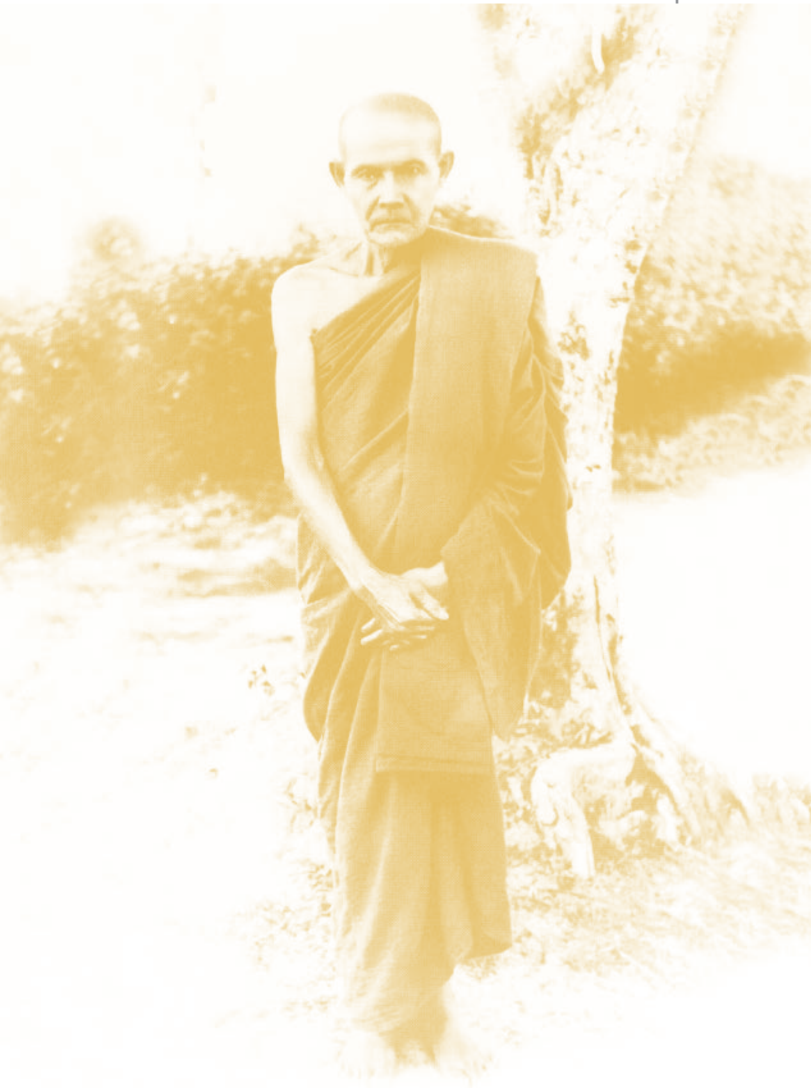

อย่าออกนอกลู่นอกทาง

สมัยพระพุทธกาลสมัยแรก ๆ ที่พระพุทธเจ้าทรงประกาศสอนพระธรรมคำสอนนี้ ไม่มีพระวินัย ไม่มีศีล ๒๒๗ ข้อ ไม่เคยสั่งสอนพระ เพราะพระทุกรูปที่มาบวชเป็นพระอรหันต์กันทั้งนั้น บรรลุเป็นพระอรหันต์ก่อนแล้วค่อยขออนุญาตบวชเป็นพระภิกษุ เช่น พระอัญญาโกณฑัญญะ ก็เป็นพระโสดาบันก่อน พอพระปัญจวัคคีย์ทั้ง ๕ ได้บรรลุเป็นพระอรหันต์ ก็ขอบวชพระกัน พอทรงไปโปรดนักบวชในสำนักอื่นจนบรรลุเป็นพระอรหันต์ ก็ขอบวชเป็นพระภิกษุกัน จึงไม่ต้องมีพระวินัย เพราะท่านมีความสงบระงับ ไม่ได้ทำอะไรที่เสียหาย พอรุ่นพระอรหันต์หมดไป พอพวกปุถุชนมาบวช ก็เริ่มมาสร้างปัญหาต่าง ๆ ขึ้นมา เพราะพวกนี้ยังมีกิเลสตัณหาอยู่ พอมาบวชแล้วก็ไปทำบัดสีบัดซบต่าง ๆ มีคนไปฟ้องพระพุทธเจ้า พระพุทธเจ้าก็เลยต้องกำหนดข้อห้ามต่าง ๆ ขึ้นมา ห้ามทำนั่นห้ามทำนี่ จาก ๑ ข้อ เป็น ๒ ข้อ ๓ ข้อ

จนถึง ๒๒๗ ข้อ ถ้าทรงประทับอยู่ถึงวันนี้คงมีถึง ๒,๒๗๐ ข้อ มีเรื่องให้มาแก้อยู่เรื่อยๆ

ทุกวันนี้ไม่มีพระพุทธเจ้า พระสงฆ์จึงต้องช่วยกัน ช่วงนี้ก็มีข่าวขึ้นมาอีกแล้ว มีพระไปบวชภิกษุณี มีเรื่องให้แก้อยู่ตลอดเวลา เพราะใจของพระยังไม่หลุดพ้นจากกิเลสตัณหา ทำไมไม่ดูครูบาอาจารย์บ้าง **หลวงปู่มั่นท่านเคยบวชภิกษุณีหรือเปล่า หลวงปู่ชาท่านเคยบวชภิกษุณีหรือเปล่า เป็นลูกศิษย์หลวงปู่ชาไปบวชภิกษุณีทำไม ไปอวดเก่งกว่าครูบาอาจารย์ทำไม จำเป็นต้องบวชภิกษุณีด้วยหรือ ถ้าไม่บวชภิกษุณีแล้วจะตายหรืออย่างไร จะบรรลุมรรคผลนิพพานไม่ได้หรืออย่างไร คุณแม่ชีแก้วไม่เห็นต้องบวชเป็นภิกษุณีเลย** ทำไมไม่ใช้สติปัญญา นี่คือปัญหาที่ตามมา บวชแล้วไม่ทำกิจของตน ไม่ทำจิตให้สงบ พอปฏิบัติไปได้หน่อย จิตสงบนิดหนึ่งก็คิดว่าบรรลุแล้ว แล้วก็ออกไปสั่งสอนผู้อื่นเป็นเจ้าสำนักแล้ว เป็นอาจารย์แล้ว สามารถล้มล้างปฏิปทาอันดีงามของครูบาอาจารย์ที่ท่านได้ปฏิบัติมาได้อย่างไม่รู้สึกตัวเลย อำนาจของกิเลสตัณหาเป็นอย่างนี้ ถ้าเป็นศิษย์ที่มีครูก็ควรดูครูบาอาจารย์เป็นตัวอย่าง อย่าออกนอกลู่นอกทาง อย่าไปคิดว่าเก่งกว่าครูบาอาจารย์จะได้ปลอดภัย จะได้อยู่ในกรอบของความถูกต้องดีงาม จะเจริญก้าวหน้าในธรรมยิ่งๆ ขึ้นไป

อย่าไปอยากบวชเป็นภิกษุณีกันนะ แล้วมาด่าพระว่าไม่เมตตาไม่ยอมบวชภิกษุณีให้ ชอบเกาไม่ถูกที่กัน ที่คันไม่เกา ชอบเกาที่ไม่คันกัน ที่คันก็คือใจของเรา ไม่เกากัน ไปเกาเรื่องนั้นเกาเรื่องนี้กัน

สภาวจิตที่แตกต่าง

เวลาหลวงตาสอนฆราวาสกับสอนพระ **จะสอนต่างกัน** ฆราวาสจะไม่ค่อยสอนเรื่องอสุภะ เรื่องความตายก็ไม่ค่อยสอนเท่าไร เพราะจิตของฆราวาสยังเป็นเหมือนเด็กอยู่ ให้ดูหนังผีหนังฆ่ากันแล้วใจจะสลดหดหู่ ท่านจะสอนเรื่องการทำบุญให้ทาน เรื่องรักษาศีล เรื่องศรัทธา ถ้าสอนพระจะสอนอสุภะและความตาย จึงไม่นิยมที่จะสอนรวมกัน จะแยกสอนฆราวาสกับพระ **พระพุทธเจ้าก็ทรงแยกสอน** **ตอนบ่ายก็สอนฆราวาสญาติโยม ตอนค่ำก็สอนพระ ตอนดึกก็สอนเทวดา เพราะระดับจิตของแต่ละกลุ่มไม่เหมือนกัน** ความต้องการอาหารคือธรรมไม่เหมือนกัน กลุ่มของฆราวาสต้องการนม ยังเคี้ยวไม่ได้ ยังไม่มีฟัน ให้เนื้อให้ผักไปก็ยังกินไม่ได้ ส่วนพระเหมือนคนโตแล้ว เป็นผู้ใหญ่แล้ว ให้ได้

ความสำคัญของสติ

ที่ประเทศศรีลังกา จะถือมหาสติปัฏฐานสูตรเป็นสูตรที่สำคัญมาก จะท่องกันได้มาก ให้ความสำคัญมากกว่าพระธัมมจักกัปปวัตตนสูตร เพราะถ้ายังไม่มีสติ พอฟังพระธัมมจักฯ ก็ทำอะไรไม่ได้ เป็น ก.ไก่ ข.ไข่ ของการปฏิบัติจริงๆ ก็คือสติ

ครูบาอาจารย์เน้นเรื่องสติก่อนเลย เวลาที่ท่านว่ากล่าวตักเตือนพระเณรก็เป็นการให้สติ พอทำอะไรผิดพลาด ท่านจะใส่อย่างแรงเลย ถ้ามีสติจะไม่ผิดพลาด ถ้าผิดพลาดแสดงว่าเผลอสติ ใจกำลังไปคิดเรื่องอื่น ไม่อยู่กับงานที่กำลังทำอยู่ จึงทำผิดๆ ถูกๆ ถ้ามีสติแล้วจะรู้อยู่ทุกขณะว่ากำลังทำอะไรอยู่ ทำถูกหรือไม่ จึงอย่าไปเห็นอะไรสำคัญกว่าสติ ถ้าเข้าสู่การปฏิบัติแล้วต้องเจริญสติก่อน พอได้สติแล้ว สมาธิจะตามมา ปัญญาจะตามมา วิมุตติจะตามมา ถ้าไม่มีสติแล้ว ไม่มีทางที่จะได้สมาธิ ได้ปัญญา ได้วิมุตติ

สมาธิและปัญญาต้องสนับสนุนกัน

หลวงตาท่านเปรียบสมาธิกับปัญญา เป็นเหมือนเท้าซ้ายกับเท้าขวา ต้องสลับกันก้าว ในการปฏิบัติเพื่อตัดกิเลสขั้นต่าง ๆ ต้องอาศัยการก้าวไปของสมาธิและปัญญาสลับกันไป พอพิจารณาไประยะหนึ่งก็ต้องหยุดพักในสมาธิเพื่อเสริมกำลัง พอได้กำลังแล้วก็กลับไปพิจารณาใหม่ เหมือนคนตัดฟืน ถ้าตัดไปเรื่อย ๆ กำลังก็จะอ่อนลงไปเรื่อย ๆ มีดที่ใช้ตัดฟืนก็จะทื่อไปตามลำดับ ตัดอย่างไรก็ไม่ขาด ก็ต้องพัก รับประทานอาหาร หลับนอน ลับมีด พอพักเสร็จแล้วก็มาตัดต่อ ไม้ท่อนที่ฟันตั้งหลายครั้งไม่ขาดก็จะขาดทันที ปัญญาก็เป็นอย่างนั้น ถ้าพิจารณาไม่เห็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ก็ตัดกิเลสไม่ได้ พอได้พักจิตในสมาธิ แล้วออกมาพิจารณาใหม่ ก็จะเห็นและตัดกิเลสได้เลย นี่คือการทำงานของสมาธิและปัญญา ต้องสนับสนุนกัน เหมือนเท้าซ้ายกับเท้าขวาที่ต้องสนับสนุนกันถึงจะเดินไปได้

ในการปฏิบัติจิตตภาวนาเพื่อตัดกิเลส ต้องอาศัยทั้งสมาธิและปัญญาสลับกันทำงาน ถ้าเจริญแต่ปัญญาอย่างเดียว ไม่พักในสมาธิเลย ก็จะเกิดอุทธัจจะ ความฟุ้งซ่านขึ้นมา เพราะกิเลสรบกวน ไม่คิดด้วยเหตุด้วยผล คิดไปตามความอยากของกิเลส ก็จะเกิดความฟุ้งซ่านขึ้นมา ต้องรู้ทัน ต้องหยุดพักในสมาธิ เวลาพิจารณาทางปัญญามักจะติดพัน เห็นคุณค่าของการพิจารณาของปัญญา ก็เลยไม่หยุดพิจารณา กลับไปเห็นโทษของสมาธิว่าไม่ได้ประโยชน์อะไร มีแต่สงบอย่างเดียว แต่ไม่สามารถตัดกิเลสได้เลย พอพิจารณาทางปัญญาก็ตัดกิเลสได้ ก็อยากจะตัดไปเรื่อย ๆ อยากพิจารณาไปเรื่อย ๆ จนตัดไม่ได้เลย เพราะมีดทื่อ ปัญญาทึบ ตอนนั้นก็ต้องหยุดพักในสมาธิ พอออกมาปัญญาจะแหลมคม พิจารณาอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ก็จะเห็นตามความจริง

เจโตวิมุตติกับปัญญาวิมุตติเป็นของคู่กัน

ในหนังสือมุตโตทัยของหลวงปู่มั่น ก็แสดงไว้ว่า **เจโตวิมุตติกับปัญญาวิมุตติเป็นของคู่กัน ไม่ได้แยกกันอย่างที่คนบางคนเข้าใจ** บางคนคิดว่าสามารถบรรลุวิมุตติได้ด้วยเจโตวิมุตติเพียงอย่างเดียว ก็เหมือนพวกฤาษีชีไพรที่ได้ฌานสมาบัติแต่ยังไม่ได้วิปัสสนา บางคนก็คิดว่าสามารถบรรลุวิมุตติความหลุดพ้นด้วยปัญญาวิมุตติเพียงอย่างเดียว ไม่ต้องมีสมาธิก็ได้ อย่างนี้ก็ไม่ถูก เป็นการใช้ปัญญาทำจิตให้มีสมาธิก่อน ให้สงบให้ตั้งมั่นก่อน แล้วถึงค่อยไปพิจารณาขันธ์ ๕ ในลำดับต่อไป เจโตวิมุตติกับปัญญาวิมุตติต้องไปด้วยกัน ศีล สมาธิ ปัญญา แยกกันไม่ได้ เพียงแต่การดำเนินอาจจะมีหนักเบาต่างกันไปตามวาสนาบารมี ตามความถนัดของแต่ละคน บางคนไม่เข้าใจ คิดว่ากำหนดรู้ไปเรื่อยๆ แล้วก็ใช้ได้ ไม่เคยทำจิตให้สงบเลยก็ได้

แต่การเจริญสติ ให้รู้ว่ากำลังทำอะไรอยู่ กำลังคิดอะไรอยู่ แต่เวลาเกิดความทุกข์ขึ้นมา เกิดความโลภขึ้นมา ความโกรธขึ้นมา ก็ไม่รู้ว่าจะทำอย่างไร รู้อยู่แต่ก็ดับไม่ได้ ต้องใช้ปัญญาเข้าไปดับ ต้องเห็นไตรลักษณ์ในสิ่งที่ทำให้โลภ ทำให้โกรธ ทุกสิ่งทุกอย่างเป็นไตรลักษณ์หมด

นิพพานไม่ใช่อัตตาและอนัตตา

เคยได้ยินหลวงตาเล่าให้ฟังว่า **นิพพานไม่ใช่ทั้งอัตตาและอนัตตา เพราะเป็นสมมุติ** ท่านว่านิพพานเป็นวิมุตติ ไม่อยู่ภายใต้มิติของสมมุติ อนัตตามีไว้เพื่อกำจัดความหลงที่คิดว่ามีอัตตาตัวตนในสิ่งต่างๆ เช่น ในร่างกาย ก็เลยเอาอนัตตามาแก้ ให้เห็นว่าเป็นเพียงดิน น้ำ ลม ไฟ มีตัวตนได้อย่างไร ร่างกายก็เป็นดิน น้ำ ลม ไฟ ไม่มีตัวตน ต้องเอาอนัตตามาแก้มาทำลายอัตตา ตัวจิตที่พิจารณาก็ไม่ได้เป็นตัวเป็นตน เป็นตัวรู้ เป็นหนึ่งในธาตุทั้ง ๖ คือ ดิน น้ำ ลม ไฟ อากาศธาตุ และธาตุรู้คือจิต เพียงแต่จิตมีความหลงคิดว่า ดิน น้ำ ลม ไฟ เป็นตัวเป็นตน แล้วก็ไปทุกข์กับมัน จึงต้องมาแก้ปัญหาคือความทุกข์ ความหลงผิดที่เห็นว่าเป็นตัวเป็นตน ก็ต้องใช้อนัตตาเป็นตัวแก้ เมื่อพิจารณาเห็นว่าเป็นอนัตตาแล้วก็ปล่อยวาง ถ้าเราเห็นว่าร่างกายเป็นเพียงวัตถุ เหมือนแก้วใบหนึ่ง เวลาเป็นอะไรไป

เราก็ไม่เดือดร้อน จะเฉยๆ เพราะปล่อยวางแล้ว พอปล่อยวางหมดแล้ว จิตก็หลุดพ้น จิตก็นิพพาน เป็นจิตที่บริสุทธิ์ ไม่มีความโลภ ความโกรธ ความหลง ไม่เกี่ยวข้องกับอัตตาหรืออนัตตา จิตไม่ได้เป็นอัตตาหรืออนัตตา เป็นธาตุรู้ เหมือน ดิน น้ำ ลม ไฟ ก็ไม่ได้เป็นอัตตาหรืออนัตตา แต่เมื่อไปว่าเป็นอัตตา จึงต้องเอาอนัตตามา แก้ว่าไม่เป็นอัตตา เป็นดิน เป็นน้ำ เป็นลม เป็นไฟ

ที่ต้องเสียเวลาคิดกับเรื่องเหล่านี้กัน ก็เพราะไม่ปฏิบัติกัน อ่านแล้วก็จินตนาการกัน อวดรู้อวดเก่งกัน เป็นตาบอดคลำช้าง แต่ละคน ก็ว่าตนถูกทั้งนั้น คนที่ไปคลำท้องช้างก็ว่าช้าง เป็นเหมือนฝาผนัง คนที่ไปจับหางก็ว่าเป็น เหมือนเชือก คนที่ไปจับงวงก็ว่าเป็นเหมือนงู ก็ไม่มีใครผิด แล้วก็เถียงกัน เพราะเห็นเพียง บางส่วน เห็นไม่ครบทุกส่วน ถ้าศึกษาแต่ไม่ได้ ปฏิบัติก็จะจินตนาการไป เหมือนคนที่ไม่เคย ไปฮ่องกง เพียงแต่อ่านเรื่องของฮ่องกง แล้วก็ จินตนาการไปต่างๆ นานา ถูกบ้างผิดบ้าง แล้วก็ มานั่งเถียงกัน คนที่เคยไปมาแล้วก็จะไม่มา เสียเวลาเถียงกับคนที่ไม่เคยไป เถียงไปก็ไม่ เกิดประโยชน์อะไร ซื้อตั๋วเครื่องบินให้เขาไป ดูเลยดีกว่าจะง่ายกว่า พวกเราก็เหมือนกัน อยากจะรู้ว่านิพพานเป็นอัตตาหรืออนัตตา ก็ภาวนาไปเรื่อยๆ มรรค ๘ ก็เดินไปซิ ก็ต้อง ถึงจนได้ ถึงแล้วก็จะไม่เถียงใคร ไม่เห็นมี พระอรหันต์มานั่งเถียงกันว่าเป็นอัตตาหรือ เป็นอนัตตา มีแต่พวกที่ไม่เป็นที่เถียงกันอยู่เรื่อย

กิเลสจะหมดไปจากการปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ

หลวงตาท่านเทศน์ว่า **พระที่เพิ่งมาบวชนี้ เวลาบวชมันบวชแต่ร่างกายนะ แต่กิเลสมันไม่ได้บวชด้วย ไม่ใช่พอนุ่งเหลืองห่มเหลืองแล้วกิเลสจะตายไปจากใจ กิเลสก็ยังมีอยู่ ยังทำผิดศีลผิดธรรมได้อยู่ เพียงแต่ว่ามีเจตนารมณ์ที่จะมาชำระมากำจัดพวกกิเลสตัณหาต่าง ๆ เท่านั้นเอง** ต้องรอดูความประพฤติของท่านไปก่อนว่าปฏิบัติดีปฏิบัติชอบหรือไม่ ถ้าปฏิบัติดีปฏิบัติชอบแล้วสามารถสั่งสอนธรรมะให้เราเข้าอกเข้าใจให้ปลดเปลื้องความทุกข์ภายในใจของเราได้ เราก็จะเกิดศรัทธาในตัวของท่านเอง ไม่ได้ขึ้นอยู่กับอายุพรรษาด้วยซ้ำไป เพราะในสมัยพระพุทธกาล แม้แต่สามเณรก็บรรลุเป็นพระอรหันต์ได้ อยู่ที่การประพฤติปฏิบัติและคำสอนของท่านว่าสอดคล้องกันหรือไม่ หรือเป็นแบบแม่ปูสอนลูกปู สอนให้ลูกอย่าสูบบุหรี่ อย่าดื่มเหล้า แต่ตัวแม่เองกลับสูบบุหรี่ กลับดื่มเหล้าเอง

บวชเพื่อละกิเลส มิใช่เสริมกิเลส

เวลาบวชต้องลดมานะทิฐิ ไม่ว่าจะเป็นใครก็ตาม บวชเป็นพระบวชใหม่ก็ให้อยู่ปลายแถว จะมีอายุ ๘๐ - ๙๐ ปี ก็อยู่ปลายแถว จะเป็นพระเจ้าแผ่นดินหรือเป็นมหาเศรษฐีก็อยู่ปลายแถว ให้ตัดความเป็นอะไรต่าง ๆ ที่เคยเป็นไปให้หมดเลย เวลาคนใหญ่คนโตบวชมักจะขัดกับหลักธรรม ต้องมีบริวารรับใช้ ถ้าบวชแบบนี้ก็อย่าบวชให้เสียเวลา ไม่เกิดประโยชน์ ต้องบวชเพื่อลดละมานะทิฐิความถือตน ถือว่าตนเป็นผู้ใหญ่ ต้องมีผู้รับใช้ ถือบาตรให้ ล้างบาตรให้ เช็ดถูกุฏิให้ ทำตัวเป็นเหมือนอาจารย์ ถ้าทำอย่างนี้ก็หลงทางแล้ว บวชปั๊บก็ตั้งตัวเป็นอาจารย์เลย ยังไม่ได้พรรษาเลย ไปตั้งสำนักเป็นอาจารย์แล้ว อย่างนี้ไม่ได้บวชเพื่อละกิเลส แต่บวชเพื่อเสริมกิเลส

บวชเพื่อธรรมะจริงๆ

พระที่ญัตติในสมัยหลวงปู่มั่น หลวงปู่มั่นอยู่ในนิกายที่เคารพพระธรรมวินัยมาก ปฏิบัติอย่างเคร่งครัด มีพระบางรูปอยู่อีกนิกายหนึ่งที่ปฏิบัติไม่เคร่งครัดเท่า ก็เกิดความเลื่อมใสอยากเป็นลูกศิษย์ อยากจะอยู่ศึกษาปฏิบัติกับท่าน ท่านก็ให้ทำ**ญัตติกรรม** เปลี่ยนจากนิกายหนึ่งไปอีกนิกายหนึ่ง ก็ต้องเริ่มต้นใหม่เหมือนกับบวชใหม่ ถึงแม้บวชมาสิบยี่สิบพรรษาแล้ว พอทำญัตติกรรมแล้วก็ต้องนับหนึ่งใหม่ แต่ท่านก็ไม่ถือเรื่องพรรษา เพราะบวชเพื่อธรรมะจริง ๆ ไม่ได้บวชเพื่อพรรษา บวชแบบทัพพีในหม้อแกงจะเกิดประโยชน์อะไร เทียบกับบวชแบบลิ้นกับแกงไม่ได้ บวชเพื่อสัมผัสธรรมะ รู้ธรรมะ เกิดธรรมะขึ้นมาในใจ กิเลสล้มหายตายจากไปจากใจ ถึงแม้จะเป็นผู้บวชใหม่ก็มีศักดิ์ศรีมากกว่าผู้บวชมานาน แต่ไม่ได้สัมผัสธรรมะ บวชแบบทัพพีในหม้อแกง จึงต้องให้ความสำคัญต่อการปฏิบัติที่จะทำให้ได้สัมผัสกับธรรมะ

กุสลา สร้างความฉลาดให้แก่ใจ

หลังจากเผาศพโยมแม่ของหลวงตาเสร็จแล้ว ท่านก็เอาเศษกระดูกเศษขี้เถ้าไปโรยใต้ต้นโพธิ์ เป็นดินกลับคืนสู่ดิน เผาตอนบ่ายที่หน้าศาลาภายในวัด ไม่ได้ก่อเมรุ เอาฟืนมากอง แล้วก็เอาโลงศพไปตั้ง พอถึงเวลาก็จุดไฟเผา ตอนดึกพอไฟไหม้หมดแล้วก็เก็บเศษขี้เถ้าไปโรยใต้ต้นโพธิ์ในวัด ตอนเช้าที่หน้าศาลาไม่มีอะไรเหลืออยู่เลย ไม่มีซากเหลืออยู่เลย เก็บเรียบร้อยหมด

ตอนต้นท่านจะให้เผาวันที่เสียเลย เสียตอนเช้า ท่านจะให้เผาตอนบ่าย ญาติพี่น้องขออนุญาตเก็บไว้คืนหนึ่ง จะได้บอกญาติพี่น้องที่อยู่ที่ไกลจะได้มาร่วมงาน ก็เลยเก็บไว้คืนหนึ่ง ไม่มีการสวด ตั้งศพไว้เฉย ๆ ใครอยากจะไหว้ก็ไหว้ไป แต่ไม่มีพระสวดกุสลาฯ เวลาก่อนจะเผาก็นิมนต์ครูบาอาจารย์ ๑๐ รูปมาบังสุกุล ไม่ได้สวดกุสลาฯ

กุสลา แปลว่า ความฉลาด ก็คือการพิจารณาว่าเป็นเพียงตุ๊กตาตัวหนึ่ง เป็นดิน น้ำ ลม ไฟ ที่จะต้องแก่ ต้องเจ็บ ต้องตาย ต้องกุสลาตอนที่ยังไม่ตาย ตายไปแล้วจะกุสลาหาอะไร ต้องกุสลากับคนที่ยังมีชีวิตอยู่ คนที่มีชีวิตอยู่นี้ต้องกุสลาเอง ไปนิมนต์พระมากุสลาทำไม พระต้องกุสลาร่างกายของท่านเอง พวกเราก็ต้องกุสลาร่างกายของพวกเรา ต้องสร้างความฉลาดให้แก่ใจ ให้รู้ทันธรรมชาติของร่างกายว่าเป็นเพียงดิน น้ำ ลม ไฟ มีอายุขัย ต้องแก่ เจ็บ ตาย

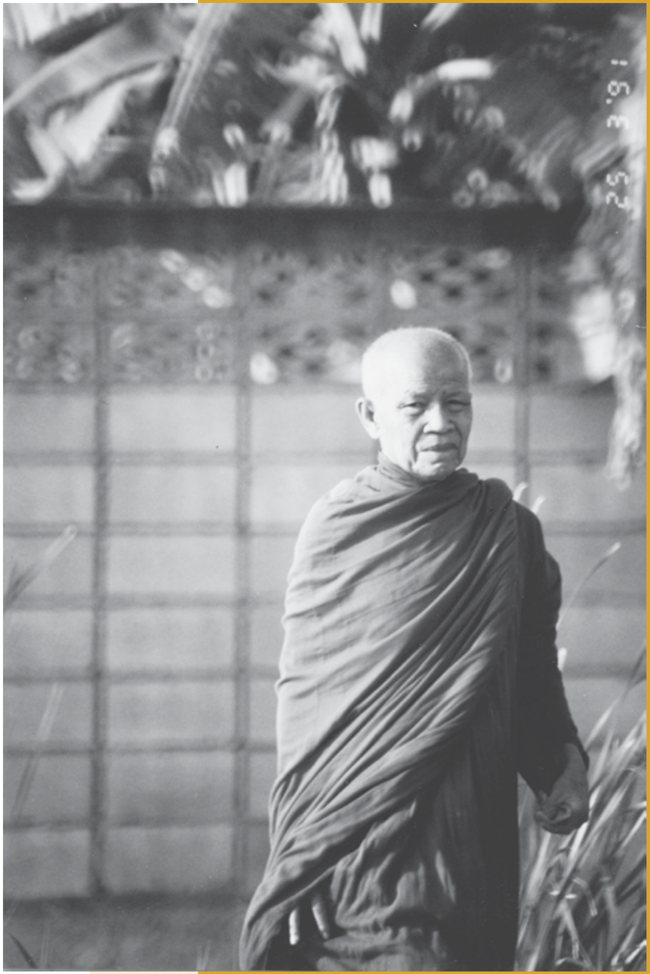

สร้างกุสลาตั้งแต่มีชีวิตอยู่

เรื่องบวชพระถวายเป็นกุศลแก่หลวงตานี้ พวกเราเอาหลวงตามาเป็นเหตุ ผู้ที่จะได้ผลก็คือผู้บวชเอง อาศัยความกตัญญูกตเวที ความรักเคารพในองค์ท่าน ความปรารถนาให้ท่านอยู่กับเราไปนานๆ เป็นเหตุ ทำให้คนที่โดยปกติอาจจะไม่ได้คิดบวชกันจะได้บวชกัน เมื่อบวชแล้วก็จะได้รับผลจากการบวช สำหรับองค์ท่านเองนั้น เรื่องกุศลนี้ท่านถึงพร้อมแล้ว ทั้งบุญและบาปท่านละได้หมดแล้ว ท่านไม่ต้องบำเพ็ญแล้ว ท่านเคยพูดอยู่เสมอว่า อย่ากุสลานะ ตอนเราตายอย่ากุสลา กุสลา คือ กุศล แปลว่า ความฉลาด คนเราจะฉลาดได้ ต้องฉลาดในตอนเป็น ตอนที่มีชีวิตอยู่ ต้องสวดตอนที่เป็น หมายความว่าให้ฟังธรรมะในตอนที่มีชีวิตอยู่ ถ้าตายไปแล้วอย่าไปเคาะโลงศพ ไปนิมนต์พระมาสวด คนตายฟังไม่รู้เรื่อง อย่างหนังสือที่ชื่อว่า เสียดายคนตายไม่ได้อ่าน คนตายอ่านไม่ได้ ต้องคนเป็นถึงจะอ่านได้

อย่างพวกเรานี้เป็นคนเป็นอยู่ตอนนี้ ถ้าอยากจะสร้างกุศลต้องสร้างกุศลตั้งแต่ตอนนี้ ดูพระพุทธเจ้าดูพระสาวกทั้งหลายเป็นตัวอย่าง **ท่านสร้างกุศลในขณะที่ท่านมีชีวิตอยู่กัน ในสมัยพุทธกาลงานศพก็ไม่มีการสวดกัน มีแต่ฟังเทศน์ฟังธรรมกัน เพราะประโยชน์อยู่ตรงนั้น** การฟังเทศน์ฟังธรรมทำให้เกิดกุศล สมัยนี้เวลาสวดกันคนฟังก็ไม่เข้าใจความหมาย คนสวดบางทีก็ไม่เข้าใจความหมาย เป็นเหมือนนกแก้วนกแก้วถ่ายทอดสู่นกแก้ว แก้วจ๋าๆ กันมาตลอด แต่ไม่รู้ว่าแก้วเป็นอะไร เจอแก้วก็เขี่ยทิ้งไป เหมือนไก่ได้พลอย คุ้ยเขี่ยๆ หาแต่ตัวหนอนตัวไส้เดือน พอเจอพลอยเจอเพชรก็เขี่ยทิ้งไป เพราะไก่กินเพชรกินพลอยไม่ได้ ไก่จะเอาแต่ตัวหนอนตัวไส้เดือน เหมือนบุคคลที่ไม่ฉลาดที่ไม่มีกุสลา จะไม่เห็นธรรมะว่าเป็นเพชรเป็นพลอย จะเห็นว่าเป็นก้อนหินไป จะเห็นแต่เงินทองว่าเป็นของมีค่า เห็นธรรมะเป็นของไม่มีค่า จึงบวชกันยากทั้งหญิงและชาย

หญิงก็บวชได้ ไม่จำเป็นต้องเป็นชาย เพราะการห่มเหลืองห่มขาว โกนหัวไม่โกนหัวนี่เป็นเพียงรูปแบบ การบวชจริงอยู่ที่การปฏิบัติ ชำระกาย วาจา ใจ อยู่ที่การสละ สละทรัพย์สละครอบครัว สละยศถาบรรดาศักดิ์ สละความสุขทางโลก เพื่อเข้าสู่ความสุขทางธรรม สู่ความสงบ นี่คือการบวชที่แท้จริง บวชแล้วไม่ปฏิบัติ ไม่สละจริง ก็ไม่ได้บวชจริง บวช ๕ วัน ๑๐ วัน ๒ อาทิตย์ ๓ อาทิตย์ ๓ เดือน แล้วก็ลาสิกขาไป ยังไม่ถือเป็นการบวชที่แท้จริง สู้พวกที่ไม่ได้โกนหัว ไม่ได้ห่มผ้าขาวผ้าเหลือง แต่ปฏิบัติอยู่เป็นประจำไม่ได้ ถึงแม้จะไม่มีรูปแบบของการบวช แต่มีสาระของการบวช

จิตอิ่มในธรรม

ครูบาอาจารย์ทั้งหลายที่พวกเรากราบไหว้กัน ท่านไม่ได้มีความจำเป็นกับลาภ ยศ สรรเสริญ สุข เลย **ได้ลาภมามากน้อยก็เอาไปทำประโยชน์ให้กับโลกอีกต่อหนึ่ง** เพราะท่านพร้อมที่จะให้อยู่เสมอ จิตใจของท่านไม่ได้ยึดติดกับอะไร เรื่องปัจจัย ๔ ก็ได้รับการดูแลอย่างดีจากศรัทธาญาติโยมอยู่แล้ว บิณฑบาตก็มีอาหารรับประทานทุกวัน จีวรก็มีคนถวายอยู่ประจำ กุฏิศาลาที่พักก็มีอยู่พร้อม ท่านมีครบทั้ง ๒ ส่วน คือ มีสิ่งที่จำเป็นต่อการดำรงชีพ ได้แก่ปัจจัย ๔ แล้ว ก็มีความสุขความอิ่มใจที่เกิดจากการปฏิบัติธรรม จากการบำเพ็ญทาน ศีล ภาวนา ที่จะพาไปสู่ความสุขที่แท้จริง ให้สามารถอยู่เหนือโลกธรรมทั้ง ๘ ได้ ไม่ว่าจะเป็นอย่างไร ก็ไม่สามารถทำอะไรกับจิตใจได้ ใครจะถวายเงินเป็นล้านเป็นแสน ก็จะไม่รู้สึกดีอกดีใจ ใครจะแต่งตั้งให้เป็นอะไร ก็เฉยๆ เพราะจิตไม่หิวกับเรื่องเหล่านี้แล้ว เหมือนกับเวลารับประทานอาหารอิ่มเต็มที่แล้ว ใครจะเอาอาหารวิเศษขนาดไหนมาให้กินอีก ก็กินไม่ลง

ถ้าจิตใจได้รับการขัดเกลาได้รับการชำระด้วยการบำเพ็ญทาน ศีล ภาวนา อย่างต่อเนื่องแล้ว จิตใจจะมีความสงบเย็นอยู่ตลอดเวลา ไม่เพียงแต่เวลานั่งทำสมาธิเท่านั้น ถ้าได้ทำวิปัสสนาจนสามารถชำระความโลภ โกรธ หลง ให้ออกจิตจากใจได้แล้ว แม้ในขณะที่เดินเหิน ขณะที่คุย ขณะที่ทำอะไรต่าง ๆ จิตก็ยังสงบอยู่ จิตไม่ได้มีอารมณ์กับอะไร ซึ่งต่างกับคนที่ไม่ได้ปฏิบัติ

เป็นเพียงกิริยา

อย่างครูบาอาจารย์ที่ถูกตำหนิว่าทำไมยังเคี้ยวหมากยังสูบบุหรี่อยู่ เป็นตัณหาไม่ใช่หรือ เป็นตัณหากับพวกเรา แต่ไม่ได้เป็นกับท่าน ท่านเคี้ยวไปตามสภาพ มีให้เคี้ยวก็เคี้ยว มีให้สูบก็สูบ ไม่ได้สูบไม่ได้เคี้ยวอย่างไม่มีขอบเขต

อย่างหลวงปู่มั่นนี่ ได้ยินได้ฟังมาว่าท่านสูบวันละ ๓ ถึง ๔ มวน ตอนเช้าฉันจังหันเสร็จแล้ว ท่านก็จะสูบสักมวนหนึ่ง ตอนบ่ายฉันน้ำชาก็จะสูบอีกมวนหนึ่ง ตอนค่ำก็จะสูบอีกมวนหนึ่ง เป็นบุหรี่ที่เขาถวายไว้ให้ท่านสูบ ท่านไม่เคยไปสั่งไปบอกให้ใครไปซื้อบุหรี่มา ถ้าไม่มีก็ไม่สูบ ถ้าถามว่าสูบไปทำไม ก็สูบไปอย่างนั้นแหละ ไม่เดือดร้อนอะไร คนอื่นไปเดือดร้อนแทนท่านทำไม

ตอนที่หลวงตาไปต่างประเทศ ไปกรุงลอนดอน ตอนที่ท่านจะขึ้นเครื่องนี้ ญาติโยมขนหมากมาให้มากมาย กลัวท่านจะไม่มีหมากฉัน แต่ท่านบอกว่า พอขึ้นเครื่องแล้วท่านจะหยุดทันที ท่านไม่เอาไปเลย ไปลอนดอนประมาณสัก ๒ อาทิตย์ ท่านไม่ได้ฉันหมากเลยแม้แต่วันเดียว ถ้าติดก็จะต้องทุกข์ทรมานใจ สำหรับท่านจะหยุดเมื่อไรก็หยุดได้ทันที ไม่มีปัญหา ได้ยินว่าเคี้ยวหมากเพื่อรักษาฟัน หมากช่วยรักษาฟันได้

คนที่สงสัยนี้พูดไปจากความรู้สึกของตน เพราะยังติดอยู่ยังอยากอยู่ พอคนอื่นทำเหมือนตนก็คิดว่าอยากเหมือนตน ติดเหมือนตน แต่สำหรับท่านมันเป็นเพียงกิริยา การรับประทานของท่านก็ไม่เหมือนการรับประทานของเรา **เรารับประทานด้วยความเอร็ดอร่อยกับรสกับชาติกับอาหารชนิดนั้นชนิดนี้** แต่ท่านรับประทานเหมือนกับรับประทานยา รับประทานเพื่อร่างกาย **ไม่เหมือนกัน** แต่เราไม่รู้ จิตของท่านกับจิตของเราไม่เหมือนกัน จิตของท่านไม่มีความอยาก ไม่มีกามตัณหา จึงไม่ได้ฉันด้วยความเอร็ดอร่อย ฉันไปตามสภาพที่มี มีอะไรก็หยิบฉันได้เลือกได้ แต่ไม่ไปสั่งให้หาอาหารชนิดนั้นชนิดนี้มา ถ้ามีหลายอย่าง ฉันไม่ได้ทุกอย่าง ก็เอาอย่างนี้บ้าง เอาอย่างนั้นบ้าง อย่างอื่นที่ไม่ได้เอาก็มีบ้าง ไม่เสียหายอย่างไร ถ้าเพื่อฉลองศรัทธา ท่านก็หยิบใส่ไปในบาตรให้ทุกคน จะฉันหรือไม่ก็เรื่องของท่าน

อุบายให้ผู้อื่นได้ทำบุญ

สำหรับผู้ที่ได้ตัดความอยากทั้งหมดแล้ว ความอยากในการทำกรรมดีก็ไม่มี ดังที่เคยได้ยินว่า ผู้ที่บรรลุแล้ว ละได้ทั้งบุญทั้งบาป ใจของท่านไม่ได้คิดอยากจะทำบุญ ส่วนเรื่องทำบาปนี้ ก็รู้อยู่แล้วว่าไม่อยากจะทำอย่างแน่นอน แต่เรื่องทำบุญ เราอาจจะคิดว่าท่านยังอยากจะทำอยู่ ถ้าทำ ก็ไม่ได้ทำด้วยความอยากทำ แต่ทำเพื่อเป็นอุบายให้ผู้อื่นได้ทำบุญ

เช่น **หลวงตาจัดงานทำบุญเปิดโลกธาตุ** **ท่านไม่ได้ทำเพื่อตัวท่านเอง ไม่ได้ทำด้วยความอยากได้บุญ แต่อาศัยวันมรณภาพของมารดาของท่านเป็นเหตุให้ได้ชักจูงผู้ที่ยังต้องทำบุญอยู่ ที่ยังต้องอาศัยบุญ** ซึ่งเปรียบเหมือนกับน้ำมันรถที่จะพาจิตให้ไปสู่จุดหมายปลายทาง จะได้ทำบุญกัน ถ้าไม่มีเหตุก็มักจะไม่ทำกัน คนที่ยังไม่ได้ทำบุญจนติดเป็นนิสัย เป็นเหมือนเรือที่ไม่มี

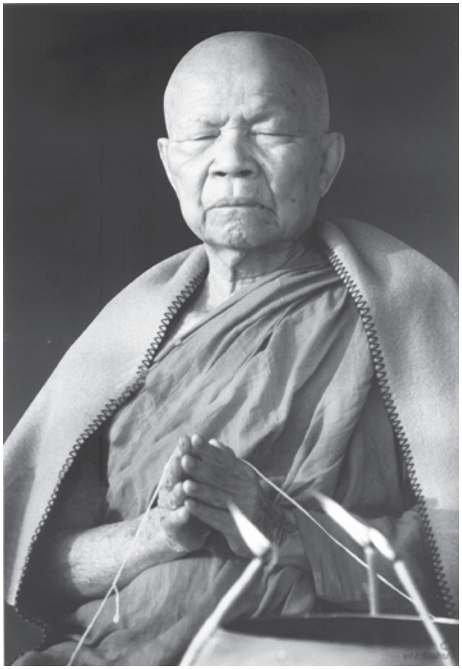

เครื่องยนต์ จะไปไหนมาไหนต้องให้เรือที่มีเครื่องลากไปถึงจะไปได้ ลากให้ไปทำบุญที่นั่นทำบุญที่นี่ ในโอกาสนั้นโอกาสนี้ ท่านไม่ได้ทำเพื่อตัวท่านเอง เพราะท่านได้บุญเต็มแก้วแล้ว บาปก็ละได้หมดแล้ว ท่านละได้ทั้งบุญและบาปแล้ว ไม่ได้ทำบุญด้วยความอยากทำ ไม่ได้ติดบุญแต่อย่างใด แต่พวกที่ทำบุญ จนติดเป็นนิสัยก็จะติดบุญ อยากจะทำบุญ ถ้าทำไปจนถึงจุดอิ่มตัวแล้ว ความอยากทำก็จะหายไปเอง เหมือนกับอยากรับประทานอาหาร พอรับประทานจนอิ่มเต็มที่แล้วก็จะไม่อยากรับประทานต่อ เพราะอิ่มเต็มที่แล้ว เรื่องของจิตเป็นอย่างนี้

เหตุที่ต้องทำ

สำหรับนักบวช เรื่องของการให้ทานเป็นเรื่องของเหตุที่ทำให้ต้องทำ เพราะบวชไปนานๆ มีชื่อเสียงมีฐานะ มีคนเคารพนับถือ มีคนอยากจะทำบุญมาก สำหรับท่านเองก็ไม่รู้จะเอาไปใช้ทำอะไร เพราะเป็นนักบวชไม่ได้อาศัยเงินทองเป็นที่พึ่ง ท่านพึ่งธรรมะ พึ่งการปฏิบัติ เงินทองที่ได้มามากน้อยเพียงไร ท่านก็พิจารณาไปตามความเหมาะสมว่าจะสงเคราะห์โลกไปในทางไหน แล้วแต่จะเหมาะกับสภาพเหตุการณ์ในตอนนั้น

ตอนที่หลวงตาออกมาสงเคราะห์โลกทางด้านทองคำช่วยชาตินี้ก็ช่วยคนทั้งประเทศ แต่ก่อนหน้านั้นท่านก็ช่วยอยู่เป็นประจำอยู่แล้ว เริ่มต้นก็ช่วยชาวบ้านแถวๆ วัดก่อน สร้างโรงเรียน ทำถนน ทำอะไรต่างๆ ที่เป็นสาธารณประโยชน์ ต่อมาก็มีที่ไกลหน่อยได้ทราบกิตติศัพท์ ก็เข้ามาขอพึ่ง

บารมี อยากจะได้ตึกโรงพยาบาลบ้าง อยากจะได้รถพยาบาลบ้าง อยากจะได้เครื่องมือแพทย์บ้าง ก็มาขอความเมตตาจากท่าน ท่านได้มาเท่าไร ท่านก็สงเคราะห์ไป แต่ท่านไม่ได้ไปขวนขวาย ไม่ได้ทำเป็นงานหลัก

นักบวชบางท่านไม่ทราบงานหลัก พอบวชแล้วแทนที่จะมุ่งเข้าป่าปฏิบัติ หาธรรมะ หาทางหลุดพ้น ก็มาหาเงินหาทอง มาเรี่ยไรญาติพี่น้อง สร้างความรำคาญใจให้กับผู้อื่น เพราะขอเท่าไรก็ไม่พอ เพราะในใจมีแต่ความโลภ ถึงแม้จะเป็นความโลภในทางบุญกุศลก็ยังเป็นความโลภอยู่ ทำให้คนเบื่อหน่ายได้ เจอหน้าทีไรก็พูดเรี่ยไรขอเงินทุกที จนไม่มีใครอยากจะเข้าวัด เพราะเข้าทีไรไม่เคยได้ธรรมะ ได้แต่กิเลส เห็นกิเลสของคนที่สอนให้ละกิเลสก็เลยหมดกำลังใจ

มีการเจริญย่อมมีการเสื่อม

พระพุทธเจ้าทรงสอนว่า **มีการเจริญย่อมมีการเสื่อมไปเป็นธรรมดา จึงไม่ควรยึดติดกับสิ่งต่างๆ ในโลกนี้** เช่น วัดวาอาราม เป็นต้น มีการเจริญแล้วก็มีการเสื่อมหมดไป วัดที่สร้างถวายพระพุทธเจ้าในสมัยพุทธกาล ก็ไม่มีอะไรหลงเหลืออยู่แล้ว ปูชนียสถาน ๔ ก็เหลือแต่ซากปรักหักพัง จึงไม่ควรให้ความสำคัญทางด้านวัตถุ เพราะเป็นเพียงเครื่องสนับสนุนทางด้านจิตใจ มีร่างกายก็ต้องมีปัจจัย ๔ ไว้เป็นที่พึ่งอาศัย ต้องมีที่อยู่อาศัย พระก็อยู่วัด ญาติโยมก็อยู่บ้าน มีการเจริญและเสื่อมหมดไป

วัดของครูบาอาจารย์ในแต่ละยุคก็เป็นอย่างนี้ เวลาครูบาอาจารย์มีชีวิตอยู่ ก็มีความเจริญรุ่งเรือง พอท่านมรณภาพไปแล้ว วัดก็กลายเป็นวัดร้างไป เช่น วัดของหลวงปู่แหวน หลวงปู่ฝั้น หลวงปู่ขาว หลวงปู่เทสก์

ตอนนี้มีใครไปบ้าง มีไปบ้างประปราย ไม่เหมือนสมัยที่ท่านมีชีวิตอยู่ เพราะไม่ได้ไปดูวัด แต่ไปดูธรรมะ ไปฟังพระธรรมคำสอนของท่านที่ทำให้จิตใจร่มเย็นเป็นสุข มีความทุกข์น้อยลง จนไม่มีความทุกข์หลงเหลืออยู่เลย นี่ต่างหากที่เป็นเป้าหมายของการไปวัด ไม่ได้ไปวัดเพื่อไปดูเจดีย์ที่สวยงาม โบสถ์ที่สวยงาม ที่เป็นเพียงองค์ประกอบ ไม่มีก็ไม่เสียหายตรงไหน

ที่วัดหลวงตา **ไม่เน้นเรื่องถาวรวัตถุ มีไว้ใช้งาน มีกุฏิพอประมาณ ไม่มากจนเกินไป** ถ้ามีมากก็อยู่ใกล้ชิดกันมาก ความวิเวกก็จะหมดไป มีแต่ความอึกทึกครึกโครม แล้วก็ไม่สร้างอย่างวิจิตรพิสดาร สร้างเพื่อให้ใช้งานได้ก็พอ ศาลาที่สร้างตั้งแต่ตอนสร้างวัดมาก็ยังไม่ได้รื้อไป เพียงแต่ยกพื้นให้สูงขึ้น เพราะมีคนมามาก ชั้นบนพื้นที่ไม่พอ ก็เลยยกพื้นขึ้นเพื่อใช้ชั้นล่างที่กว้างใหญ่กว่าแทน

ดังนั้นไม่ว่าเราจะทำอะไรกับวัตถุ ก็อย่าไปหลง อย่าไปยึดไปติด อย่าไปอยากให้เลิศไปตลอด เพราะเป็นไปไม่ได้ มีการเจริญย่อมมีการเสื่อมไปเป็นธรรมดา อย่าไปเสียเวลากับการดูแลรักษาถาวรวัตถุ สร้างไว้ก็ดี ไม่เสียหาย อยากจะสร้างเจดีย์สร้างโบสถ์ก็สร้างไป สร้างเสร็จแล้วก็ทำนุดูแลไปตามฐานะ จะเสื่อมก็ให้เสื่อมไป อนุชนรุ่นหลังที่มีศรัทธาก็จะสร้างขึ้นมาใหม่ เหมือนที่พวกเรามาสร้างมาทำนุบำรุงพระพุทธศาสนากัน ก็ทำกันไปตามศรัทธา

จิตเท่านั้นที่ต่างกัน

พระอริยสงฆ์ไม่กังวลกับการแยกของธาตุ ๔ ท่านปล่อยไปตามธรรมชาติ **ถ้าฉันได้ก็ฉัน ถ้าฉันไม่ได้ก็ไม่ฉัน ไม่เป็นปัญหา เพราะจิตไม่เดือดร้อนไปกับร่างกาย** จิตของท่านได้แยกออกจากร่างกายแล้ว ร่างกายเป็นเหมือนรถยนต์ที่มีถังน้ำมันที่หดตัวลงไปเรื่อย ๆ เมื่อก่อนเติมได้ครั้งละ ๕๐ ลิตร เดี๋ยวนี้ลดเหลือ ๔๐ บ้าง ๓๐ บ้าง ๒๐ บ้าง ถังน้ำมันจะเล็กลงไปเรื่อย ๆ เป็นธรรมชาติของร่างกายที่จะค่อย ๆ แยกออกจากกัน ธาตุ ๔ จะแยกออกจากกัน แต่พวกเราที่มีกิเลสนี้จะไม่คำนึงถึงเหตุถึงผล มีแต่ความอยาก อยากจะอยู่ถึง ๒๐๐ ปี ๓๐๐ ปี

ร่างกายของปุถุชนกับร่างกายของพระอรหันต์ไม่ต่างกัน มีจิตเท่านั้นที่ต่างกัน จิตของพระอรหันต์ไม่ยึดติดกับร่างกาย จิตของปุถุชนยังยึดติดอยู่

ยังหวงยังห่วงยังเสียดายอยู่ ยังต้องรักษาเอาไว้อย่างเต็มที่ แต่จิตของพระอรหันต์จะเฉย ๆ เพราะท่านเห็นว่าเป็นการแบกภาระมากกว่า **ภารา หะเว ปัญจักขันธา** เป็นภาระที่จะต้องคอยดูแลรักษา ถ้าไม่มีร่างกาย จิตก็ไม่ต้องแบกภาระ เหมือนคนที่มีลูกกับคนที่ไม่มีลูก คนที่มีลูกก็ต้องมีภาระเลี้ยงดูลูก คนที่ไม่มีลูกก็ไม่ต้องมีภาระเลี้ยงดูลูก ร่างกายเป็นเหมือนลูกของจิต ที่จิตต้องคอยดูแลรักษา คอยแบกคอยหาม พอยิ่งแก่มาก เวลานอนแล้วลุกขึ้นมานี้ เหมือนกับก้อนหินเลย เวลาดึงร่างกายขึ้นมาจากพื้น มันหนักนะ มันเป็นภาระ แต่ท่านยินดีแบกภาระนี้เพื่อทำประโยชน์ให้แก่สัตว์โลก แต่จะไม่ทำเกินธรรมชาติของร่างกาย ถ้าร่างกายต้องการจะหยุด ก็ต้องหยุด

จิตไม่ตาย

จิตของคุณแม่แก้วกับหลวงปู่มั่น หลวงปู่มั่นมาแจ้งก่อนในคืนนั้นว่าท่านได้เสียแล้ว คุณแม่แก้วรู้ก่อนคนอื่นในหมู่บ้าน คนในหมู่บ้านมารู้ตอนสายมีคนมาส่งข่าวบอก แต่ท่านรู้ในยามดึกแล้ว เพราะจิตของท่านมีพลังที่จะติดต่อจิตกับจิตโดยตรง ไม่ต้องผ่านมือถือ อย่างพวกเราต้องผ่านมือถือต้องมีร่างกายถึงคุยกันได้ ถ้าร่างกายเป็นอะไรไป ก็ไม่สามารถติดต่อกันได้นอกจากจะติดต่อโดยตรงทางกระแสจิต

จิตไม่ตาย จิตนี้แหละเป็นองค์แท้ของท่าน แต่ร่างกายไม่ใช่องค์ท่าน ร่างกายเป็นเพียงเครื่องมือสื่อสาร เป็นเหมือนโทรศัพท์มือถือ แต่เจ้าของโทรศัพท์มือถือไม่ได้เป็นอะไรไปกับโทรศัพท์มือถือคือร่างกาย เพียงแต่ไม่สามารถติดต่อกันได้ เวลาเราตายไป ก็เหมือนเปลี่ยนโทรศัพท์มือถือใหม่ได้เครื่องใหม่ จะได้รุ่นดีกว่าเดิมหรือไม่ ขึ้นอยู่กับฐานะการเงินของเรา

ถ้ามีเงินมากก็ซื้อของดีกว่าเก่าได้ ถ้ามีเงินน้อยก็ซื้อของที่ดีเท่าของเก่าไม่ได้ ก็คือบุญนี้เอง ฐานะการเงินของเรา ถ้ามีบุญมากก็จะกลับมาเกิดได้ร่างกายดีกว่าเก่า มีสติ ปัญญา ศรัทธา วิริยะ มากกว่าเดิม ปฏิบัติธรรมได้สูงกว่าเก่า บุญทั้งหลายที่เราทำไว้นี้ไม่เสื่อม จะเป็นเงินที่จะซื้อภพชาติที่ดีเพื่อปฏิบัติธรรมให้สูงขึ้นไปเรื่อย ๆ

ไม่ต้องเสียดายเงินทอง ไม่ต้องเสียดายเวลา ไม่ต้องเสียดายความสุขเล็ก ๆ น้อย ๆ จากรูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ เวลาที่มาทำบุญให้ทาน รักษาศีล ปฏิบัติธรรม นั่งสมาธินี้ เราได้กำไร ไม่หมดไปกับร่างกาย ยิ่งทำได้มากเท่าไร ก็จะยิ่งใกล้ถึงจุดหมายปลายทางมากขึ้นเท่านั้น จึงไม่ต้องกังวลกับความตาย เพราะความตายเป็นเพียงการเปลี่ยนเครื่องโทรศัพท์มือถือ เจ้าของโทรศัพท์ไม่ได้ตายไปกับโทรศัพท์ พระพุทธเจ้าไม่ได้ตายไปกับพระสรีระของพระองค์ ครูบา-อาจารย์ทั้งหลายไม่ได้ตายไปกับร่างกายของท่าน ท่านยังอยู่ อยู่ที่ว่าจะมีความสามารถติดต่อกับท่านได้หรือไม่

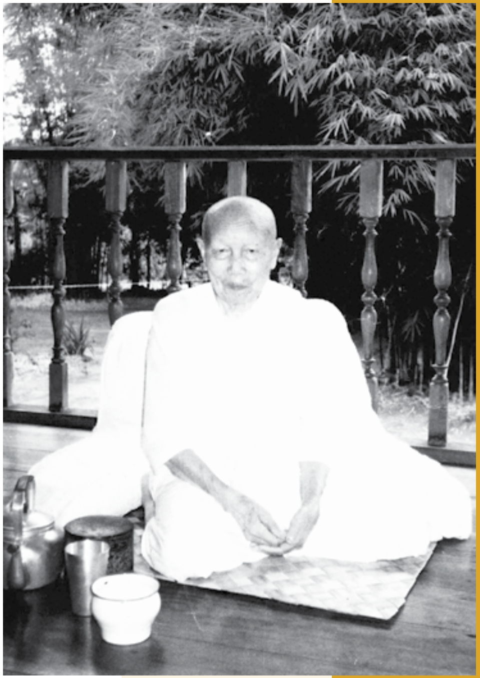

คำสอนจะเป็นอาจารย์ต่อไป

เวลาครูบาอาจารย์จากไปแต่ละครั้งนี่ ผึ้งที่เกาะอยู่กับครูบาอาจารย์ก็แตกรัง หารังใหม่กัน ก็ยังดีที่ท่านบอกว่ามีรังใหม่อยู่ที่ไหนบ้าง ไม่อย่างนั้นจะเสียเวลาหากัน ถ้าท่านไม่บอกก็จะไม่แน่ใจ ถ้าได้ยินจากหลายกระแสก็จะเกิดการสับสนได้ ถ้าท่านเป็นคนพูดเอง ก็จะตัดความลังเลสงสัยไปได้ พวกเราควรเอาการจากของท่านไปนี้มาสอนใจว่า ไม่มีอะไรเที่ยงแท้แน่นอน ไม่มีที่พึ่งใดที่จะดีเท่ากับตัวเราเอง ถ้าพึ่งผู้อื่นแล้วเขาจากเราไป เราก็จะลำบาก แต่ที่พึ่งที่อยู่ในใจเรานี้ จะอยู่กับเราไปตลอด ไม่ว่าเราจะไปไหน จะมีที่พึ่งเสมอ จึงควรพยายามสร้างที่พึ่งให้เกิดขึ้นภายในใจให้ได้ในขณะที่ยังสามารถทำได้ เพราะถ้าร่างกายนี้เป็นอะไรไปแล้ว จะไม่สามารถปฏิบัติได้ ก็จะขาดที่พึ่ง ไปข้างหน้าก็ไม่รู้ว่าจะได้ไปพบที่พึ่งที่แท้จริงนี้อีกเมื่อไร จึงควรสร้างสรณะขึ้นมาภายในใจตั้งแต่บัดนี้ไป ด้วยการปฏิบัติตามคำสอนของ

พระพุทธเจ้า ของครูบาอาจารย์ที่เราเคารพนับถือ ให้ยึดคำสอนของท่านเป็นอาจารย์ เพราะคำสอนไม่ได้ตายตามท่านไป **ดังที่พระพุทธเจ้าทรงตรัสไว้ว่า** **“ธรรมวินัยที่ตถาคตตรัสไว้ชอบนี้แล จะเป็นศาสดาของพวกเธอต่อไป”**

คำสอนของหลวงตานี้ **ก็จะเป็นอาจารย์แทนหลวงตาต่อไป** **พวกเราจึงไม่ได้อยู่โดยปราศจากอาจารย์** คำสอนของท่านที่ได้ถูกบันทึกไว้ก็มีมากทั้งที่เป็นหนังสือ เป็นแผ่นซีดีและเป็นภาพวีดีโอ ที่พวกเราไม่ควรเก็บไว้ในลิ้นชักหรือตั้งไว้บนหิ้งไว้กราบเฉยๆ แต่ควรหมั่นเปิดดูเปิดฟังอย่างสม่ำเสมอ เพราะธรรมคำสอนนี้เป็นอกาลิโก ไม่ได้เสื่อมไปกับกาลเวลากับการจากไปของครูบาอาจารย์ คำสอนของท่านที่สอนในขณะที่ท่านมีชีวิตอยู่มีประสิทธิภาพอย่างไร คำสอนนั้นก็ยังมีประสิทธิภาพอยู่อย่างนั้น ถึงแม้ว่าสรีระของท่านได้จากไปแล้วก็ตาม แต่คำสอนของท่านไม่ได้จากพวกเราไป ถ้าน้อมเอาคำสอนของท่านมาสอนใจแล้วปฏิบัติตาม ก็จะได้รับประโยชน์เหมือนกับขณะที่ท่านสอนต่อหน้าเรา ไม่มีความแตกต่างกัน

ปัญหาจึงไม่ได้อยู่ที่การจากไปของท่าน แต่อยู่ที่การน้อมเอาคำสอนของท่านให้เข้ามาสู่ใจ เพราะคำสอนที่ยังอยู่ในหนังสือหรืออยู่ในสื่อต่างๆ นั้น ยังไม่ใช่ความจริงสำหรับเรา จะเป็นความจริงก็ต่อเมื่อได้น้อมเข้ามาสู่ใจด้วยการปฏิบัติเพื่อชำระความโลภ ความโกรธ ความหลง เป็นความจริงที่จะอยู่กับใจไปตลอด ไม่ว่าใจไปที่ไหน จะมีคำสอนคอยดูแลรักษาปกป้องใจไม่ให้ตกทุกข์ได้ยาก จะรักษาใจให้มีแต่ความสุข ไม่ว่าอะไรจะเกิดขึ้นก็ตาม

กิเลสนี้วุ่นวาย

คนที่เฉยแล้วจะไม่ชอบอยู่กับคนที่ไม่เฉย อยู่แล้วเรื่องมาก แยกทางกันดีกว่า ไปบวชดีกว่า **ในพระไตรปิฎกก็แสดงไว้ว่า ทุกครั้งที่ฆราวาสจะบวชจะอุทานว่า** **การครองเรือนนี้วุ่นวายหนอ** ทำไมอยู่เฉยๆ กันไม่ได้ ทำไมต้องวุ่นวายกัน วุ่นวายกับเรื่องไร้สาระทั้งนั้น เรื่องไม่ใช่เรื่องนะ วุ่นวายกับคนนั้นคนนี้ทำไม ทำไมต้องเป็นอย่างนั้นเป็นอย่างนี้ ถ้าวุ่นวายกับเรื่องกินเรื่องนอนนี้ก็พอมีเหตุผล ไม่มีข้าวกินก็ต้องวุ่นวายหาข้าวมากินกัน แต่นี่วุ่นวายกับเรื่องไร้สาระทั้งนั้น ถ้ามีกิเลสก็จะวุ่นวายกับเรื่องไร้สาระต่างๆ ถ้าไม่มีกิเลสก็จะไม่วุ่นวาย แม้แต่กับเรื่องหากินหานอน ครูบาอาจารย์ท่านก็ยังต้องออกบิณฑบาต ไม่สบายก็ต้องกินยา แต่จะไม่วุ่นวาย ทำไปตามเหตุ ถ้าเป็นเรื่องของกิเลสจะไม่มีความพอเลย ไม่ว่าจะอยู่ในสภาพใด ร้อนก็เบื่อ หนาวก็เบื่อ ฝนตกก็เบื่อ แดดออกก็เบื่อ ทำอย่างนี้ทำอย่างนั้นก็เบื่อ เพราะใจไม่เฉย ปรุงแต่งไปเรื่อยๆ

บำเพ็ญงานของตนให้ลุล่วงก่อน

ดูตัวอย่างของหลวงปู่มั่น ท่านกว่าจะบรรลุธรรมนี่ ท่านอายุย่างเข้าไปในวัย ๖๐ ขึ้นไปแล้ว เพราะตามประวัตินี้ ท่านไปอยู่เชียงใหม่ไปบำเพ็ญตามลำพังนี้ ในช่วงระยะอายุ ๖๐ ปี ช่วง ๖๐ ถึง ๗๐ ปีนี้ ท่านบำเพ็ญตามลำพังอยู่ในเชียงใหม่เพียงผู้เดียว ท่านไม่มีครูบาอาจารย์ที่จะมาคอยกำราบคอยกำกับให้ท่านได้ปฏิบัติ ก่อนหน้านั้นท่านก็ปฏิบัติแล้วก็ไปทำภารกิจอย่างอื่นไปเป็นครูเป็นอาจารย์พาพระเณรพาญาติโยมปฏิบัติธรรมกัน โดยที่ตัวท่านเองนั้นก็ยังไม่ได้บรรลุธรรมขั้นสูงสุด จนในที่สุดท่านก็เห็นโทษของการที่จะเถลไถล ไม่บำเพ็ญงานของตนให้บรรลุล่วงไปก่อน ก็เลยทิ้งหมู่คณะไปหนีไปอยู่ที่เชียงใหม่ ไปอยู่กับชาวป่าชาวเขา ธุดงค์ไปตามหมู่บ้านต่าง ๆ แล้วก็บำเพ็ญอยู่ตามลำพัง ถ้ามีพระเณรไปปรึกษาก็จะให้อยู่เพียงเดี่ยวเดียว เช่นในช่วงเข้าพรรษา พอออกพรรษา ท่านก็จะปลีกหนีไป จะไม่อยากจะอยู่กับใคร

ไม่อยากจะสอนใคร ไม่อยากจะช่วยใครในตอนนี้ เพราะถ้าช่วยคนอื่นสอนคนอื่น ก็ไม่มีเวลามาช่วยตนเอง มาสอนตนเอง ท่านก็เลยไม่เกี่ยวข้อง ไม่คลุกคลีกับหมู่คณะในช่วงนั้นจนกระทั่งท่านได้บรรลุธรรมแล้ว ประมาณอายุ ๗๐ ปี ท่านเจ้าคุณธรรมเจดีย์ที่เป็นลูกศิษย์ของหลวงปู่มั่นก็ไปอาราธนาให้ท่านได้มาโปรดญาติโยมและพระภิกษุสามเณร ท่านก็เลยรับนิมนต์กลับมาอยู่ทางภาคอีสาน มาอยู่ช่วง ๑๐ ปีสุดท้ายของชีวิตของท่าน มีพระเณรเข้าไปศึกษาไปปฏิบัติและได้บรรลุธรรมกันเป็นจำนวนมาก

อันนี้ก็เพียงแต่เปรียบเทียบตามที่ได้ศึกษาประวัติของท่านมาว่า ขนาดอายุ ๖๐ ปี ท่านยังไม่ได้บรรลุธรรมเลย ก็แสดงว่าท่านยังไม่ได้ทุ่มเทชีวิตจิตใจให้กับการปฏิบัติอย่างเต็มที่ ส่วนหนึ่งอาจจะเป็นเพราะไม่มีครูบาอาจารย์คอยกำกับคอยสั่งสอน ท่านอาจจะต้องศึกษาจากตำราบ้าง จากพระรูปนั้นรูปนี้บ้าง แต่ไม่ได้เป็นครูบาอาจารย์แบบที่จะคอยมาคอยกำกับดูแลอย่างใกล้ชิดและอย่างต่อเนื่อง จึงทำให้การบรรลุธรรมของท่านนี้ล่วงไปถึงวัยชราแล้วหลังอายุ ๖๐ ปีไปแล้ว ช่วง ๑๐ ปีที่ท่านอยู่ที่เชียงใหม่ ช่วงอายุ ๖๐ ถึง ๗๐ ปีนั้น เป็นช่วงที่ท่านได้บรรลุธรรมขั้นสูง หลังจากนั้นแล้วท่านก็เลยรับนิมนต์จากท่านเจ้าคุณธรรมเจดีย์มาอยู่ทางภาคอีสาน มาตั้งสำนักแล้วก็มีพระเณรไปอยู่ไปศึกษาไปปฏิบัติธรรมและไปบรรลุธรรม

ภาระสำคัญ

อยู่ที่เราจะชั่งน้ำหนักว่าภาระไหนสำคัญกว่า ดูแลแม่หรือไปบวชไปปฏิบัติธรรม ถ้าเราเป็นอะไรไปก่อนจะทำอย่างไร ก็ต้องมีคนอื่นดูแลต่อ แต่ถ้าเรายังไม่พร้อม ก็ไปบวชไม่ได้อยู่ดี อยู่ที่ความพร้อมของเราด้วย ถ้ายังไม่พร้อมก็ไปบวชไม่ได้ เพราะยังมีความผูกพัน ความห่วง ความวิตกกังวล ไปบวชก็ไม่สามารถปฏิบัติให้เจริญก้าวหน้าได้ นี่ไม่ได้พูดถึงใครโดยเฉพาะ แต่ละคนต้องใช้วิจารณญาณของตนเอง ชั่งน้ำหนักดูความจำเป็น ดูกำลังของเราด้วย ถ้าไปบวชแล้วปฏิบัติไม่ได้ก็อย่าเพิ่งไป ปฏิบัติในเพศของฆราวาสไปก่อน สร้างพละ ๕ คือ ศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ ปัญญา ไปก่อน ถือศีล ๘ ไปก่อน ช่วงที่ว่างจากภารกิจก็ภาวนาไป กลัวว่าจะอ้างภาระนี้แล้วไปทำภาระอื่น ภาระเลี้ยงดูพ่อแม่ก็ไม่ได้ทำตลอด ๒๔ ชั่วโมง เลี้ยงอาหารเช้า กลางวัน เย็น วันละ ๓ มื้อ ระหว่างนั้นก็มีเวลาภาวนาได้ กลัวว่าจะมีภาระอื่นแถมมาด้วย

ไหน ๆ จะต้องทำภาระเลี้ยงดูพ่อแม่แล้ว ก็ขอทำภาระอื่นด้วย **ถ้าภาระเลี้ยงดูพ่อแม่อย่างเดียว บวชเป็นพระก็ดูแลได้** **พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตให้นำอาหารบิณฑบาตมาแบ่งให้บิดามารดาได้ก่อน เอาไปบวชเอาไปอยู่วัดได้**

หลวงตาท่านก็เอาโยมแม่ท่านบวชชี แล้วก็เอาไปอยู่ที่วัด **ท่านก็ทำภาระทั้ง ๒ ส่วน** ท่านทำภาระของท่านให้เสร็จก่อน พอภาระของท่านเสร็จแล้ว ท่านถึงมาโปรดโยมมารดา เอาไปบวชแล้วก็ไปอยู่ที่จังหวัดจันทบุรี ๑ พรรษา หลังจากนั้นก็กลับมาอยู่ที่วัดป่าบ้านตาด มาสร้างวัดป่าบ้านตาดในปี ๒๔๙๙ หลวงปู่มั่นมรณภาพปี ๒๔๙๒ ต้นปี ๒๔๙๓ ก็ถวายพระเพลิง ปีนั้นหลังจากเสร็จภารกิจของท่าน ท่านก็ไปจำพรรษาที่วัดป่าบ้านหนองผือ ปี ๒๔๙๔ ถึงปี ๒๔๙๗ ท่านไปอยู่ที่บ้านห้วยทราย บ้านของคุณแม่ชีแก้ว ปี ๒๔๙๘ ไปอยู่ที่จันทบุรี แล้วก็กลับมาสร้างวัดป่าบ้านตาดในปี ๒๔๙๙ ท่านก็ดูแลโปรดโยมแม่มาตลอด มีโอกาสก็สอนธรรมะให้ฟังอย่างต่อเนื่อง เรื่องอาหารการกิน เรื่องยาก็ดูแลอย่างใกล้ชิด ท่านทำภาระของท่านให้เสร็จก่อน ตอนที่ยังไม่เสร็จ ท่านก็ไม่เกี่ยวข้องกับใคร ทุ่มเทเวลาให้กับการศึกษาและการปฏิบัติ ศึกษาได้เปรียญ ๓ ประโยค ก็ออกปฏิบัติพรรษาแรกที่ออกปฏิบัติ ท่านจำพรรษาอยู่ที่วัดป่าจักราช หลังจากนั้นก็ออกติดตามหลวงปู่มั่นไปพบที่บ้านโคก จังหวัดสกลนคร ได้อยู่กับหลวงปู่มั่น ๘ พรรษา หลังจากหลวงปู่มั่นจากไปไม่นาน ท่านก็เสร็จงานของท่าน

ต่อจากนั้น ท่านก็แบกภาระของผู้อื่นอบรมสั่งสอนลูกศิษย์ลูกหา พระเณร ฆราวาสญาติโยม ในเบื้องต้นท่านจะพุ่งเป้าไปที่พระเณรเป็นหลัก อบรมสั่งสอนพระเณร ตั้งแต่หลวงปู่ลีมานี่ หลวงปู่ลีท่านก็บวชวันเผาศพหลวงปู่มั่น

ปี ๒๔๙๓ แล้วก็มีครูบาอาจารย์รูปอื่นตามศึกษากับท่าน หลวงปู่ลี หลวงปู่บุญมี หลวงปู่เพียร อาจารย์สิงห์ทอง อาจารย์สุพัฒน์ คุณแม่ชีแก้ว เป็นลูกศิษย์รุ่นแรกของหลวงตา ไปบุกเบิกวัดป่าบ้านตาดด้วยกัน หลังจากนั้นก็แยกย้ายกันไปตั้งสำนักของตน แล้วก็มีพระเณรรุ่นหลังเข้ามาศึกษากันตามลำดับ จนถึงวาระสุดท้ายของท่าน ท่านก็อบรมพระเณรมาตลอด ช่วงระยะหลัง ๆ ก็สงเคราะห์ญาติโยมมากขึ้น เมื่อก่อนนี้ท่านไม่รับญาติโยมให้อยู่ในวัดมาก ให้อยู่ได้ทีละคน ๒ คน เพราะท่านต้องการความสงบ เวลาญาติโยมไปกราบท่าน มักจะถูกท่านว่า พอถูกว่าก็จะไม่กล้าไปกัน มีแต่พระเณรอยู่ในวัดกันเป็นหลัก แต่พอครูบาอาจารย์องค์ต่าง ๆ ที่อาวุโสกว่าท่านล่วงลับไป ญาติโยมก็ขาดที่พึ่ง ท่านก็เลยเมตตา ไม่ดุด่ามาก จึงมีญาติโยมเข้าไปอยู่ในวัดและไปทำบุญกันอย่างต่อเนื่อง จนถึงวันที่ท่านจากเราไป นี่แหละคือการทำภาระทั้ง ๒ ส่วน

ศิษย์ผู้ดำเนินธรรมตามครู

พระอาจารย์สุชาติ อภิชาโต

จุดเริ่มต้นเกิดจากการได้อ่านได้ยินได้ฟัง

ถ้าใครยังไม่ได้หนังสือธรรมะ ต้องการเอาไปอ่านก็เอาไปได้ มีข้อแม้อยู่ว่า เอาไปแล้วต้องอ่าน อย่าเอาไปตั้งไว้บนหิ้ง ถ้าไม่อ่านก็จะไม่เกิดประโยชน์ **ความวิเศษของหนังสืออยู่ที่การอ่าน อ่านแล้วก็นำเอาไปปฏิบัติ** **ที่บวชอยู่ได้ทุกวันนี้ก็เกิดจากการอ่านหนังสือธรรมะเล่มเล็ก ๆ เล่มหนึ่ง** **พออ่านแล้วเหมือนกับไปจุดประกายความรู้ที่มีอยู่เดิมให้สว่างขึ้น** เมื่อก่อนก็ริบ ๆ หรี่ ๆ เห็นบ้างไม่เห็นบ้าง พออ่านธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้แล้ว มันชัดแจ้ง มันเห็นทาง รู้ว่านี่คือทางที่เราต้องไป เมื่อก่อนไม่รู้ พยายามหาทางที่จะทำให้มีความสุขใจอย่างถาวร แต่ยังหาไม่เจอ มีแต่ความสุขใจแบบล้มลุกคลุกคลาน บางเวลาก็สุขใจ บางเวลาก็กลุ้มใจ พอได้ศึกษาพระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าเพียงไม่กี่หน้าไม่กี่บรรทัดนี่ มันสว่างขึ้นมาเลย มันรู้เลยว่านี่คือทางที่เราต้องไป ก็เลยเขียนจดหมายไปขอหนังสือมาเพิ่ม จนได้หนังสือ

ที่พาไปสู่การปฏิบัติ ก็ลองปฏิบัติตามดู ก็ได้ผล ก็เลยเกิดฉันทะ วิริยะ เกิดศรัทธา ที่จะปฏิบัติมากขึ้นไป ก็เลยลาออกจากงาน ออกปฏิบัติเลย ไม่เสียดายรายได้ ไม่เสียดายความสุขที่ได้จากการใช้เงิน ได้ไปเที่ยวที่นั่นเที่ยวที่นี่ ได้ซื้อข้าวซื้อของ มันไม่มีรสชาติเลยหลังจากที่ได้สัมผัสกับผลที่เกิดจากการปฏิบัติเพียงแต่ว่ามันยังได้น้อยอยู่ อยากจะให้มีมาก ๆ

โลภแบบนี้ไม่เป็นกิเลส โลภแบบนี้เป็นมรรคเป็นธรรม อยากจะได้ความสุขในใจมากขึ้น อยากจะไปปฏิบัติธรรมมากขึ้น อย่าไปคิดว่าเป็นกิเลส ถ้าคิดก็จะตกไปในหลุมพรางของกิเลส เขาต้องการให้เราคิดอย่างนี้เพื่อจะได้ไม่ปฏิบัติ ถ้าโลภในการปฏิบัติ อยากจะปฏิบัติมากขึ้น อย่างนี้ไม่เป็นความโลภ เป็นมรรค แต่ต้องรู้จักประมาณ ไม่หย่อนเกินไป ไม่เคร่งเกินไป ต้องให้พอกับกำลังของเรา ถ้าแบกของที่เราไม่สามารถยกได้ก็จะท้อแท้จะยอมแพ้ไปในที่สุด แต่ถ้าค่อยขยับขึ้นไปทีละนิดทีละหน่อย ก็จะมีกำลังขยับขึ้นตามไปได้ จึงควรปฏิบัติไปตามกำลังของเรา ศึกษาฟังเทศน์ฟังธรรม อ่านหนังสือธรรมะที่เป็นธรรมจริง ๆ ที่เกี่ยวกับพระอริยสัจ ที่เกี่ยวกับมรรค ๘ ทาน ศีล ภาวนา **เป็นทางที่ถูกต้อง ไม่หลงทางอย่างแน่นอน อ่านแล้วก็นำเอาไปปฏิบัติ แล้วผลจะปรากฏขึ้นมาในใจ จะพาไปสู่จุดที่ไม่คาดคิดว่าจะไปได้**

เมื่อก่อนไม่เคยคิดว่าจะกล้าโกนหัว ไม่เคยคิดว่าจะอยู่ในวัด ขังตัวเองไม่ให้ไปเที่ยวตามสถานที่ต่าง ๆ ได้ ก่อนบวชนี้เคยเห็นพระเณรแล้ว ใจเกิดความรู้สึกว้าเหว่หดหู่ขึ้นมา ไม่อยากอยู่ในสภาพของพระเณร ไปไหนมาไหนตามอำเภอใจไม่ได้ **แต่พอปฏิบัติแล้ว กลับเห็นว่านี่คือทางที่ต้องไป เพราะจะมีเวลาปฏิบัติได้มาก ไม่ต้องมากังวลกับภารกิจอย่างอื่น ความกลัว ความหดหู่ใจที่จะต้องเป็นพระก็หายไป** ก็บวชได้โดยไม่รู้สึกอะไร เป็นไปตามขั้นตอนของการปฏิบัติ พอเดินมาถึงตรงนี้แล้ว ก็มีทางให้เลือกจะเลี้ยวซ้ายเลี้ยวขวาหรือจะตรงไป ก็ต้องเลือกทางที่เหมาะที่สุดต่อการเจริญของจิตใจ ก็ต้องบวชเท่านั้น ไม่มีทางอื่น ไม่คิดวิตกกับเรื่องรูปร่างหน้าตา เพราะไม่ได้ไปหวังอะไรกับร่างกายแล้ว ไม่ได้ใช้ร่างกายหาความสุขจากทางรูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะต่าง ๆ จึงอย่าไปกังวลกับอนาคตมากจนเกินไป บางคนกลัวว่าปฏิบัติมากแล้ว จะต้องทิ้งพ่อทิ้งแม่ ทิ้งสามี ทิ้งภรรยา ทิ้งลูกทิ้งหลาน เป็นความคิดของกิเลส พอปฏิบัติไปมาก ๆ เข้า จะเห็นโทษของสิ่งเหล่านี้ แทนที่จะเห็นว่าเป็นคุณเป็นความสุข กลับเห็นว่าเป็นโทษเป็นความทุกข์ ก็จะตัดได้ปล่อยได้ แต่ไม่ได้ตัดโดยไม่มีเยื่อใยความเมตตากรุณา ตัดความยึดติด แต่ยังมีความผูกพัน มีเยื่อใยเมตตาสงสารห่วงใยกัน ช่วยเหลือกันดูแลกันอยู่เต็มหัวใจเหมือนเดิม ตัดตรงที่ความยึดติดไปห่วงไปกังวล ไปอยากให้เป็นอย่างนั้นเป็นอย่างนี้ อย่างนี้ไม่มี เพราะเป็นความทุกข์

คำสอนที่แท้จริง

เมื่อก่อนนี้เราก็ไม่เคยสนใจศาสนา เป็นคนหัวทันสมัย คิดว่าศาสนาเป็นเรื่องของคนล้าสมัย กลัวจะหลงงมงาย เพราะเห็นคนเข้าหาศาสนาเป็นคนงมงาย เชื่อในสิ่งที่พิสูจน์ไม่ได้ ซึ่งศาสนาบางศาสนาก็เป็นอย่างนั้น แต่ศาสนาพุทธไม่ได้เป็นอย่างนั้น

สิ่งที่ศาสนาพุทธสอนนี้เป็นสิ่งที่เราสามารถพิสูจน์ได้ **ศาสนาพุทธสอนว่า** ความทุกข์เกิดจากความอยากต่าง ๆ **ถ้าอยากจะดับความทุกข์ ก็ให้ดับความอยาก** พอนำไปปฏิบัติดู พอดับความอยากได้ ความทุกข์ก็หายไป จะรู้เลยว่านี้เป็นคำสอนที่แท้จริงที่ถูกต้องที่ช่วยเราได้จริง ๆ ช่วยดับความทุกข์ภายในใจของเราได้ เพราะเวลาศึกษาศาสนานี้ ต้องดูที่ใจเราเป็นหลักว่าคำสอนมีผลอย่างไรต่อจิตใจ ถ้าทำให้ใจทุกข์น้อยลงได้ก็ใช้ได้ แต่

จะให้หายหมดเลยหรือไม่นี้ ก็อยู่ที่ความสามารถของแต่ละศาสนา ศาสนาส่วนใหญ่จะช่วยทำให้ความทุกข์ใจเบาบางลง แต่จะให้หมดไปเลยมีเพียงแต่ศาสนาพุทธนี้เท่านั้นที่จะทำให้ความทุกข์หมดไปได้

เรื่องของศาสนาเป็นเรื่องละเอียดอ่อน เวลาจะหยิบยื่นให้กับใคร เราต้องดูว่าเขาพร้อมหรือไม่ ยินดีหรือไม่ เช่น หนังสือที่เอาไปแจกก็ต้องดูว่าเขาสนใจหรือไม่ ถ้าไม่สนใจ ก็จะเสียหนังสือไป คนที่สนใจจะไม่ได้รับ คนที่ไม่สนใจกลับได้รับแล้วก็เอาไปวางไว้เฉยๆ

การพัฒนาของจิต

สังเกตดูเด็กแต่ละคนจะมีนิสัยไม่เหมือนกัน เพราะจิตไม่เหมือนกัน บางคนจะกลัวโน่นกลัวนี่ บางคนจะกล้าหาญ ไม่จู้จี้จุกจิก ไม่ต้องให้พ่อให้แม่มาคอยกอด บางคนอะไรนิดอะไรหน่อยก็หวาดผวา กลัวไปหมด เพราะจิตของเขาเป็นอย่างนั้น จิตของพระอริยะตอนเป็นเด็กก็ต้องทำตามผู้ใหญ่ พอโตแล้วก็จะทำต่อในสิ่งที่เคยทำมา

อย่างสมัยที่เราเป็นเด็ก **ตอนนั้นอายุสัก ๑๐ หรือ ๑๑ ขวบ ไปงานศพของเพื่อน ก็ไม่ได้ตกใจกลัว กลับพิจารณาว่าเราก็ต้องเป็นเหมือนเขา พ่อแม่พี่น้องที่เรารัก ก็จะต้องเป็นอย่างนี้ เป็นเหมือนกันหมด คิดอย่างนั้น ไม่มีใครสอน ดูแล้วก็โอปนยิโก น้อมเข้ามาสอนใจ** บางคนเวลาเห็นแล้วนอนไม่หลับ กลัวว่าตัวเองจะตาย จิตของแต่ละคนได้พัฒนามาไม่เหมือนกัน จะมีปฏิกิริยาต่อสิ่งที่เห็นไม่เหมือนกัน ถ้าเคยฝึกมาให้มีปฏิกิริยาแบบนี้ พอไปเจอก็จะมี

ปฏิกิริยาแบบนี้ บางคนร้องไห้ฟูมฟาย บางคนตกใจกลัว บางคนนิ่งเฉย เพราะสติปัญญาของแต่ละคนได้รับการพัฒนามาไม่เหมือนกัน ไม่มีอะไรเปลี่ยนแปลงเลยภายในจิต เวลาที่ร่างกายตายไป พอมาเกิดเป็นเด็กใหม่ยังไม่สามารถใช้ร่างกายได้เต็มที่ อย่างพระพุทธเจ้านี้พอประสูติออกมาแล้วเดินได้ ๗ ก้าว เป็นไปได้ เพราะจิตของพระพุทธเจ้ามีพลังมาก แล้วการเดิน ๗ ก้าวนี่ไม่ยากเย็นเลย

ต้องได้อะไรหากได้ปฏิบัติจริงๆ

ถ้าทุ่มเทเวลาให้อย่างเต็มที่ **ลาออกจากงานสักปีหนึ่งถ้าลาได้ออกปฏิบัติจริงๆ สักปีหนึ่ง** ต้องได้อะไรสักอย่างหนึ่งอย่างแน่นอน

เราก็ทดลองอยู่ปีหนึ่ง ก็รู้ว่าบวชได้ ตอนต้นก็ไม่แน่ใจว่าจะบวชได้หรือไม่ ตอนนั้นยังรักความสุขทางโลกอยู่ ยังเสียดายอยู่ ต้องลองอยู่อย่างพระสัก ๑ ปี ตัดความสุขทางโลกไปหมด ถือศีล ๘ แต่ไม่ได้นุ่งขาวห่มขาว ไม่มีใครรู้ว่าเราถือศีล ๘ แต่เรารู้ รู้ว่าศีล ๘ เป็นอย่างไร เราศึกษาอยู่ รู้วิธีการปฏิบัติจิตตภาวนา ใช้สติปัฏฐาน ๔ เป็นคัมภีร์หลักของการปฏิบัติ ทั้งสมถะและวิปัสสนา อยู่ตรงนี้ อยู่ที่สติปัฏฐาน ๔ อานาปานสติก็อยู่ในนี้ เป็นบทแรกเลยของพระสูตร ให้ไปหาที่สงบ นั่งอยู่โคนไม้หรืออยู่ในเรือนร้าง หาสถานที่สงบสงัดวิเวก ไม่มีรูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ มารบกวนใจ ตั้งสติอยู่ที่

ลมหายใจ ตั้งตัวให้ตรง นั่งขัดสมาธิ ตั้งตัวให้ตรง แต่ไม่ต้องเกร็ง พอภาวนาแล้วก็ไม่ต้องไปสนใจกับอิริยาบถของร่างกาย จะรู้สึกว่าเอนไปทางซ้ายขวา ไปทางหน้าหลัง ก็อย่าไปสนใจ หลังไม่ตรงก็ไม่เป็นไร ขอให้คิดว่าได้ตั้งไว้ตรงแล้ว เพราะถ้ามัวพะวักพะวนกับอิริยาบถของร่างกาย ก็จะไม่ได้ภาวนา

การปฏิบัติของท่านเป็นการดึงเรา

อย่าไปคิดว่าปฏิบัติแบบฆราวาสจะดี ก็ดีอยู่ในระดับหนึ่ง แต่สู้การออกบวชไม่ได้ เราก็เคยคิดอย่างนี้ ตอนที่เป็นฆราวาสก็ไม่อยากจะบวชเหมือนกัน แต่ถูกความจนบังคับ ไม่มีเงินเหลือแล้ว ก็ต้องบวชถึงจะได้ปฏิบัติอย่างเต็มที่ ไม่อยากจะกลับไปทำงานอีกแล้ว ไม่อยากไปวุ่นวายกับการหาเงินกับการใช้เงินอีกแล้ว ก็เลยต้องบวช ในใจก็เคยคิดเหมือนกันว่าถ้ามีสักแสนสักล้านหนึ่งจะปฏิบัติต่อไปได้อีกนาน แต่จะเป็นแบบกระท่อนกระแท่น ไม่เป็นกอบเป็นกำ เพราะไม่มีสังคม ไม่มีผู้นำ ไม่มีตัวอย่างที่เด่นกว่าที่จะคอยฉุดลากเราไป

แต่พอได้บวชแล้ว ก็ได้เข้าสังคมของผู้ที่มีกุสลามากกว่าเรา มีสติปัญญามีความรู้ความสามารถมากกว่าเรา ปฏิบัติเก่งกว่าเรา ก็ทำให้เราต้องผลักดัน

ตัวเราเองให้เก่งเท่าเขาให้ได้ เขาทำอย่างไร เราก็ต้องทำอย่างนั้นให้ได้ เช่น บิณฑบาตที่วัดป่าบ้านตาด ลองไปบิณฑบาตดู ถ้าไม่เป็นนักวิ่งก็จะสู้เขาไม่ได้นะ สมัยนั้นทางก็ไม่ได้ลาดยาง เป็นลูกรัง ยิ่งหน้าหนาวนี่ เวลาเดินเหมือนเหยียบก้อนน้ำแข็ง เขาทำได้ เราก็ต้องทำได้ **ครูบาอาจารย์ท่านทำเราก็ต้องทำ** ครูบาอาจารย์ท่านเดินเร็ว เราก็ต้องเดินเร็วกว่าท่าน เวลาเดินกลับวัดต้องถึงก่อนครูบาอาจารย์ ไม่ใช่ให้ท่านไปนั่งรอ

อย่างนี้แหละเป็นการดึงเรา การปฏิบัติของท่านเป็นการดึงเรา ให้เราเหยียบคันเร่งให้สุดเลย ถ้าปฏิบัติตามลำพัง ก็จะเหยียบแค่ครึ่งเดียว พอหอมปากหอมคอ ก็ถือว่าทำความเพียรมากแล้ว พอไปอยู่กับครูบาอาจารย์นี่ท่านเหยียบคันเร่งสุดเลย ถ้าไม่เร่งสุดก็ไม่ทันท่าน อย่างนี้ถึงเรียกว่าไปอยู่วัด ไปปฏิบัติ ไปบวช เพื่อส่งเสริมผลักดันให้ไปถึงจุดหมายปลายทางอย่างรวดเร็ว

กินเพื่ออยู่ ไม่ได้อยู่เพื่อกิน

ถ้าเป็นพระแล้วเลือกไม่ได้ **แล้วแต่ญาติโยมจะนำมาถวาย** ถ้าไปอยู่ที่กันดารมีแต่คนยากจนใส่บาตร ก็จะเป็นอาหารที่ไม่ค่อยชอบรับประทาน แต่ต้องฝึกฉันให้ได้ ด้วยการพิจารณาว่าอาหารทั้งหมดที่จะฉันนี้ จะต้องไปรวมกันอยู่ในท้องอยู่ดี ก็ให้รวมกันอยู่ในบาตรเสียเลย ได้อาหารชนิดต่าง ๆ มาก็เอาใส่รวมลงในบาตรเลย แล้วก็คลุกกันให้เป็นอาหารชนิดเดียวกัน ทั้งของคาว ของหวาน ผลไม้ ทองหยิบ ฝอยทอง แกงเขียวหวาน แกงจืดก็ใส่ไปลงไปในบาตร แล้วก็คลุกกัน เหมือนคลุกข้าวให้หมากิน รสชาติก็ดีมีเปรี้ยว หวาน มัน เค็ม ครบถ้วนหมดเลย ถ้าฉันแบบนี้แล้ว จิตใจจะไม่กังวลกับเรื่องอาหาร ไม่เช่นนั้นแล้วเวลาบวชใหม่ ๆ จะต้องนั่งอยู่ปลายแถว เวลาเห็นอาหารที่ชอบอยู่หัวแถวก็อยากจะรับประทาน พอมาถึงเราที่ปลายแถวก็เหลือแต่ถาดเหลือแต่จาน ก็จะเกิดความเสียใจท้อแท้เบื่อหน่ายได้ ถ้าไม่ไปมองสิ่ง

ที่ยังมาไม่ถึงเรา มองแต่เฉพาะสิ่งที่มาตั้งอยู่ข้างหน้าเรา เราก็จะไม่ผิดหวัง แล้วถ้าเอาอาหารทุกชนิดคลุกกันในบาตร เราก็จะไม่เกิดความอยากรับประทานอาหารชนิดนั้นชนิดนี้ จะช่วยให้การฉันอาหารไม่เป็นปัญหากับเรา

การฉันในบาตรนี้ก็มีอยู่ ๓ ลักษณะด้วยกัน คือ แบบที่ ๑ **แบบสบาย ๆ** ได้อาหารอะไรมาก็แยกไว้เป็นส่วน ๆ ในบาตร ข้าวก็เอาไว้ด้านหนึ่ง กับข้าวเอาไว้อีกด้านหนึ่ง ผลไม้เอาไว้ด้านหนึ่ง ของหวานก็เอาไว้อีกด้านหนึ่ง ถ้าเป็นน้ำก็ใส่ไว้ในถ้วยไว้ดื่มเลย ผลไม้จะไว้ที่ฝาบาตรก็ได้ ฉันแบบนี้ฉันแบบสบาย ๆ แบบที่ ๒ **จะไม่จัดแยกอาหารไว้เป็นส่วน ๆ มีอะไรก็ใส่ลงไปเลย ตรงไหนก็ได้** แบบที่ ๓ **ก็คลุกอาหารทุกชนิดที่อยู่ในบาตร** เพื่อกำหลาบกิเลสตัณหาความอยากรับประทานอาหารชนิดนั้นชนิดนี้ ถ้าไม่อย่างนั้นจะมีปัญหากับการขบฉัน ฉันไม่ลงบ้าง อยากจะฉันแล้วไม่ได้ฉัน ก็จะทำให้ท้อแท้เบื่อหน่ายกับเพศของนักบวช แต่ถ้าฝึกรับประทานตามมีตามเกิดได้ โดยพิจารณาว่า อาหารจะดีขนาดไหนจะเลวขนาดไหนก็เป็นอาหารเหมือนกัน ทำหน้าที่เหมือนกัน คือรักษาร่างกายให้อยู่ต่อไปได้ ดับความหิวกาย ป้องกันไม่ให้เจ็บไข้ได้ป่วย ให้มีกำลังปฏิบัติธรรม ก็ถือว่าใช้ได้แล้ว กินเพื่ออยู่ ไม่อยู่เพื่อกิน ไม่หาความสุขจากการรับประทานอาหาร

ไม่เหมือนฆราวาสญาติโยม เวลารับประทานจะถือเป็นความสุขอย่างหนึ่ง กินกันแบบไม่ยับยั้ง ต้องหาที่กินกัน ต้องขับรถไปไกล ๆ เพื่อไปร้านอาหารที่ถูกปากถูกคอ เสียเวลาไปเปล่า ๆ เพียงเพื่อเติมน้ำมันให้กับร่างกายเท่านั้นเอง ควรจะปฏิบัติร่างกายเหมือนกับรถยนต์ ปั๊มไหนก็เติมได้ ปั๊มตราดาว ปั๊มตราเสือ ก็น้ำมันเหมือนกัน มาจากโรงกลั่นเดียวกัน อาหารก็มาจากตลาดเหมือนกัน พอมาถึงที่ร้านแล้วก็มีวิธีปรุงแต่งต่างกันไป ทำให้มีสีสันรสชาติต่างกันไป แต่การทำหน้าที่ดูแลรักษาร่างกายให้อยู่ได้ ให้มีพลัง ให้มีเชื้อเพลิง ก็เหมือนกัน

ภูมิจิตภูมิธรรมไม่เท่ากัน

สมัยที่เราอยู่ที่วัดป่าบ้านตาด พระเณรบางองค์ หลวงตาก็ปล่อยให้ทำงาน บางองค์ก็ไม่ให้ทำ ท่านจะดูว่าแต่ละองค์จะเหมาะกับงานชนิดไหน ถ้าองค์ไหนภาวนาเป็น ชอบภาวนา ท่านก็จะไม่ให้ทำงานก่อสร้าง ถ้าภาวนาไม่เป็น ท่านก็ปล่อยให้ทำงานก่อสร้าง ทำงานภายนอกไปก่อน จะได้ความเพียร ไม่ขี้เกียจ ไม่กินแล้วนอน ท่านจะปฏิบัติต่อพระเณรไม่เหมือนกัน ท่านดูความสามารถของแต่ละองค์

พวกเราก็ต้องดูตัวเราว่ามีความสามารถในการปฏิบัติธรรมขั้นไหน ก็ต้องปฏิบัติขั้นนั้นไป แล้วก็พัฒนาขึ้นไปตามลำดับ

ใจเข้าข้างใน

การนั่งสมาธิ ไม่ได้นั่งเพื่อเอาเวลา นั่งเพื่อเอาสติ เอาสมาธิ เอาปัญญา จะนั่งบนเบาะหรือไม่ ไม่ใช่เป็นประเด็น ที่เราไม่ใช้เบาะเพราะไม่อยากจะยุ่ง ไปไหนมาไหนก็ต้องเอาเบาะไปด้วย

เวลาบวชแล้วจะไม่ยุ่งกับใคร ขนาดครูบาอาจารย์ยังไม่ยุ่งกับท่าน คนอื่นอยากจะเข้าใกล้ชิดท่าน ไปบีบนวดไปรับใช้ เรากลับถอยห่าง ไม่อยาก เข้าใกล้ใคร ท่านคงจะทราบ ท่านคงเป็นอย่างนั้นมาก่อน ท่านรู้ จึงไม่เป็น ปัญหา ท่านกลับช่วยส่งเสริม บางทีจำใจต้องมาร่วมทำกิจ ท่านก็เมตตามาไล่ ไม่ให้ทำ ท่านรู้ว่าใจเราเข้าข้างในแล้ว ไม่อยากออกมาข้างนอก แต่คนอื่น ท่านไม่ไล่นะ

ตอนที่จะบวชก็กลัวจะไปเจออาจารย์ที่ไม่ปฏิบัติ จะอยู่ด้วยกันไม่ได้ **แต่ก็โชคดีเจอพระอาจารย์ที่ปฏิบัติผ่านมาแล้ว ท่านเข้าใจทุกอย่าง เลยอยู่ที่วัดท่านได้อย่างสบาย** ไม่เคยกลัวว่าท่านจะไล่เลย เวลาไปขอท่านอยู่ ใจก็เป็นกลาง อยู่ก็ได้ ไม่อยู่ก็ได้ เพราะตอนนั้นไม่ได้พุ่งไปหาอาจารย์เป็นหลัก แต่ไปหาสถานที่ภาวนาเป็นหลัก ถ้าอยู่ที่นี่ไม่ได้ก็ไปหาที่อื่นก็ได้ เราคิดอย่างนั้น แต่ก็โชคดี ไปขอก็ได้อยู่เลย ได้ที่ๆ ถูกใจ เป็นที่ๆ สงบเงียบ

ให้พึ่งตนเอง

ช่วงไปอยู่วัดป่าบ้านตาด ก็ต้องเข็นน้ำ ต้องปัดกวาด ต้องถูพื้น คนอื่นทำ เราก็ต้องทำ อยู่ในสภาพที่บังคับให้ต้องทำ เราก็ทำไป ตราบใดที่ไม่ผิดศีล ผิดธรรม ไม่เสียหายอะไร ใจปรับได้ฝืนได้ ฝืนไปสักพักหนึ่งสักระยะหนึ่งก็จะเคยชิน ก็กลับชอบขึ้นมาได้

ความไม่ชอบนี้เป็นวิภวตัณหา คือความไม่อยากได้สิ่งนั้นสิ่งนี้ ไม่อยากเป็นสิ่งนั้นสิ่งนี้ ไม่มีใครอยากจะจน ไม่มีใครอยากจะลำบาก ไม่มีใครอยากจะล้างถ้วยล้างชาม อยากจะนั่งชี้นิ้ว แจ๋ว เธอทำอย่างนั้น เธอทำอย่างนี้ อยากมีคนใช้ แต่ **พระท่านสอนไม่ให้มีคนใช้ ให้พึ่งตนเอง พระป่าจะไม่ให้มีใครรับใช้**

มีลูกผู้หลักผู้ใหญ่จะมาบวชที่วัดป่าบ้านตาด แล้วจะขอเอาเด็กรับใช้มาด้วย ท่านก็บอกให้เลือกเอา ถ้าจะเอาเด็กรับใช้ ก็ไม่ต้องให้ลูกมา ถ้าจะให้ลูกมา ก็ไม่ต้องเอาเด็กรับใช้มา จะเอามาทั้ง ๒ อย่างไม่ได้ ที่มีก็มีเท่าที่จำเป็น ช่วยทำกิจที่พระทำเองไม่ได้ เช่น ถางป่าถางหญ้า ตัดต้นไม้ สิ่งไหนที่พระทำไม่ได้ ก็ต้องให้ลูกศิษย์ทำให้ เช่น ประเคนของ พระประเคนกันเองไม่ได้ ต้องมีฆราวาสคอยประเคนให้ เงินทอง จับเองไม่ได้ ต้องมีฆราวาสดูแลรักษาให้

ใจแยกออกจากร่างกายได้

เราเป็นหวัดมาตั้งแต่วันศุกร์ เริ่มมีอาการแสบคอ คืนแรกไข้ยังไม่ค่อยแรงเท่าไร พอคืนที่ ๒ นี้ มันปวดระบมไปทั้งตัว ก็ปล่อยมันปวดไป เราก็ภาวนาของเราไป ใจไม่ได้ไปวุ่นวายกับมัน พอวันที่ ๓ ไข้ก็ลดลง แต่จะมีน้ำมูกเสมหะเพิ่มมากขึ้น แล้วก็ค่อย ๆ ลดลงไป ตอนนี้เหลืออยู่นิดหน่อย มีแต่น้ำมูก ไม่มีไข้ ไม่เจ็บปวด เป็นอย่างนี้มาหลายครั้งแล้ว ไม่เคยฉันยา **ตั้งแต่บวชนี้ไม่เคยฉันยาแก้ปวดเลย มันไม่รู้สึกปวด ร่างกายมันปวด แต่ใจไม่รู้สึกปวด ใจแยกออกจากร่างกายได้ ถ้าอดข้าวทีละ ๕ วัน ๗ วัน ได้นี้ ความเจ็บปวดอย่างอื่นจะไม่ทรมานเท่าไร**

จึงอย่าเสียดายร่างกายเลย ให้พิจารณาความตายอยู่เรื่อย ๆ จะได้รู้ว่ารักษาอย่างไรก็ต้องตาย เสียเวลาไปเปล่า ๆ สู้รักษาใจดีกว่า จะสบายไปตลอด ร่างกายจะเป็นอย่างไรจะไม่เดือดร้อน

โรงเรียนของพระพุทธศาสนา

การปฏิบัติธรรมต้องทุ่มเทเวลาให้มาก เหมือนกับการทุ่มเทเวลาให้กับการศึกษาทางโลก ทางโลกเราทุ่มเทให้ได้ตั้ง ๒๐ ปี ทางธรรมเพียง ๗ ปีเท่านั้น ทำไมจะทุ่มเทให้ไม่ได้ เป็นการเรียนเหมือนกัน ต้องหาโรงเรียนที่มีครูมีอาจารย์ที่รู้เรื่องทางนี้จริง ๆ สอนแต่เรื่องธรรมะอย่างเดียว

อย่างสมัยที่ไปอยู่วัดป่าบ้านตาด ก็เหมือนกับได้ไปโรงเรียนอย่างที่พูดนี้เลย เพราะที่นั่นจะทุ่มเททุกสิ่งทุกอย่างให้กับการศึกษาและการปฏิบัติเท่านั้น จะไม่มีภารกิจอย่างอื่นให้ทำ ไม่มีการก่อสร้าง ไม่มีการเกี่ยวข้องกับศรัทธาญาติโยมที่จะมาทำบุญบังสังสวดต่าง ๆ เช่น **บังสุกุล สังฆทาน ทำบุญวันเกิด หรือสวดสะเดาะเคราะห์ ภารกิจเหล่านี้จะไม่มีที่วัดป่าบ้านตาด** จะมีแต่งานของพระ คือบิณฑบาต ทำความสะอาดปัดกวาดบริเวณวัดให้สะอาดเรียบร้อย เสร็จแล้วก็เข้าทางจงกรมหรือนั่งสมาธิ ปลีกวิเวกอยู่ในป่า

พระอาจารย์จะอบรมเรื่องธรรมะ วิธีของการปฏิบัติต่างๆ ปัญหาต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น วิธีที่จะแก้ปัญหาต่างๆ ท่านจะคอยสอนอยู่ตลอดเวลา เราก็สบายไปเลย ไม่ต้องทำอะไร เพียงทำตามที่ท่านสอน ไม่นานก็เรียนจบ

ทุก ๔ ถึง ๕ วัน พระอาจารย์จะเรียกไปอบรมสัก ๑ ครั้ง อบรมเรื่องธรรมะ วิธีของการปฏิบัติต่างๆ ปัญหาต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น วิธีที่จะแก้ปัญหาต่างๆ ท่านจะคอยสอนอยู่ตลอดเวลา เราก็สบายไปเลย ไม่ต้องทำอะไร เพียงทำตามที่ท่านสอน ไม่นานก็เรียนจบ

สมัยหลวงปู่มั่นก็เป็นแบบนี้ ลูกศิษย์ลูกหาที่ไปศึกษากับหลวงปู่มั่นก็เรียนจบกันเป็นจำนวนมาก ประวัติของท่าน เราก็ได้ยินได้ฟังกันแล้ว อัฐิของท่านกลายเป็นพระธาตุ เป็นเครื่องยืนยันว่าได้เรียนจนสำเร็จแล้วจากโรงเรียนของพระพุทธศาสนา เพราะปฏิบัติกันจริงๆ เพียงไม่กี่ปีก็ได้ขั้นใดขั้นหนึ่งแล้ว ส่วนจะได้ถึงขั้นสุดท้ายเมื่อไร จะช้าหรือจะเร็วก็อยู่ที่อินทรีย์ของท่าน คือ ศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ ปัญญา ถ้ามีมากก็จะไปเร็ว ถ้ามีน้อยก็ไปช้า อย่างที่พระพุทธเจ้าทรงตรัสไว้ว่า ๗ วันก็ดี หรือ ๗ เดือนก็ดี หรือ ๗ ปีก็ดี ต้องบรรลุอย่างแน่นอน

ทุกสิ่งเอื้ออำนวย

ถ้าได้บวชก็จะตัดปัญหาเรื่องภาระเลี้ยงดู มีคนอื่นเลี้ยงดู การบวชที่แท้จริงก็คือการปฏิบัติ ไม่ว่าจะอยู่ที่ไหนก็ตาม ถ้าเอื้อต่อการปฏิบัติก็ดี ถ้าไม่เอื้อก็ควรเปลี่ยนสถานที่ ไม่สัปปายะ เรื่องบวชไม่บวชนี้เป็นเรื่องเฉพาะตน บวชได้จะดีกว่า ถ้าหาวัดดี ๆ ได้ก็ดีไป

วัดป่าบ้านตาดเมื่อก่อนนี้สุดยอดเลย ครูก็ดี สถานที่ก็ดี ปัจจัย ๔ ก็พร้อมทุกอย่าง เหลืออยู่ที่เราว่าจะปฏิบัติมากน้อย ถ้าขับรถก็เหมือนอยู่บนทางด่วนแล้ว จะเหยียบเท่าไรเท่านั้นเอง ไม่มีอุปสรรคอะไรแล้ว ผู้หญิงอาจจะลำบากกว่า หาสำนักได้ยากกว่า ถ้าคุณแม่แก้วยังอยู่ ก็ไปบวชอยู่กับท่านเลย ไม่ต้องกังวลเรื่องทำมาหากิน จะได้มีเวลาปฏิบัติอย่างเต็มที่

วัดป่าบ้านตาดเมื่อก่อนนี้สุดยอดเลย
ครูก็ดี สถานที่ก็ดี ปัจจัย ๔ ก็พร้อมทุกอย่าง
เหลืออยู่ที่เราว่าจะปฏิบัติมากน้อย

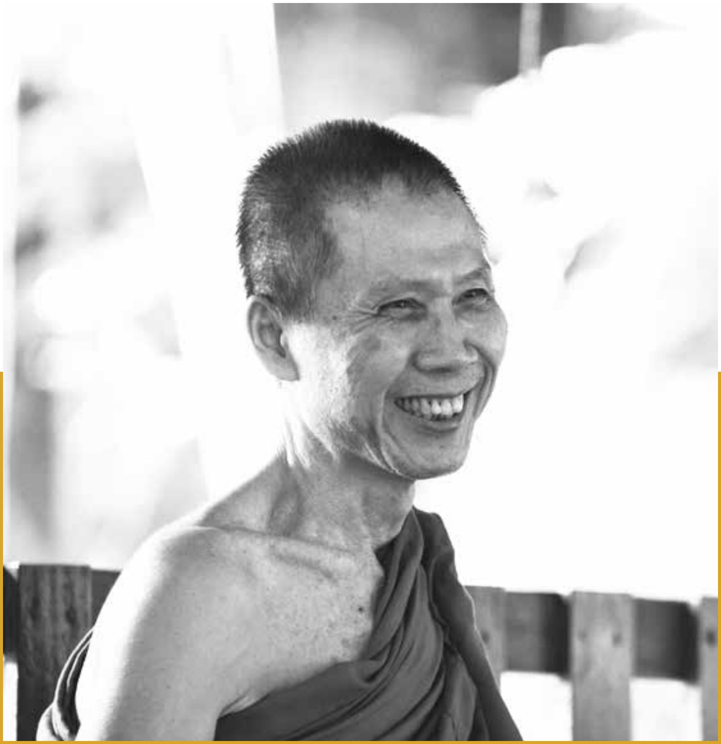

ไม่มีอะไรแน่นอนในโลกนี้

เวลารู้ว่าใครจะมาหา **ก็จะเป็นภาระขึ้นมาในใจ** เพราะต้องมีความรับผิดชอบ **จะไปไหนมาไหนก็ไปไม่ได้ ไปแล้วก็จะรู้สึกไม่ดี ไม่สบายใจ ถ้าไม่รู้เรื่องเลยก็ไม่ต้องกังวล** แต่ปกติก็ไม่ได้ไปไหนอยู่แล้ว **ถ้าไม่มีธุระจำเป็นจริงๆ หรือกะทันหัน ก็จะไม่ได้ไปไหน** แต่ก็ไม่เป็นไร ก็มาตามบุญตามกรรมก็แล้วกัน ถ้าเจอก็เจอ ถ้าไม่เจอก็ไม่เจอ คราวนี้มากันมากขึ้น ก็ได้ประโยชน์ทั้ง ๒ อย่าง ถ้ามาแล้วเจอก็ได้ฟังเทศน์ฟังธรรม ได้ทำบุญตามที่อยากจะทำ แต่ถ้ามาแล้วไม่เจอก็จะได้พบกับความผิดหวัง ได้พบกับอริยสัจ คือความทุกข์ พอผิดหวังก็จะรู้สึกเสียใจ ก็เกิดความทุกข์ขึ้นมา ถ้านำไปพิจารณา ใช้ความทุกข์ทำให้เกิดปัญญาขึ้นมา พิจารณาตามที่พระพุทธเจ้าทรงสอนไว้ว่า โลกนี้เป็นโลกของความไม่เที่ยงแท้แน่นอน ถ้าเห็นความไม่เที่ยงแท้แน่นอนก็จะไม่เสียใจ เกิดปัญญาขึ้นมาเป็นเครื่องมือที่จะใช้เผชิญกับความทุกข์อื่นๆ ที่เหมือนๆ กัน ที่เกิดจากความไม่แน่นอน

ความจริงถ้าได้เจออะไรที่สมหวังกลับไม่ดี เพราะไม่ทำให้เกิดปัญญา แต่ทำให้เกิดความหลงมากขึ้น เพราะอยากจะได้อะไร ก็ได้ตามความอยาก เลยไม่เห็นโทษของความอยาก เพราะความอยากนี่แลเป็นต้นเหตุของความทุกข์ เวลาอยากอะไรขึ้นมา ก็อยู่เฉย ๆ ไม่ได้แล้ว แต่เราไม่รู้กัน เพราะไม่ชอบอยู่เฉย ๆ อยู่แล้ว เราชอบไปไหนมาไหนกัน เวลามีความอยากจะทำบุญ เราก็ไปกัน เป็นความอยากที่ดี อยากไปสร้างบุญสร้างกุศล ความอยากนี้มีทั้งดีและไม่ดี ในเบื้องต้นเราอาจจะยังไม่เข้าใจ เวลาไปเจอความผิดหวัง ถ้าเอามาพิจารณาดูว่าเกิดขึ้นเพราะอะไร ก็จะเห็นว่าเกิดจากความอยากของเรา ถ้าไม่ได้อยากให้พบกันในวันนี้ ก็จะไม่ผิดหวังถ้าไม่ได้พบกัน ต่อไปเวลามีความอยากก็จะไม่ยึดติดกับความอยากนั้น ต้องเผื่อไว้ว่าอาจจะไม่ได้ดังใจก็ได้ อย่างนี้ก็จะเกิดความฉลาดขึ้นมา ไม่ได้ไปหวังว่าเวลาอยากจะได้อะไรแล้ว จะต้องได้เสมอไป ถ้าไม่ได้แล้วจะเป็นจะตาย แต่กลับคิดว่าไม่ได้ก็ไม่เป็นไร ไม่ได้ก็ไม่ตาย เพราะตอนที่ไม่มีความอยากนี้ เราก็อยู่ได้ เมื่อมีความอยากนี้แล้ว ไม่ได้ก็ไม่เป็นไร ก็ยังอยู่ต่อไปได้

ถ้าเป็นความอยากในทางที่ดี เช่น อยากจะไปปฏิบัติธรรม อยากจะไปแสวงหาความรู้ แล้วไม่ได้ดั่งใจหวัง ก็จะทำให้มีความมุมานะมากขึ้น ถ้าเป็นสิ่งที่ดีสำหรับเราจริง ๆ ก็ต้องไม่ท้อแท้

คนเราเวลาได้อะไรมา ส่วนใหญ่จะชอบ จะดีใจกันทุกคน แต่พอต้องเสียไป ทำใจไม่ได้ ก็เลยลำบาก บางคนถึงกับต้องทำร้ายชีวิตตนเอง หรือทำร้ายชีวิตของผู้อื่นด้วย เวลาที่สูญเสียอะไรไป สิ่งที่ไม่เคยคิดเผื่อไว้ก่อน เช่น คนรักไม่รักเรา ไปมีอะไรกับคนอื่น ก็จะไม่รู้จักวิธีปฏิบัติกับเหตุการณ์อย่างนี้ จะถูกอำนาจของกิเลสครอบงำ ทำให้ลุแก่โทสะ แล้วก็ไปทำปาณาติบาต หรือทำอะไรที่ผิดศีลผิดธรรม เพราะไม่เคยประสบกับความผิดหวัง ประสบกับความทุกข์มาก่อนนั่นเอง แต่ถ้าเคยได้เจอความทุกข์มาอยู่เรื่อย ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งตั้งแต่ตอนเป็นเด็ก เจอแต่ความทุกข์ เจอแต่ความผิดหวังอยู่เรื่อย ๆ ก็จะไม่ค่อยหวังกับอะไรเท่าไร จะยินดีตามมีตามเกิด แต่ถ้าอยู่กับพ่อแม่ที่รักเรา เอาอกเอาใจเรา ต้องการอะไรก็รีบประเคนให้เลย หามาให้เลย ก็จะติดเป็นนิสัยไป เวลาไม่ได้อยู่กับพ่อแม่ เกิดต้องการอะไรแล้วไม่ได้ดังใจ หรือมีเหตุการณ์ที่ทำให้เกิดความเสียใจ เกิดความผิดหวังขึ้นมา ก็จะทำใจไม่ได้ ไม่รู้วิธีทำใจว่าทำอย่างไร เพราะคิดว่าโลกนี้มีแต่ความสมหวัง ทุกสิ่งทุกอย่างเป็นไปตามที่คาดหวังไว้ เป็นไปตามที่วางแผนไว้ แต่ความจริงแล้วมันไม่มีอะไรแน่นอนในโลกนี้ ดังนั้น **การประสบกับความผิดหวัง ถ้ามองในแง่ดี ก็เป็นสิ่งที่ดี เป็นการทดสอบจิตใจ เป็นการเสริมสร้างปัญญา ทำให้มีภูมิต้านทานความผิดหวัง**

การดูจิตอย่างเดียวนี้ไม่เพียงพอ

ตอนนี้มีความตื่นเต้นกับการสอนแนวใหม่ หรือแนวเก่าแต่นำมาเผยแผ่ใหม่ มีคนดีอกดีใจว่าปฏิบัติง่ายเหลือเกิน คือการสอนให้ดูจิตตามรู้จิต ให้ตามรู้จิตอย่างเดียว จะทำอะไรก็ได้ ไม่ต้องอดน้ำอดข้าวอดอาหาร ไม่ต้องควบคุมบังคับตัวเอง ให้อยู่อย่างสบาย อยู่อย่างปกติ ให้ดูจิต ตามดูจิตไป แล้วความทุกข์ต่าง ๆ ก็จะหมดไปเอง จะหลุดพ้นเอง คนที่ได้ปฏิบัติก็ว่าดีกว่านั่งหลับตาพุทโธที่แสนจะยาก ทำไม่ได้ แต่ให้ตามดูจิตนี้สบายมาก เขาว่าเขาตามดูได้ แต่เขาอาจจะไม่เข้าใจว่าดูแล้วได้อะไรก็ได้ อาจจะระงับความรู้สึกที่ไม่ดีที่เกิดขึ้นในบางเวลา พอเห็นว่ากำลังโกรธ ก็ทำให้ความโกรธเบาลงไป หรือหยุดไปชั่วคราว แต่เดี๋ยวก็กลับมาโกรธใหม่ ไปโกรธเรื่องอื่นอีก เหมือนกับตัดกิ่งไม้ สักพักหนึ่งก็งอกออกมาใหม่ ไม่ได้ตัดที่ต้น ไม่ได้ถอนรากถอนโคน

การดูจิตตามรู้จิตก็เป็นหนึ่งในสติปัฏฐาน ๔ ให้รู้ว่าจิตเป็นอะไรขณะนี้ จิตหยาบ จิตละเอียด จิตฟุ้งซ่าน จิตสงบ จิตโลภ จิตโกรธ ถ้ารู้แล้วมันดับก็ใช้ได้

แต่จะไม่ดับถาวร ถ้าจะให้ดับอย่างถาวร จะต้องเข้าไปวิเคราะห์เหตุที่ทำให้เกิดความโลภ เกิดความโกรธ สิ่งที่ทำให้โลภให้โกรธว่าเป็น อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ถึงจะดับได้อย่างถาวร ถ้ายังไม่ได้วิเคราะห์ว่าเป็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ยังเป็นเราเป็นของเราอยู่ เดี๋ยวก็มีอารมณ์กับสิ่งนั้นอีก

จึงอย่าไปเข้าใจว่าการดูจิตอย่างเดียวจะไปถึงพระนิพพานได้ เป็นการโฆษณาชวนเชื่อ **เป็นเพียงจุดเริ่มต้น เป็น ก.ไก่ ข.ไข่ ของการปฏิบัติ** เป็นการสร้างสติให้มาบังคับจิตให้เข้าสู่ความสงบ ให้เข้าสมาธิให้ได้ก่อน ถ้าเข้าสมาธิได้แล้วต่อไปเวลาจะปลงอะไรก็จะปลงในสมาธินั้นแหละ ทำจิตให้สงบแล้วก็ปล่อยวางได้ แต่ถ้าไม่รู้จุดของความสงบอยู่ตรงไหน ก็ไม่รู้จะปลงอย่างไร ก็ยังต้องแบกอยู่ แบกร่างกาย แบกความกลัวความแก่ ความเจ็บ ความตาย ทีนี้คนที่ปฏิบัติใหม่ ๆ ก็เล่าว่าง่ายเหลือเกิน สบายเหลือเกิน ไม่ต้องอดอาหาร ไม่ต้องถือศีล ๘ ไม่ต้องบังคับ ทำอย่างสบาย จะไปไหนก็ไปได้ ให้ดูจิตอยู่ตลอดเวลาก็แล้วกัน ไปเที่ยวก็ได้ ไปทำอะไรก็ได้ ก็ทำได้ควบคุมได้ในเหตุการณ์แบบนั้น แต่ชีวิตของเราไม่ได้มีเหตุการณ์แบบนั้นอย่างเดียว เหตุการณ์อื่นที่จะเกิดขึ้นต่อไปก็มีอยู่ เช่น เวลาสูญเสียสิ่งที่รักไป ยังทำใจดูใจให้เป็นปกติได้หรือเปล่า ไม่ให้เศร้าโศกเสียใจท้อแท้เบื่อหน่าย จะทำได้หรือเปล่า ในชีวิตประจำวันที่เป็นสภาพปกติก็ทำได้ แต่ถ้าอยู่ในสภาพที่อัตคัดแร้นแค้นเสี่ยงต่อความเป็นความตาย ยังรักษาจิตให้เป็นปกติได้หรือเปล่า **สติตัวเดียวไม่พอหรอก** **นอกจากสติของพระอรหันต์เท่านั้นถึงจะพอ** **ของผู้อื่นนี้ยังไม่พอ** **ต้องมีทั้งสมาธิมีทั้งปัญญาควบคู่กันไปถึงจะทำจิตให้ปลงได้ปล่อยได้วางได้** **การดูจิตอย่างเดียวไม่พอ** **ก็อยากจะเล่าให้ฟังเท่านั้นเอง**

อย่าปฏิบัติข้ามขั้น

การพิจารณาเกิด แก่ เจ็บ ตาย นี่เป็นข้อสอบที่เราต้องก้าวไปหา บางทีข้อสอบอาจจะก้าวมาหาเราก็ได้ ถ้าไม่เตรียมตัวไว้ก่อน เวลาเขามาหาเราก็จะทำข้อสอบไม่ได้ ถ้าเตรียมตัวไว้ก่อน เวลาเขามาหาเราก็จะทำข้อสอบได้ ต้องทำข้อสอบไปตามกำลังของเรา ทำข้อสอบที่ง่ายก่อนแล้วค่อยทำข้อสอบที่ยากขึ้นไปตามลำดับ ข้อสอบที่ง่ายก็คือของนอกกาย เช่น ลาภ ยศ สรรเสริญ รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ เป็นของง่ายกว่าร่างกาย กว่าเวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ กว่าจิต จิตจะยากที่สุด แต่คนสมัยนี้อยากจะทำข้อสอบที่ยากที่สุดก่อน อยากจะเรียนอภิธรรมกัน อภิธรรมก็คือธรรมขั้นสูง ธรรมขั้นสูงก็คือธรรมที่เกี่ยวกับจิตนี้เอง จะไปทำข้อสอบขั้นนั้น แต่ตัวเองยังอยู่ในระดับอนุบาล จะไปทำข้อสอบระดับปริญญาเอก จะได้เรื่องอะไร

เมื่อเช้านี้ก็มีคนมาถามว่า จะไปเรียนพระอภิธรรมดีไหม เราตอบไปว่า เรียนให้หนักศีรษะทำไม เราไม่ได้อยู่ในระดับนั้น ถ้าอยู่ในระดับนั้นก็ต้องเรียน ถ้าปล่อยวางร่างกายได้แล้ว เป็นพระอนาคามีแล้ว ก็เอาเลย ต้องเข้าสู่อภิธรรมแล้ว แต่ตอนนี้ยังหวงยังเสียดายเงินทองอยู่ จะไปเรียนอภิธรรมไปทำไม ดูจิตเกิดดับ ๆ แต่พอเงินทองดับก็ทุกข์ใจ เรียนอภิธรรมจะสับสนกับการปฏิบัติ จะไม่ภาวนา ไม่นั่งสมาธิ ไม่ถือศีล ๘ จะดูจิตอย่างเดียว ดูแล้วทำให้ทุกข์ดับไปได้หรือเปล่า คนสมัยนี้หลงคิดว่ามีปัญญากัน มีการศึกษาทางโลกแล้วคิดว่าตัวเองมีปัญญา สามารถศึกษาธรรมะขั้นสูงได้ คือพระอภิธรรม แต่ไม่รู้ว่าพระอภิธรรมมีไว้สอนพระอนาคามี

ถ้ายังปล่อยร่างกายไม่ได้ จะปล่อยจิตได้อย่างไร จิตละเอียดกว่ายากกว่าหลายเท่า นี่คือวิธีของกิเลสที่จะหลอกให้หลงทาง โดยเอาธรรมะขั้นสูงมาล่อมาหลอก ทำให้ไม่อยากทำขั้น ก.ไก่ ข.ไข่ ง่ายเกินไป เรื่องของเด็ก ๆ เราระดับปัญญาชนต้องอภิธรรม พุทโธยังไม่ได้เลย ตั้งสติยังไม่ได้ นั่งสมาธิจิตยังไม่สงบเลย พิจารณาปล่อยวางลาภ ยศ สรรเสริญ ยังปล่อยไม่ได้ ปล่อยวางความเจ็บไข้ได้ป่วยความตายของร่างกายยังไม่ได้ แล้วจะปล่อยจิตได้อย่างไร

ศาสนาเหมาะกับผู้ที่เห็นคุณประโยชน์

เอาไปปฏิบัตินะ เป็นของใกล้ตัว อย่าไปมองว่าธรรมะอยู่ไกลตัว แต่อยู่ใกล้ตัว อยู่ในชีวิตประจำวันนี้แหละ ฆ่าตัวเล็ก ๆ น้อย ๆ นี้ก่อน อย่าเพิ่งไปฆ่าตัวใหญ่เลย เวลาทำอะไรถ้าถูกบังคับให้ทำ จะสู้ทำด้วยความสมัครใจไม่ได้ เพราะจะทำด้วยความพอใจ ความขยัน ความตั้งใจ ถ้าถูกบังคับจะต่อต้าน จะรู้สึกอึดอัด จะไม่ค่อยได้ผล พระพุทธศาสนาไม่บังคับให้คนเข้าหาศาสนา ไม่เรียกให้คนนั้นคนนี้มาฟังเทศน์ฟังธรรม พระภิกษุมีหน้าที่ธุดงค์จาริกไปตามที่ต่าง ๆ ถ้ามีคนสนใจถามก็ตอบเขาไป ถ้าอยากรู้ว่ามาทำอะไร ก็ตอบไปว่ามาหาที่สงบภาวนา หาความสงบภายในจิตใจ ถ้าถามว่าภาวนาเป็นอย่างไรก็อธิบายไปว่าดีกว่าความสุขอย่างอื่น ถ้าไม่สนใจก็ไม่เรียกไม่ชวน

นี่คือหลักของการเผยแผ่ของพระพุทธศาสนา พระพุทธศาสนาไม่ได้ต้องการสาวก แต่ต้องการช่วยเหลือผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือ เป็นเหมือนหมอที่ไม่เรียกให้คนไข้มารักษา มีแต่คนไข้จะมาหาหมอเอง เวลาเจ็บไข้ได้ป่วย คนที่มีความทุกข์ใจก็จะเข้าหาพระหาศาสนา ถ้ายังไม่มีความทุกข์ ไปบอกให้เข้าหาศาสนา ก็จะไม่เกิดประโยชน์อะไร เหมือนกับคนที่ร่างกายยังปกติอยู่ ไปหาหมอมาทำไม ถ้าเป็นโรคต้องรักษาก็วิ่งหาหมอเอง ถ้าไม่เป็นอะไรจะรักษาอะไร จะให้คนที่มีความสุขเข้าหาพระหาศาสนาเพื่ออะไรในเมื่อไม่มีความทุกข์ ถ้ามีความทุกข์ค่อยเข้าหาศาสนา ควรเข้าหาศาสนา เพราะศาสนาจะช่วยรักษาความทุกข์ได้ จึงไม่ต้องลากคนที่ยังไม่สนใจเข้าหาศาสนา จะเหนื่อยเปล่า ๆ เหมือนลากวัวลากควาย ให้มาเอง ไม่ต้องลากจะสบายกว่า

เราจึงไม่ค่อยอยากไปเทศน์ที่อื่น เพราะเหมือนไปลากวัวลากควาย คนที่นิมนต์เรานี่แหละเป็นคนลาก ลากพระไปเทศน์ ลากคนมาฟัง จะไม่ได้เรื่องทั้งคู่ คนฟังก็ไม่ได้อยากฟัง ฟังเพราะถูกบังคับ เพราะเจ้านายสั่งให้มาฟัง องค์กรอยากให้พัฒนาทางด้านจิตใจ ก็เลยนิมนต์พระมาเทศน์ แล้วก็สั่งให้ลูกน้องมาฟัง ก็ฟังแบบจำใจฟัง ฟังไปคุยกันไป เสียเวลาเปล่า ๆ ฟังไม่รู้เรื่อง เสียเวลา จึงไม่รับนิมนต์ไปเทศน์ตามสถานที่ต่าง ๆ เพราะไม่อยากฟังจริง ๆ ถ้าอยากจริง ๆ จะไปหาฟังเอง ถ้าไม่รู้ ก็ถามได้ว่าที่ไหนมีธรรมะ จะไปหาเอง ถ้าไปอย่างนี้จะไปด้วยความตั้งใจ เวลาสอนก็ง่าย ถ้าถูกลากจูงมาจะเถียงในใจ จะต่อต้าน **ศาสนาถึงแม้จะดีจะวิเศษอย่างไร ก็เหมาะกับผู้ที่เห็นคุณประโยชน์ของศาสนาเท่านั้น ถ้าไม่เห็นคุณ ก็อย่าไปเสียเวลายัดเยียดให้เขาเลย เหมือนกับเทน้ำใส่หลังสุนัข เทปั๊บก็สลัดทิ้งหมด ไม่เกิดประโยชน์อะไร**

ปัญหาทางโลก ปัญหาทางธรรม

ปัญญาทางศาสนาต่างกับปัญญาทางโลก ปัญญาทางโลกส่วนใหญ่จะตั้งอยู่บนความจำ เวลาเรียนหนังสือก่อนที่จะสอบ ก็ท่องจำเอาไว้ พอเข้าห้องสอบตอบคำถามต่างๆ ได้ ก็ผ่าน พออีก ๖ เดือนถามว่าเรียนรู้อะไรมาบ้าง บางทีจำไม่ได้เลย เพราะเป็นเพียงความจำ ต้องเปิดตำราดูก่อน อย่างแพทย์นี้ เวลาเรียนจบมาใหม่ๆ ไปปฏิบัติไปรักษาโรค บางทีต้องเปิดหนังสือดู ถ้าไม่มีหมออาวุโสคอยให้คำแนะนำ เพราะยังขาดการปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง ถ้าได้ทำอย่างต่อเนื่อง เช่น ตรวจคนไข้ทุกวัน พบโรคต่างๆ อยู่ทุกวัน พอเห็นอาการก็รู้ว่าเป็นโรคอะไร ต้องใช้ยาอะไรรักษา ถ้าไปเจอโรคที่นานๆ โผล่มาสักครั้งหนึ่งก็ต้องไปเปิดตำราดูวิธีรักษา

เคยไปหาหมอตอนเป็นงูสวัด **หมอเพิ่งจบมาใหม่ๆ ไม่รู้วิธีเพาะเชื้อเพื่อเอาไปตรวจ ต้องเปิดตำราดูก่อน** ปัญญาทางโลกส่วนใหญ่เป็นความจำ **จะเป็นความจริงเมื่อนำมาใช้ในการปฏิบัติ จะไม่เกี่ยวกับการรักษาใจให้สงบ ให้อยู่เป็นปกติสุข เป็นเพียงการปฏิบัติเพื่อให้บรรลุผลภายนอกใจ** เช่น รักษาร่างกาย ไม่ได้เกี่ยวกับใจ เพราะรักษาแต่ร่างกาย ถ้าร่างกายของหมอเองไม่สบาย จะมีผลกระทบกับใจของหมอ ใจจะมีความทุกข์ขึ้นมา ทุกข์เพราะความเจ็บปวดของร่างกาย ทุกข์เพราะอยากจะให้หาย ทุกข์เพราะความกลัว กลัวว่าจะรักษาไม่หาย กลัวว่าจะต้องตาย เป็นผลกระทบทางจิตใจ วิชาความรู้ทางโลกจะไม่สามารถรักษาความทุกข์ทางใจได้ เป็นหมอยังกลัวตาย กลัวความเจ็บไข้ได้ป่วย กลัวจะรักษาไม่หาย เพราะ **วิชาทางโลกไม่ได้ดูแลรักษาใจให้เป็นปกติสุข** มีวิชาทางธรรมเท่านั้นที่ดูแลรักษาใจโดยตรง **ถ้าไม่ได้ศึกษาปฏิบัติธรรม ใจจะไม่มั่นคงจะอ่อนไหวตื่นเต้นหวาดกลัวไปกับเหตุการณ์ต่างๆ ที่ใจไปสัมผัสรับรู้**

สนทนาธรรมะ

ถ้าจะสนทนากัน ก็ให้สนทนาเรื่องธรรมะ **เพราะจะเสริมให้จิตใจสูงขึ้นให้เจริญก้าวหน้า** ถ้าวิพากษ์วิจารณ์คนนั้นคนนี้จะทำให้จิตใจตกต่ำ จะคิดร้าย จะคิดไม่ดี จะไม่สบายอกไม่สบายใจ แทนที่จะก้าวหน้ากลับจะถดถอย เดินถอยหลัง ไม่ได้เดินไปข้างหน้า เดินไปตามกระแสของกิเลสตัณหา

พระปฏิบัติจึงไม่จับกลุ่มสนทนากัน เวลาจับกลุ่มก็จะมีคนพูดอยู่คนเดียว คือครูบาอาจารย์ ท่านก็จะพูดแต่เรื่องธรรมะอย่างเดียว เสร็จจากการฟังเทศน์ฟังธรรม ก็เหมือนกับได้ชาร์จแบตเตอรี่ มีกำลังจิตมีกำลังใจ กลับไปนั่งสมาธิไปเดินจงกรมได้หลายชั่วโมง เวลาไม่ได้ฟังธรรมจะขี้เกียจ ไม่อยากเดินจงกรมนั่งสมาธิ พอได้ยินได้ฟังธรรมก็ได้รับการกระตุ้น ทำให้มีพลังธรรม ทำให้สามารถเดินจงกรมนั่งสมาธิได้หลายชั่วโมง ครูบาอาจารย์ถึงต้องเรียกประชุมอยู่เรื่อย ๆ เพื่อให้กำลังจิตกำลังใจ ให้ความรู้ที่จำเป็นต่อการปฏิบัติ

ให้คิดในกรอบของธรรมะ

เวลาที่พระเจอกันนี้ ถ้าเป็นพระอริยะ ท่านก็จะสนทนาธรรมกัน เวลามีรูปภาพครูบาอาจารย์นั่งสนทนากัน จะเขียนอธิบายว่าท่านสนทนาธรรมกัน ไม่เขียนว่าท่านสนทนาการเมืองการบ้านกัน ไม่เหมือนพวกเราเวลาคุยกัน ไม่สนทนาเรื่องธรรมเลย สนทนาแต่เรื่องตลาดหุ้นบ้าง สนทนาเรื่องการเมืองบ้าง สนทนาเรื่องชาวบ้านบ้าง เพราะใจของพวกเราเป็นอวิชชา-ปัจจยา สังขารา แต่ใจของพระอรหันต์เป็นธรรมาปัจจยา สังขารา จะคุยแต่เรื่องธรรมะ

ตัวเราเท่านั้นที่สามารถเปลี่ยนความคิดของเราได้ เราต้องเป็นผู้กระทำเอง ถ้าทำเองไม่ได้ก็ต้องไปอยู่กับครูบาอาจารย์ เพราะว่าเวลาอยู่กับท่าน ท่านจะคอยกำราบความคิดของเราให้คิดในกรอบของธรรมะ เช่น

อยากจะลาท่านไปข้างนอก ท่านก็จะไม่ให้ไป **อยู่กับหลวงตานี้ ท่านไม่ให้พระออกไปนอกวัด ให้อยู่ในวัด ท่านจะคอยไล่พระให้ภาวนา ให้เข้าทางจงกรมอยู่เรื่อย ๆ พระก็ชอบแอบออกมานั่งอยู่แถวโรงน้ำร้อนน้ำชาอยู่เรื่อย ๆ ท่านก็ต้องคอยเดินตรวจอยู่เรื่อย ๆ ทุกครึ่งชั่วโมง ท่านจะออกมาดู ถ้าเห็นครั้งแรก ท่านจะไม่พูดอะไร ถ้าเห็นครั้งที่ ๒ ท่านจะว่า "ท่านยังอยู่ตรงนี้อีกหรือ จะฉันไปถึงไหนกัน ทำไมไม่ไปเข้าทางจงกรม ทำไมไม่ไปนั่งสมาธิกัน"**

มีครูบาอาจารย์ก็ดีอย่างนี้ ท่านจะช่วยกำราบความคิดที่เป็นอวิชชาปัจจยา สังขารา ให้มาคิดในทางธรรมาปัจจยา สังขารา ถ้าไม่ได้อยู่กับท่าน กิเลสจะเบิกบาน สบายใจ ที่ไม่มีใครควบคุมบังคับ อยากจะไปไหนก็ไปได้ อยากจะทำอะไรก็ทำได้ เหมือนกับพระรูปหนึ่งที่ดีใจตอนที่พระพุทธเจ้าเสด็จปรินิพพาน ดีใจที่ไม่มีใครห้าม จะทำอะไรก็ทำได้อย่างเต็มที่ นี่เป็นความคิดของอวิชชาปัจจยา สังขารา เพราะไม่รู้ว่าการกระทำไปในทางกิเลสเป็นโทษ ไม่ได้เป็นคุณ การไม่กระทำอะไร อยู่เฉย ๆ นี้แหละเป็นคุณอย่างยิ่ง พวกเราอยู่ไม่เป็นสุขกัน ต้องหาอะไรทำกันอยู่เรื่อย ๆ

บวชเพื่อปฏิบัติธรรม

ถามว่า ฆราวาสกับบรรพชิตนี้ต่างกันไหม ไม่ต่างกัน มีขันธ์ ๕ เหมือนกัน มีกายมีใจเหมือนกัน ต่างกันตรงที่มีความใฝ่ธรรมมากน้อยต่างกัน ถ้าใฝ่ธรรมมาก ก็จะมีกำลังมากพอที่จะสละเพศของฆราวาสได้ ออกไปปฏิบัติได้ ออกไปบวชเป็นบรรพชิต เป็นนักบวช เพื่อปฏิบัติอย่างเต็มที่ แต่ถ้าบวชแล้วไม่ได้ปฏิบัติ กลับมาทำกิจของฆราวาสก็ไม่ต่างกัน เช่น บวชแล้วไม่เคยนั่งสมาธิ ไม่เคยเดินจงกรมเลย ทำแต่บุญบังสังสวด บุญก็คืองานบุญ เช่น **ญาติโยมนิมนต์ไปทำบุญที่บ้าน ถือตาลปัตรไปนั่งสวดให้ญาติโยมฟัง เสร็จแล้วก็ฉัน ฉันเสร็จแล้วก็รับจตุปัจจัยไทยทาน แล้วก็กลับวัดมาพักผ่อน บ่ายๆ ก็ดื่มน้ำชา กาแฟ ตอนกลางคืนก็เข้านอน เช้าก็ไปรับกิจนิมนต์ใหม่ รับสังฆทานบ้าง งานบุญบ้าง บังสุกุลบ้าง เวลาคนตายก็ไปบังสุกุล ถ้ามีพิธีสวดก็สวดกัน** ถ้าทำกิจอย่างนี้ก็ไม่ต่างกับฆราวาส **เพราะนี่ไม่ใช่กิจของพระศาสนา** ไม่ใช่กิจที่พระพุทธเจ้าทรงสอนให้ปฏิบัติ

ในอดีตนั้น ท่านไม่ได้ถือกิจเหล่านี้เป็นกิจสำคัญ การสวดการท่องนี้ทำเพื่อสืบทอดพระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า เป็นอุบาย ๓ ประการด้วยกัน คือ ๑. เป็นการสอนผู้สวดเองให้รู้พระธรรมคำสั่งสอน ให้เกิดปัญญา ๒. ให้มีสมาธิ เวลาสวดพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า หรือท่องไปในใจ เป็นการทำสมาธิภาวนา ๓. เป็นการอนุรักษ์คำสอนของพระพุทธเจ้าไว้ ธรรมที่ออกมาจากใจกับธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงสั่งสอนนี้ จะตรงกัน จะไม่มีปัญหาไม่สงสัย ถ้าศึกษาอย่างเดียว ไม่ได้ปฏิบัติ ไม่มีปฏิเวธ จะสงสัย ไม่แน่ใจว่าธรรมที่ได้ยินนี้ถูกต้องหรือไม่ เป็นอย่างนั้นจริงหรือไม่ ถ้าจะอนุรักษ์พระศาสนาด้วยการท่องสวดอย่างเดียวจะไม่พอ พระศาสนาจะต้องหมดไปอย่างแน่นอน ถ้าไม่มีการปฏิบัติ พระศาสนาก็จะหมดไป ต่อให้มีการจารึกพระไตรปิฎกไว้ในระบบข้อมูลสื่อสารต่างๆ ก็จะเป็นเพียงตัวหนังสือเท่านั้น อ่านแล้วจะไม่เข้าใจ จะลังเลสงสัย เช่น เรื่องธาตุ ๖ ถ้าไม่เคยได้ยินไม่เคยศึกษามาก่อน ฟังครั้งแรกก็จะต้องงงทันทีเลย ถ้าไม่ปฏิบัติจะไม่รู้ ถ้าปฏิบัติแล้วจะเข้าใจทันที พออ่านปั๊บจะรู้ทันทีเลยว่าพูดถึงเรื่องอะไร เพราะมีอยู่ในตัวเรา ไม่ได้อยู่ที่ไหน ธาตุ ๖ นี้อยู่ในตัวเราทุกสิ่งทุกอย่างที่พระพุทธเจ้าทรงสั่งสอนนี้มุ่งมาที่กายและใจของเราเท่านั้น อริยสัจ ๔ ก็อยู่ที่ใจของเรา อยู่ที่ร่างกายของเรา ทุกขสัจ คือ การเกิด แก่ เจ็บ ตาย อะไรล่ะที่เกิด แก่ เจ็บ ตาย ก็ร่างกายนี้ อะไรที่ทุกข์ ก็ใจนี้ที่ทุกข์ เพราะไปยึดไปติดกับร่างกาย ว่าเป็นตัวเราของเรา นี่คือ **การอนุรักษ์พระศาสนาให้มีอายุยืนยาวนาน ต้องอนุรักษ์ด้วยปริยัติ ปฏิบัติ ปฏิเวธ** ในสมัยโบราณท่านสวดกันเพื่อเหตุนี้ แต่ในสมัยปัจจุบันไม่ได้สวดเพื่อเหตุนี้ สวดเพื่อ

กระดาษที่พิมพ์ตัวเลข เป็นพิธีกรรม ได้อย่างมากก็ทาน ถ้าเอาเงินที่ได้มาไปทำทาน แต่การทำทานไม่ใช่หน้าที่ของนักบวชที่ได้สละหมดแล้วทรัพย์สมบัติข้าวของเงินทอง ถ้าบวชเพื่อมาหาเงิน ก็แสดงว่าไม่ได้มาบวชจริง

ผู้ที่บวชจริงๆ ได้สละหมดแล้ว ไม่ได้มาบวชเพื่อสะสมทรัพย์สมบัติข้าวของเงินทอง บวชเพื่อปฏิบัติธรรม ไม่ยุ่งกับเรื่องเงินทอง นอกจากว่ามันมายุ่งกับท่านเอง อย่างนี้ก็ช่วยไม่ได้ เช่น ครูบาอาจารย์ที่มีศรัทธาถวายเงินทองให้กับท่าน แต่จิตใจท่านไม่ได้มุ่งหาเงินหาทอง มันมาเอง ท่านก็ใช้ให้เกิดประโยชน์แก่โลก ถ้าท่านยังไม่บรรลุก็จะเป็นปัญหาได้ เพราะจะมีกิเลสที่ทำให้เกิดความโลภ เกิดความอยาก เกิดความหวงขึ้นมาได้ ถ้าไปเกี่ยวข้องกับเงินทองก็จะเสียได้ แต่ถ้าบรรลุธรรมแล้ว เสร็จกิจของท่านแล้ว วุสิตัง พรัหมจะริยัง แล้วกิจในพรหมจรรย์ได้สิ้นสุดลงแล้ว ต่อให้เกี่ยวข้องกับเงินทองกองเท่าภูเขา ก็จะไม่เป็นปัญหาอย่างไร เพราะท่านรู้ว่ามันเป็นเพียงธาตุเป็นกระดาษเท่านั้นเอง แต่เป็นประโยชน์กับผู้ที่เดือดร้อน ไม่มีข้าวกิน ไม่มีบ้านอยู่ ไม่มีเสื้อผ้าใส่ ก็จะเป็นประโยชน์ แต่กับตัวท่านมันไม่มีประโยชน์อะไร ทั้งกายและใจ กายท่านก็ปล่อย ใจท่านก็ไม่ทุกข์กับอะไร ไม่มีความอยากต่อให้ได้เงินทองกองเท่าภูเขา ก็จะไม่มีประโยชน์อะไรกับท่าน กลับเป็นภาระที่จะต้องจัดการดูแลแจกจ่ายให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุด ถ้าผู้บวชใหม่เห็นครูบาอาจารย์มีเงินมีทองมาก ก็อยากจะมีเหมือนกับท่าน ก็แสดงว่าหลงทางแล้ว เพราะไม่ได้บวชเพื่อมาหาเงินหาทอง บวชเพื่อหาธรรม หาการหลุดพ้นจากความทุกข์ เป็นงานของนักบวช งานของพุทธศาสนิกชน

ศีล สมาธิ ปัญญา ทางนี้ทางเดียว

เราไม่มีวาสนาอยู่อย่างหนึ่ง **คือตั้งแต่บวชมานี้ไม่ได้ไปกราบไหว้ครูบาอาจารย์องค์ไหนเลย ถือหลักว่าองค์ไหนก็เหมือนกัน เหมือนกันที่คำสอน สอนเหมือนกันทุกองค์** เหมือนพระพุทธเจ้า **ไม่ว่าจะเจอพระพุทธเจ้าองค์ไหนก็จะสอนเหมือนกัน** สอนให้ทำบุญละบาป ให้ชำระใจให้สะอาดบริสุทธิ์เลยไม่เคยคิดอยากจะไปกราบครูบาอาจารย์องค์ไหนเลย กราบรูปเดียว อยู่กับรูปเดียวก็เหมือนกัน สอนเหมือนกัน อาจจะต่างทางอุบาย แต่สอนแนวเดียวกัน คือ ศีล สมาธิ ปัญญา ถ้าใครสอนนอกทางนี้ก็อย่าไปเชื่อ จะหลงผิด คิดว่าการเจริญสมาธิไม่จำเป็น เป็นปัญญาชนแล้ว เจริญปัญญาได้เลย จะได้บรรลุอย่างฉับพลัน

เดี๋ยวนี้นิยมอ่านหนังสือของศาสนาเซน เห็นว่าเซนสอนให้เจริญปัญญา แต่ไม่รู้ว่าเขาสอนพระที่นั่งสมาธิวันละ ๑๕ ชั่วโมง อยู่แบบอดๆ อยากๆ

อยู่แบบมักน้อยสันโดษ แต่ผู้ที่เป็นปัญญาชนนี้อยู่แบบฆราวาส อยู่ท่ามกลางความสุขของรูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ แล้วก็จะมาเจริญปัญญา เพื่อให้บรรลุอย่างฉับพลัน จะบรรลุได้อย่างไร เมื่อถูกกิเลสผูกมัดไว้ตลอดเวลา ๒๔ ชั่วโมง ตั้งแต่ตื่นจนหลับ นอนก็นอนห้องแอร์ กินวันละ ๓ - ๔ เวลา มีเครื่องบันเทิงไว้คอยตอบสนองตัณหาอยู่ตลอดเวลา พอได้อ่านหนังสือเซนก็จะบรรลุอย่างฉับพลัน เพราะเป็นวิธีง่าย ๆ บรรลุง่าย ๆ

มีคนหนึ่งบอกว่า **เขาก็หลงผิด ไปอ่านหนังสือเซนแล้วก็ปฏิบัติ แต่ยังไม่บรรลุเลย ก็เลยอธิบายให้เขาฟังว่า** เซนนี้ เขาสอนพระที่มีสมาธิแล้ว เหมือนพระพุทธเจ้าสอนพระปัญจวัคคีย์ พวกนี้มีสมาธิแล้ว พอพระพุทธเจ้าแสดงทางปัญญา ก็สามารถตัดได้ ตัดความกลัวความตายได้ เช่น พระอัญญาโกณฑัญญะ พอฟังว่ามีการเกิด ก็ต้องมีการดับไปเป็นธรรมดา ความกลัวตายของท่านก็หายไป เพราะท่านยอมตาย รู้ว่าไม่มีใครหนีความตายไปได้ ความกลัวตายนี้แหละเป็นสมุทัย ทำให้เกิดความทุกข์ใจขึ้นมา ถ้าไม่อยากให้ทุกข์ใจ ก็ต้องไม่กลัวตาย ต้องยอมตาย แต่คนที่ยังติดอยู่กับรูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ ติดอยู่กับลาภยศ สรรเสริญ จะปลงไม่ได้ เขาก็เลยยอมรับว่าต้องทำสมาธิก่อน เพราะไม่ใช่ของง่าย การทำสมาธินี้ยากมาก ปัญญายิ่งยากกว่าสมาธิตั้งหลายเท่า ถ้ายังทำสมาธิไม่ได้ จะไปเจริญปัญญาได้อย่างไร เพียงแต่บริกรรมพุทโธ ๆ ก็ยังทำไม่ได้เลย ไม่มีกำลังดึงจิตให้มาบริกรรมพุทโธ ๆ พุทโธ ๆ ได้ ๒ คำ กิเลสก็ลากไปคิดเรื่องนั้นคิดเรื่องนี้แล้ว เพราะไม่ได้เจริญสติอย่างต่อเนื่อง

เรื่องภพชาติไม่สำคัญต่อการปฏิบัติ

ตั้งแต่ศึกษาปฏิบัติมา เราไม่เคยคิดถึงภพหน้าชาติหน้า **ไม่ได้เป็นประเด็นสำคัญ ประเด็นสำคัญคือ** ความทุกข์ที่อยู่ในใจเกิดจากอะไร **จะทำอย่างไรให้หายไปได้** ทำไมวันนี้อารมณ์ดี พรุ่งนี้อารมณ์ไม่ดี ทำไมต้องเปลี่ยนไปเปลี่ยนมา เรื่องนี้ต่างหากที่เป็นเหตุที่ทำให้สนใจปฏิบัติ ต้องการแก้ปัญหาของใจ รู้ว่าใจเป็นโรคไม่เป็นปกติ บางวันก็สุขบางวันก็ทุกข์ ทำไมจะต้องเป็นอย่างนี้ ทำไมจึงแก้ไม่หายขาด แก้แล้วเดี๋ยวก็กลับมาใหม่ เพราะแก้ไม่ถูกจุดหรือเปล่า พอได้อ่านได้ฟังพระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าถึงเข้าใจว่าเหตุของความทุกข์ใจเกิดจากความอยาก เกิดจากกามตัณหา ภวตัณหา วิภวตัณหา ถ้าจะดับความทุกข์ก็ต้องละความอยากเหล่านี้ เช่น ความอยากอยู่ก็ต้องละ อย่าไปอยากอยู่ อยู่เท่าที่อยู่ได้

อย่างที่มีคนขอให้หลวงตาอยู่ไปนาน ๆ **หลวงตาก็ตอบว่า** จะอยู่ไปจนตาย ไม่อยู่เกินนั้น **ก็จะไม่กลัวตาย อยู่แค่ตาย** เรื่องภพเรื่องชาตินี้ **เราไม่ได้ถือเป็นประเด็นสำคัญในการปฏิบัติธรรมเลย ไม่เคยคิดเลย** ชาติหน้าจะมีหรือไม่ **เราไม่สนใจ** สนใจเพียงแต่ว่าทำอย่างไรไม่ให้ทุกข์ใจเท่านั้นเอง **พอรู้ว่าทุกข์เพราะความอยาก** ก็ต้องละความอยาก อยากจะดื่มเหล้าก็ทุกข์แล้ว อยากจะเที่ยวก็ทุกข์แล้ว ถ้าไม่อยากดื่มเหล้า ก็จะไม่ทุกข์กับเรื่องดื่มเหล้าเลย ถ้าไม่อยากสูบบุหรี่ ก็จะไม่ทุกข์กับเรื่องสูบบุหรี่ ปัญหาจึงอยู่ที่ความอยาก ที่กลัวตายกันก็เพราะอยากจะอยู่ ก็อย่าไปอยากอยู่สิ อยู่เท่าที่อยู่ได้ เราคิดอย่างนี้

ข้อสำคัญอยู่ที่ให้รู้ว่าทุกข์ในใจเกิดจากความอยากต่าง ๆ คือ กามตัณหา ภวตัณหา วิภวตัณหา วิธีที่จะดับทุกข์ได้ก็คือ ศีล สมาธิ ปัญญา หรือ ทาน ศีล ภาวนา หรือ ศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ ปัญญา ธรรมเหล่านี้เป็นมรรคทั้งนั้นที่จะทำให้มีกำลังควบคุมใจให้รับกับความจริงได้ ไม่ให้อยากในสิ่งที่เป็นไปไม่ได้ เรื่องภพชาตินั้นไม่สำคัญต่อการปฏิบัติ เป็นความรู้เสริมของชีวิต คือจิตไม่ได้ตายไปกับร่างกาย พอร่างกายตายไป จิตก็ไปต่อ ไปได้ร่างใหม่ แต่จิตไม่ได้เปลี่ยน มีอะไรอยู่ในจิตก็ยังอยู่เหมือนเดิม มีมรรคอยู่เท่าไรก็ยังมีอยู่เท่านั้น มีสมุทัยอยู่เท่าไรก็ยังมีอยู่เท่านั้น ไม่เปลี่ยน จะไปเกิดเป็นมนุษย์ เป็นนก เป็นเทพ ก็ยังมีอยู่เท่ากับตอนที่ตาย ถ้ายังมีมรรคไม่พอก็ต้องทำต่อ ถ้ามีพอแล้วก็ไม่ต้องทำ เช่น จิตของพระพุทธเจ้า จิตของพระอรหันตสาวก ท่านทำพอแล้ว ทำเต็มที่แล้วก็ไม่ต้องทำต่อ จิตท่านไม่ได้หายไปไหน จิตท่านถึงเมืองพอแล้วท่านก็หยุด ไม่ต้องไปหาร่างใหม่ไปเกิดใหม่

ธรรมะกับอธรรม

คนส่วนใหญ่คิดว่าเข้าวัดเพื่อทำพิธีกรรมต่างๆ ขอศีล ถวายสังฆทาน กรวดน้ำ ให้พร เสร็จแล้วก็กราบลาพระ ให้หลวงพ่อได้พักผ่อน ถ้าไปเจอพระเทศน์ ก็คิดว่าเทศน์เรื่องล้าสมัยงมงาย เรื่องนรกเรื่องสวรรค์ เรื่องเปรต เรื่องผี เรื่องเวียนว่ายตายเกิด ซึ่งเป็นสิ่งที่เขามองไม่เห็น เขาพิสูจน์ไม่ได้ เขาก็เลยตัดบทไปง่ายๆ ว่าเป็นเรื่องงมงายไป จึงไม่สนใจ กลัวจะถูกล้างสมอง ไม่เคยไปวัดป่า ไม่เคยศึกษาธรรมะจากต้นฉบับ

ถ้าศึกษาจากต้นฉบับ จะรู้ว่าธรรมะเป็นวิชาความรู้ เป็นทั้งจิตศาสตร์และกายศาสตร์ เกี่ยวข้องทั้ง ๒ ส่วนของชีวิต คือ จิตกับกาย ถ้าศึกษาแล้วจะเข้าใจธรรมชาติของจิตธรรมชาติของกาย เข้าใจความทุกข์ที่เกิดในจิต เข้าใจวิธีรักษาจิตไม่ให้ทุกข์กับเรื่องต่างๆ เป็นความรู้แท้ๆ เป็นวิชาความรู้

ถ้าศึกษาจากต้นฉบับ จะรู้ว่าธรรมะเป็นวิชาความรู้ เป็นทั้งจิตศาสตร์และกายศาสตร์ เกี่ยวข้องทั้ง ๒ ส่วนของชีวิต คือ จิตกับกาย

เป็นปริญญา เรียนแล้วเกิดปัญญา เพียงแต่ว่ามันขัดกับกิเลส ขัดกับทางโลก จึงไม่นำเอาไปบรรจุเป็นปริญญา ไม่สอนกันในมหาวิทยาลัย สอนแต่ที่วิทยาลัยสงฆ์ในเมืองไทยก็มีอยู่ ๒ แห่ง คือ มหามกุฏฯ และมหาจุฬาลงกรณ์ฯ ที่สอนพุทธศาสตร์ แต่สอนเพียงครึ่งเดียว สอนทางด้านทฤษฎี ไม่สอนทางด้านปฏิบัติ ไม่พาเข้าป่าถือธุดงควัตร เช่น ถือผ้า ๓ ผืน นอนโคนไม้ ฉันมื้อเดียว อยู่แต่ในเมือง มีแต่เครื่องบันเทิงต่าง ๆ มีเครื่องอำนวยความสุขครบถ้วน เป็นเหมือนฆราวาส เรียนแต่ทฤษฎี ไม่ได้นำเอามาใช้ขัดเกลาจิตใจ เพราะมีเจ้าของเก่าเขาคอยต่อต้านอยู่

ใจของปุถุชนของพวกเรานี้ ถูกกิเลสครอบงำเป็นเจ้าของอยู่ กิเลสจะไม่เปิดโอกาสให้ธรรมะเข้ามาในใจได้ง่าย ๆ ถ้าไม่ผลักไม่ไล่ มันจะไม่ออกไป เราต้องพยายามไล่มันออกไป พยายามผลักดันธรรมะเข้าไปในใจ พยายามออกจากบ้านมาวัดเพื่อศึกษาและปฏิบัติธรรมกัน เป็นการต่อสู้แก่งแย่งอำนาจกัน ผู้ที่มีอำนาจอยู่ก็หวงอำนาจ ผู้ที่ไม่มีอำนาจก็อยากจะโค่นล้ม

ผู้ที่มีอำนาจด้วยวิธีการต่าง ๆ ในใจก็มีอำนาจอยู่ ๒ ส่วน ที่เรียกว่า **ธรรมะกับอธรรม**

ตอนนี้ใจของพวกเราถูกอธรรมควบคุมอยู่ ถ้าอยากจะได้ธรรมะก็ต้องเอาธรรมะเข้ามาต่อสู้กับอธรรม ขับไล่อธรรมออกไปจากใจ ถ้ายังชอบอธรรมอยู่ ก็จะไม่สนใจหาธรรมะ พอใจอยู่กับกิเลส ก็ต้องปล่อยเขาไป เพราะไม่มีใครบังคับใครได้ เป็นเรื่องของแต่ละคนที่จะมีปัญญามองเห็นว่าตนกำลังเป็นทาสหรือเป็นไท ถ้ายังมีความโลภความอยากต่าง ๆ อยู่ ก็แสดงว่ายังเป็นทาสอยู่ เวลากิเลสสั่งให้โลภให้อยากไปเที่ยวที่นั่นไปเที่ยวที่นี่ ก็ต้องไปตามคำสั่ง ถ้าเป็นไทแล้วก็ไม่ต้องไปอยู่เฉย ๆ นี้สบายที่สุด ไม่ต้องมีอะไร แต่เราไม่รู้กันว่ายังเป็นทาสกันอยู่ จึงต้องอาศัยกระจกมาส่องใจ คือธรรมะนี่แหละ ธรรมะจะแสดงให้เห็นความแตกต่างระหว่างการเป็นทาสและการเป็นไท เวลาเป็นทาสนี้มีแต่ความทุกข์ เวลาเป็นไทนี้ไม่มีความทุกข์เลย หลุดพ้นจากความทุกข์ทั้งปวง ถ้าฟังแล้วเกิดศรัทธาขึ้นมาก็ถือว่าเป็นบุญ มีโอกาสที่จะเป็นไทได้ ถ้าฟังแล้วไม่ศรัทธาก็ต้องเป็นทาสต่อไป

ใจมีปัญหา

ก่อนที่จะเทศน์อะไรก็จะดูผู้ฟังก่อน พอสัมผัสกันจะรู้ทันที พอเห็นกิริยาอาการก็รู้แล้วว่าอยู่ในธรรมระดับไหน เมื่อวันเสาร์ก่อนก็มากลุ่มหนึ่ง มาถึงก็นิมนต์ไปที่ศาลาให้เทศน์ธรรมะ เราก็ถามกลับไปว่า เอาหูมาฟังหรือเปล่า เขาถามว่า ทำไมถามอย่างนี้ ตอบไปว่า บางคนไม่ได้มาฟัง มาแต่ร่างกาย แต่ไม่ได้ตั้งใจฟัง เพราะตามกันมาชวนกันมา พวกนี้เป็นเพื่อนเรียนหนังสือร่วมกันมา ไปอยู่ต่างประเทศแล้วกลับมาเยี่ยมเมืองไทย คนที่อยู่เมืองไทยสนใจปฏิบัติก็ชวนเขามา แต่ดูกิริยาอาการแล้วก็รู้ว่าไม่ได้สนใจจริง เพื่อให้เขาสนใจ ก็ให้เขาบอกว่าอยากจะฟังอะไร เขาก็ไม่รู้ว่าจะฟังอะไรดี คนหนึ่งก็เลยบอกว่า ขอให้เทศน์แก่นของศาสนา เราก็เลยว่า แก่นของศาสนาก็คือใจเรา เหตุที่มีศาสนาก็เพราะใจเราเป็นหลัก ใจมีปัญหา ศาสนาจึงต้องมาแก้ปัญหาใจ

การให้ธรรมะ

การให้ธรรมะมีอยู่ ๒ ลักษณะคือ ๑. ให้จากใจ ๒. ให้จากตำรา อย่างที่พวกเราพิมพ์หนังสือธรรมะดีๆ แจกกัน จะเป็นหนังสือที่คัดมาจากพระไตรปิฎกก็ดี หนังสือที่ครูบาอาจารย์ผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบได้แสดงไว้ตามสถานที่ต่างๆ แก่บุคคลต่างๆ ก็ดี ที่เราเห็นว่ามีคุณค่ามีประโยชน์ เราก็ช่วยกันบริจาคทรัพย์พิมพ์แจกให้แก่ผู้อื่น ก็พอจะช่วยให้ผู้ที่อยู่ในความทุกข์ได้มีความสุขบ้าง หลุดพ้นจากความทุกข์บ้าง

เมื่อ ๒ วันก่อน ก็ได้รับจดหมายจากนักโทษคนหนึ่ง เขาอยู่ในแดนประหาร กำลังรออุทธรณ์อยู่ เขาบอกว่าได้อ่านหนังสือกำลังใจเล่มที่ ๑๕ และ ๑๖ ของเพื่อนนักโทษด้วยกัน อ่านแล้วมีความสุข มีความสบายใจ มีแสงสว่าง ถึงแม้จะอยู่ในคุกในตะราง เขาก็สามารถมีความสุขได้ เพราะมี

ธรรมะสอนใจให้เขาอยู่อย่างร่มเย็นเป็นสุข ระงับดับความอยากต่าง ๆ ได้ เพราะความทุกข์ไม่ได้เกิดจากสถานที่ ๆ เราอยู่ ไม่ได้เกิดจากเหตุการณ์รอบตัวเรา แต่เกิดจากความอยากต่าง ๆ ถ้าไม่พอใจกับสภาพที่เป็นอยู่ อยากจะให้เป็นอย่างอื่น ก็จะสร้างความทุกข์ให้กับเรา แต่ถ้ายอมรับสภาพความจริง เราอยู่ตรงนี้ เราเป็นอย่างนี้ เรามีอย่างนี้ เราพอใจกับมัน เราก็จะไม่ทุกข์ **คนที่อยู่ในคุก หลังจากที่ได้อ่านหนังสือแล้วเข้าใจในหลักธรรมนี้ ก็สามารถทำใจให้มีความสุขได้**

สำคัญที่ใจ

ที่นี่กับต่างประเทศก็เหมือนกัน ไม่ต่างกัน มีท้องฟ้าเหมือนกัน มีพระจันทร์มีพระอาทิตย์ดวงเดียวกัน มีภูเขาเหมือนกัน อากาศอาจจะต่างกันบ้าง หนาวเย็นต่างกัน ไม่มีผลกับจิตใจมากเท่ากับธรรมะ เท่ากับกิเลส ถ้ามีกิเลสมากก็ทุกข์มาก ถ้ามีธรรมะมากก็สุขมาก กิเลสจะไม่พอใจกับสถานที่ใดเลย ถ้าได้ไปต่างประเทศก็จะดีใจเดี๋ยวเดียว อยู่ไปสักพักหนึ่งก็จะเบื่อ อยากจะกลับบ้าน เป็นฝรั่งก็อยากจะมาเที่ยวภูเก็ต อยากจะมาเที่ยวเชียงใหม่ คนไทยก็อยากจะไปปารีส อยากจะไปลอนดอน เป็นเรื่องของกิเลส กิเลสไม่รู้จักคำว่าพอ อยู่ที่ไหนก็ไม่มีคำว่าพอ อย่าไปหลงกลของกิเลส ที่ไหนก็เหมือนกัน สำคัญที่ใจเป็นหลัก ทำใจให้พอแล้วที่ไหนก็ได้ อยู่ที่เดียวก็ได้

เราอยู่ที่นี่มาก็ตั้งแต่ปี ๒๕๒๗ ไม่ได้ไปไหนเลย ไม่รู้จะไปไหน ไม่มีความคิดอยากจะไปด้วย อยู่เฉยๆ แสนจะสบาย

การปฏิบัติต้องเป็นขั้นตอน

จิตมีหลายขั้น ขั้นอนุบาล ประถม มัธยม อุดมศึกษา ถ้าเรียนอยู่แต่ขั้นอนุบาลก็ได้แค่ขั้นอนุบาล จบอนุบาลก็ต้องก้าวเข้าสู่ขั้นประถม ทำบุญให้ทานแล้วต้องรักษาศีล รักษาศีลแล้วต้องภาวนา ไปอยู่วัดถือศีล ๘ เนกขัมมะ แล้วนั่งสมาธิ เดินจงกรม ตอนต้นก็อยู่ในกุฏิก่อน ต่อไปออกไปนั่งในป่า ไปเดินในป่าตอนค่ำคืน ตอนต้นก็ไปหลาย ๆ คน ต่อไปก็ไปคนเดียว เป็นขั้น ๆ ไป ทำแบบผลีผลามไม่ได้ เดี๋ยวเตลิดเปิดเปิง

สองวันก่อนมีคนขออยู่ภาวนา มาตอนบ่ายสามโมง พอสามทุ่มก็หนีแล้วโทรศัพท์เรียกรถมารับ ตอนเช้ามาเล่าให้ฟังว่า ตอนต้นภาวนาจิตก็สงบดี พอนั่งต่อไป จิตเริ่มหลอนไม่มีสติควบคุม ทนอยู่ไม่ได้ กลัวไปหมด นั่งหลับตา จุดเทียนไว้ก็กลัวไฟจะไหม้ ก็เลยวุ่นวาย ไม่เคยอยู่ป่ามาก่อน อยู่แต่ในเมือง

ตอนเช้ามาสารภาพว่า

ผมเข้าใจแล้วที่ท่านอาจารย์พูดว่า การปฏิบัติเป็นขั้นเป็นอย่างไร ผมต้องกลับไปขั้นอนุบาลใหม่ ให้ทาน รักษาศีลก่อน

แก้ปัญหาให้ถูกจุด

ถ้าง่วงเหงาหาวนอนก็ให้อดอาหารแทน หรือไปอยู่ที่น่ากลัว ๆ จะเป็นการแก้ปัญหาที่ถูกจุด ถ้าดื่มคาเฟอีนก็จะติดคาเฟอีน วันไหนไม่ได้ดื่มก็จะปฏิบัติไม่ได้ ไม่ควรอาศัยสิ่งภายนอกมาแก้ปัญหา ต้องใช้ธรรมะ ถ้าง่วงเหงาหาวนอนก็อดอาหารถ้าถูกจริต ถ้าไม่ถูกจริตก็ไปอยู่ที่น่ากลัว ๆ หรือไปนั่งที่ปากเหวถ้าสัปหงกหลับไป หัวจะได้ทิ่มลงเหวไปเลย อย่างนี้จะไม่ง่วงแน่นอน ถ้ากลัวยุงกัดก็หามุ้งมากาง นั่งในมุ้งก็ได้

ในเบื้องต้นจิตจะไม่แข็งพอที่จะทนกับการรบกวน ต่อไปพอจิตแข็งแรงมีสมาธิแล้ว ถ้าต้องการปล่อยวางร่างกาย ก็ปล่อยให้มันกัดไป เป็นขั้นวิปัสสนาร่างกายเวลาตายไป ถ้าทิ้งในป่าช้าก็ต้องถูกแมลงสัตว์ต่าง ๆ มากัดกิน ตอนที่ยังไม่ตาย จึงต้องทดสอบดูว่าทำใจได้หรือไม่ เวลานั่งภาวนา มดมากัดก็ปล่อยให้กัดไป

ความจำเป็นของจิต

คนที่ปฏิบัติธรรมอย่างสุขอย่างสบาย นั่งภาวนาอยู่ในห้องแอร์ กินข้าว ๓ มื้อ ก็เป็นเหมือนพวกที่ต่อยกระสอบทราย ยังไม่ได้ลงสนามจริง ถ้าเป็นสนามจริง ต้องอดอยากขาดแคลน ต้องต่อสู้กับความทุกข์ยากลำบากทุกชนิดที่จะต้องเกิดขึ้นในชีวิตของเรา ไม่ต่อสู้กับสิ่งเหล่านี้แล้ว จะผ่านไปได้อย่างไรใจผ่านมันได้ สิ่งเหล่านี้จะไม่เป็นอุปสรรค ไม่เป็นปัญหากับใจ ถ้าเอาใจเข้าไปต่อสู้กับมัน ศึกษาวิธีที่จะทำให้ใจผ่านไปได้อย่างไม่วุ่นวายไม่ทุกข์ไม่กังวลกับมัน แต่เราไม่กล้ากัน เรากลัวกัน ก็เลยคิดว่าไม่จำเป็น คนที่อยู่ในเมืองก็ว่าไม่จำเป็นต้องไปอยู่ป่า ทำในเมืองให้เป็นป่าก็ได้ ทำใจให้เป็นป่าก็ได้ จะทำได้จริงหรือเปล่า ทำไมไม่ไปพิสูจน์ดูให้มันหายสงสัยไปเลย ป่าก็ไม่เห็นมีอะไรที่ต้องรังเกียจ

ถ้าปฏิบัติจริงๆ ที่บ้าน สักวันหนึ่งก็จะเห็นว่าปฏิบัติอยู่ที่บ้านไม่พอ เหมือนกับปลูกต้นไม้ในกระถาง เมื่อต้นไม้โตขึ้นจนดินในกระถางไม่มีเหลือ ก็รู้ว่าต้องเอาต้นไม้ลงดิน ถ้าปฏิบัติธรรมจริงๆ แล้ว จะถึงจุดที่จะเห็นว่าอยู่ในบ้านไม่พอเพียงต่อธรรมที่ต้องการ เพราะมีเรื่องที่ท้าทายให้พิสูจน์อยู่ เช่น ความกลัว และความทุกข์ยากลำบากลำบนต่างๆ ยังไม่ได้เจอของจริง ยังไม่มั่นใจ ยังต้องพิสูจน์ ต้องเจอของจริง ถ้าปฏิบัติไปจะรู้เอง

ขอให้ปฏิบัติเถิด เริ่มที่ตรงไหนก็ได้ ปฏิบัติที่บ้านก่อนก็ได้ ถ้าปฏิบัติจริงจะก้าวหน้าจริงได้ผลจริง รับรองได้ว่าไม่ช้าก็เร็วก็ต้องไปอยู่ป่าจนได้ **พระบางรูปมาอยู่ป่าที่นี่ยังไม่พอใจ ยังไม่เป็นป่าจริง พอออกพรรษา ขอลาไปอยู่ทางลำปาง** ความจำเป็นของจิตจะบอกผู้ปฏิบัติเองว่าต้องการอะไร ไม่อย่างนั้นพระพุทธเจ้าก็ตรัสรู้ในวังแล้ว **ถ้าท่านตรัสรู้ในวังได้ พวกเราก็สบายกันหมด** พวกเราไม่ค่อยดูศาสดากันเท่าไร ไม่ดู พุทฺธํ สรณํ คจฺฉามิ ว่าท่านปฏิบัติอย่างไร

ปล่อยวางใจ

ในชีวิตประจำวันนี้ บางอย่างเราก็เปลี่ยนได้ ก็ต้องดูกาลเทศะ ดูความสามารถดูบารมีของเรา บางคนพอพูดปั๊บ เขาก็ฟังเรา เชื่อเรา ทำตามเรา ก็ดีกับตัวเขาเอง จะได้พัฒนาแก้ไขข้อบกพร่องของเขา แต่เราต้องดูก่อนว่าเราสั่งเขาได้หรือเปล่า เช่น ครูบาอาจารย์ท่านสั่งลูกศิษย์ได้ ลูกศิษย์ทำไม่ดีท่านเตือนได้ เขาก็จะหยุดทันที ถ้าไปบอกคนที่ไม่ใช่เป็นลูกศิษย์ ที่ไม่นับถือเรา เขาก็จะด่าเรา ถ้าเป็นอย่างนี้ก็ต้องทำใจเฉย ต้องปล่อย ต้องปลง เป็น ๒ กรณี ถ้าพูดแล้วทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นได้ก็พูดไป ถ้าไม่ดีขึ้นกลับเลวลงก็อย่าพูดจะดีกว่า ถ้าเฉยๆ เรื่องก็ไม่บานปลาย เขาจะแสดงบทบาทอะไรก็เรื่องของเขา

โลกมันเป็นอย่างนี้ มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เรื่อย ๆ สมัยนี้อยู่ในช่วงขาลงของศีลธรรม จะเลวลงไปเรื่อย ๆ ต้องรู้ทัน เราอย่าไปเลวตามก็แล้วกัน เขาจะเลวก็เรื่องของเขา เขาจะอยู่แบบสุนัขก็ให้เขาอยู่ไป ทุกวันนี้คนกำลังเลียนแบบสุนัขกัน กำลังเลียนแบบเดรัจฉานกัน ไม่มียางอาย เหมือนเดรัจฉาน ไม่มีมารยาท ต้องเข้าใจว่าสังคมเป็นอย่างนี้ สังคมกำลังเสื่อมทางด้านจริยธรรม ทางด้านศีลธรรม

อยู่ในวัดก็มีปัญหาได้ ถ้าไม่มีครูบาอาจารย์ควบคุม วัดก็แหลกได้ เพราะทุกคนมีความคิดความเห็นของตนว่าควรจะเป็นอย่างนั้น ควรจะเป็นอย่างนี้ พอไม่ประพฤติปฏิบัติตามก็จะเข้ามากำกับแล้ว พอคนที่ถูกกำกับไม่ยอมก็เกิดเรื่อง ควรทำใจให้เป็นอุเบกขา ปล่อยวางให้ได้ก่อน พอปล่อยวางได้แล้วก็ใช้ปัญญาวิเคราะห์ดูว่าพอจะพูดพอจะทำอะไรได้หรือเปล่า ถ้าได้ก็พูดไปทำไป ถ้าไม่ได้ก็อย่าพูดอย่าทำ ต้องทำใจให้สงบ เป็นอุเบกขาให้ได้ก่อน ต้องแก้ที่ใจเราก่อน ให้รับกับเหตุการณ์ให้ได้ก่อน แล้วค่อยไปแก้ปัญหาข้างนอกถ้าแก้ได้

ทุกสิ่งทุกอย่างคือ ดิน น้ำ ลม ไฟ

เราต้องฝึกใจให้ชอบในสิ่งที่เราไม่ชอบ ไม่ชอบในสิ่งที่เราชอบ เพื่อทำให้มันสมดุล **ให้มันอยู่ตรงกลาง** มันแกว่งไปทางชอบ เราก็ดึงมันกลับมา มันแกว่งไปในทางไม่ชอบ เราก็ดึงมันกลับมา ให้มันอยู่ตรงกลาง เราจึงต้องฝึกดูภาพที่เราไม่ชอบ เช่น ดูภาพอสุภะอย่างนี้ ดูไปเรื่อย ๆ จนชินตา ต่อไปก็จะไม่เกิดรังเกียจ นักศึกษาแพทย์ที่ต้องผ่าศพ หรือสัปเหร่อที่ต้องเจอซากศพอยู่ทุกวัน เขาก็เห็นจนจำเจ จนใจของเขาด้านไปกับภาพเหล่านี้ ไม่มีปฏิกิริยาตอบโต้ แต่เราต้องพิจารณาซ้ำ ๆ ซาก ๆ จนติดตาติดใจ จนใจนิ่งสงบ ตอนพิจารณาใหม่ ๆ จะรังเกียจขยะแขยง ก็ต้องบังคับพิจารณาไปเรื่อย ๆ จนกว่าจะหายขยะแขยง หายเมื่อไรก็แสดงว่ารับได้แล้ว

เราเห็นดินเห็นน้ำ ทำไมเฉยๆ ได้ เห็นน้ำนี้ เรารังเกียจไหม ไม่รังเกียจหรอก เรายินดีไหม เราก็ไม่ยินดี แต่พอปรุงเป็นรูปเป็นร่างขึ้นมา ก็ไปยินดีไปรังเกียจ

ตอนต้นก็เป็นธรรมดา กิเลสมีกำลัง ให้ดูภาพที่มันไม่ชอบ ก็มีปฏิกิริยาทันที ดูภาพที่มันชอบก็มีปฏิกิริยาทันที ถ้าพิจารณาไปถึงฐานของภาพเหล่านี้ว่ามาจากอะไร มันก็มาจากดิน น้ำ ลม ไฟ ทั้งนั้น ของต่างๆ ในโลกนี้ไม่ได้มาจากอย่างอื่นเลย ต้นไม้ ภูเขา ใบหญ้า ร่างของมนุษย์ ร่างของสัตว์เดรัจฉาน ก็มาจากดิน น้ำ ลม ไฟ ทั้งนั้น ไม่เห็นจะต้องไปรังเกียจ หรือไปยินดีกับดิน น้ำ ลม ไฟ เลย เราเห็นดิน เห็นน้ำ ทำไมเฉยๆ ได้ เห็นน้ำนี้เรารังเกียจไหม ไม่รังเกียจหรอก เรายินดีไหม เราก็ไม่ยินดี แต่พอปรุงเป็นรูปเป็นร่างขึ้นมา ก็ไปยินดีไปรังเกียจ ชอบคนนั้นเกลียดคนนี้ เพราะไม่มีปัญญา **มองด้วยอารมณ์ มองด้วยสัญญาที่ถูกปลูกฝังมาในแต่ละภพแต่ละชาติ ของพวกนี้ไม่ต้องสอนกัน เรื่องชอบเรื่องชังของแต่ละคนนี้มันติดมากับใจ บางคนก็ชอบสีแดง บางคนก็ชอบสีเขียว บางคนก็ชอบคนรูปร่างหน้าตาอย่างนี้ บางคนก็ชอบคนผิวขาว บางคนก็ชอบคนผิวดำ เป็นสิ่งที่ปลูกฝังมากับใจ**

นี่คือสิ่งที่เราต้องมาแก้ พิจารณาด้วยปัญญาให้เห็นว่ามาจากดิน น้ำ ลม ไฟ ทั้งนั้น เหมือนกับขนมนี่ ก็มาจากแป้ง น้ำตาล ไข่ แล้วก็มาทำให้เป็นขนมชนิดต่าง ๆ ทองหยิบ ฝอยทอง เค้ก ก็มาจาก ๔ อย่างนี้ เวลาเห็นแป้งเห็นน้ำตาลไม่เห็นอยากกินเลย เพราะไม่ใช้ปัญญา กินเข้าไปแล้วพอออกมาก็รังเกียจมัน มันก็ ดิน น้ำ ลม ไฟ เหมือนกัน ต้องเข้าใจว่า ดิน น้ำ ลม ไฟ กำลังเล่นกลให้เราดู อย่าไปหลงมัน มันหลอกเรา ยินดีก็หลงแล้ว รังเกียจก็หลงแล้ว ให้รู้ว่าเป็นเพียง ดิน น้ำ ลม ไฟ ในรูปแบบต่าง ๆ มีรูป กลิ่น รส สีสันต่าง ๆ

เวลาพระพิจารณาอาหาร ท่านทำแบบนี้ ท่านถึงคลุกมันได้ ใส่ไปในบาตรหมด ทองหยิบ ฝอยทอง แกงเขียวหวาน เค้ก คลุกมันเหมือนกับข้าวผัดเลย อร่อยจะตายไป ลองทำดูสิ มันก็ต้องไปรวมกันอยู่ในท้องอยู่ดี มันจะไปไหนละ ไม่คลุกในบาตร มันก็ไปคลุกกันในท้อง ยิ่งคลุกในท้องยิ่งน่าเกลียดใหญ่ เอาไปปฏิบัติดูซิ ทำได้ก็ได้ประโยชน์ ทำเพื่อชนะกิเลสเท่านั้นเอง พอชนะแล้วก็กินแบบปกติได้ ไม่ต้องคลุกไปตลอด ทำเพื่อตัดความจู้จี้จุกจิกเกี่ยวกับเรื่องอาหารเท่านั้นเอง รู้ว่ามันมีแค่ ๔ รสเท่านั้นเอง เปรี้ยว หวาน มัน เค็ม ในรูปแบบต่าง ๆ ลองหลับตาดูแล้วตักของที่คลุกกินเข้าไป มันก็เปรี้ยว หวาน มัน เค็ม เพียงแต่จัดให้ตอนนี้เปรี้ยวก่อน แล้วค่อยเค็ม แล้วค่อยหวาน

สร้างธรรมาปัจจยา สังขารา

เวลาปลีกวิเวกอยู่คนเดียว ต้องคอยใช้ปัญญาสอนใจ ไม่เช่นนั้นจะปลีกวิเวกไม่ได้ เดี๋ยวก็ห่วงคนนั้นห่วงคนนี้ เป็นพระก็ยังห่วง เวลาไปปลีกวิเวกก็ห่วงครูบาอาจารย์ก็มี อยากจะกลับมาช่วยท่าน อยากจะมาปรนนิบัติท่าน **ไม่ต้องไปห่วงท่านหรอก** **ท่านเป็นครูบาอาจารย์เรา** **ท่านช่วยตัวท่านเองได้** **ท่านเป็น อัตตา หิ อัตตโน นาโถ แล้ว** **เรายังช่วยตัวเราเองไม่ได้** **ไปช่วยตัวเราเองก่อนเถิด ไปสร้างธรรมาปัจจยา สังขารา ขึ้นมาภายในใจ** **เพื่อทำลายอวิชชาปัจจยา สังขารา** พออวิชชาปัจจยา สังขารา หมดไปจากใจแล้ว ใจก็จะว่างจะสักแต่ว่ารู้ ไม่คิดปรุงแต่ง เห็นอะไรก็เฉย เห็นตามความเป็นจริง เหมือนกับดูภาพยนตร์เงียบ ไม่มีเสียงพากย์ ไม่มีอวิชชาปัจจยา สังขารา มาคอยพากย์ว่าเป็นอย่างนั้น เป็นอย่างนี้ ควรจะทำอย่างนั้น ควรจะทำอย่างนี้ จะเห็นเฉยๆ จะรู้เฉยๆ จะได้ยินเฉยๆ เห็นแล้วก็ผ่านไป อะไรมาสัมผัสปั๊บ

ก็หายไป ไม่เอามาคิดปรุงแต่งว่าดีหรือไม่ดี ถ้าดี ก็เกิดตัณหาอยากจะฟังเสียงนั้นนาน ๆ ถ้าไม่ดี ก็อยากให้หายไปเร็ว ๆ เวลาชม ก็อยากจะฟังทั้งวัน เวลาตำหนิติเตียน ก็อยากจะเดินหนีไม่อยากฟัง เพราะใจไม่มีธรรมาปัจจยา-สังขารา ถูกอวิชชาปัจจยา สังขารา ผลักดันให้คิดปรุงแต่ง ให้รัก ชัง กลัว หลง

ถ้าใช้ธรรมาปัจจยา สังขารา ไม่เป็น ก็ต้องทำลายอวิชชาปัจจยา สังขารา ด้วยพุทธานุสติก่อน พอออกจากความสงบแล้ว ก็จะสามารถใช้ปัญญาปัจจยา สังขารา ได้ พออวิชชาปัจจยา สังขารา สั่งให้รัก ชัง กลัว หลง ก็จะใช้ธรรมาปัจจยา สังขารา เบรกทันที

ของดีในตัวเรา

การไปอยู่กับครูบาอาจารย์ก็ได้ศึกษา ได้ยินได้ฟัง แล้วก็ได้ปฏิบัติ ท่านสอนอย่างไร ก็ปฏิบัติอย่างนั้น สอนธุดงควัตร ก็ปฏิบัติธุดงควัตร วัดป่าส่วนใหญ่ก็จะบิณฑบาต ฉันมื้อเดียว ฉันในบาตรเป็นวัตร เป็นหน้าที่ ส่วนธุดงควัตรข้ออื่นก็แล้วแต่ ๆ ละองค์จะสมาทานปฏิบัติกัน วิถีชีวิตก็อยู่ตามแบบที่พระพุทธเจ้าทรงสอน ให้อยู่แบบเรียบง่าย ไม่ให้มีเรื่องต่าง ๆ เข้ามารบกวนจิตใจ ให้พึ่งตนเอง **วัดป่านี้ท่านเน้นเรื่องสมณะจริง ๆ ไม่ให้มีอะไรเลย ให้อยู่กับธรรมชาติ ไม่ต้องมีไฟฟ้า ไม่ต้องมีน้ำประปา มีสระน้ำมีบ่อน้ำก็อาศัยอยู่ได้แล้ว อย่างบนเขานี้ สระก็ไม่มี บ่อก็ไม่มี ต้องอาศัยรองน้ำฝนเอา ฝนตกก็ต้องขยันออกมารอง แต่อยู่สบาย อยู่กับธรรมชาติ ไม่มีปัญหามากเหมือนอยู่กับสิ่งที่เราสร้างขึ้นมา เช่น ไฟฟ้า พอมีไฟฟ้าแล้วก็มีเรื่องอื่น ๆ ตามมา แล้วเราก็ไปยึดไปติดกับเรื่องต่าง ๆ ที่มากับไฟฟ้า**

สมัยก่อนมีไฟฟ้าไว้เพื่อให้แสงสว่าง ต่อมาเครื่องอำนวยความสุขความสะดวกทั้งหลายก็ตามมา เช่น ตู้เย็น เครื่องปรับอากาศ พัดลม เตาไฟฟ้า เครื่องทำน้ำอุ่น เครื่องบันเทิงต่าง ๆ วิทยุ โทรทัศน์ เครื่องเสียง จนกลายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต เด็กที่เกิดมาในสมัยนี้เลยคิดว่าสิ่งเหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งของปัจจัย ๔ คือจะต้องมีมัน ก็เลยต้องพยายามหามา พอโตขึ้นแล้วย้ายออกจากบ้านไปมีบ้านของตนเอง ก็ต้องไปหาซื้อของเหล่านี้มา แล้วก็สร้างภาระให้กับตัวเอง ดิ้นรนขวนขวายวุ่นวายกับการหาทรัพย์หาเงินหาทอง ดูแลรักษา กังวลห่วงใย แลกกับความสุขเล็ก ๆ น้อย ๆ เมื่อได้สิ่งต่าง ๆ มาแล้วส่วนใหญ่ก็ตั้งมันไว้อย่างนั้นแหละ นาน ๆ จะดูสักที จะฟังสักที แล้วก็บ่นหาความสุข ทั้ง ๆ ที่มีเครื่องอำนวยความสุขเต็มไปหมด แต่เป็นความสุขที่ไม่ให้ความอิ่มความพอ ถ้ารับประทานอาหาร ก็เหมือนกับรับประทานลม เช่นหายใจเข้าไปอย่างเดียว ไม่กินข้าวปลาอาหาร ถ้ากินแต่ลมหายใจ มีแต่ลมเข้าไปในร่างกายอย่างเดียว ก็ไม่ทำให้ร่างกายอิ่ม ฉันใด ความสุขที่ได้จากสิ่งต่าง ๆ ในโลกนี้ที่เราสร้างสรรค์กันขึ้นมา ก็ไม่ได้ให้ความอิ่มความพอกับเรา ไม่ได้ให้ความสุขให้ความมั่นคงแก่จิตใจ แต่กลับสร้างความอ่อนไหวให้กับจิตใจ เพราะเวลาอะไรขาดไปเพียงชั่วคราวเท่านั้นก็วุ่นวายกันทั้งบ้านทั้งเมือง ไฟฟ้าดับทีหนึ่งก็วุ่นวายไปหมด น้ำประปาไม่ไหลก็ลำบากกันไปหมด ก็เพราะไม่ได้ศึกษาไม่รู้ความจริงของชีวิตว่าเป็นอย่างไร

ถ้าได้ไปเจอครูบาอาจารย์ ได้เจอพระพุทธศาสนา ท่านก็จะสอนเน้นไปทางความเรียบง่ายในการครองชีพ การดำรงชีวิต ให้รักษาชีวิตให้อยู่ไปได้วัน ๆ หนึ่งแบบที่สะดวกที่ง่ายที่สุด คือตามอัตภาพ ตามมีตามเกิด ไม่ต้องไปมีอะไร

มากมายเกินความจำเป็น ไฟฟ้าไม่มีก็ไม่ตาย น้ำประปาไม่มีใช้ก็ไม่ตาย แต่น้ำต้องมี ไฟก็ต้องมี แสงสว่างต้องมี

วันหนึ่ง ๆ เราก็มีแสงสว่างตั้ง ๑๒ ชั่วโมง ก็เพียงพอแล้ว ทำไมต้องมีไฟตอนกลางคืนด้วย ถ้าไม่มีไฟฟ้า ก็อาศัยแสงเทียนโคมไฟก็ได้ พระธุดงค์ท่านก็มีโคมผ้ากลม ๆ มีเทียนตั้งอยู่ข้างในไว้ใช้เวลาเดินไปไหนมาไหนตอนกลางคืน จุดเทียนแล้วก็เดินถือโคมไฟไปก็พอเห็นทาง พอทำอะไรได้ ส่วนใหญ่พระปฏิบัติจะไม่ค่อยอ่านหนังสือกันเท่าไร โดยเฉพาะเวลาตอนกลางคืน เพราะไม่จำเป็น หนังสือนี่อ่านเฉพาะช่วงกลางวันก็เหลือเฟือแล้วถ้าอยากจะอ่าน พระปฏิบัติบางรูปท่านอ่านหนังสือไม่เป็น แต่ท่านก็บรรลุเป็นพระอรหันต์ได้ จึงไม่จำเป็นที่จะต้องอ่านมากนัก ไตรสิกขาก็มีแค่ ๓ เท่านั้นเอง คือ ศีล สมาธิ ปัญญา ก็ได้ยินได้ฟังจากครูบาอาจารย์ถ่ายทอดให้อยู่เสมอ ๆ ตั้งใจฟังก็เท่ากับได้อ่านหนังสือแล้ว คนสมัยโบราณจึงอ่านไม่ค่อยออก เขียนไม่ค่อยได้กัน แต่อาศัยการจดการจำ การฟัง มีความจำที่ดี ท่องพระไตรปิฎกได้ทั้งเล่ม แสดงว่าความจำดีมาก

มนุษย์เรามีสิ่งที่ดีอยู่ในตัวเรา แต่เนื่องจากไปอาศัยสิ่งภายนอกมาทดแทน ของดีในตัวเราก็เลยไม่มีโอกาสโผล่ออกมาให้เราเห็น ของพวกนี้ถ้าเราไม่ใช้ ก็เป็นเหมือนมีดที่ถูกปล่อยทิ้งไว้ก็จะมีสนิมเกาะ ไม่สามารถเอาไปใช้อะไรได้ มีดต้องใช้อยู่เรื่อย ๆ เพราะเมื่อใช้ เราก็ต้องลับมันอยู่เรื่อย ๆ เมื่อลับเรื่อย ๆ มันก็จะคม ใจเราก็มีสัญญาความจำ มีสังขารความคิดปรุงที่จะคิดไปในทางสติปัญญา ที่จะจำความรู้ต่าง ๆ ขยายความรู้ต่าง ๆ ให้กว้างใหญ่ไพศาลขึ้นไปอย่างไม่มีขอบเขต

“วันที่ ๑๙ กุมภาพันธ์

เราจำได้ดีเพราะเป็นวันที่เราบวช”

เรื่องเก่าเล่าใหม่
ตั้งแต่วันบวชพระกรรมฐาน

เรื่องเก่าเล่าใหม่

วันที่ ๑๙ กุมภาพันธ์ เราจำได้ดีเพราะเป็นวันที่เราบวช บวชเมื่อวันที่ ๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๘ บวชที่วัดบวรนิเวศฯ ก่อนที่จะบวชก็ได้ลาออกจากงานตอนสิ้นปี ๒๕๑๖ คือวันที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๑๖ ทำงานได้ ๖ เดือน ระหว่างทำงานได้หนังสือธรรมะมาอ่าน ก็เลยได้ศึกษาธรรมะเป็นครั้งแรกในชีวิต ช่วงกรกฎาคมหรือสิงหาคม ได้อ่านหนังสือแล้วก็สนใจ ก็เขียนไปขอและซื้อหนังสือมาเพิ่ม ได้หนังสือสติปัฏฐานมา ได้แนวทางปฏิบัติ ก็ลองปฏิบัติดู ท่านสอนพระภิกษุให้นั่งสมาธิก่อน ให้ไปหาที่สงบตามโคนไม้ แล้วก็ให้นั่งขัดสมาธิหลับตา ตั้งสติไว้ที่ลมหายใจเข้าออก ดูลมหายใจเข้าออกไป อ่านหนังสืออยู่ ๒ - ๓ เดือน ก็เกิดเอะใจขึ้นมาว่า ยังไม่ได้ปฏิบัติสักที มีแต่อ่านอย่างเดียว ก็เลยนั่งตอนนั้นเลย นั่งไปตอนต้นก็ฟุ้งซ่าน ก็เลยท่องพระมหาสติปัฏฐานสูตรไปก่อน ท่องไปประมาณสัก ๔๐ นาที ก็หายฟุ้งซ่าน จึงนั่งดู

ลมต่อไปได้ จิตก็ค่อยสงบลงไป ในช่วงแรก ๆ ก็นั่งแบบนี้ ก่อนที่จะดูลมก็จะท่องพระสูตรมหาสติปัฏฐานสูตรไปก่อน แล้วก็ดูลมต่อ จิตก็จะสงบเย็นสบาย ไม่ลงลึก แต่ไม่ฟุ้งซ่าน จะลงลึกก็ตอนที่นั่งไปแล้วเจ็บปวด ตอนนั้นก็นึกขึ้นมาเองว่าต้องบริกรรม ก็เลยบริกรรม **"อนิจจัง ๆ"** ไป บริกรรมไปไม่นาน ความเจ็บก็หายไป จิตก็นิ่งสงบเกิดความมหัศจรรย์ใจขึ้นมาว่า จิตเปลี่ยนไปได้อย่างนี้ด้วยการบริกรรมนี่เอง เวลาเจ็บจะทรมานใจ จะอยากหนีจากความเจ็บ อยากจะให้ความเจ็บหายไป ตอนนั้นถ้าไม่มีอะไรควบคุมความอยากไว้ จะทนนั่งต่อไปไม่ได้ก็เลยต้องใช้การบริกรรม พอบริกรรมไปเดี๋ยวเดียวก็หายไปเลยความเจ็บจิตมันนิ่งสงบ สบาย ทำให้เกิดมีฉันทะ วิริยะที่อยากจะปฏิบัติให้มากขึ้น

ระหว่างที่ทำงานก็สังเกตเห็นว่า ใจจะวุ่นวายจะเครียดพอสมควรกับเรื่องงาน ก็เลยเห็นว่าการทำงานกับการปฏิบัติไปด้วยกันไม่ได้ ก็เลยตัดสินใจไปบอกเจ้าของกิจการว่า จะขอลาออกจากงานภายในสิ้นปี ภายในเดือนหน้าตอนนั้นเป็นเดือนพฤศจิกายน บอกล่วงหน้าหนึ่งเดือน จะออกจากงาน ๓๑ ธันวาคม พอออกแล้ว วันที่ ๑ ก็เริ่มต้นขังตัวเองอยู่ในบ้าน ตอนนั้นอยู่คนเดียว ไม่มีใครอยู่ด้วยเป็นห้องแถวอยู่ในตลาดนาเกลือ ตอนเช้าตื่นขึ้นมาก็จะนั่งสมาธิ ท่องพระสูตรไปก่อน แล้วก็ดูลมหายใจเข้าออก หลังจากนั้นก็ลุกขึ้นมาล้างหน้าล้างตาทำกิจอย่างอื่น ลงมาเดินจงกรม อ่านหนังสือธรรมะ สลับกับนั่งสมาธิตอนนั้นก็กินอาหารวันละมื้อ แล้วก็ถือศีล ๘

ไม่ไปหาความสุขจากรูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ แต่ก็ไม่เคยไปวัด ปฏิบัติตามหนังสือ ตั้งใจจะลองปฏิบัติสักปีหนึ่งดูว่าจะไปถึงไหน

พอครบเวลาปีหนึ่ง ก็ถามตัวเองว่าจะเอาอย่างไรต่อไป เพราะเสบียงคือเงินที่มีไว้สำหรับใช้จ่ายค่าอาหารก็จะหมด ถ้าอยากจะปฏิบัติต่อก็ต้องไปบวช ถ้าบวชจะมีเวลาปฏิบัติได้เต็มที่ ถ้าไม่บวชก็จะไม่ได้ปฏิบัติ ต้องไปทำงาน ใจหนึ่งก็ไม่อยากจะบวช กิเลสยังหวงความสุขทางตา หู จมูก ลิ้น กาย ความเป็นอิสรภาพที่จะไปไหนมาไหน เพราะคิดว่าการบวชเหมือนกับถูกจับเข้าขังอยู่ในกรง ก็เลยยังกล้าๆ กลัวๆ ตอนนั้นก็ทรมานใจพอสมควร ตอนที่ยังตัดสินใจไม่ได้ แต่พอตัดสินใจได้แล้วก็โล่งอกไปเลย เบาใจ บวชก็บวช ก็เลยไปกราบปรึกษาพระที่อยู่วัดใกล้บ้าน เป็นวัดที่มีความเคร่งครัดในพระธรรมวินัย เป็นวัดที่ชาวบ้านนับถือเลื่อมใส ชื่อวัดช่องลม นาเกลือ ไปกราบท่านเจ้าอาวาส ท่านเป็นพระอุปัชฌาย์ด้วย กราบเรียนว่าอยากจะบวช แต่ไม่อยากจะทำพิธีกรรมต่างๆ อยากจะภาวนา เพราะกำลังปฏิบัติตามแนวสติปัฏฐาน ๔ อยู่ ท่านก็บอกว่า วัดของท่านมีพิธีกรรม มีกิจนิมนต์ ถ้าบวชกับท่านก็ต้องอยู่จำพรรษากับท่าน ๕ พรรษา ตามพระธรรมวินัย ท่านแนะนำว่า ถ้าอยากจะบวชแล้วภาวนา ให้ไปบวชกับสมเด็จพระญาณสังวรฯ ที่วัดบวรฯ ถ้าอยากจะไปภาวนาไปปฏิบัติ ท่านจะอนุญาตให้ไปอยู่กับครูบาอาจารย์ลูกศิษย์หลวงปู่มั่น

นั่นเป็นครั้งแรกที่ได้ยินชื่อของหลวงปู่มั่น เพราะตอนที่ปฏิบัตินั้น อาศัยหนังสือที่ได้มาจากประเทศศรีลังกา เป็นหนังสือที่คัดมาจากพระสูตรเป็นภาษาอังกฤษ ก็เลยไม่ทราบว่าพระปฏิบัติในประเทศไทยมีอยู่ที่ไหนบ้าง ก็เลยมุ่งไปที่วัดบวรนิเวศฯ ก็ไม่รู้จักสมเด็จพระญาณ-

สังวรฯ แต่ทราบว่าที่นั่นมีพระชาวต่างประเทศพำนักอยู่ ก็เลยไปหาพระชาวต่างประเทศรูปหนึ่ง ท่านเป็นชาวอังกฤษ บวชมาได้ ๑๐ พรรษา ก็สนทนาธรรมกับท่าน เล่าให้ท่านฟังเป็นภาษาอังกฤษ ท่านฟังแล้วท่านก็อาสาว่าจะไปกราบทูลสมเด็จพระญาณฯ ให้ เรื่องที่จะขอบวช พอไปกราบทูลเสร็จ สมเด็จฯ ก็รับสั่งให้ไปเฝ้า ท่านก็ถามคำสองคำว่า รู้จักใครในวัดนี้ไหม ตอบท่านว่าไม่รู้จักใครเลย เพราะเพิ่งมาครั้งแรก ท่านก็ถามว่ามีพ่อมีแม่หรือเปล่า ตอบว่ามี ท่านก็บอกให้พามาพบหน่อย ก็เลยนัดวันพบ แล้วก็กลับไปบอกคุณพ่อคุณแม่ คุณแม่ก็เลยให้พามากราบท่านสมเด็จฯ ท่านก็กำหนดวันบวชให้ **เป็นวันที่ ๑๙ กุมภาพันธ์** ให้บวชคู่กับอีกคนหนึ่งที่บวชชั่วคราว บวชประมาณ ๑๕ วัน เขาเพิ่งจบมาจากสหรัฐฯ จบปริญญาโท เป็นลูกนายพลเวลาบวช เขาก็มีแขกมาเยอะร่วม ๑๐๐ คน แต่เรามีเพียง ๔ คน มีพ่อมีแม่มีน้องสาว แล้วก็ลูกพี่ลูกน้องอีกคนหนึ่ง เพราะไม่ได้บอกใคร ชอบทำอะไรเงียบ ๆ ตอนที่ลาออกจากงานก็ไม่ได้บอกใคร ตอนที่อยู่บ้านปฏิบัติธรรมก็ไม่ได้บอกใคร เพราะไม่รู้จะบอกทำไม ไม่มีเหตุผลอะไรที่ต้องบอก เป็นเรื่องของเรา ไม่ใช่เรื่องของคนอื่น ก็ดีอยู่อย่างหนึ่ง บวชแล้วก็ไม่มีใครตามมายุ่งก็มีคนหนึ่งรู้ เขาต้องการให้เราไปทำงาน ก็ส่งโทรเลขมาตาม

พออยู่ที่วัดบวรฯ ก็ทราบวิธีที่จะไปวัดป่าบ้านตาด ตอนนั้นก็ไม่รู้จักวัดป่าบ้านตาด มีพระต่างประเทศจะไปที่นั่นบอกว่า เวลาไปวัดป่าบ้านตาด

ต้องเขียนจดหมายไปขออนุญาตจากท่านอาจารย์ปัญญาก่อน ท่านเป็นพระชาวอังกฤษ พวกชาวต่างชาติจะติดต่อทางวัดผ่านท่านอาจารย์ปัญญา ท่านจะไปกราบเรียนหลวงตาอีกทีหนึ่ง หลวงตาก็จะอนุญาต เราก็เลยเขียนจดหมายไปหาท่านอาจารย์ปัญญา เขียนเป็นภาษาอังกฤษ ท่านก็เลยไม่รู้ว่าเราเป็นคนชาติไหน ใช้ชื่อ **"อภิชาโต ภิกขุ"** ท่านก็ไปกราบเรียนหลวงตา หลวงตาก็บอกว่าไปได้

พอถึงเวลาเราก็ไป บวชวันที่ ๑๙ กุมภาพันธ์ แล้วก็อยู่ที่วัดบวรฯ ประมาณเดือนครึ่ง ประมาณต้นเดือนเมษายน จำได้ว่าก่อนวันจักรีก็นั่งรถไฟขึ้นไป รถไฟออกตอนเย็น ไปถึงนั่นก็เช้ามืด ทางวัดก็เมตตามีญาติโยมอุปัฏฐากที่อยู่อุดรฯ มารับไปส่งที่วัดเลย ก็พอดีใกล้จะออกบิณฑบาต หลวงตาท่านก็เพิ่งลงมา ก็เลยไปกราบท่าน ท่านก็พูดว่า **อยู่ไม่ได้นะ อยู่ได้ชั่วคราว กุฏิไม่ว่าง** เสร็จแล้วท่านก็ไม่พูดอะไร ต้องรีบเตรียมตัวบิณฑบาต ก็อยู่ไปเรื่อยๆ จนประมาณสัก ๑ เดือน ก่อนจะเข้าพรรษา ท่านก็จะบอกพระที่มาขออยู่จำพรรษาว่าองค์ไหนอยู่ได้ องค์ไหนอยู่ไม่ได้ พอมาถึงเรา ท่านก็บอกว่า **ท่านจำได้ไหมว่าวันที่ท่านมานี้ได้ตกลงกันไว้แล้วว่าอยู่ไม่ได้ อยู่ได้ชั่วคราว ดังนั้นท่านก็อยู่ไม่ได้นะ**

อยู่ที่นั่นก็มีกติกาว่า ถ้ายังไม่ได้ ๕ พรรษา ก็จะไม่ให้ไปไหน

หลวงตาท่านพูดอย่างนั้น เสร็จแล้วหลวงตาก็แสดงธรรมเกือบ ๒ ชั่วโมง ก็จะเลิกประชุม ก็ลุกขึ้นมากราบพระพร้อมๆ กัน ท่านก็พูดว่า **ท่านที่มาจากวัดบวรฯ ท่านจะอยู่ก็อยู่นะ** ก็เลยได้อยู่ต่อ

อยู่ที่นั่นก็มีกติกาว่า ถ้ายังไม่ได้ ๕ พรรษา ก็จะไม่ให้ไปไหน นอกจากมีเหตุคอขาดบาดตาย มีธุระจำเป็นที่จะต้องไปทำ แต่ถ้าจะไปเที่ยวที่นั่นที่นี่ ท่านจะไม่ให้ไป ให้อยู่ให้ได้ ๕ พรรษาก่อน ถ้าได้ ๕ พรรษาแล้ว ถ้าท่านยังเห็นว่าไม่ได้เรื่อง ยังไม่ได้หลักได้เกณฑ์ จะขอลาไปธุดงค์ ท่านก็จะไม่ให้ไป จะต้องให้ท่านอนุญาตก่อนว่าสมควรไปได้แล้วถึงจะไปได้

ท่านต้องการให้พระเณรภาวนา เพราะงานข้างนอกเป็นงานหยาบ งานข้างในเป็นงานละเอียด

พออยู่ได้ ๕ พรรษา ก็ขอกราบลาท่านมาเยี่ยมบ้าน ท่านก็อนุญาตให้กลับมา พักได้ประมาณ ๒ อาทิตย์ ก็กลับ ตอนกลับก็แวะไปภาวนาที่เขื่อนจุฬาภรณ์ ตอนนั้นเป็นเดือนเมษายน ๒๕๒๓ อยู่ภาวนาได้ประมาณ ๑ อาทิตย์ ก็ได้ข่าวเครื่องบินตก เครื่องบินที่ครูบาอาจารย์ ๕ รูปโดยสารท่านมรณภาพ ก็เลยอยากจะกลับไปวัด ไม่ทราบว่าต้องช่วยทำอะไรบ้าง พอไปถึงวัดก็ทราบว่าท่านไม่ให้พระเณรไปช่วยทำอะไร ท่านต้องการให้พระเณรภาวนา เพราะงานข้างนอกเป็นงานหยาบ งานข้างในเป็นงานละเอียด ถ้ากำลังทำงานข้างในแล้วออกไปทำงานข้างนอก ก็จะทำให้งานข้างในเสียได้ ท่านเลยไม่ให้พระเณรไป มีแต่ท่านกับพระเถระรูปสองรูปไปดูแลงานของครูบาอาจารย์ที่มรณภาพไป นี่ก็เป็นเหตุที่ทำให้เราไม่ค่อยได้ไปไหนเท่าไร

ตั้งแต่เริ่มปฏิบัติมานี้ก็ไม่เคยไปเกี่ยวข้องกับงานต่าง ๆ ตั้งแต่ได้หนังสือธรรมะมาอ่าน หนังสือก็บอกให้เข้าข้างใน ปฏิบัติเข้าข้างในอยู่ตลอด ไม่มีเหตุดึงให้เราไปข้างนอก เราก็เป็นคนนอกศาสนาด้วย ไม่ได้อยู่ในบ้านที่นับถือพระพุทธศาสนา ที่ไปวัดเป็นประจำไปประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ งานบุญต่าง ๆ ก็เลยไม่มีความผูกพันกับพิธีกรรมและงานบุญต่าง ๆ พอมาสัมผัสรับรู้เรื่องของพระศาสนา ก็มารู้เรื่องการภาวนาเลย ก็เลยไม่ต้องผ่านเรื่องพิธีกรรมเรื่องการทำบุญต่าง ๆ พอเริ่มปฏิบัติแล้วก็จะเอาแต่เดินจงกรม นั่งสมาธิเท่านั้น ไปอยู่วัดของหลวงตาท่านก็ให้ทำอย่างนั้น ท่านไม่ให้ไปไหน ไม่ให้ทำงานอื่น ท่านเข้มงวดมากเรื่องงานภายนอกสำหรับพระเณร ถ้าจะทำก็ทำเท่าที่จำเป็นจริง ๆ เช่น ทำไม้กวาด ปีหนึ่งก็จะต้องไปตัดกิ่งไผ่กัน ต้องใช้กบไสแก่นขนุนไว้สำหรับซักย้อมจีวร ทุก ๑๕ วัน จะซักย้อมจีวรกันครั้งหนึ่ง จะทำพร้อมกันทั้งวัด นอกจากนั้นก็จะทำข้อวัตรต่าง ๆ คือ บิณฑบาต ปัดกวาดทำความสะอาดศาลา ตอนเช้าฉันเสร็จก็ช่วยกันกวาดถูศาลา ตอนบ่ายก็ฉันน้ำปานะ ปัดกวาดแล้วก็สรงน้ำ จากนั้นก็เดินจงกรม นั่งสมาธิ วันที่มีประชุมก็จะไปรวมกันที่ศาลาตอนก่อนค่ำ

สมัยนั้นหลวงตาจะเรียกประชุมประมาณอาทิตย์ละ ๑ ครั้ง ตอนนั้นร่างกายท่านยังแข็งแรง ไม่มีญาติโยมไปมาก ช่วงเสาร์อาทิตย์จะมีญาติโยมจากอุดรฯ มาสัก ๒ - ๓ เจ้า มาใส่บาตร ส่วนใหญ่จะได้อาหารจากบิณฑบาต เสริมด้วยอาหารจากโรงครัว และผลไม้ที่ปลูกไว้ในวัด พวกกล้วย มะละกอ สับปะรด มะม่วง แล้วแต่ฤดู ไม่มีภารกิจมาก ฉันเสร็จเร็ว แยกกันกลับไปที่พักเร็ว มุ่งไปที่การภาวนาอย่างเดียว เดินจงกรม นั่งสมาธิ เวลาพระออกมาเพ่นพ่านก็จะถูกไล่

ไปภาวนา ถ้าออกมาเพ่นพ่านบ่อย ๆ ก็ไล่ออกจากวัดเลย ถ้าภาวนาไม่เป็นจะเครียด เพราะไม่มีอะไรให้ทำ ถ้าภาวนาเป็น ก็จะได้ประโยชน์มาก ได้ภาวนาอย่างเต็มที่ งานภายนอกท่านไม่ส่งเสริม เวลาจะสร้างกุฏิแต่ละครั้ง ท่านต้องพิจารณาว่าจำเป็นจริง ๆ ถึงจะให้สร้าง ท่านต้องการให้มีเวลาภาวนามาก ๆ พระเณรท่านก็ไม่รับมากเกินไป เพราะว่า ๑. ถ้ามีมากก็ต้องสร้างที่อยู่เพิ่ม ๒. มีมากก็จะควบคุมอย่างใกล้ชิดไม่ได้ สมัยที่เราไปตอนแรก ท่านรับพระประมาณ ๑๖ หรือ ๑๗ รูป ต่อมาท่านก็รับเพิ่มเป็น ๑๘ - ๑๙ เนื่องจากครูบาอาจารย์ต่าง ๆ ได้มรณภาพไปตามลำดับ พระเณรจึงมุ่งมาที่วัดป่าบ้านตาดมากขึ้น ท่านก็เลยเมตตารับมากขึ้น ปีที่เราออกมาก็รับประมาณ ๒๕ รูป

อยู่ที่นั่นได้ ๙ พรรษา พอได้ ๕ พรรษา ก็ลากลับมาเยี่ยมบ้านครั้งหนึ่ง พอออกพรรษา ๘ ก็ขอลาออกมาภาวนา แล้วก็มาเยี่ยมบ้านด้วย เป็นปลายปี ๒๕๒๕ มาแวะเยี่ยมบ้านก่อน แล้วก็มาที่วัดญาณฯ มาเป็นครั้งแรก ได้ยินว่าสมเด็จพระญาณสังวรฯ เป็นผู้สร้างวัดนี้ หลวงปู่เจี๊ยะเคยมาอยู่เป็นเจ้าอาวาส ก็เลยมาดูว่าเป็นอย่างไร พักอยู่ได้ประมาณ ๒ อาทิตย์ แล้วก็กลับไปพักอยู่ที่สวนของวัดซ่องลม ประมาณ ๓ เดือน แล้วก็เดินทางกลับไปวัดป่าบ้านตาด กลับไปจำพรรษาปี ๒๕๒๖ เป็นพรรษาที่ ๙ ออกพรรษา ทางบ้านก็ส่งข่าวมาว่าพ่อไม่สบาย ก็เลยขอลาท่านออกมาเพื่อจะมาอยู่ใกล้พ่อดูแลพ่อ มาพักอยู่ที่วัดโพธิสัมพันธ์ ในเมืองพัทยา ก่อนจะเข้าพรรษา พ่อก็ถึงแก่กรรม ก็เลยไม่ได้กลับ ออกพรรษารับกฐินเสร็จแล้ว ก็มาอยู่ที่วัดญาณฯ ในปลายปี ๒๕๒๗

พรรษาที่ ๑๐ จำพรรษาอยู่ที่วัดโพธิสัมพันธ์ในเมืองพัทยา พรรษา ๑ ถึง ๙ จำพรรษาอยู่ที่วัดป่าบ้านตาด พรรษา ๑๑ ถึงปัจจุบัน อยู่ที่วัดญาณฯ มาอยู่ที่วัดญาณฯ ตั้งแต่ปลายปี ๒๕๒๗ ตอนต้นก็พักอยู่ข้างล่าง พอปี ๒๕๓๐ ก็ย้ายขึ้นมาอยู่บนเขาชีโอน ช่วงนั้นหลวงตาท่านก็มาพักอยู่ที่สวนของวัดช่องลม ท่านก็จะแวะมาดู มีอยู่ครั้งหนึ่งท่านมาปลีกวิเวก โรคหัวใจกำเริบ ท่านอยากจะหาที่สงบ ท่านมาตอนช่วงบ่าย ๆ มาองค์เดียว ท่านบอกว่าจะมาพักบนเขา พอลงจากรถ ท่านก็ชี้มาที่ศาลาหลังนี้ และบอกว่าจะพักที่นี่ ก็เลยจัดให้ท่านพักบนศาลานี้ ท่านบอกว่าพรุ่งนี้ท่านจะไม่ฉัน ท่านต้องการความสงบอย่างเดียว วันรุ่งขึ้นก็มีญาติโยมมารับท่านกลับไป เวลาท่านผ่านมาทางนี้ ท่านก็จะแวะมาอยู่เรื่อย ๆ ปีสองปีท่านก็แวะมาครั้งหนึ่ง มีอยู่ครั้งหนึ่งทราบว่าท่านจะมาพักที่สวนของวัดช่องลม ก็เลยไปรอรับท่านและกราบท่านที่นั่น ตั้งแต่ออกมาก็ได้พบได้กราบท่านอยู่เรื่อย ๆ ก็เลยไม่ได้กลับไปที่วัดป่าบ้านตาดอีกเลย ตั้งแต่ปลายปี ๒๕๒๖ มานี่ ยังไม่เคยกลับไปที่วัดป่าบ้านตาดเลย

ความสำคัญของวัดป่าบ้านตาด อยู่ตรงที่เป็นสถานที่ที่สงบ มีครูบาอาจารย์คอยสอนคอยแก้ปัญหาต่าง ๆ ให้ ถ้าอยู่ที่ไหนที่สงบก็เหมือนกับอยู่ที่วัดป่าบ้านตาด นี่ก็เป็นนิทานเล่าให้ฟัง พอดีตรงกับวันที่ ๑๙ กุมภาพันธ์

กิจและเวลาประจำวันที่สามารถเข้าพบ

พระอาจารย์สุชาติ อภิชาโต

แผนที่เส้นทางเดินบิณฑบาต

A. จุดเริ่มเดิน
(พิกัด : 12.813922,100.916639)

เส้นสีน้ำตาลคือเส้นทางเดินบิณฑบาต

B. จุดสิ้นสุดการเดิน
(พิกัด : 12.821044,100.916247)

พระอาจารย์สุชาติ และพระสงฆ์วัดญาณฯ
เริ่มเดินบิณฑบาต ประมาณ 6 โมงเช้า
หากมาไม่ทันที่จุดเริ่มเดิน
สามารถรอใส่บาตรได้ตลอดเส้นทาง
ตามเส้นสีน้ำตาล
ระยะเวลาในการเดิน
06.00 - 06.40 น. โดยประมาณ

เวลา ๐๕.๕๐ - ๐๖.๔๕ น. (โดยประมาณ)

เดินบิณฑบาตบริเวณบ้านอำเภอ เริ่มที่ซอยนาจอมเทียน ๓๐ (เวลาสามารถเปลี่ยนแปลงตามสภาพอากาศ)

เวลา ๐๗.๐๐ - ๐๙.๓๐ น. (โดยประมาณ)

ฉันเช้าที่ศาลาฉัน เฉพาะวันธรรมดา

เวลา ๑๔.๐๐ - ๑๖.๐๐ น. (โดยประมาณ)

ณ จุลศาลา เขตปฏิบัติธรรมเขาชีโอน

วันเสาร์ - อาทิตย์ และวันสำคัญทางศาสนา แสดงธรรมและตอบปัญหาธรรมะ

วันจันทร์ - ศุกร์ สนทนาและตอบปัญหาธรรมะ

หมายเหตุ : ขอความกรุณางดเข้าพบพระอาจารย์นอกเหนือจากเวลาดังกล่าว และขอความร่วมมือสุภาพสตรีงดสวมกางเกงขาสั้นและกระโปรงสั้น

** งดรับกิจนิมนต์ทุกกรณี **

สามารถดาวน์โหลดพระธรรมเทศนา
ของท่านพระอาจารย์สุชาติ อภิชาโต ได้ที่

www.kammatthana.com
www.PhraSuchart.com
www.facebook.com/PhraAjarnSuchart

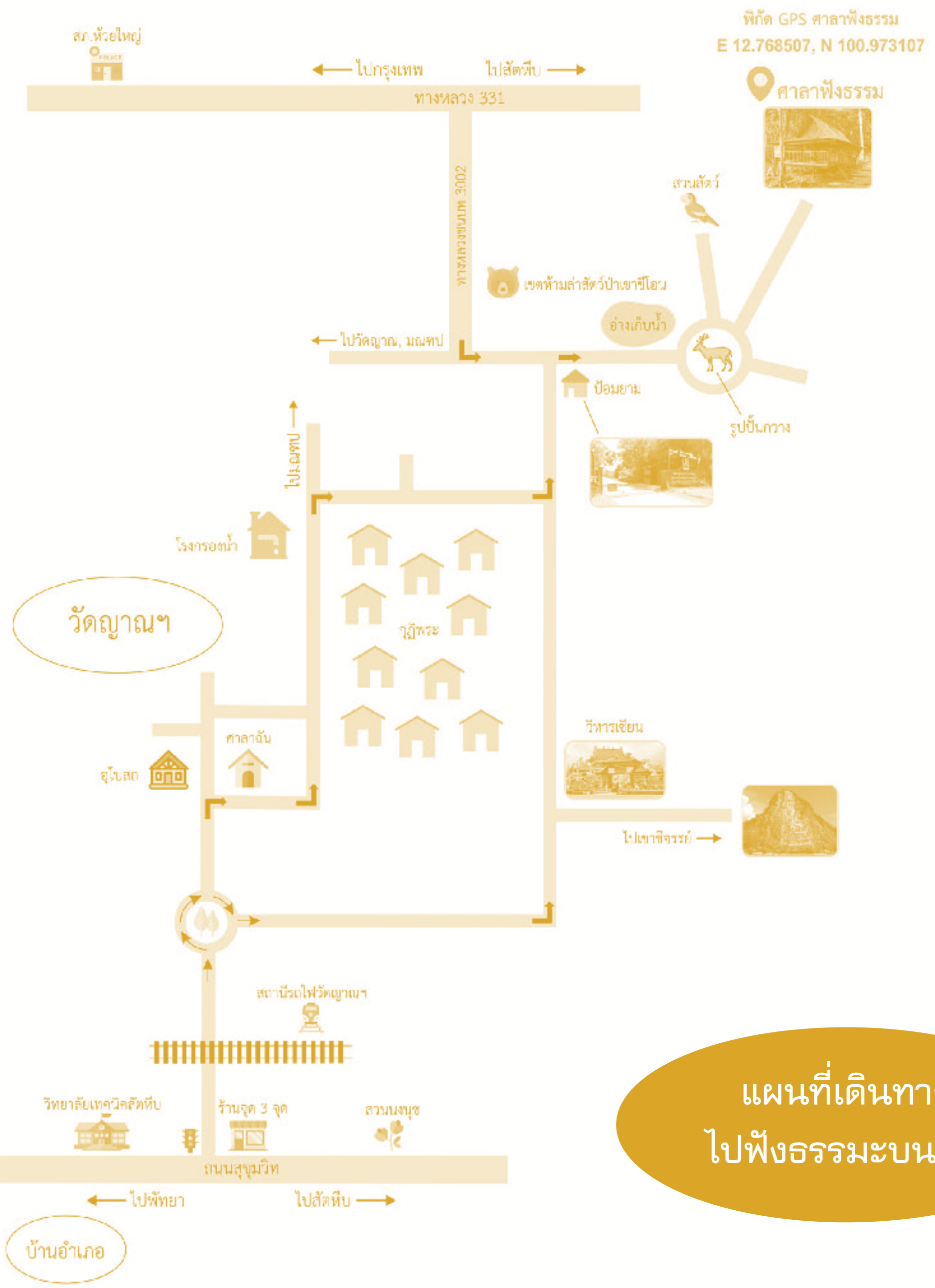

แผนที่เดินทาง ไปฟังธรรมะบนเขา

ถ่ายทอดสด

การสนทนาธรรมและการแสดงธรรม

โดย พระอาจารย์สุชาติ อภิชาโต

ทุกวัน เวลา ๑๔.๐๐ - ๑๖.๐๐ น.

รับชมได้ทาง Youtube Live

และ Facebook Live

ถามปัญหาธรรมะผ่าน Facebook Live ที่

http://facebook.com/abhijato

และสามารถรับฟังผ่าน

วิทยุธรรมะออนไลน์ ๒๔ ชั่วโมง

และผ่านทาง Line ได้ที่

ถ้าไม่มีพระพุทธเจ้าสอน ก็ต้องเป็นล้านๆ ชาติเลย เพราะไม่รู้จักทาง
นี่คือความยากของทางนี้ ถ้าไม่มีคนบอกทาง
ยากที่จะค้นพบได้ด้วยตนเอง มีเพียงคนที่ฉลาดอย่างพระพุทธเจ้าเท่านั้น
ที่ได้สะสมบุญบารมี เช่น ปัญญาบารมี มาเป็นกัปเป็นกัลป์
ถึงจะมีความฉลาดรู้ทันกิเลสที่คอยหลอกล่อไม่ให้เข้าสู่ทางมรรคผลนิพพาน
แต่พอ**มีพระพุทธเจ้า มีพระอรหันต์ มาสอนเล่ห์กลต่างๆ ของกิเลสแล้ว**
ก็จะสามารถบรรลุได้ภายในชาตินี้เลย
จึงปรากฏมีครูบาอาจารย์ให้พวกเรากราบไหว้บูชาเป็นจำนวนมาก
ไม่ต้องปฏิบัติเป็นร้อยๆ ชาติแล้ว
หลวงปู่มั่นก็บรรลุในชาตินี้ หลวงตาก็บรรลุในชาตินี้
ใครก็ตามปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรมแล้ว ต้องได้มรรคผลนิพพานอย่างแน่นอน

พระอาจารย์สุชาติ อภิชาโต